

АЛЕКСАНДЪР ГРИН
КОРАБЪТ С АЛЕНИ ПЛАТНА.
ЗЛАТНАТА ВЕРИГА

Превод: Атанас Далчев, Елка Хаджиева, Илиана Владова

chitanka.info

КОРАБЪТ С АЛЕНИ ПЛАТНА

*На Нина Николаевна Грин подарява и посвещава
авторът*

22 ноември 1922 г. Ленинград

ОБЯСНЕНИЯ НА НЯКОИ ДУМИ В ТЕКСТА

Бакборд — лявата страна на кораб

Бейдевинд — курс на кораба, при който той се държи колкото се може по-близо до вятъра

Бирюлки — вид игра, при която от една купчина издялани от дърво фигурки вадят с кукички фигурките една по една, без да мърдат другите

Бординхауз — пансион

Боцман — лице от младшия команден състав на кораба

Брамсел — платно на малката мачта

Брас — особен начин на плаване

Брашпил — механизъм за изваждане на котвата на кораб

Бриг — двумачтов платноходен кораб

Буканиер — пират, авантюрист; някога ловец на диви бикове в Америка

Букшприт — хоризонтална или наведена мачта, издадена напред от носа на кораба

Ванти — стоманени или насмолени конопени въжета, с които се опъват симетрично към двата борда мачтите на кораба

Вахта — дежурство; времето, през което трае това дежурство

Галс — въже, с което се опъват корабните платна

Гандшпуг — лост за издигане на тежести върху кораба

Гвинея — стара английска златна монета, равна на 21 шилинга

Грот — долното корабно платно на средната мачта

Дюйм — мярка за дължина, равна на 2,54 см

Кабестан — вертикална лебедка

Кил — надлъжната греда в долната част на корабния скелет

Кливер — предно триъгълно платно на кораба

Кнехт — нисък стълб на кораб за връзване на корабните въжета

Кубрик — помещение в плавателния съд на корабната команда

Маклер — търговски или борсов посредник

Леери — силно опънати въжета, двата края на които са неподвижно закрепени

Набаб — титла на индийски аристократ; богаташ, чийто живот се отличава с източен разкош

Немврод — според библията, основател на Вавилонското царство

Рея — подвижна напречна греда на мачтата

Риф — дупка или клуп на корабното платно, в които се промушва въжето за стягане или намаляване повърхността на платното срещу вятъра

Румпел — ръчка за въртене на кормилото

Румб — деление от кръга на компаса, съответстващо на $1/32$ част от хоризонта

Салинги — площадки на горната част на мачтата

Стенги — първите наставки на мачта

Трюм — вътрешно помещение на кораба между долната палуба и дъното, дето се намират механизмите и се туря товарът

Фунт — мярка за тежина, равна на 409,5 г

Фут — мярка за дължина, равна на 30,50 см

Швартов — конопеното или теленото въже, с което привързват кораба за кея

Шканци — място в средната част от горната палуба на военните кораби, дето стават прегледите и парадите

Шкипер — капитан, собственик на търговски кораб

Шкот — въже за управляване на корабни платна

Шхуна — платноходен кораб с две или повече мачти щурман — специалист по управлението на плавателни съдове

Фрахт — такса за превозване на стоки с плавателни съдове (рядко за сухопътен превоз)

I

ПРЕДСКАЗАНИЕ

Лонгрен, моряк от якия тристатонен бриг „Орион“, на който прослужи десет години и към който бе привързан по-силно от син към родната си майка, трябваше най-последно да напусне службата.

Това се случи така. При едно от редките си завръщания в къщи той не видя както друг път, още отдалеч на прага на своя дом жена си Мери да пляска с ръце, а после да тича насреща му до задъхване. Вместо нея до детското креватче — нова вещ в малката къща на Лонгрен — стоеше развълнувана съседката.

— Три месеца се грижих за нея, съседа — каза тя, — виж дъщеря си.

Смъртно бледен, Лонгрен се наведе и видя едно осеммесечно същество, което съсредоточено се взираше в неговата дълга брада, после седна, отпусна глава и взе да суче мустака си. Мустакът му беше мокър от дъжда.

— Кога умря Мери? — попита той.

Жената разказа печалната история, като прекъсваше разказа си и нежно гукаше на момиченцето, уверявайки, че Мери вече е в рая. Когато Лонгрен научи подробностите, раят му се видя малко по-светъл от бараката им за дърва и той помисли, че ако можеха сега да бъдат заедно и тримата, пламъкът на обикновената им лампа щеше да бъде незаменима радост за отишлата в незнайна страна жена.

Преди около три месеца материалното положение на младата майка съвсем се влошило. Повече от половината пари, които Лонгрен оставил, отишли за лекуване след трудното раждане и по грижи за здравето на новороденото; накрая изчерпването на тая малка, но необходима за преживяване сума заставило Мери да поиска пари назаем от Менерс. Менерс имаше хан и бакалница и минаваше за състоятелен човек.

Мери отишла при него в шест часа вечерта. Около седем съседката я срещнала по пътя за Лис. Разплакала и разтревожена,

Мери ѝ каза, че отива в града, за да заложи венчалния си пръстен. Тя прибавила, че Менерс бил съгласен да ѝ даде пари, но в замяна поискал от нея да му стане любовница. Мери не успяла да постигне нищо.

— В къщи нямаме трохичка хляб — каза тя на съседката си. — Ще отида до града и до завръщането на мъжа ми ще преживеем с детето криво-ляво.

Тази вечер времето било студено, ветровито. Съседката напразно уговаряла младата жена да не тръгва толкова късно за Лис: „Ще се намокриш, Мери, ръми, а току-виж, че вятърът донесъл и пороеен дъжд.“

За да отиде от крайморското село до града и да се върне обратно, ѝ били необходими най-малко три часа бърз ход, но Мери не послушала съветите на съседката. „Стига съм ви додявала — каза тя — и без това почти не остана семейство, от което да не съм заела хляб, чай или брашно. Ще заложа пръстена и толкоз.“ Тя отишла, върнала се, но на другия ден легнала в силна треска и загубила съзнание; лошото време и вечерният студ предизвикали възпаление на белите дробове, както казал градският лекар, извикан от добросърдечната съседка. След седмица в двойния креват на Лонгрен останало празно място и съседката се преселила в дома му, за да храни и гледа момиченцето. За нея, самотната, вдовица, това не представлявало трудност.

— При това — прибави тя — без такова глупаче е скучно.

Лонгрен отиде в града, получи каквото имаше да получава, сбогува се с другарите си и се зае с отглеждането на малката Асол. Докато момиченцето не се научи да ходи уверено, вдовицата живееше при моряка и заместваше майката на сирачето. Но щом Асол престана да пада, когато прекрачваше прага, Лонгрен заяви решително, че отсега нататък сам ще се грижи за детето си, поблагодари на вдовицата за дейното ѝ съчувствие и заживя самотния живот на вдовец, като съсредоточи всичките си помисли, надежди, любов и спомени върху малкото същество.

Десетгодишният скитнически живот беше оставил в ръцете му съвсем малко пари. Той започна да работи. Скоро по градските магазини се появиха неговите играчки — изкусно направени малки модели на лодки, катери, еднопалубни и двупалубни платноходки,

крайцери, параходи — с една дума, всичко, което му беше близко и поради характера на работата отчасти му заместваше грохота на пристанищното всекидневие и живописния труд при плаванията. По този начин Лонгрен успяваше да припечели толкова, колкото му беше необходимо, за да преживява икономично. Необщителен по природа, след смъртта на жена си той стана още по-затворен и саможив. Понякога, в празник, го виждаха в кръчмата, но той никога не се застояваше там, а набързо изпиваше при тезгяха чаша ракия и си отиваше, като в отговор на всички реплики и кимвания на съседите отправяше наляво и надясно по едно кратко: „да“, „не“, „здравей“, „горе-долу“, „сбогом“. Гости не понасяше, заставяше ги да си отидат, тихо, не със сила, а с такива намеци и измислени поводи, че на посетителя не оставаше нищо друго, освен да измисли причина, която не му позволява да остане повече. Самият той не посещаваше никого; така между него и земляците му се появи студенина и отчужденост и ако работата на Лонгрен — играчките — зависеше повече от селските работи, той щеше да изпита по-силно последствията от тези отношения. Стоки и хранителни продукти купуваше в града — Менерс не можеше да се похвали, че Лонгрен е купил от него дори кутийка кибрит. Той вършеше сам и цялата домакинска работа, като изучаваше търпеливо сложното и непривично за мъжа изкуство — отглеждането на дете.

Асол беше вече на пет години и баща ѝ започна да се усмихва все по-меко и по-меко, като гледаше нейното нервно, добро личице, когато тя, седнала на коленете му, гадаеше тайната на закопчаната му жилетка или забавно тананикаше моряшки песни — диви „гръмкостишия“. Когато се пееха с детския глас и обикновено без буквата „р“, тези песнички напомняха танцуваща мечка, накичена с небесносиня панделка. По това време се случи едно събитие, чиято сянка, паднала върху бащата, покри и дъщерята.

Беше пролет, ранна и сурова като зима, но по-различена от нея. Цели три седмици острият крайбрежен норд притискаше студената земя.

Изтеглени на брега, рибарските лодки образуваха на белия пясък дълги редици от черни килове, прилични на гръбнаци на грамадни риби. В такова време никой не се осмеляваше да ходи на риболов. По единствената улица на селцето рядко можеше да зърнеш човек, излязъл

от къщи — студената вихрушка, която се носеше от крайбрежните хълмове към пустошта на хоризонта, превръщаше „чистия въздух“ в жестоко изтезание. Всички комини на Каперна димяха от сутрин до вечер, като разстилаха дима над стръмните покриви.

Но тези дни на борда по-често примадваха Лонгрена във вятъра от малката му топла хижа, отколкото слънцето, което при ясно време намяташе морето и Каперна с покривала от въздушно злато. Лонгрена излизаше на мостика, накован върху дълга редица от колове, и там, на самия край на този дъсчен вълнолом, дълго пушеше разпалваната от вятъра лула и наблюдаваше как откритото на брега дъно дими със сива пяна, която едва успява да следва грамадните вълни. Те препускаха с грохот към черния буреносен хоризонт и изпълваха простора със стада от фантастични дългогривести същества, които се носеха в разюздано, свирепо отчаяние, за да се успокоят нейде далеч. Стоновете и шумовете, ревящата канонада на надигналите се огромни водни маси и почти видимата струя на вятъра, който браздеше околността — толкова силно беше равномерното му препускане — даваха на изтерзаната душа на Лонгрена онака притъпеност и приглушеност, която снизява мъката до някаква смътна тъга и действа като дълбок сън.

В един такъв ден дванадесетгодишният син на Менерс, Хин, като забеляза, че бащината му лодка се удря о коловете на мостика и ломи борда си, отиде и каза това на баща си. Бурята бе започнала скоро; Менерс бе забравил да изтегли лодката си на пясъка. Той се отправи бързо към водата и там, на края на вълнолома, видя Лонгрена, който го стоеше с гръб към него и пушеше. Освен тях двамата на брега нямаше никого. Менерс дойде до средата на мостика, спусна се до бясно плискащата се вода и отвърза шкота. Изправен в лодката, той започна да се промъква към брега, като се държеше с ръце за коловете. Не беше взел весла и в момента, когато се олюля и не успя да се хване за следващия кол, силен удар на вятъра отблъсна носа на лодката от мостика към океана. Сега дори и с цялата дължина на тялото си Менерс не би могъл да достигне най-близкия кол. Вятърът и вълните залюшкаха лодката и я понесоха към гибелния простор. След като осъзна положението си, Менерс поиска да се хвърли във водата, за да плува до брега, но закъсна с решението си — лодката вече се въртеше близо до края на вълнолома, където значителната дълбочина на водата и яростта на големите вълни вещаеха сигурна смърт. Между Лонгрена и

Менерс, отвличан в бурната далечина, имаше не повече от десет сажена все още спасително разстояние, тъй като на мостчето под самата ръка на Лонгрен висеше навито въже с вплетена на единия му край тежест. Това въже беше окачено тук, за да може при бурно време да го хвърлят от мостика на пристигащите параходи.

— Лонгрен! — завика смъртно изплашеният Менерс. — Защо стоиш като пън? Не виждаш ли, че вълните ме отвличат? Хвърли въжето!

Лонгрен мълчеше, загледан спокойно към мятащия се в лодката Менерс; само лулата му задимя по-силно и той бавно я извади от устата си, за да наблюдава по-добре това, което ставаше.

— Лонгрен! — молеше Менерс, — не ме ли чуваш, аз загивам, спаси ме!

Но Лонгрен не му каза нито дума; сякаш не чуваше отчаяните вопли. Докато вълните не отвлякоха лодката така далече, че виковете на Менерс едва долитаха до него, Лонгрен дори не се помръдна от мястото си. Менерс ридаше от ужас, заклеваше моряка да изтича при рибарите за помощ, обещаваше пари, заплашваше и сипеше проклетия, но Лонгрен само се приближи до самия край на вълнолома, за да не загуби от погледа си мятанията и подскачанията на лодката.

— Лонгрен — долетя до него гласът, глух като глас от покрив към намиращ се в къщата си човек, — спаси ме!

Тогава Лонгрен, като набра въздух и го пое дълбоко, за да не се загуби нито една негова дума във вятъра, извика:

— Тя също така те е молила! Мисли за това, Менерс, докато си още жив, и не го забравяй!

Тогава виковете замлъкнаха и Лонгрен си тръгна към къщи.

Събудила се, Асол видя, че баща ѝ седи пред гаснещата лампа дълбоко замислен. Като чу гласа на момиченцето, което го викаше, той се приближи до него, целуна го силно и го зави със смъкналото се одеяло.

— Спи, миличко — каза той, — утрото е още далече.

— Ти какво правиш?

— Направих черна играчка, Асол, спи!

На другия ден жителите на Каперна говореха само за изчезналия Менерс, а на шестия ден докараха и самия него, умиращ и злобен. Това, което той разказа, бързо обходи околните селца. Вълните носили Менерс до вечерта; разбит от тласканията в борда и дъното на лодката по време на страшната борба със свирепите вълни, които непрестанно заплашвали да изхвърлят в морето обезумелия кръчмар, той бил прибран от парахода „Лукреция“, който отивал за Касет. Простудата и сътресението от преживяния ужас довършиха дните на Менерс. Той живя едва четиридесет и осем часа, като призоваваше върху Лонгрена всички бедствия, възможни на земята и във въображението му.

Разказът на Менерс — как морякът наблюдавал неговата гибел и отказал да му помогне, — още по-красноречив поради това, че умиращият дишаше трудно и стенеше, порази жителите на Каперна. Без да споменаваме, че малцина от тях бяха способни да помнят по-тежко оскърбление от това, което бе понесъл Лонгрена, и да тъгуват така силно, както той тъгуваше за Мери до края на живота си — за всички бе отвратително, неясно и поразяващо, че Лонгрена е мълчал. Мълчал до последните си хвърлени след Менерс думи. И стоял. Стоял неподвижен, строг и тих като съдия, изразявайки дълбокото си презрение към Менерс — в мълчанието му имало нещо по-силно от ненавист и всички чувствуваха това. Ако той бе викал, ако бе изразявал с жестове или със суетно злорадство, или с нещо друго тържеството си при вида на отчаяния Менерс, рибарите биха го разбрали. Но той бе постъпил по-различно от тях, бе постъпил внушително непонятно и така се беше поставил над другите, е една дума — бе направил това, което не прощават. Вече никой не го поздравяваше, не му протягаше ръка, не му хвърляше дружески, приветствен поглед. Той остана завинаги настрана от работите на селото; хлапетата, когато го видеха, подвикваха след него: „Лонгрена удави Менерс!“ Той не обръщаше внимание на това. Той сякаш не забелязваше и друго — в кръчмата или на брега, сред лодките, рибарите замлъкваха в присъствието му и се отстраняваха от него като от чумав. Случаят с Менерс утвърди по-раншното непълно отчуждаване. Станало пълно, то предизвика силна взаимна ненавист, сянката на която падна и върху Асол.

Момиченцето растеше без приятелки. Тридесетината деца на нейна възраст, които живееха в Каперна, пропити като гъба с вода от суровите семейни принципи, основани върху непоколебимия авторитет

на майката и бащата, и възприемчиви като всички деца по света, зачеркнаха веднъж завинаги малката Асол от кръга на своето покровителство и внимание. Разбира се, това стана постепенно, по пътя на внушението и укорите от страна на по-възрастните и придоби характер на страшна забрана, а по-късно, разпалвано от одумките и лъжливите слухове, прерасна в детските умове в страх към дома на моряка.

На всичко отгоре затвореният живот на Лонгрен доразвърза истеричния език на клюките; заговори се, че морякът бил убил някъде някого си и затова, виждате ли, повече не го вземали на работа по параходите, а самият той е мрачен и саможив, защото го „терзаят угризенията на престъпната му съвест“. Когато играеха, децата пъдеха Асол и ако тя се приближеше до тях, те я замеряха с кал и я дразнеха, че баща ѝ ядял човешко месо, а сега правел фалшиви пари. Нейните наивни опити да се сближи с тях завършваха един след друг с горчив плач, синини, драскотини и с други прояви на общественото мнение; накрая тя престана да се обижда, но понякога все още питаше баща си: „Кажете, защо не ни обичат?“ — „Е, Асол — казваше Лонгрен, — нима те умеят да обичат? Трябва да умееш да обичаш, а точно това те не могат.“ — „Какво значи да умееш?“ „Ето, това!“ Той вземаше момиченцето на ръце и силно го целуваше по тъжните му, притворени от нежно удоволствие очи.

Вечер или в празник, когато бащата оставяше кутиите с лепило, инструментите и недовършената работа, снемаше престилката и сядаше с лула между зъбите да си почине, за Асол беше любимо развлечение да се покатери на коленете му и като се намества в грижливо обхваналите я бащини ръце, да докосва различните части на играчките и да го разпитва за тяхното предназначение. Така започваше своеобразната фантастична беседа за живота и хората — беседа, в която благодарение на миналия живот на Лонгрен, на случайностите и изобщо на случая главно място се отделяше на странните, поразителни и необикновени събития. Като назоваваше пред момиченцето имена на корабни въжета, платноходки, предмети от морския бит, Лонгрен постепенно се увеличаваше и преминаваше от обяснения към различни епизоди, в които участваха ту брашпилът, ту кормилото, ту мачтата или някакъв вид лодка и други подобни неща, а от тези отделни илюстрации се прехвърляше към широките картини на морските

пътешествия, като вплиташе суеверията в действителността, а действителността — в образите на своята фантазия. Така се появи морската котка — предвестница на корабокрушение, и рибата, която хвърчи и говори — не изпълниш ли заповедите ѝ, ще сбъркаш посоката; и Летящият холандец с неговия буен екипаж; поличби, привидения, русалки, пирати — с една дума, всички ония приказки, с които моряците убиват свободното си време при безветрие или в любимата кръчма. Лонгрен разказваше още за корабокрушения, за подивели и отучили се да говорят хора, за тайнствени съкровища, за бунтове на каторжници и за много други неща, които момиченцето слушаше може би по-внимателно, отколкото е бил слушан за пръв път разказът на Колумб за новия материк.

— Разказвай ми още! — молеше Асол, когато Лонгрен млъкнеше замислен, и заспиваше на гърдите му, склонила глава, пълна с чудесни сънища.

Появата на търговеца от градското дюкянче за играчки, който охотно закупуваше изработеното от Лонгрен беше също така голяма и винаги придружена с подаръци радост за Асол. За да предразположи бащата и да изтръгне някаква отстъпка, търговецът носеше на момиченцето малко ябълки, сладкиш, шепа орехи. Обикновено Лонгрен искаше истинската цена, защото не обичаше да се пазари, но търговецът му отбиваше.

— Ех, вие — казваше Лонгрен, — та аз цяла седмица съм седял над тази лодка — лодката беше дълга около двадесет сантиметра. — Виж каква здравина, каква изработка! Тая лодка при всяко време би издържала петнадесет човека.

Свършваше се с това, че тихото сновене на момиченцето, което си тананикаше над своята ябълка, лишаваше Лонгрен от упоритост и желание да спори; той отстъпваше и търговецът, натъпкал кошницата си с превъзходни, трайни играчки, си отиваше, като се усмихваше под мустак.

Лонгрен вършеше сам цялата къцна работа: цепеше дърва, носеше вода, палеше печката, готвеше, переше, гладеше бельото; освен всичко това успяваше и да работи за пари. Когато Асол навърши осем години, бащата я научи да чете и пише. Вече я вземаше понякога със себе си в града, а по-късно започна да я изпраща и сама, ако беше нужно да се вземат малко пари за късо време от магазина или да се

отнесе стока. Това се случваше рядко, въпреки че Лис се намираще само на четири версти от Каперна. Защото пътят минаваше през гора, а в гората много неща могат да изплашат децата наред с физическата опасност, която, наистина, беше малка на такова близко разстояние от града, но все пак не биваше да се забравя. Ето защо Лонгрен: пускаше Асол в града само през хубави дни, сутрин, когато гъстата гора около пътя беше пълна със слънчеви водопади, цветя и тишина, така че призраците на въображението не заплашваха впечатлителността на момиченцето.

Веднъж по средата на едно такова пътешествие до града момиченцето седна край пътя да изяде парчето пирог, сложено в кошничката ѝ за закуска. Като закусваше, то прерови играчките; от тях две-три се оказаха непознати за нея. Лонгрен ги беше направил през нощта. Една от тях беше миниатюрна яхта за надбягване. Бялото корабче имаше алени платна, направени от изрезките коприна, с които Лонгрен облепваше каютите на параходчетата — играчки за богати купувачи. Когато е направил корабчето, Лонгрен, изглежда, не е намерил подходящ материал за платна и е употребил каквото е имал под ръка — парченца червена коприна. Асол изпадна във възторг. Пламенният, весел цвят гореше така ярко в ръката ѝ, сякаш държеше огън. Пътят се пресичаше от поток с плетено мостче над него; надясно и наляво потокът се губеше в гората. „Дали да го пусна да поплава малко във водата — размишляваше Асол, — то няма да се намокри отвътре, а после аз ще го избърша.“ Момиченцето навлезе по течението на потока навътре в гората зад моста и внимателно пусна във водата до самия бряг корабчето, което я беше пленило; платната изведнъж блеснаха с алено отражение върху прозрачната вода. Светлината прониза плата и легна върху белите камъни на дъното като трептящо розово излъчване. „Ти откъде си дошъл, капитане?“ — попита важно Асол родения от въображението ѝ човек и в отговор сама си каза: „Аз дойдох... дойдох... дойдох от Китай.“ — „А какво донесе?“ — „Какво съм донесъл, няма да ти кажа.“ — „А, значи, така, капитане! Е, тогава ще те върна обратно в кошницата.“ Капитанът току-що се бе приготвил да отговори смирено, че се е пошегувал и че е готов да покаже слон, когато изведнъж лекото отклонение на крайбрежното течение изви корабчето с нос към средата на потока, то като истинско напусна с пълен ход брега и безпрепятствено заплава

надолу. За миг мащабите на околната действителност се измениха: сега потокът се стори на момиченцето огромна река, а корабчето — далечен голям параход, към който то уплашено и объркано протягаше ръце, като едва се крепеше над водата. „Капитанът се изплаши“ — помисли си то и се затече след отплавалата играчка с надежда, че някъде водата ще я изхвърли на брега. Като мъкнеше бързо кошничката си, която не беше тежка, но ѝ пречеше, Асол повтаряше: „Ах, боже мой! Ами ако се случи...“ Тя се стараеше да не изгуби от погледа си хубавия, плавно отдалечаващ се триъгълник на платната, спъваше се, падаше и пак бягаше.

Никога Асол не беше навлиerala толкова дълбоко в гората, както сега. Погълната от нетърпеливото желание да хване играчката, тя не се озърташе встрани; по брега, където се суетеше, имаше много препятствия, които отвличаха вниманието ѝ. Обраснали с мъх дънери на паднали дървета, ями, висока папрат, шипкови храсти, жасмин и лески ѝ пречеха на всяка крачка; като ги преодоляваше, тя постепенно губеше сили и се спираше все по-често и по-често, за да си отпочине или да махне от лицето си лепкава паяжина. Когато на по-широките места се заредиха тръстики и блатни гъсталаци, Асол съвсем загуби от погледа си аления блясък на платната, но след като заобиколи острия завой на течението, отново ги видя да се носят омело и неотстъпно напред. На едно място момиченцето се огледа и огромната гора със своята пъстрота, която преминаваше от димните стълбове светлина сред листата към тъмните процепи на задрямалия полумрак, силно го поразя. За миг то се стъписа, но като си спомни пак за играчката, изпусна няколко пъти едно дълбоко „ф-фу-у-у“ и се затече с всички сили.

В такава безуспешна и тревожна гонитба премина почти час; тогава Асол учудено, но и с облекчение видя как отпред дърветата се разстъпиха свободно, за да пропуснат синия разлив на морето, облаците и края на жълтия пясъчен насип, на който тя изтича, като едва се държеше на краката си от умора. Тука беше устието на потока; той се разливаше не особено широко и плитко, така че се виждаше струящата се синина на камъните, и се губеше в насрещната морска вълна. От ниския, изровен от корените насип Асол видя на голям

плосък камък край потока да седи гърбом към нея човек, който държеше в ръцете си доплувалото до него корабче и го разглеждаше от всички страни с любопитството на слон, уловил пеперуда. Поуспокоена, че играчката е цяла, Асол се спусна по насипа, приближи се до непознатия и като вторачи в него изпитателен поглед, зачака кога той ще повдигне глава. Но непознатият беше така зает да съзерцава горския сюрприз, че момиченцето можа да го разгледа от глава до пети и да установи, че досега нито един път не му се бе случвало да срещне подобни на него хора.

Но пред нея не беше някой друг, а странстващият пешком Егъл, известен събирач на песни, легенди, предания и приказки. Посивелите му къдри падаха и се диплеха под сламената му шапка; сивата блуза, напъхана в син панталон, и високите ботуши му придаваха вид на ловец; бялата яка, връзката, коланът с нанизани сребърни украшения, бастунът и чантата с новичка никелова закопчалка издаваха гражданина. Неговото лице, ако можем да наречем лице носа, устните и очите, които поглеждаха изпод избуялата чаталеста брада и изпод разкошните, свирепо щръкнали нагоре мустаци, би ни се сторило прозрачно бяло, ако не бяха сивите като пясък и блестящи като чиста стомана очи, които обладаваха силен и смел поглед.

— Върни ми го сега — плахо каза момиченцето. — Ти вече си поигра. Как го хвана?

Егъл повдигна глава и изтърва корабчето — така неочаквано бе прозвучало развълнуваното гласче на Асол. Около минута старецът я разглежда, като ѝ се усмихваше и бавно приглаждаше брада е голямата си жилеста шепа. Много пъти праната басмена рокля прикриваше едва до коленете слабите загорели крачка на момиченцето. Тъмната му гъста коса, прибрана в дантелена кърпа, се бе смъкнала до раменете. Всяка черта на Асол беше изразително лека и чиста, както е лек и чист полетът на лястовичката. Тъмните ѝ очи със затаен тъжен въпрос изглеждаха малко по-възрастни от лицето ѝ, чийто неправилен мек овал бе обвеян от оня прелестен загар, който е присъщ на здравата белота на кожата. В полуотворената малка уста блестеше кротка усмивка.

— Кълна се в Грим, Езоп и Андерсен — каза Егъл, като поглеждаше ту момиченцето, ту корабчето, — че това е нещо

необикновено! Чуй ме, растенийце! Това твое ли е?

— Да, по целия поток тичах подире му, мислех, че ще умра. Чак дотук ли стигна?

— До самите ми нозе. Корабокрушението стана причина да мога аз като крайбрежен пират да ти връча тази плячка. Изоставено от екипажа си, корабчето бе изхвърлено от една малка вълна на пясъка между лявата ми пета и края на тоягата ми — той чукна с бастуна си: — Как се казваш, детенце?

— Асол — каза момиченцето, като криеше в кошницата играчката, която ѝ подаде Егъл.

— Добре — продължи непонятната си реч старецът, без да сваля от момиченцето очи, в дълбочината на които проблясваше усмивка на дружелюбно благоразположение. — Аз собствено не трябваше да те питам за името ти. Хубаво е, че то е толкова странно, толкова монотонно, толкова музикално, както свистенето на стрелата или шумоленето на морската раковина; какво щях да сторя, ако ти се наричаше с някое от ония благозвучни, но нетърпимо обикновени имена, които са чужди на Прекрасната неизвестност? Още по-малко искам да зная коя си ти, кои са твоите родители и как живееш. Защо да нарушавам очарованието? Седнал на този камък, аз се занимавах със сравнителното изучаване на финските и японските сюжети... когато внезапно потокът изхвърли това корабче, а после се появи и ти... Такава, каквато си. Аз, миличко, съм поет по душа — при все че сам никога не съм писал. Какво има в кошничката ти?

— Лодчици — каза Асол, като разтърси кошничката — и още параход, и три такива къщички със знаменца. Там живеят войници.

— Отлично. Изпратили са те да ги продадеш. По пътя си се заиграла. Пуснала си корабчето да поплава, а то побягнало. Нали така беше?

— Ти няма видя? — със съмнение попита Асол, като се мъчеше да си спомни дали тя самата не му бе разказала това. — Каза ли ти някой? Или ти сам отгатна?

— Аз знаех това.

— Но как?

— Защото съм най-големият вълшебник.

Асол се смути; напрежението ѝ при тия думи на Егъл премина границата на уплахата. Пустинният морски бряг, тишината,

мъчителното приключение с корабчето, непонятната реч на стареца с блестящите очи, величествената му брада и коса започнаха да изглеждат на момиченцето някаква смесица на свръхестественото е действителността. Ако Егъл направеше сега гримаса или извикаше нещо, момиченцето щеше да побегне, разплакано и изнемогващо от страх. Но Егъл забеляза как широко се отвориха очите му и направи остър завой.

— Няма какво да се страхуваш от мене — каза сериозно той. — Напротив, аз искам да поговоря с тебе от душа.

Той едва сега си обясни какво в лицето на момиченцето му бе направило такова силно впечатление. „Неволно очакване на прекрасното, на блажена съдба — реши той. — Ах, защо не съм се родил писател? Какъв чудесен сюжет!“

— Хайде — продължи Егъл, като се стараеше да дооформи оригиналното положение (свързаната с работата му страст към митологията бе по-силна от опасението да хвърли семената на голямата мечта върху непозната почва), — хайде, Асол, изслушай ме внимателно! Аз бях в това село, откъдето ти вероятно идваш; с една дума — в Каперна. Обичам приказките и песните и прекарах в това село цял ден, като се стараех да чуя нещо, което никой не е чул досега. Но у вас не разказват приказки. У вас не пеят песни. А ако разказват и пеят, то, знаеш ли, това са истории за хитри селяни и войници с вечната възхвала на мошеничеството; това са кратки куплети с ужасен мотив — мръсни като немити крака, груби като куркане в корема... Почакай, аз се оплетох. Ще започна отново.

Той помисли и продължи така:

— Не зная колко години ще минат дотогава, но в Каперна ще се роди една приказка, която ще се помни дълго. Ти ще пораснеш, Асол. И тогаз, някоя утрин, в морската далечина ще блесне под слънцето кораб с алени платна. Сияйните алени платна на белия кораб ще порят вълните и ще се носят право към теб. Тихо ще плава тоя прекрасен кораб, без викове и гърмежи; много народ ще се събере на брега, ще се чуди и мае, там ще бъдеш и ти. Под звуците на прекрасна музика корабът ще се приближи величествено до самия бряг; от него ще се откъсне бърза лодка, нагиздена цяла в килими, злато и цветя. „Защо сте дошли? Кого търсите?“ — ще попитат хората на брега. Тогава ти ще видиш красив и храбър принц; той ще стои прав и ще протяга към

тебе ръце. „Здравей, Асол! — ще каже той. — Далечно, много далечно оттук те видях в съня си и дойдох, за да те отведе завинаги в царството си. Там ти ще живееш с мен в дълбока, покрита с рози долина. Ще имаш всичко, което пожелаеш; ще живеем така сговорно и весело, че душата ти никога не ще узнае какво е сълзи и скръб.“ После принцът ще те настани в лодката, ще те отведе на кораба и ти ще отпътуваш завинаги към оная великолепна страна, откъдето слънцето изгрява, а звездите ще се спуснат от небето, за да те поздравят с добре дошла.

— И всичко това за мен ли? — попита тихо момиченцето. Сериозните му очи станаха весели и засияха доверчиво. Разбира се, опасният вълшебник не би говорил току-така; тя се приближи до него.

— А може би вече е пристигнал... корабът?

— Не, това няма да бъде толкова скоро — възрази Егъл, — най-напред, както вече ти казах, ще пораснеш. После... Какво да говорим повече. Това ще стане и толкоз. Ти какво би направила тогава?

— Аз ли? — Асол погледна в кошницата, но явно не намери там нищо, с което би могла да се отблагодари. — Аз бих го обичала — бързо каза тя и после прибави не съвсем твърдо: — Ако не бъде побойник.

— Не, няма да бъде побойник — каза вълшебникът, като намигна тайнствено, — няма да бъде, аз гарантирам за това. Върви, момиченце, и не забравяй какво ти казах между две глътки ароматна водка и като размишлявах за песните на каторжниците. Върви! Мир на пухкавата ти главичка.

Лонгрен работеше в малката си зеленчукова градина — прекопаваше картофите. Като вдигна глава, той видя Асол, която тичаше стремглаво към него с радостно и нетърпеливо лице.

— Ох — каза тя, като се мъчеше да си поеме дъх, и хвана с две ръце престилката на баща си. — Слушай какво ще ти разкажа... На брега, ей там, далеч седи вълшебник...

Тя започна с вълшебника и с неговото интересно предсказание. Трескавата мисъл ѝ пречеше да предаде последователно случилото се. По-нататък следваше описанието на външността на вълшебника и — в обратен ред — как е гонила изпуснатото корабче.

Лонгрен изслуша момиченцето, без да го прекъсва, без да се усмихва, и когато то свърши, въображението бързо му нарисува неизвестния старец с ароматната водка в една ръка и с играчката в друга. Той се обърна, но като си спомни, че в ония случаи, които са значителни в детския живот, подобава да бъдем сериозни и учудени, тържествено закима с глава и заговори:

— Да, да, по всичко личи, че това не може да бъде друг, освен вълшебник. Бих искал да го видя... А ти, когато пак отидеш там, не се отбивай встрани; в гората лесно можеш да се загубиш.

Той остави лопатата, седна до ниския плет и взе момиченцето на коленете си. Страшно уморена, Асол се опитваше да прибави още някои подробности, но от горещината, вълнението и отпадналостта ѝ се доспа. Очите ѝ се слепваха, главата ѝ се отпусна на твърдото бащино рамо, само миг и тя би се унесла в страната на сънищата, но изведнъж, обезпокоена от внезапно съмнение, Асол се изправи със затворени очи и като се облягаше с юмручетата о жилетката на Лонгрен, каза високо:

— Ти как мислиш, ще дойде ли корабът на вълшебника да ме вземе или няма?

— Ще дойде — спокойно отговори морякът, — щом са ти казали всичко това, значи е вярно.

„Ще пораснеш и ще забравиш — помисли си той, — а сега... не си струва да ти се отнема такава играчка. В бъдеще ще ти се случи да видиш много кораби, но не е алени, а с мръсни и хищни платна; отдалече — бели, гиздави, а отблизо — окъсани и нагли. Пътникът се е пошегувал е момиченцето ми. Какво от това?! Хубава шега! Нищо особено — шега! Виж как те е изморило това — половин ден в гората, из гъсталаците. А колкото за кораба с алени платна — мисли като мен: ще имаш кораб с алени платна.“

Асол спеше. Със свободната си ръка Лонгрен извади лулата си и запуши; вятърът отвя дима през плета в храста, който растеше от външната страна на оградата. Край храста, гърбом към оградата, седеше и ядеше пирог млад просяк. Разговорът между бащата и дъщерята го бе развеселил, а миризмата на хубавия тютюн го изкушаваше да си изпроси.

— Стопанино, дай ми на мене, бедния човек, да запаля — каза той през прътите на оградата. — В сравнение с твоя моят тютюн не е

тютюн, а чиста отрова.

— Бих ти дал — отговори полугласно Лонгрен, — но тютюнът ми не е в този джоб. Не ми се иска, виждаш ли, да будя дъщеря си.

— Голяма работа! Ще се събуди и пак ще заспи, а човек ще си попуши.

— Ех — възрази Лонгрен, — ти си имаш тютюн, а детето е уморено. Ако искаш, ела по-късно.

Просякът плю презрително, надяна торбата на тоягата си и отвърна хапливо:

— Принцеса, ясно! Натъпка й ти главата с тия задморски кораби! Ех ти, чудак такъв, и това ми било стопанин!

— Я слушай — прошепна Лонгрен, — ако река, ще я събудя, но само за да натъркам здравия ти врат. Марш оттук!

След половин час просякът седеше с дузина рибари на една маса в кръчмата. Зад тях седяха едри жени с гъсти вежди и обли като валчести камъни ръце. Те ту подръпваха мъжете за ръкавите, ту прехвърляха през раменете им по чашка ракия — за себе си, разбира се. Просякът кипеше от обида и разказваше:

— ... И не ми даде тютюн. „Ти, казва, ще навършиш пълнолетие и тогава, казва, ще дойде специален ален кораб... за тебе. Защото ти е писано да се омъжиш за принц. И ти, казва, вярвай на този вълшебник.“ А аз му думам: „Събуди я, събуди я, за да извадиш тютюна.“ А той до половината път ме гони.

— Кой? Какво? За какво говори? — чуваха се любопитните гласове на жените.

С полуобърнати глави рибарите обясняваха с насмешка:

— Лонгрен и дъщеря му са подивели, а може и да са се побъркали; ето, човекът го казва. Някакъв магьосник бил у тях — така трябва да се разбира. Те чакали — лелички, вие да не пропуснете! — задморски принц, и то на кораб с алени платна.

След три дни, като се връщаше от градския магазин, Асол чу за първи път:

— Хей, обеснице! Асол! Я погледни натам! Корабът с алени платна иде!

Момиченцето трепна и като вдигна ръка над очите си, неволно погледна към разлялото се море. После се обърна по посока на възклицанията; на двадесет крачки от него стояха група деца, те

правеха гримаси и се плезеха. Момиченцето въздъхна и се затича към къщи.

II ГРЕЙ

Ако Цезар бе смятал, че е по-добре да бъдеш първи на село, отколкото втори в Рим, то Артур Грей можеше да не завижда на мъдрото Цезарово желание. Той се бе родил капитан, искаше да бъде такъв и стана такъв.

Огромният дом, в който се бе родил Грей, беше мрачен вътре и величествен отвън. Цветната градина и част от парка достигаха до самата му фасада. Лалета от най-хубави сортове — сребристосини, виолетови и черни с розов оттенък — се виеха из ливадата като капризно разхвърляни огърлици. Край лъкатушното поточе старите дървета на парка дремеха в разсеяните полусенки над блатната тръстика. Оградата на замък — да, това бе истински замък — беше от вити чугунени стълбове, съединени с железни украшения. Всеки стълб завършваше отгоре с великолепна лилия от чугун; в тържествени дни тези чаши се напълваха с масло, което гореше в нощния мрак с големи червени пламъци.

Бащата и майката на Грей бяха горделиви роби на своето положение, на богатствата си и на законите на това общество, пред което те можеха да се наричат с „ние“. Едната част от душата им, заета с галерията от техни прадеди, бе малко достойна за изобразяване, а другата — въображаемо продължение на тая галерия, започваше с малкия Грей, който по известен, предварително набелязан план бе обречен да изживее дните си и да умре така, че и неговият портрет да може да бъде окачен на стената, без да оскверни честта на фамилията. Но в този план бе допусната малка грешка: Артур Грей се бе родил с будна душа, която никак не бе склонна да поддържа фамилната линия.

Тази будност, тази изключителна „неестественост“ на момчето започна да се проявява още от осмата му година; типът на рицаря на причудливите впечатления, на търсеция и чудотвореца, тоест на човека, избрал от безчислено разнообразните роли в живота най-опасната и затрогващата — ролята на провидение, се прояви Грей,

когато веднъж доближи един стол до стената, за да достигне картината, която изобразяваше разпятието, и изправен на него, извади от окървавените ръце на Христос гвоздеите, тоест просто ги замаза с небесносиня боя, която беше откраднал от бояджията. Той намираще, че в този си вид картината го задоволява. Увлечен от своеобразното си занимание, той започна да замазва и краката на разпнатия и така бе заварен от баща си. Старецът хвана момчето за ушите, свали го от стола и попита:

— Защо разваляш картината?

— Не съм я развалил.

— Това е работа на знаменит художник.

— Няма значение — каза Грей. — Аз не мога да допусна в мое присъствие да стърчат гвоздеи от ръцете и да тече кръв. Аз не желая това.

В отговор на сина си Лионел Грей позна себе си и като скри под мустаците си усмивката, не му наложи наказание.

Грей неуморно изучаваше замъка и правеше поразителни открития. На тавана например той намери стари рицарски доспехи, подвързани с желязо и кожа книги, изгнили дрехи и ята гълъби. В избата, където се пазеше виното, получи интересни сведения за вината лафит, мадейра и херес. Тук, в мътната светлина на островърхите прозорци, притиснати от наклонените триъгълници на каменните сводове, бяха наредени малки и големи бъчви; най-голямата, с формата на сплескан кръг, заемаше цялата напречна стена на избата и бе направена от стогодишен тъмен дъб, който блестеше като полиран. В плетени кошници между бъчвите лежах тумбести бутилки от зелено и синьо стъкло. По камъните и по пръстения под растяха сиви гъби с тънки пънчета; навсякъде плесен, мъх, влага, кисела задушлива миризма. Огромната паяжина в отдалечения ъгъл блестеше като злато привечер, когато слънцето я осветяваше с последния си лъч. На едно място бяха зарити две бъчви с най-хубавото аликанте, каквото е имало по времето на Кромвел, и винарят, като посочваше на Грей празния ъгъл, не пропускаше случай да повтори историята на знаменитата гробница, в която лежеше мъртвец, по-пъргав от глутница фокстериери. Преди да започне разказа си, винарят не забравяше да опита дали работи добре кранът на голямата бъчва, а после се

отдалечаваше с облекчено сърце, защото в развеселените му очи неволно заблестяха сълзи на безмерна радост.

— Слушай сега — казваше Полдишок на Грей, като сядаше на празния сандък и натъпкваше острия си нос с тютюн, — виждаш ли онова място? Там има такова вино, за което много пияници биха се съгласили да си отрежат езика, стига да им позволят да си гаврътнат поне една чашчица. Във всяка бъчва има по сто литра течност, от която душата експлодира, а тялото се превръща в неподвижно тесто. Цветът му е по-тъмен от вишна и не може да се излива от бутилка, защото е гъсто като хубава сметана. То е затворено в бъчви от черно дърво, здраво като желязо. Върху тях има двойни обръчи от червена мед. На обръчите — надпис на латински: „Ще ме изпие Грей, когато отиде в рая“. Този надпис се е тълкувал толкова изчерпателно и така противоречиво, че твоят праядо, негово високоблагородие Симеон Грей, си построил вила, която нарече „Рай“ — смяташе, че чрез това невинно остроумие ще съгласува загадъчната мисъл с действителността. Но какво мислиш? Щом започнаха да избиват обръчите, той умря от разрыв на сърцето — толкова се развълнува лакомото старче. Оттогава никой не се докосва до тая бъчва. Всички повярваха, че скъпоценното вино носи нещастие. Всъщност дори египетският сфинкс не е задавал такава гатанка. Наистина той попитал един мъдрец: „Кажми, ще те изям ли, както изяждам всички? Ако отгатнеш — ще останеш жив.“ Но и това, ако разсъди добре...

— Струва ми се, че кранът отново прокапа — сам се прекъсваше Полдишок и се отправяше с неуверени крачки към ъгъла, където затягаше крана и се връщаше с открито, просветнало лице: — Да. Ако обмисли добре и главно — без да бърза, мъдрецът би могъл да каже на сфинкса: „Да отидем, брат, да пийнем и ти ще забравиш тия глупости.“ „Грей ще ме изпие, когато отиде в рая!“ — Как да се разбира това? Ще го изпие, когато умре ли? Странно. Значи, той е светец, но тогава не пие нито вино, нито обикновена водка. Да допуснем, че „рай“ означава щастие. Но поставим ли въпроса така, всяко щастие загубва половината от своите блестящи перца, щом щастливецът се попита искрено: рай ли е това? Там именно е въпросът. За да се напиеш от такава бъчва с леко сърце и да се смееш, момчето ми, хубаво да се смееш, необходимо е с единия крак да стоиш на земята, а с другия на небето. Има и трето предположение: че Грей все пак някога ще се

напие и ще изпадне в онова райски блажено състояние, в което дръзко ще опустоши бъчвичката. Но това би било, момчето ми, кръчмарско буйство, а не изпълнение на предсказанието.

След като се убеждаваше още веднъж, че кранът на голямата бъчва е изправен, Полдишок съсредоточено и мрачно завършваше:

— Тези бъчви ги докара от Лисабон с кораба „Бигъл“ твоят праядо, Джон Грей, в 1793 година; за виното беше заплатил две хиляди златни пиастри. Надписът върху бъчвите бе направен от оръжейния майстор Вениамин Елян от Пондишери. Бъчвите са зарити в земята на дълбочина шест стъпки и са засипани с пепел от лозови пръчки. Това вино никой не го е пил, не го е опитал и няма да го опита.

— Аз ще го изпия — каза веднъж Грей и тропна с крак.

— Ето един смел момък! — отбеляза Полдишок. — В рая ли ще го изпиеш?

— Разбира се. Ето го рая!... Той е у мен, виждащ ли го? — Грей се засмя тихо и разтвори малката си ръка. Нежната му, но с твърди очертания длан се озари от слънцето, момчето сви пръстите си в юмрук. — Ето го, тук е!... Ту е тук, ту отново го няма...

Като говореше това, той ту разтваряше, ту свиваше ръката си и най-последно, доволен от шегата, изтича по мрачната стълба към коридора на долния етаж, като изпревари Полдишок.

На Грей беше строго забранено да посещава кухнята. Но веднъж открил този удивителен, блеснал с огъня на огнищата свят на парата, саждите, съскането, клокоченето на кипящи течности, на тракането на ножове и вкусните миризми, той започна усърдно да навестява огромното помещение. Готвачите сновяха мълчаливи и строги като жреци; на фона на потъмнелите стени техните бели бонета придаваха на работата им характер на тържествена служба; весели пълни жени миеха съдове до каците с вода, звънтейки с порцелана и среброто; момчета внасяха кошници, пълни с риба, стриди, раци и плодове, като се привеждаха под тежестта им. Там, на дългата маса, лежах обаяни с цветовете на дъгата фазани, сиви патици, пъстри кокошки; на едно място — заклана свиня с къса опашка и със затворени по младенчески очи; на друго — ряпа, зеле, орехи, сини стафиди, златисточервени праскови.

В кухнята Грей изпитваше известен страх; струваше му се, че тук всичко се движи от тъмни сили, чиято власт е главната пружина на

живота в замъка; подвикванията му звучаха като команда и заклинания, движенията на работещите, благодарение на постоянното им повтаряне, бяха придобили оная отмерена и крайно пестелива точност, която изглежда като вдъхновение. Грей още не беше толкова висок, за да надникне в най-голямата тенджерка, която клокочеше като Везувий, но изпитваше към нея особена почит; той гледаше с трепет как я преместваха две прислужнички: тогава върху печката се изплискаше лека като дим пана и от бучащата печка се вдигаше пара, която на кълба, на кълба изпълваше кухнята. Веднъж се изплиска толкова много течност, че опари ръката на едното момиче. Кожата мигновено почервения, дори ноктите станаха червени от прилива на кръв и Бетси (така наричаха прислужничката), плачейки, започна да маже пострадалите места с олио. Сълзите се търкаляха неудържимо по кръглото ѝ изплашено лице.

Грей замря. Докато другите жени се суетяха около Бетси, той преживя усещането на остро чуждо страдание, което не можеше да изпита сам.

— Много ли те боли? — попита той.

— Опитай и ще видиш — отговори Бетси, като покриваше с престилката ръката си.

Намръщило вежди, момчето се покатери на едно столче, гребна с дългата лъжица от горещата гъста течност (беше супа от овнешко месо) и я плисна върху китката си. Усещането не беше слабо, но слабостта от острата болка го накара да се олюлее. Бледен като платно, Грей се приближи до Бетси, като пъкна пламналата си ръка в джоба на панталонките си.

— Струва ми, че тебе много те боли — каза той, като премълча за своя опит. — Да отидем, Бетси, при лекаря. Хайде!

Той усърдно я дърпаше за полата, докато привържениците на народната медицина даваха в надпревара целебни рецепти на прислужничката. Но девойката страдаше силно и тръгна с Грей. Лекарят смекчи болката, като ѝ направи превръзка. Момчето показа ръката си, едва когато Бетси си беше вече отишла.

Този незначителен епизод свърза с истинско приятелство двадесетгодишната Бетси и десетгодишния Грей. Тя тъпчеше джобовете му е банички и ябълки, а той ѝ разказваше приказки и други истории, които четеше в книжките си. Веднъж Грей узна, че Бетси не

може да се омъжи за коняря Джим, защото нямали пари да се обзаведат. Грей разби порцелановата си касичка и изсипа всичко — то възлизаше на около сто фунта. Стана рано и когато момичето без зестра отиде в кухнята, промъкна се в стаята му и като мушна подаръка в сандъка му, покри го с кратка бележка:

Бетси, това е твое. Предводител на разбойническа шайка Робин Худ.

Паниката, която тази история вдигна в кухнята, взе такива размери, че Грей трябваше да си признае лъжата. Той не си взе обратно парите и не искаше повече да говори за това.

Майка му беше от ония натури, които животът отлива в готова форма. Тя живееше в полудрямката на своята осигуреност, която отгатва всяко желание на посредствената душа; затова нищо друго не ѝ оставаше да върши, освен да се съветва с шивачките, доктора и домоуправителя. Но нейната пламенна, почти религиозна привързаност към странното ѝ дете беше, както трябва да се предположи, единственият клапан на ония склонности, които бяха упоени от възпитанието и съдбата и вече не живееха, а съществуваха смътно, като оставяха волята ѝ в бездействие. Знатната дама приличаше на паун, измътил лебедово яйце. Тя болезнено чувствуваше прекрасната обособеност на сина си; тъга, любов и стеснение я изпълваха, когато притискаше момчето до гърдите си; сърцето ѝ говореше по-иначе от езика, който обикновено отразява условните форми на отношенията и мислите. Така отраженията на облаците, добили странни форми от слънчевите лъчи, проникват в симетричната обстановка на стандартното здание и го лишават от баналните му достойнства; окото вижда, но не познава помещението; тайнствените отънъци на светлината творят от недостатъците ослепителна хармония.

Знатната дама, чието лице и фигура сякаш можеха да отговорят само с ледено мълчание на огнените гласове на живота, чиято изтънчена красота по-скоро отблъскваше, отколкото привличаше, защото в нея се чувствуваше надменно усилие на волята, лишено от женствено обаяние — тази Лилиан Грей, когато останеше насаме е

детето си, ставаше обикновена майка и говореше с любещ и кротък тон същите ония сърдечни незначителни думички, които не могат да се предадат на хартия; тяхната сила е в чувството, а не в самите тях. Тя никак не можеше да откаже на сина си каквото и да било. Тя му прощаваше всичко: и ходенето му в кухнята, и отвращението от уроците, и непослушанието му, и многобройните му чудатости.

Ако той не искаше да подрязват дърветата — дърветата си оставаха недокоснати; ако молеше да простят или наградят някого, заинтересованият знаеше, че това ще стане. Той можеше да язди всеки кон, да донася в замъка всяко куче, да се рови в библиотеката, да бяга бос и да яде каквото му скимне.

Известно време баща му се бори с това, но отстъпи — не на принципа си, а на желанието на своята жена. Той се ограничи с това, че отстрани от замъка децата на цялата прислуга, защото се боеше, че това ниско общество може да превърне прищевките на момчето в трудно изкореними наклонности. Всъщност той беше изцяло погълнат от безбройните фамилни процеси, началото на които се губеше в епохата на възникването на книжните фабрики, а краят им — в смъртта на всички ищци. Освен това държавните дела, работите на именията, диктуванията на мемоарите, празничните ловове, четенето на вестници и сложната кореспонденция донейде го откъсваха от семейството; той виждаше сина си толкова рядко, че понякога забравяше на колко е години.

По такъв начин Грей живееше в свой свят. Той играеше сам — обикновено в задните дворове на замъка, които в старо време са били предназначени за бойни цели. Тези обширни занемарени места с останки от дълбоки ровове и покрити с мъх каменни погребени бяха пълни с бурени, коприва, репей, тръни и скромни пъстри полски цветя. Грей стоеше тук с часове, изследваше дупките на къртиците, сражаваше се с бурените, гонеше пеперуди, строеше крепости от тухлени отломки и после ги бомбардираше с пръчки и камъни.

Той караше вече дванадесетата си година, когато в един силен момент всички загатвания на душата му, всички разединени черти на духа му и отсенки на тайните му пориви се съединиха, получиша строен израз, станаха неукротимо желание. Досега в многото чужди градини той сякаш бе откривал само отделните части на своята

градина — лъч, сянка, цвят, старо великолепно стъбло, — а сега изведнъж видя ясно всичко това в прекрасно, поразяващо единство.

Това се случи в библиотеката. Нейната висока врата с матово стъкло отгоре беше обикновено заключена, но резецът на ключалката се държеше слабо в гнездото си; с лек натиск на ръката вратата поддаваше, напъваше се и се разтваряше. Когато изследователският дух застави Грей да проникне в библиотеката, той беше поразен от прашната светлина, чиято сила и особеност идваше от пъстрите в горните части на прозорците стъкла. Тук цареше тишината на забравата, която напомня вода в изкуствено езеро. Тъмни редици шкафове с книги се приближаваха на места до прозорците и ги затуляха до половина; разстоянията между шкафовете бяха затрупани с купища книги. Тук — разтворен албум с изплъзнали се вътрешни листове, там — привързани със златен шнур свитъци; мрачни купчини книги, дебели пластове ръкописи, натрупани миниатюрни томчета, които при разтваряне пращяха като кора. Тук имаше чертежи и таблици, редици от нови издания, карти; разнообразие от подвързии: груби, фини, черни, пъстри, сини, сиви, дебели, тънки, грапави и гладки. Шкафовете бяха плътно натъпкани с книги. Те приличаха на стени, които са заключили живота в най-потайните си кътчета. В стъклата на шкафовете се отразяваха други шкафове, покрити с безцветно блестящи петна. Върху кръглата маса имаше грамаден глобус, затворен в медната сферична кръстовка на екватора и меридиана.

Като се обърна към изхода, Грей видя над вратата грамадна картина, която изведнъж изпълваше със съдържанието си тежката неподвижна атмосфера на библиотеката. Картината изобразяваше кораб, който се издига върху гребена на голяма морска вълна. Разпенени струи се стичаха по наклонената му повърхност. Корабът беше представен в последния миг от издигането му. Той се носеше право към зрителя. Високо издигнатият букшприт закриваше основата на мачтите. Гребенът на вълната, разполовен от корабния кил, наподобяваше криле на гигантска птица. Пяната се пръскаше във въздуха. Над букшприта, зад бакборда, се виждаха неясно платната. Издути от яростната сила на бурята, те се накланяха с цялата си тежест назад, за да се изправят пак след вълната и после, отново наведени над морската бездна, да понесат кораба към следващите водни лавини.

Разкъсани облаци потрепваха ниско над океана. Слабата светлина безнадеждно се бореше с тъмнината на спускащата се нощ. Но най-забележителното от всичко в тази картина беше фигурата на човека, застанал на предната част на кораба с гръб към зрителя. Тя изразяваше цялата обстановка, дори характера на тоя момент. Позата на човека (той стоеше разкрачен, размахал ръце) всъщност нищо не говореше за това какво прави той, но караше да се предполага, че вниманието му е крайно напрегнато и съсредоточено към нещо на палубата, невидимо за зрителя. Вятърът развяваше запретнатите поли на кафтана му, бялата коса и черната шпага. Богатият костюм издаваше, че това е капитанът, а танцуващото положение на тялото му — силата на вълната. Той беше без шапка, вероятно бе погълнат от опасността на момента и крещеше нещо — но какво? Дали виждаше, че от борда пада човек, или заповядваше да променят посоката според вятъра, а може би, заглушаван от вятъра, зовеше боцмана? Не мисли, а сенките на тия мисли покълнаха в душата на Грей, докато гледаше картината. Внезапно му се стори, че неизвестният се приближи от лявата му страна и застана невидим до него: достатъчно беше само да си обърне главата, и странното усещане щеше да изчезне безследно. Грей знаеше това. Но той не заглуши въображението си, а се вслуша в него. Беззвучен глас извика няколко резки фрази, непонятни като малайския език; разнесе се шум като при силно срутване; ехо и мрачен вятър изпълниха библиотеката. Всичко това Грей чуваше вътре в себе си. Той се огледа; мигновено настъпилата тишина разсея звучната паяжина на фантазията; връзката му с бурята се прекъсна.

Грей идва няколко пъти, за да гледа тази картина. Тя стана за него оная необходима в беседата между душата и живота дума, без която е трудно да разбереш себе си. Огромното море постепенно завладяваше малкото момче. То заживя с него: ровеше се в библиотеката, издирваше и жадно четеше ония книги, зад чиято златна врата се откриваше синьото сияние на океана. Там се движеха кораби и пръскаха зад кърмата си пяна. Някои от тях губеха платната и мачтите си и задавени от вълните, се спускаха в мрака на тъмната бездна, където блещукат фосфорните очи на рибите. Други, повлечени от течението, се удряха о рифовете; затихващото вълнение жестоко люшкеше корпуса, обезлюденият кораб със скъсани въжета преживяваше продължителна агония, докато дойдеше нова буря и го

разбиеше на трески. Трети благополучно приемаха стоки в едно пристанище и ги разтоварваха в друго, а екипажът им възпяваше плаването край кръчмарските маси, като пиеше с охота водка. Там имаше и пиратски кораби с черен флаг, и страшна команда, която размахваше ножове; кораби призраци, светещи с мъртвешката светлина на синьото озарение; военни кораби с войници, оръдия и музика; кораби за научни експедиции, наблюдаващи вулкани, растения и животни; кораби на мрачна тайна и бунтове; кораби за открития и кораби за приключения.

Естествено в този свят над всичко се извисяваше фигурата на капитана. Той беше съдбата, душата и разумът на своя кораб. От неговия характер зависеше работата и свободното време на екипажа. Самият екипаж се подбираше лично от него и с много неща отговаряше на наклонностите му. Капитанът познаваше навиците и семейните работи на всекиго от хората си. В очите на подчинените той обладаваше магически знания, благодарение на които уверено плаваше, да кажем, от Лисабон до Шанхай през необятни простори. Той преодоляваше бурята, като ѝ противодействуваше с цяла система от сложни усилия, и сломяваше паниката с къси заповеди: плаваше и се спираше където поиска; разпореждаше се за отплуването и натоварването, за ремонта и почивката; трудно беше да си представиш по-голяма и по-разумна власт, въплътена в живо, изпълнено с непрекъснато движение, дело. По своята затвореност и всеобхватност тая власт се равняваше на властта на Орфей.

По законите на душевния живот тази представа за капитана, този образ и това правдиво отражение взеха централно място в светлото съзнание на Грей. Никоя друга професия не би могла така сполучливо да обедини в едно всички съкровища на живота, като запази неприкосновено и най-тънкия детайл на всяко отделно щастие. Опасност, риск, власт над природата, светлина на далечна страна, чудесна неизвестност, краткотрайна любов, подхранвана от свиждания и разлъки, увлекателен водовъртеж от срещи, лица, събития; безкрайно разнообразие на живота, докато високо в небето се издигат ту Южният кръст, ту Голямата мечка и всички континенти са в зорките ти очи, макар че твоята каюта не се е разделила с родината ти, с нейните книги, картини, писма и обвити с копринени къдрици сухи цветя в кожения талисман върху снажните ти гърди.

Една есен, когато стана на петнадесет години, Артур Грей тайно напусна дома си и проникна зад златната врата на морето. Скоро от пристанището Дубелт за Марсел отпътува платноходката „Анселм“, която носеше на борда си юнга с малки ръце и с външност на преоблечено момиче. Този юнга беше Грей, който притежаваше изящна пътна чанта, фини като ръкавица лакирани ботушки и батистено бельо с втъкани корони. За една година, през която „Анселм“ посети Франция, Америка и Испания, Грей прахоса част от имуществото си за сладкиши и с това плати данък на миналото, а с останалата част, която проигра на карти — на настоящето и бъдещето. Той искаше да стане „страшен“ моряк. Пиеше водка до задъхване, а при къпане скачаше във водата с примряло сърце надолу с главата от два сажена височина. Постепенно Грей изгуби всичко, освен главното — своята странна крилата душа; слабостта му изчезна, костите му станаха широки, а мускулите силни; тъмен загар замести бледия цвят на кожата му, а изисканото безгрижие на движенията бе сменено от уверената ловкост на трудовата ръка; в замислените му очи се отрази блясъкът, присъщ на загледалия се в огън човек. Говорът му изгуби неравномерната си надменно стеснителна променливост и стана кратък и точен като удар на чайка върху вълна подир трепкащи сребърни риби.

Капитанът на „Анселм“ беше добър човек, но суров моряк; той прибра момчето от някакво злорадство. В отчаяното желание на Грей капитанът видя само ексцентричен каприз и предварително тържествуваше, като си представяше как след месец-два Грей ще му каже, без да го гледа в очите: „Капитан Гоп, издрах си лактите, като се катерех по въжетата; болят ме хълбоците и гърбът, не мога да си свивам пръстите, главата ми ще се пръсне, а краката ми треперят. Всички тия мокри въжета тежат по два пуда на ръцете; всички тия леери, ванти, брашпили, grosове, стенги, салинги са създадени да измъчват нежното ми тяло. Искам да се върна при мама.“ Капитан Гоп изслушваше мислено това изявление и, разбира се, пак мислено произнасяше следната реч: „Идете, където искате, пиленцето ми. Ако върху вашите чувствителни крилца се е залепила смола, можете да я измиете с одеколон «Роза-мимоза» в къщи.“ Този измислен от Гоп одеколон радваше капитана повече от всичко и той, като завършваше

въображаемото си възражение, повтаряше на глас: „Да. Вървете си при вашата Роза-мимоза“.

Но този внушителен диалог навестяваше вече все по-рядко ума на капитана, защото Грей вървеше към целта си със стиснати зъби и побледняло лице. Той понасяше неспокойния труд с решително напрежение на волята, като чувствуваше, че му става толкова по-леко, колкото повече суровият кораб става негова плът и кръв, а неумението се заменя с навик. Случваше се възелът на котвената верига да го удари и повали на палубата или неприкрепеното за кнехта въже да се изтръгне от ръцете му и да одере кожата на дланите му, или вятърът да го удари по лицето с мокрия край на платното, в което беше защитен железен пръстен. Накратко казано, цялата работа беше за него изтезание, което изискваше съсредоточено внимание. Но колкото и тежко да дишаше, колкото и трудно да превиваше гръб, презрителната усмивка не слизаше от лицето му. Той понасяше мълчаливо шегите, подигравките и неизбежните ругатни, докато не стана „свой“ в новата си среда; от този момент отговаряше на всяко оскърбление с юмрук.

Веднаж капитан Гоп, като видя как Грей майсторски свързва платното на рея, си каза: „Ти победи, хитрецо.“ Когато Грей се спусна на палубата, Гоп го извика в каютата си, разтвори една измачкана книга и каза:

— Слушай внимателно. Остави цигарите! Започвам обработката на хлапака за капитан.

И той започна да чете, по-точно, да говори и вика от книга древните морски мъдрости. Това беше първият урок на Грей. За една година той се запозна с навигацията, с практиката, с корабостроенето, с морските закони, с лоцията и със счетоводството. Капитан Гоп му подаваше ръка и казваше „ние“.

Във Ванкувър Грей бе застигнат от едно писмо на майка си, което беше пълно със сълзи и страх. Той ѝ отговори така:

Зная. Но ако ти би могла да виждаш като мен — погледни с моите очи. Ако би могла да слушаш като мен — допри ухото си до раковината и ще чуеш в нея вечния шум на вълните. Ако би могла да обичаш като мен — всичко, в

твоего писмо, освен любовта и човека аз бих намерил и усмивка.

И той продължи да плава, докато „Анселм“ не пристигна със стока в Дубелт, където двадесетгодишният Грей се възползува от престоя, за да навести замъка.

Наоколо всичко си беше както преди пет години — непокътнатото нито в подробности, нито като цяло; само короните на младите брястове бяха станали по-гъсти и сенките им върху фасадата на зданието достигаха по-високо и се бяха разраснали.

Слугите, които се притекоха към него, се зарадваха, трепнаха и замряха със същата почит, с която бяха посрещали този Грей сякаш вчера, а не толкова отдавна. Те му казаха къде е майка му. Той мина във високото помещение и като притвори тихо вратата след себе си, спря се безшумно и загледа облечената в черна рокля побеляла жена. Тя стоеше пред разпятието; страстният ѝ шепот бе звучен като сърцебиене. „За тези, които плават, пътешествуват, боледуват, страдат и попадат в плен“ — притаил дъх, слушаше Грей. После бе казано: „И на момчето ми...“ Тогава той каза: „Аз...“ — но нищо повече не можа да изговори. Майка му се обърна. Тя бе отслабнала; в нейното изтънчено надменно лице проблясваше нов израз, сякаш младостта ѝ се бе върнала отново. Тя стремително се приближи до сина си: кратък гърлен смях, сдържано възклицание и сълзи в очите — това бе всичко. Но в тоя миг тя живееше — по-силно и по-хубаво, отколкото през целия си живот: „Аз веднага те познах; о, милото ми, малкото ми!“ И Грей действително престана да бъде голям. Той изслуша съобщението за смъртта на баща си, после ѝ разказа за себе си. Тя слушаше без упреци и възражения, но в себе си — във всичко, което той утвърждаваше като истина за своя живот — виждаше само играчки, с които нейното момче се забавлява. Такива играчки бяха и континентите, и океаните, и корабите.

Грей прекара в замъка седем дни: на осмия взе една голяма сума пари, върна се в Дубелт и каза на капитан Гоп: „Благодаря. Вие бяхте добър другар. Сбогом, стари приятелю.“ После потвърди истинското значение на тая дума със силно като преса ръкостискане. „Вече ще плавам отделно, на собствен кораб.“ Гоп пламна, плюна, издърпа

ръката си и си тръгна, но Грей го настигна и прегърна. И те седнаха в една странноприемница всички — двадесет и четирима души с екипажа — и пиха, и викаха, и пяха — изпиха и изядоха всичко, каквото имаше в бюфета и кухнята.

Измина още известно време и в пристанището Дубелт вечерницата светна над черната линия на една нова мачта. Това бе купеният от Грей „Секрет“ — тримачтов кораб с тегло двеста и шестдесет тона. Така капитанът и собственикът на кораба, Артур Грей, плава още четири години, докато съдбата го доведе в Лис. Но той запомни завинаги оня кратък гърлен смях, изпълнен с музиката на сърцето, с който бе посрещнат в дома си, и по един-два пъти в годината посещаваше замъка, като оставяше на жената със сребърните коси слабата увереност, че такова голямо момче вероятно ще се справи с играчките си.

III

РАЗСЪМВАНЕ

Разпенената струя, която корабът на Грей, „Секрет“, изхвърляше зад кърмата си, остави бяла черта по океана и угасна в блясъка на вечерните светлини на града. Корабът се прикотви близо до фара. Десет дни „Секрет“ разтоварва китайска коприна, кафе и чай, а единадесетия екипажът прекара на брега в почивка и сред винени пари; на дванадесетия Грей, без каквато и да е причина, почувствува глуха тъга, която не можеше да си обясни. Сутринта, още като се събуди, той усети, че денят започва лошо. Облече се без настроение, закуси без желание, забрави да прегледа вестника и дълго пуши, потънал в неизразимия свят на безцелното напрежение; сред мъгливите мисли се появяваха желаниа, които не получаваха признание, и с взаимно усилие се унищожаваша. Тогава той се зае с работата си. Съпроводен от боцмана, Грей извърши преглед на кораба, заповяда да позатегнат вантите, да отпуснат кормилното въже, да почистят шлюзовете, да сменят кливера, да намажат добре палубата със смола, да изчистят компаса, да отворят, проветрят и изметат трюма. Но работата не го развличаше. Изпълнен с тревожно внимание към мрачния ден, той го прекара раздражен и тъжен — сякаш някой го беше поканил, а той бе забравил кой и къде.

Привечер Грей се разположи в каютата си, взе книга и дълго възразява на автора, като правеше по полетата парадоксални забележки. Известно време тази игра, този разговор с властващия от гроба мъртвец го забавляваше. После взе лулата си и потъна в синия дим, като се отдаде на призрачните орнаменти, които възникваха във вълнообразните му слоеве.

Тютюнът има страшна сила; както маслото, когато се излее в подскачащите пукнатини на вълните, смирява яростта им, така и тютюнът смекчава раздражените чувства и ги снишава с няколко тона, за да звучат по-плавно и по-музикално. Ето защо след третата лула тъгата на Грей най-сетне загуби настъпателния си характер и премина

в замислена разсеяност. Това състояние продължи още около час; когато облакът от душата му се вдигна и Грей се опомни, поиска да се раздвижи и излезе на палубата. Нощта беше безлунна; зад борда звездите и светлините на мачтовите фенери дремеха в заспалата черна вода. От топлия като бузата на човек въздух лъхаше на море. Грей повдигна глава и присви очи — погледът му спря върху златното въгленче на една звезда; за миг през главозамайващото разстояние от мили в зениците му проникна огнената игла на далечната планета. От дълбочината на залива до слуха му достигаше глухият шум на помръкналия град. Понякога заедно с вятъра по чувствителната вода долиташе по някое изречение от брега, което прозвучаваше така ясно, сякаш бе изречено на самата палуба, и заглъхваше сред скърцането на корабните въжета. На носа на кораба пламна клечка кибрит и освети нечии пръсти, кръгли очи и мустаци. Грей подсвирна. Огънят на лулата се раздвижи и заплува към него; скоро капитанът видя в тъмнината ръцете и лицето на караулния.

— Предай на Летика — каза Грей, — че ще дойде с мен. Нека вземе въдиците — той се спусна в лодката, където чака около десет минути Летика. Сръчният, склонен към хитрости момък удари с веслата по борда и ги подаде на Грей; след това сам се спусна в лодката, намести ключовете за веслата и мушна торбата с провизии при кърмата на лодката. Грей седна на кормилото.

— Накъде ще заповядате да гребя, капитане? — попита Летика, като обръщаше лодката с дясното весло.

Капитанът мълчеше. Морякът знаеше, че не бива да нарушава това мълчание с думи и затова сам замълча и загреба усилено.

Грей взе посока в открито море, а после започна да се придържа към левия бряг. Беше му все едно накъде плават. Кормилото глухо шумеше, веслата скрибуцаха и пляскаха; всичко останало бе море и тишина.

През деня човек е погълнат от толкова много мисли, впечатления, разговори и думи, че всички те могат да съставят не една дебела книга. Лицето на деня придобива определен израз, но днес Грей напразно се вглеждаше в това лице. В неговите неясни черти проблясваше едно от ония множество чувства, които нямат име.

Както и да ги наречем, те ще останат завинаги, също като внушението за аромата, въвн от думите и дори от понятията. Под

властта на такова чувство беше сега и Грей. Наистина той би могъл да каже: „Аз чакам, аз гледам, аз скоро ще науча...“ — но дори тия думи не са нещо повече от отделните скици в сравнение с целия архитектурен замисъл. В тия веяния имаше още и сила от светлата възбуда.

Наляво от мястото, където плаваха, зад вълнообразното съгъстяване на мрака, се очертаваше брегът. От комините над осветените в червено стъкла на прозорците летяха искри — това бе Каперна. Грей чуваше гълчава и кучешки лай. Светлините на селото напомняха за вратичката на печка с прегорели дупчици, през които се виждат пламтящите въглини. Надясно беше океанът, осезаем като присъствието на спящ човек. Когато задмина Каперна, Грей зави към брега. Тук водата се разливаше тихо; той запали фенер и видя подмолите и горните надвиснали издатини на крайбрежния скат; това място му хареса.

— Тук ще ловим риба — каза Грей и потупа по рамото гребца.

Морякът измънка неопределено. „За първи път плавам с такъв капитан — промърмори си той. — Способен, но не прилича на капитан. Затворен, труден. Но въпреки това аз го обичам.“

Той заби веслото в тинята, привърза за него лодката и двамата се закатериха нагоре по камъните, които се търкаляха изпод коленете и лактите им. От ската се простираше гъста гора. Разнесоха се удари на брадва, която сечеше сух дънер; след като повали дървото, Летика стъкна огън на ската. Заиграха сенки и отразеният във водата пламък се раздвижи. Мракът се разстъпи, показаха се треви и клони; над обвития с дим огън въздухът засвети и затрептя.

Грей седна край огъня.

— Хайде — каза той, като подаде бутилката, — пий, приятелю Летика, за здравето на всички въздържатели. А, ти си взел от имбировото, а не от хининовото вино.

— Простете, капитане — отговори морякът, като си поемаше дъх. — Разрешете да си хапна от това... — той отхапа наведнъж половин пиле и като извади от устата си крилцето, продължи: — Зная, че обичате хининовото вино. Но беше тъмно и бързах. Имбировото, знаете, прави човека жесток. Когато искам да се сбия с някого, пия от него.

Докато капитанът ядеше и пиеше, морякът го поглеждаше изкосо, после не се сдържа и каза:

— Капитане, истина ли е това, което се говори, че произхождате от знатно семейство?

— Това не е интересно, Летика. Вземи въдицата и ако искаш, лови!

— А вие?

— Аз ли? Не знам. Може би... Но... после.

Летика размота въдичката, като си бърбореше стихове, на които за голямо възхищение на екипажа беше майстор.

*От канап и дълга пръчка
аз измайсторих камшик,
после кукичка му сложих,
писна той с провлечен вик.*

След това Летика пхна пръста си в кутийката с червеи:

*Този червей под земята
скитал радостен, благат,
а сега на въдицата
сомове ще го ядат.*

Накрай той тръгна, като пееше:

*Нощта е тиха, а водката — прекрасна,
за риба тръгва Летика в тоз час,
но рибата предчувствува и ужасно
есетрата трепери, а херингата е в несвяст.*

Грей се излегна край огъня и се загледа във водата, в която се отразяваше пламъкът. Той мислеше, но без участието на волята; в такава състояние мисълта разсеяно задържа това, което я обкръжава, и

едва го вижда. Тя препуска като кон сред гъста тълпа — тъпче, разбутва и се разпръсва; съпътствуват я последователно пустота, обърканост и задръжки. Тя броди в душата на предметите, бърза от яркото вълнение към тайните намеци, върти се по земята и небето, разпалено говори с въображаеми лица, гаси и украсява спомените. В това облачно движение всичко е живо и изпъкнало, всичко е несвързано като при бълнуване. И често отпочиващото съзнание се усмихва, когато вижда как, например, в размисъла за съдбата изведнъж ни спохожда съвършено неподходящ образ гостенин: някаква счупена преди две години пръчица. За това мислеше край огъня Грей, но беше „някъде другаде“, а не тук.

Лакътят, на който Грей се опираше, за да поддържа главата си с ръка, овлажня и изтръпна. Звездите трептяха с бледа светлина; мракът се усили от напрежението, което настъпва преди разсъмване. Капитанът се унесе, но не забелязваше това. Поиска му се да пийне и той се присегна към торбата, но започна да я развързва вече насън. После престана да сънува и следващите два часа не бяха за него по-дълги от ония секунди, през които той бе склонил глава върху ръцете си. През това време Летика на два пъти идва до огъня, като пушеше, и от любопитство поглеждаше уловената риба в устата — какво ли има там? Там, разбира се, нямаше нищо.

След като се събуди, Грей за миг забрави как беше попаднал тук. Удивен, той видя щастливия блясък на утрото и крайбрежния скат — сред ярките клони и пламтящата синя далечина; над хоризонта и в същото време над краката му висяха листа на леска. Под ската, сякаш зад самия гръб на Грей, тихо шептяха вълните, удрящи се в брега. Капка роса блесна върху листа и се търкулна по сънното му лице като студена плесница. Той се изправи. Навсякъде тържествуваше светлина. Изстиналите главни на огъня се стремяха към живот чрез тънка струя дим. Неговият дъх придаваше дива прелест на удоволствието да се диша горският въздух!

Летика го нямаше; той се бе увлякъл — потънал в пот, ловеше риба с прирастието на хазартен играч. Грей излезе от гъстата гора и навлезе в храсталака, разпрострял се по склона на хълма. Тревата димеше и пламтеше; влажните цветя изглеждаха като деца, измити насила със студена вода. Зеленият свят дишаше с безброй мънички устица и пречеше на Грей да върви сред ликуващата му гъстота.

Капитанът се измъкна на открито, обраснало с пъстра трева място и тук видя девойка, която спеше.

Той тихо отмахна с ръка клончето пред очите си и се спря с чувството, че е направил опасно откритие. На около пет крачки от него, свита, подгънала единия си крак и протегнала другия, сложила глава удобно на свитите си ръце, уморена, спеше Асол. Косата ѝ се бе разпиляла в безпорядък; копчето при врата се беше разкопчало и се виждаше бяла трапчинка; полата и бе приповдигната и откриваше коленете; ресниците спяха върху бузата ѝ, в сянката на нежно изпъкналото ѝ, полузакрито от тъмна къдрица сляпо око; под главата малкото пръстче на дясната ѝ ръка се прегъваше по посока на тила. Грей приклепна и се вгледа отблизо в лицето на момичето, без да подозира, че прилича на фавна от картината на Арнолд Бьоклин.

Може би при други обстоятелства той щеше да забележи тая девойка само с очите си, но сега я видя по-иначе. Всичко у него се покърти и усмихна. Естествено той не я познаваше, не знаеше името ѝ, а още по-малко — защо е заспала на брега, но от всичко това Грей беше много доволен. Той обичаше картините без обяснение и подпис. Впечатлението от такава картина е несравнимо по-силно — съдържанието ѝ, несвързано с думи, става безгранично, защото утвърждава всички мисли и догадки.

Сянката от листата се прокрадна по-близо до дънерите, а Грей все още седеше в тая неудобна поза. У девойката всичко спеше: спеше тъмната ѝ коса, спеше роклята и нейните гънки; дори тревата близко до тялото ѝ беше сякаш задрямала от съчувствие. Когато впечатлението стана пълно, Грей навлезе в топлата му подмолна вълна и отплува с нея. Летика отдавна вече викаше: „Капитане, къде сте?“ Но капитанът не го чуваше.

Когато Грей най-сетне стана, склонността му към необикновеното го изненада с решителността и вдъхновението, присъщи на разгневена жена. Като отстъпваше замислен на тая склонност, той свали от пръста си своя старинен скъп пръстен и не без основание помисли, че може би с това подсказва на живота си нещо съществено, подобно на ортография. После предпазливо сложи пръстена на малкото пръстче, което се белееше изпод главата ѝ. Пръстчето се раздвижи нетърпеливо и се отпусна.

Грей погледна още един път отпочиващото лице, обърна се и забеляза в храстите високо вдигнатите вежди на моряка. Широко отворил уста, Летика наблюдаваше действията на Грей така учудено, както навярно Йон е гледал устата на своя мебелиран кит.

— А, ти ли си, Летика! — каза Грей. — Погледни я, хубава е, нали?

— Чудна като картина! — шепнешком възкликна морякът, който обичаше книжните изрази. — В съчетанието на обстоятелствата има нещо предразполагащо. Аз хванах четири калкана и още някаква друга риба, издута като мехур.

— По-тихо, Летика. Да се махаме оттук.

Те се оттеглиха в храстите. Трябваше да тръгнат към лодката, но Грей се бавеше, като разглеждаше надлъж ниския бряг, където над зеленината и пясъка се носеше утринният дим от комините на Каперна. В тоя дим той отново видя момичето.

Тогава решително се обърна и се запуска по ската; морякът вървеше подире му, без да пита какво се е случило. Той чувствуваше, че пак е настъпило задължителното за него мълчание. Едва при първите постройки Грей внезапно каза:

— Летика, дали няма да определиш с опитното си око къде е тук кръчмата?

— Трябва да е ей там, под оня черен покрив — съобрази Летика. — А може и да не е там.

— Какво забележително видя в тоя покрив?

— И аз самият не зная, капитане. Само сърцето ми подсказа.

Те се приближиха до къщата — това наистина беше кръчмата на Менерс. През отворения прозорец на масата се виждаше една бутилка; до нея някаква мръсна ръка изцеждаше полупобелял мустак.

Въпреки ранния час в кръчмата се бяха разположили трима души. До прозореца седеше въглищарят — собственикът на пияните мустаци, за които вече споменахме; между бюфета и вътрешната врата на помещението двама рибари седяха над пържени яйца и бира. Менерс — висок млад момък със скучно, покрито с лунички и с онова особено изражение на хитра смелост лице, със силно късогледни очи, присъщи изобщо на търговците, бършеше съдове зад тезгяха. На мръсния под лежеше слънчевата рамка на прозореца.

Грей едва стъпи на прашната ивица светлина и Менерс излезе от своето прикритие, като се кланяше почитателно. Той веднага позна в Грей истинския капитан, който спада към ония гости, които го удостояваха твърде рядко. Грей поиска ром. След като постла масата с пожълтялата от човешката суетня покривка, Менерс донесе бутилка, предварително облизал с крайчеца на езика си отлепилия се етикет. После се върна зад тезгяха, като поглеждаше внимателно ту към Грей, ту към чинията, от която с нокът откъртваше нещо засъхнало.

Докато Летика, взел с две ръце чашата, тихо се разговаряше с нея, като поглеждаше към прозореца, Грей извика Менерс. Хин седна самодоволно на края на стола, поласкан от това повикване и поласкан именно заради това, че то се изрази само с едно просто поклащане на пръст от страна на Грей.

— Вие, разбира се, познавате всички тукашни жители — спокойно заговори Грей. — Интересува ме името на едно момиче със забрадка, рокля на розови цветчета, тъмнорусо и средно на ръст, на възраст между седемнадесет и двадесет години. Срецнах го наблизко. Как му е името?

Той каза това с твърдата простота на силата, която не позволява да се изплъзнеш от дадения тон. Хин Менерс искаше да се изплъзне от прекия отговор и дори се поусмихна, но външно той се подчини на характера на обръщението. Впрочем, преди да отговори, той помълча — единствено от безплодното желание да се досети за какво става дума.

— Хм! — каза той, като вдигна очи към тавана. — Види се, това е била Корабната Асол, друга не може да бъде. Тя е малоумна.

— Наистина ли? — равнодушно каза Грей, като отпи голяма глътка ром. — Как се случи това?

— Щом е така, благоволете да послушате.

И Хин разказа на Грей как преди седем години момиченцето говорило на брега на морето с един събирач на песни. Разбира се, от оня ден, когато просякът я разказа в същата кръчма, тази история придоби вид на груба и плоска интрига, но същността ѝ остана непокътната.

— Оттогава ѝ викат така — каза Менерс, — викат ѝ Корабната Асол.

Грей машинално погледна Летика, който продължаваше да бъде тих и скромнен, после очите му се обърнаха към прашния път пред кръчмата и той почувствува нещо като удар — едновременно и в сърцето, и върху главата си. По пътя, с лице срещу него, вървеше същата оная Корабна Асол, към която Менерс току-що се бе отнесъл клинически. Удивителните черти на лицето ѝ, които напомняха тайната на незаличимо вълнуващите, макар и прости думи, сега се явяваха пред него в светлината на нейния поглед. Морякът и Менерс седяха с гръб към прозореца, но за да не се обърнат случайно, Грей има смелостта да отмести погледа си върху рижите очи на Хин, След като видя очите на Асол, цялата закостенялост на Менерсовия разказ се разсея. При това, без да подозира нищо, Хин продължаваше:

— Мога да ви кажа и това, че баща ѝ е истински мерзавец. Той удави като котка баща ми, господ да го прости. Той...

Прекъсна го неочакван див рев изотзад. Като въртеше страшно очи, освободен от пиянското си вцепенение, въглищарят запя така гръмко и свирепо, че всички потръпнаха:

*Кошничарю, кошничарю,
ти за кошници скуби ни!...*

— Пак си се натряскал, гемийо проклета — завика Менерс. — Марш навън!

... Само гледай да не дойдеш в наш'та Палестина! — изви въглищарят и сякаш нищо не се е случило, потоци мустаци в разплискалата се чаша. Хин Менерс възмутено сви рамене.

— Смет, а не човек — каза той с жестокото достойнство на скъперник. — Все такива истории прави!

— Повече нищо ли не можете да ми разкажете? — попита Грей.

— А, аз ли? Нали ви казах, че бащата е мерзавец. Заради него, ваша милост, аз осиротях, а трябваше още да се грижа за препитанието на децата...

— Лъжеш! — неочаквано каза въглищарят. — Лъжеш така гнусно и неестествено, че аз изтрезнях.

Хин не успя да си отвори устата, когато въглищарят вече се беше обърнал към Грей:

— Той лъже. Баща му също лъжеше; лъжеше и майка му. Такъв им е родът. Можете да бъдете спокойни, че тя е също така нормална, както сме, ние с вас. Аз съм разговарял с нея. Тя е седяла на моята каруца осемдесет и четири пъти или по-малко. Когато момичето се връща пеш от града, а аз вече съм продал въглищата си — винаги го вземам на каруцата. Нека поседи. Казвам ви, умна глава има тя. Това веднага си проличава. С тебе, Хин Менерс, тя, разбира се, няма да размени и две думи. Но аз, господине, свободният въглищар, презирам клюките и одумванията. Тя приказва като голяма и думите ѝ са странни. Повслушаш се — и сякаш всичко е същото, което ние бихме си казали с вас, но при нея е някак по-различно. Веднъж например стана дума за нейния занаят. „Виж какво ще ти кажа аз — вика тя и се държи за рамото ми като муха за камбанария, — работата ми не е скучна, само че все ми се иска да измисля нещо по-особено. Аз казва, искам така да се изпека в занаята си, че лодката ми сама да плава по дъската, а гребците ѝ да гребат като истински; после да слизат на брега, да привързват лодката, да прибират обратно въжетото и да седат като живи, както подобава, на брега, за да похапнат.“ При тези думи аз прихнах да се смея, стана ми смешно, значи. Аз ѝ думам: „Е, Асол, нали занаятът ти е такъв и мислите ти са такива; а погледни наоколо — всички се изпотрепват от работа.“ — „Не — казва тя, — зная си аз каквото си зная. Когато рибарят лови риба, той мисли, че ще хване голямата риба, каквато никой не е улавял.“ — „Е, ами аз?“ — „Ти ли? — смее се тя. — Ти, като натрупаш въглищата си в кошницата, навярно си мислиш, че тя ще разцъфти.“ Ето каква дума каза тя! Признавам си, че в същата минута нещо сякаш ме тикна да погледна празната кошница и ми се стори, че от пръчките се показаха пъпки; разпукаха се тия пъпки, покри се кошницата с листа, а после изчезнаха. Аз дори поотрезнях мъничко. А Хин Менерс хем лъже, хем парите ни взема; знам си го аз!

Менерс разбра, че разговорът премина в явно оскърбление, прониза с поглед въглищаря и се скри зад тезгяха, откъдето попита мрачно:

— Ще заповядате ли да поднеса нещо?

— Не — каза Грей, като вадеше пари, — отиваме си. Летика, ти ще останеш тук, ще се върнеш надвечер и ще мълчиш. Като узнаеш всичко, каквото ти се удаде, ще ми го предадеш. Разбра ли?

— Добри ми капитане — каза Летика с известна, предизвикана от рома фамилиарност, — само глухият не може да разбере това.

— Прекрасно. Запомни също, че при каквито и обстоятелства да попаднеш, не бива да говориш за мен, нито дори да споменаваш името ми. Сбогом!

Грей излезе. От този миг вече не го напусна онова чувство за необикновено откритие, което прилича на искрата в барутното хаванче на Бертол — една от ония душевни пролуки, през които огънят блика и свети. Обзе го желание да действа бързо. Едва като седна в лодката, той се опомни и събра мислите си. Като се смееше, той подложи ръката си с дланта нагоре на знойното слънце, както бе направил това веднъж като момченце в избата за вино; после отплува от брега и бързо загреба към пристанището.

IV

В НАВЕЧЕРИЕТО

След седем години, в навечерието на същия ден, в който край брега на морето Егъл, събирачът на песни, разказа на момиченцето приказката за кораба с алени платна, Асол подир едно от ежеседмичните си посещения в дюкяна за играчки си дойде в къщи със скръбно лице. Тя бе върнала стоката си обратно. Беше толкова огорчена, че не можа веднага да заговори; едва след като от разтревоженото лице на Лонгрен разбра, че той очаква нещо значително по-лошо от действителното, започна да разказва, като движеше пръст по стъклото на прозореца, до който беше застанала, и наблюдаваше разсеяно морето.

Този път собственикът на дюкяна за играчки започнал с това: открил сметководната книга и ѝ показал колко дългове имат. Тя потреперила, като видяла внушителното трицифрено число. „Ето колко сте взели от декември насам — казал търговецът, — а да видим за колко сме продали.“ И неговият пръст се доближил до друго число, вече от две цифри. „Беше ми жално и обидно да гледам. Видях по лицето му, че той е груб и сърдит. С радост бих избягала, но, честна дума, нямах сили от срам. Той заговори: За мене, драга, това повече не е изгодно. Сега са на мода чуждите стоки, всички дюкяни са пълни с тях и тия неща не се купуват.“ Така каза търговецът. После говори още много неща, но аз всичко обърках и забравих. Изглежда, че се съжали над мен, защото ме посъветва да се отбия в „Детския пазар“ и „Аладиновата лампа“.

Като разказа най-главното, момичето обърна глава и погледна плахо стареца. Лонгрен седеше унил, вкопчил пръстите на двете си ръце между коленете, на които се бе опрял с лакти. Като почувствува погледа ѝ върху себе си, той вдигна глава и въздъхна. Превъзмогнало тежкото си настроение, момичето изтича към баща си, настани се при него, провря малката си ръка под кожения ръкав на куртката му и като

се смееше и поглеждаше лицето му отдолу, продължи с изкуствено оживление:

— Нищо, всичко това е нищо. А сега изслушай ме, моля ти се. Аз тръгнах. Ето че пристигам в един голям страшен магазин, а там — тълпа народ. Заблъскаха ме; но аз се промъкнах и се приближих към един черен човек с очила. Какво му казах — нищо не помня; накрая той се усмихна, порови се в кошницата ми, разгледа някои неща, после отново ги уви, както си бяха в кърпата, и ми ги върна обратно.

Лонгрен слушаше сърдит. Той като че ли виждаше дъщеря си, изгубила ума и дума сред богатата тълпа, край полиците, отрупани със скъпи стоки. Внимателният човек с очила ѝ обяснил снизходително, че ако започне да търгува с простите изделия на Лонгрен, ще се разори. Той поставил небрежно и ловко на тезгяха пред нея сглобяеми модели на здания и железопътни мостове, миниатюрни, с добре различаващи се части автомобили, електрически комплекти, самолети и двигатели. Всичко това миришело на боя и училище. От неговите думи ставаше ясно, че сега децата в игрите си само подражават на това, което правят възрастните.

Асол беше ходила още и в „Аладиновата лампа“, и в два други дюкяна, но нищо не бе успяла да направи.

Докато довършваше разказа си, тя приготви вечерята. След като хапна и изпи чаша силно кафе, Лонгрен каза:

— Щом не ни върви, трябва да подирим нещо друго. Може би отново ще постъпя на служба на „Фрицрой“ или на „Палермо“. Разбира се, те са прави — замислено продължи той, като мислеше за играчките. — Сега децата не играят, а се учат. Те все се учат, учат и никога няма да започнат да живеят. Всичко това е така, а е жалко, наистина е жалко. Ще можеш ли да живееш без мен, докато мине един рейс? Немислимо е да те оставя сама.

— Аз също бих могла да работя заедно с тебе, да речем, в бюфета.

— Не! — каза Лонгрен и подчерта тази дума, като удари с ръка по масата, която се разклати. — Докато съм жив, ти няма да работиш. Впрочем има време да помислим.

Той замълча мрачен. Асол се намести на края на стола до него; без да обръща глава, Лонгрен видя отстрани, че тя се старее да го утеши и едва не се усмихна. Но ако се усмихнеше — значеше да

подплаши и да смути момичето. Като бърбеше нещо на себе си, то приглади обърканите му сиви коси, целуна го по мустаците и като закри мъхнатите бащини уши с малките си тънички пръстчета, каза:

— Ето, ти сега не чуваш, като казвам, че те обичам.

Докато тя го оправяше, Лонгрен седеше силно намръщен като човек, който се бои да не издиша дим, но щом чу думите ѝ, избухна в плътен смях.

— Мила си ти — каза той просто, после плесна момичето по бузата и излезе на брега да погледне лодката.

Известно време Асол стоя по средата на стаята в размисъл, като се колебаеше между желанието да се отдаде на тиха скръб и необходимостта да се заеме с домашната работа. След като изми съдовете, тя прегледа остатъците от провизии в шкафа. Без да тегли и без да мери, тя видя, че с брашното няма да изкарат и до края на седмицата, че на тенекиената кутия за захар се вижда дъното; че пакетите с чай и кафе са почти празни; че няма олио — и единственото, на което си отпочиваше окото, но с известна досада за това изключение, беше торбата с картофи. После тя изми пода и седна да пришие волан към полата, която си беше преправила от вехто, но веднага си спомни, че изрезките плат са зад огледалото; приближи се до него, взе вързопа и се огледа.

Зад ореховата рамка, в светлата празнина на отразената стая, стоеше тъничка девойка със среден ръст, облечена в евтина рокля от бял муселин на розови цветчета. На раменете ѝ беше наметната сива копринена забрадка. Полудетското, със светъл загар лице, беше подвижно и изразително; прекрасни, малко сериозни за възрастта ѝ очи поглеждаха с плахата съсредоточеност на дълбоките души. Неправилното ѝ лице можеше да трогне с изящната чистота на очертанията си; всяка извивка, всяка изпъкналост на това лице, разбира се, би намерила място в много други женски лица; но тук тяхната съвкупност, техният стил беше съвършено оригинален, оригинално мил — тук ние ще спрем. Останалото не е подвластно на други думи, освен на думата „очарование“.

Отразената в огледалото девойка се усмихна така несъзнателно, както и самата Асол. Усмивката излезе тъжна; като забеляза това, тя се разтревожи, както би се разтревожила, ако гледаше друго момиче. Асол притисна страната си към стъклото, затвори очи и предпазливо

поглади с ръка огледалото там, където трябваше да бъде нейното отражение. В главата ѝ се мярнаха редица неясни, нежни мисли: тя се изправи, засмя се и после седна да шие.

Докато тя шие, да я погледнем по-отблизо — да надникнем в душата ѝ. В нея имаше две девойки, две Асол, размесени в една забележителна, прекрасна неправилност. Едната беше дъщеря на моряк, занаятчия, който майстореше играчки, а другата — живо стихотворение с всичките чудеса на неговите съзвучия и образи, с тайнствената близост на думите му, с цялата хармония на техните сенки и светлини, които падат от едното върху другото. Тя познаваше живота в границите, които ѝ беше поставил нейният опит, но освен общите явления виждаше отразен и смисъла от друг свят. Така, като се вглеждаме в предметите, ние забелязваме в тях нещо неоформено, но оставаме с впечатление, с определено човешко впечатление; а понеже е човешко, то е индивидуално. Нещо подобно на това, което изразихме с тоя пример (ако ни се е удало), тя виждаше свръхвидимото. Без тези тихи завоевания всичко просто и понятно беше чуждо на душата ѝ. Тя умееше и обичаше да чете, но и в книгите четеше предимно между редовете, както и живееше. Инстинктивно, със своеобразното си вдъхновение тя на всяка крачка правеше множество ефирно тънки открития — неизразими, но важни, както чистотата и топлината. Понякога — и това продължаваше дни наред — тя сякаш се прераждаше; физическото съпротивление на живота пресекваше както тишина под удара на лъка и всичко, с което живееше, което виждаше и което я заобикаляше, ставаше дантела от тайни в образа на всекидневието. Не една нощ отиваше развълнувана и плаха на морския бряг, където дочакваше утрото, и съвсем сериозно се взираше да види кораба с алените платна. Тези минути бяха за нея щастие; ако за нас е трудно така да заживеем с приказката, за нея би било не по-малко трудно да се освободи от нейната власт и обаяние.

Друг път, като размишляваше над всичко това, тя искрено се удивяваше на себе си и не вярваше, че вярва; като се раздели с усмивка с морето и се върна с тъга към действителността, сега момичето, продължило да шие волана за полата си, си припомняше своя живот. В него имаше много скука и простота. Понякога самотата на двама им ѝ тежеше безкрайно, но у нея вече се бе образувала оная гънка на вътрешната боязън, оная страдалческа бръчка, с която не можеш нито

да си създадеш, нито да получиш оживление. Присмиваха ѝ се, като казваха: „Тя се е побъркала, не е на себе, си“; тя привикна и с тази болка; случваше ѝ се да понася дори оскърбления, от които гърдта ѝ после стенеше като ударена. В Каперна тя не правеше впечатление като жена, но мнозина, макар диво и смътно, подозираха, че ѝ е дадено повече от другите, само че по друг начин. Каперненци обожаваха едрите, пълни жени с мазна кожа по дебелите прасци на краката и със силни ръце; те ги ухаждаха, като ги потупваха по гърба и се блъскаха о тях също като на пазара. По вид това чувство напомняше грубата простота на рева. Тая непознаваща колебания среда подхождаше на Асол толкова, колкото биха подхождали на хора с изтънчена нервна система призраци — дори те да обладават цялото обаяние на Асунта или Аспазия: постъпки, продиктувани от любов, тук бяха немислими. Така прелестната скръб на цигулката при равномерното бучене на войнишката тръба е безсилна да отклони непоколебимия полк от преките му действия. Всичко, което споменахме в тези редове, бе чуждо на Асол.

Докато устата ѝ си тананикаше песничката на живота, малките ѝ ръце работеха прилежно и ловко; като захапваше конеца, тя гледаше далече пред себе си, но това не ѝ пречеше да подгъва равно ръба и да слага петличения шев правилно като шевна машина. Въпреки че Лонгрен не се връщаше, тя не се безпокоеше за баща си. Напоследък той доста често отпътуваше нощем да лови риба или просто да се проветри.

Тя не се боеше — знаеше, че нищо лошо няма да му се случи. В това отношение Асол беше все още онова малко момиченце, което се молеше посвоему, като сутрин шепнеше дружески: „Здравей, господи!“ — а вечер: „Сбогом, господи!“

По нейно мнение такава близко познанство с господата беше свършено достатъчно, за да отстрани той нещастieto. Тя влизаше в неговото положение: господ беше вечно зает с грижите на милиони хора, затова тя смяташе, че трябва да се отнасяме към обикновените сенки на живота с деликатното търпение на гостенин, който е заварил дома пълен с хора и чака объркалия се стопанин, като сам се приютява и се черпи, с каквото намери.

Като свърши да шие, Асол сложи работата си на масичката в ъгъла, съблече се и легна. Огънят беше загаснал. Тя скоро забеляза, че

не ѝ се спи; съзнанието ѝ беше ясно както в разгара на деня, дори тъмнината ѝ се струваше изкуствена; тялото ѝ, подобно на съзнанието, се чувствуваше леко, свежо. Сърцето ѝ отмерваше ударите с бързината на джобен часовник; то сякаш биеше между възглавницата и ухото. Асол се сърдеше, обръщаше се — ту отхвърляше одеялото, ту се завиваше с него презглава. Накрай тя успя да извика у себе си обикновената представа, която помага да заспиш — почна мислено да хвърля камъни в прозрачна вода, като наблюдаваше леките кръгове, които се образуваха. Сънят сякаш наистина чакаше само това подаяние; той дойде, пошушна си с Мери, която стоеше до възглавницата, и като се покори на усмивката ѝ, прошепна на всички страни: „Ш-ш-ш-ш.“ Асол веднага заспа. Присъни ѝ се любим сън: цъфтящи дървета, тъга, очарование, песни и тайнствени явления; после от тоя сън тя си припомни само блясъка на синята вода, която пълзеше от краката към сърцето ѝ и я изпълваше с хлад и възторг. Като си представи всичко това, Асол прекара още известно време в несъществуващата страна на съня, после се събуди и седна. Сънят бе отлетял, сякаш тя изобщо не беше заспивала. Сгриваше я чувство за нещо ново, радостно и ѝ се искаше да направи нещо. Тя се огледа с она поглед, с който оглеждат ново помещение. Зората се промъкна — но тя не озари така ясно и беше нужно усилие, за да различиш, макар и смътно, околното. Долу прозорците станаха черни, отгоре просветнаха. Отвън, почти на края на капака, блестеше зорницата. Асол знаеше, че няма да заспи сега, затова се облече, приближи се до прозореца и като сне куката, разтвори капаците. Зад прозореца цареше внимателна, ясна тишина; тя сякаш току-що бе настъпила. В синия здрач се мерзелееха храсти, по-нататък спяха дървета; беше задушно и лъхаше на земя.

Като се държеше за горната част на рамката на прозореца, момичето гледаше и се усмихваше. Внезапно нещо подобно на далечен зов я разтърси цялата и тя сякаш още един път се събуди от явната действителност за онова, което е още по-явно и действително. От тази минута ликуващото богатство на съзнанието ѝ вече не я остави. Така ние слушаме и разбираме речта на хората, но повторим ли казаното, тогава го разбираме още един път с друго, ново значение. Същото беше и с нея.

Като взе вехтичката си, но на нейната глава винаги нова копринена забрадка, тя я превърза леко под брадичката си, заключи

вратата и изхвърча боса на пътя. Въпреки че беше пусто и глухо, на нея ѝ се стори, че тя самата звучи като оркестър и че могат да я чуят. Всичко ѝ беше мило, всичко я радваше. Топлият прах гъделичкаше босите ѝ крака; дишаше свободно и приятно. На фона на зазоряващото се небе се тъмнееха покривите и облаците; дремеха плетовете, шипковият храст, зеленчуковите и овощните градини и едва очертаващият се път. Всичко беше подредено по друг начин, не както през деня, всъщност — по същия, но без изплъзналото се вече съответствие между нещата. Всичко спеше с отворени очи и скрито поглеждаше минаващото момиче.

Колкото по се отдалечаваше, тя толкова поускоряваше крачките си — бързаше да напусне селото. Зад Каперна се простираха ливади, а зад ливадите, по склоновете на крайбрежните хълмове, растяха лески, тополи и кестени. Там, където пътят свършваше и преминаваше в глуха пътека, около краката на Асол кротко се завъртя черно, с пухкава козина и бяла гръд куче, чиито очи гледаха напрегнато. Кучето позна Асол и заскимтя, завъртя се умилкващо и тръгна с нея, като се съгласяваше с момичето за нещо така ясно, както „аз“ и „ти“. Асол поглеждаше изразителните очи на кучето, твърдо уверена, че то би могло да заговори, ако нямаше в себе си скрити причини да мълчи. Като забеляза усмивката на спътницата си, кучето направи весела гримаса, врътна опашка и леко побягна напред, но изведнъж седна безучастно, зачеса енергично с лапа ухото си, ухапано от вечния му враг, и се затича обратно.

Асол навлезе във високата росна трева на ливадата. Като плъзгаше длан по метлиците, тя вървеше и се усмихваше — при всяко нейно докосване те пръскаха цели струи роса. Тя се вглеждаше в особените лица на цветята, в хаоса от стебла и различаваше в тях почти човешки белези — пози, усилия, движения, очертания и погледи; сега тя не би се удивила, ако видеше цяла процесия от полски мишки или бал на лалугери, или грубите развлечения на таралежа, който плаши заспалия гном с тюхането си. Точно в този миг се показа нещо сиво и един таралеж се изтърколи на пътеката пред нея. „Тюх-тюх“ — каза той откъслечно и с цялото си сърце, както файтоиджия на пешеходец. Асол говореше с всички ония, които виждаше и разбираше. „Здравей, болничка“ — каза тя на лилавата перуника, която беше проядена от червей. „Трябва да си поседиш в къщи“ — това се

отнасяше за храста, който се беше изпречил по средата на пътеката и затова бе оскубан от дрехите на минувачите. Голям бръмбар се беше вкопчил в камбанка; като навеждаше растението, той се смъкваше надолу, но упорито се блъскаше с лапичките си. „Изгърси този дебел пътник“ — посъветва Асол. Бръмбарът наистина не се удържа и полетя с шум настрани. Така развълнувана, тръпнеща и сияеща, тя се приближи до склона на хълма и се скри от ливадната шир в неговите храсталаци; сега момичето беше заобиколено от истинските си приятели, които — тя знаеше това — говореха басово.

Това бяха грамадни стари дървета, израснали сред орлови нокти и лески. Надвисналите им клони се допиреха до горните листа на храстите. В гъстите, спокойно увиснали корони на кестените се виждаха бели кичури цветове, чийто аромат се смесваше с миризма от роса и смола. Пътечката, постлана с изпъкнали хлъзгави корени, ту слизаше, ту се изкачваше по склона. Асол се чувствуваше като у дома си; тя се поздравяваше с дърветата като с хора — стискаше им широките листа. Момичето вървеше, като си шепнеше ту на ум, ту гласно: „Ето те теб, сто и друг като теб — ех, че сте много вие, мои братчета! Аз бързам, братчета, пуснете ме да мина! Познавам ви всички, всички ви помня и уважавам.“ В отговор величествените „братчета“ я галеха с каквото можеха — с листата си, и роднински скърцаха в отговор. Като изпоцапа краката си с пръст, тя се изкатери на ската над морето и застана на ръба му, задъхана от бързия вървеж. Дълбока, непобедима вяра ликуваше, кипеше и бучеше у нея. С погледа си момичето сякаш я разпръсваше зад хоризонта, откъдето тя се връщаше обратно с лекия шум на крайбрежната вълна, горда от чистотата на полета си.

В това време морето, очертано със златната нишка на хоризонта, още спеше; само водата в подмолите под ската се вдигаше и спадаше. Стоманеният край брега цвят на спящия океан преминаваше в син и черен. Зад златната нишка на небето пламваше и като огромно ветрило сияеше светлина; слаба руменина се беше докоснала до белите облаци. Изящни, божествени багри проблясваха в тях. В черната далечина вече се беше проснала трептяща снежна белота; пяната блестеше, стапяше се цялата в пурпур, пламваше върху златната нишка, разнасяше се по океана и идваше до краката на Асол като червено оцветени вълни.

Тя седна, събра крака и обгърна коленете си с ръце. Внимателно наведена над морето, Асол гледаше към хоризонта с разширени очи, в които не беше останало вече нищо възрастно — това бяха очи на дете. Всичко, което бе чакала толкова дълго и горещо, сега ставаше там, на края на света. Тя виждаше в страната на далечните бездни подводен хълм; от повърхността му като струи се издигаха нагоре виещи се растения; сред кръглите им, нанизани на стеблото листа сияеха чудни цветове. Горните листа блестяха върху повърхността на океана; оня, който не знаеше нищо от това, което знаеше Асол, виждаше само трепет и блясък.

Изпод храсталаците се показва кораб. Той изплава и се спря точно по средата на слънцето. От тази далечина той се виждаше ясно, както се виждат облаците. Корабът плаваше и от него се разнасяше весел глъч; едновременно напомняше — вино, рози, кръв, устни, ясно червено кадифе и пурпурен огън. Той идеше право срещу Асол. Крилата на пяната трепкаха под мощния напор на кила му; момичето се изправи и притисна ръце към гърдите си; в този момент чудната игра на светлината върху водната повърхност се превърна в леко вълнение; слънцето изгря и утрото, влязло в силата си, свлече покривалата от всичко, което още се излежаваше и протягаше върху сънната земя.

Момичето въздъхна и се огледа. Музиката млъкна, но Асол беше още във властта на звънливия ѝ хор. Това впечатление постепенно отслабваше, после стана спомен и накрай се превърна в обикновена умора. Тя легна на тревата, прозя се и като затвори очи, блажено заспа. Сънят ѝ беше истински, без грижи и съновидения, здрав като млад орех.

Разбуди я муха, която лазеше по голото ѝ стъпало. Като повъртя безпокойно крачето си, Асол се събуди; тя седна, започна да оправя разрошените си коси и тогава усети пръстена на Грей, но реши, че това не е нищо друго, освен стъбълце, заседнало между пръстите ѝ; тя ги разтвори. Но понеже то не изчезна, Асол нетърпеливо поднесе ръка към очите си и моментално скочи на крака, сякаш бликнал фонтан.

Блестящият пръстен на Грей светеше на пръста ѝ като на чужд — сега тя не можеше да признае пръста си за свой, защото не го чувствуваше такъв. „Чие ли е това нещо? Кой ли си е направил тая шега? — извика тя силно. — Нима аз спя? Или съм го намерила и съм

забравила.“ Като хвана дясната си ръка, на която беше пръстенът, тя се огледа учудено и хвърли изпитателен поглед към морето и зелените храсталаци. Но никой не шаваше, никой не се спотайваше в храстите и никакъв знак нямаше в далечното, обагрено в синьо море. Руменина покри лицето на Асол, а гласът на сърцето ѝ каза пророчески „да“. За случилото се нямаше обяснения, но тя ги намираще без думи и мисли в своето странно чувство; пръстенът ѝ стана вече близък. Цялата разтреперана, тя го свали от пръста си, поддържа го (в шепата си като вода и го разгледа с цялата си душа, с цялото си сърце, с цялото ликуване и чистата наивност на юношеството си. После го пъкна в корсажа си, скри лицето си с ръце, изпод които неудържимо напираше усмивка, и пое бавно, с отпусната глава по обратния път.

Така — случайно, както казват хората, които умеят да четат и пишат — Грей и Асол се срещнаха в пълното с неизбежности утро на летния ден.

V

БОЙНИ ПРИГОТОВЛЕНИЯ

След като се качи на палубата на „Секрет“, Грей стоя няколко минути неподвижен, само поглаждаше косата си с ръка отзад към челото, което означаваше, че беше крайно смутен. Разсеяността — това облачно движение на чувствата, се отразяваше на лицето му с безчувствената усмивка на лунатик. В това време неговият помощник Пантен вървеше по горната палуба с чиния пържена риба; като видя Грей, той забеляза странното състояние на капитана.

— Да не би да сте се ударили!? — внимателно попита той. — Къде бяхте? Какво видяхте? Това, разбира се, си е ваша работа. Маклерът предлага изгоден фрахт, с премия. Но какво ви е?

— Благодаря, нищо ми няма — каза Грей и въздъхна като човек, току-що пуснат на свобода. — Тъкмо вашият естествен и умен глас ми липсваше. Той ми действа като студена вода. Пантен, съобщете на хората, че днес вдигаме котва и преминаваме в устието на Лилиана, на около десет мили оттук. Нейното течение е гъсто осеяно от плитчини. В устието може да се проникне само откъм морето. Елате за картата. Не вземайте лоцмана. Засега това... Да, изгодният фрахт ми е нужен колкото ланския сняг. Можете да предадете това на маклера. Отивам в града, където ще остана до вечерта.

— Но какво се е случило?

— Съвсем нищо, Пантен. Искам да имате предвид желанието ми да избягвате всякакви въпроси. Когато му дойде времето, сам ще ви съобщя в какво се състои работата. На моряците кажете, че предстои ремонт, а местният док е зает.

— Добре — отговори, без да мисли, Пантен след отдалечаващия се Грей. — Ще бъде изпълнено.

Въпреки че разпоредбите на капитана бяха напълно смислени, помощникът облеци очи и тревожно се завтече с чинията към каютата си, като мърмореше: „Пантен, озадачиха те. Дали той не иска да опита контрабандата? Дали няма да излезем под черния флаг на пиратския

кораб?“ Но тук Пантен се оплете в най-нелепи предположения. Докато той нервно унищожаваше рибата, Грей слезе в каютата си, взе пари и като премина залива, тръгна из търговските квартали на Лис.

Сега вече той действуваше решително и спокойно, защото знаеше в подробности всичко, което му предстоеше по чудния път. Всяко движение, всяка мисъл го въодушевяваха като изтънчено наслаждение от художествена творба. В един миг планът му се оформи. Неговите понятия за живот се подложиха на онова последно преминаване на длетото, след което мраморът се успокоява в прекрасното си сияние.

Грей посети три дюкяна за платове, защото придаваше особено значение изборът му да бъде правилен и вече мислено виждаше нужния цвят и оттенък. В първите два дюкяна му показаха коприна с обикновени цветове, предназначени да задоволят непретенциозен вкус; в третия намери мостри със сложни ефекти. Търговецът радостно се суетеше и показваше залежали платове, но Грей беше сериозен като анатом. Той търпеливо премяташе тоновете, отместваше ги, придърпваше ги към себе си, раздипляше ги и разгледа на светлина толкова много червени парчета плат, че отрупаният с тях тезгях като че ли пламна. На носа на ботуша му като че ли беше легнала пурпурна вълна. По лицето и ръцете му светеше розово отражение. Като се ровеше в леко съпротивяващата се коприна, той различаваше червени, бледорозови и тъмнорозови цветове; гъсто кипнали вишневи, оранжеви и мрачни червеникави тонове; да, тук имаше оттенъци с всички сили и значения, различни по своето мнимо родство, както думите: „очарователно“, „прекрасно“, „великолепно“, „съвършено“; в гънките им се таяха намеци, недостъпни за езика на зрението, но истинският ален цвят дълго не се явяваше пред очите на нашия капитан; това, което донасяше търговецът, беше хубаво, но не извикваше ясното и твърдо „да“. Най-сетне един цвят привлече обезоръженото внимание на купувача. Той седна в креслото до прозореца, изтегли от шумящата коприна дълъг конец, хвърли го на коленете си и като се изтегна върху облегалото с лула между зъбите, започна неподвижно да го съзерцава.

Този съвършено чист, като пурпурна утринна струя цвят, пълен с благородно веселие и царственост, беше именно онзи горд цвят, който диреше Грей. В него не бяха смесени отблясъците на огъня, листенцата

на мака, играта на виолетовите и лилавите оттенъци — нямаше нито синкавост, нито сянка, нито нещо, което да предизвиква съмнение. Той руменееше като усмивка с прелестта на духовно отражение. Грей се беше толкова замислил, че забрави за търговеца, който чакаше зад гърба му с напрежението на ловджийско куче, направило стойка. Като се умори да чака, той напомни за себе си с шума от изтърваното парче плат.

— Няма нужда от повече мостри — каза Грей, като стана, — вземам тази коприна.

— Целия топ ли? — попита търговецът с почтително съмнение. Но Грей го гледаше мълчаливо в челото, от което търговецът стана по-фамилиарен. — В такъв случай, колко метра?

Грей му кимна, с което го помоли да почака, и пресметна с молив върху един лист хартия колко метра плат му трябва.

— Две хиляди метра — той огледа със съмнение полиците. — Да, не повече от две хиляди.

— Две? — попита търговецът, като заподскача, сякаш имаше в себе си пружина. — Хиляди? Метра? Моля ви, седнете, капитане. Не желаете ли да видите мостри от нови платове? Както искате. Ето кибрит, ето прекрасен тютюн — моля. Две хиляди... две хиляди по... — Той каза цена, която беше толкова близко до истинската, колкото е близка клетвата до обикновеното „да“, но Грей беше доволен и съвсем не искаше да се пазари. — Това е чудесна, най-хубава коприна — продължаваше търговецът, — стока, която не може да се сравни с друга; само при мен ще я намерите.

Най-сетне, когато търговецът съвсем изнемогна от възхищение, Грей се уговори с него за доставката, като взе на своя сметка, разноските; после плати и съпроводен от търговеца с почести като китайски император, си тръгна. По това време, през една улица от мястото, където се намираше дюкянът, скитник музикант настрои виолончелото си и със слабо подръпване на лъка го накара да заговори тъжно и хубаво; неговият другар, флейтист, вля в нежната мелодия силни гърлени звуци; простата песничка, с която те огласиха дремещия в горещината двор, достигна до ушите на Грей и той веднага разбра какво трябва да прави по-нататък. Изобщо през всичките тези дни духовното му зрение бе на оная щастлива висота, от която ясно забелязваше всички намеци и подсказвания на действителността; като

чу заглушаваните от шума на движещи се коли звуци на музиката, той навлезе в центъра на най-важните впечатления и мисли, предизвикани съобразно неговия характер от тая музика, и вече чувствуваше защо и как хубаво ще свърши онова, което беше намислил. Като прекоси уличката, Грей влезе във вратата на къщата, в чийто двор се свиреше. В това време музикантите вече се гласяха да си ходят. Високият флейтист, видът на когото говореше за затъпяло достойнство, махаше с благодарност шапката си към ония прозорци, от които летяха монети. Виолончелото беше отново под мишницата на своя стопанин; той бършеше изпотеното си чело и чакаше флейтиста.

— О, ти ли си, Цимер? — каза му Грей, познал цигуларя, който вечер веселеше с прекрасната си свирня моряците гости на кръчмата „Пари за бъчва“. Как измени на цигулката?

— Многоуважаеми капитане — самодоволно възрази Цимер, — аз свиря на всичко, което звучи и трещи. Като млад бях музикален клоун. Сега ме влече към изкуството и аз с тъга забелязвам, че съм погубил необикновеното си дарование. Точно затова поради закъсняла страст обичам и двете заедно: и виолата, и цигулката. На виолончелото свиря през деня, а на цигулката вечер — сякаш плача и ридая за пропадналия си талант. Няма ли да ме почерпите с винце, а? Виолончелото е моята Кармен, а цигулката...

— Асол — каза Грей.

Цимер не чу добре.

— Да — кимна той, — соло на чинии или на медни тръби — това е вече друго нещо. Впрочем какво ме засяга?! Нека да се кривят клоуните на изкуството, аз знаая, че в цигулката и във виолончелото отпочиват винаги феи.

— А какво се крие в моето „тур-люр-лю“? — попита приближилият се флейтист, едър мъжага с овчи сини очи и руса брада. — Хайде, ще кажеш ли?

— Зависи от това колко си изпил от сутринта. Понякога — птица, понякога — спиртни пари. Капитане, това е моят компаньон Дуге; аз съм му разказвал как пръскате злато, когато пиете, и той задочно се е влюбил във вас.

— Да — каза Дуге, — аз обичам жеста и щедростта. Но съм хитър и не вярвайте на гнусното ми ласкателство.

— Слушайте — каза Грей, като се смееше, — имам малко време, а работата не чака. Предлагам ви добра печалба. Съберете оркестър, но не от контета с парадни лица на мъртъвци, които в музикалното си педантство или, още по-лошо, в звуковата си гастрономия са забравили за душата на музиката и с мрачно въздействащите звуци бавно превръщат естрадите в мъртвило — не. Съберете си своите, които карат простите сърца на готвачките и лакеите да плачат; съберете своите бродяги. Морете и любовта не търпят педанти. Аз с удоволствие бих поседял с вас и не само с една бутилка, но трябва да вървя. Имам много работа. Вземете това и го изпийте за буквата А. Ако ви харесва моето предложение, елате довечера на „Секрет“ — той е закотвен близо до главния кей.

— Съгласен съм! — извика Цимер, защото знаеше, че Грей плаща като цар. — Дуге, поклони се, кажи „да“ и върти шапката си от радост! Капитан Грей иска да се жени!

— Да — просто каза Грей, — всички подробности ще ви съобща на „Секрет“. Вие нали...

— За буквата А! — Дуге бутна Цимер с лакът и смигна на Грей. — Е... колко са буквите в азбуката! Дайте нещо и за „Я“—то.

Грей даде още пари. Музикантите си отидоха. Тогава той се отби в комисионерската кантора и тайно поръча да му се донесе крупна сума пари, което трябваше да бъде изпълнено за шест дни. В същото време, когато Грей се върна на кораба си, агент на кантората вече се качваше на парахода. Привечер докараха коприната; петима майстори на корабни платна, наети от Грей, се настаниха заедно с моряците. Летика още не беше се върнал, не бяха пристигнали и музикантите; очаквайки ги, Грей отиде да побъбри с Пантен.

Трябва да отбележим, че Грей плаваше вече няколко години с един и същ екипаж. В началото капитанът учудваше моряците с капризите си: неочаквани рейсове, престои — понякога цял месец и при това в най-безлюдни места, без всякаква търговия, но постепенно те свикнаха с „греизма“ на Грей. Той често плаваше само с баласт, като се отказваше да вземе изгоден фрахт само защото не му харесваше предложената стока. Никой не можеше да го склони да превозва сапун, гвоздеи, машинни части и всичко друго, което мълчи мрачно в трюмовете и извиква безжизнени представи за скучна необходимост. Но той с охота товареше плодове, порцелан, животни, подправки, чай,

тютюн, кафе, коприна, ценни видове дървета като абанос, сандалово дърво, палма. Всичко това отговаряше на аристократизма на въображението му и създаваше живописна атмосфера: нищо чудно тогава, че екипажът на „Секрет“, възпитан по този начин в духа на тия своеобразности, поглеждаше малко извисоко на всички други кораби, обвити от дима на обикновената лека печалба. Но тоя път Грей прочете въпроси по лицата им; и най-тъпият матрос знаеше отлично, че няма нужда да се прави ремонт в коритото на тая горска река.

Пантен, разбира се, им съобщи заповедта на Грей. Когато капитанът влезе, помощникът му допушваше шестата си пура, като се разхождаше из каютата, замаян от дима, и се препъваше о столовете. Настъпи вечер, през отворения илюминатор стърчеше триъгълник златиста светлина, в който блесна лакираната козирка на капитанската фуражка.

— Всичко е готово — каза мрачно Пантен. — Ако искате, можем да вдигнем котва.

— Вие, Пантен, би трябвало да ме познавате малко по-добре — меко отбеляза Грей. — Няма тайни в това, което правя. Щом хвърлим котва на дъното на Лилиана, ще ви разкажа всичко и вие повече няма да хабите толкова много кибрит за лоши пури. Вървете и дигайте котва.

Пантен, като се усмихваше неловко, почеса веждата си.

— Това, разбира се, е така — каза той. — Впрочем аз... нищо.

Когато помощникът му излезе, Грей поседя известно време, неподвижно загледан в полуотворената врата, после премина в каютата си. Тук той ту сядаше, ту лягаше, ту се вслушваше в скърцането на брашпила, който изтегляше издаващата силен звук верига; поискваше да излезе на открито на палубата, но отново се замисляше и се връщаше при масата, където нервно чертаеше по мушамата с пръст права линия. Удар с юмрук по вратата го изведе от това ненормално състояние; той завъртя ключа и пропусна Летика. Задъхан, морякът се спря като бърз пратеник, който навреме е предотвратил смъртоносното наказание.

— Хайде, литвай, Летика, казах си аз — бързо заговори той, — когато видях от кабелния вълнолом как нашите момчета танцуват около брашпила и си плюят на ръцете. Очите ми са като на орел. И

полетях; така подканях лодкаря, че човекът се изпоти от вълнение. Капитане, вие като че ли искахте да ме оставите на брега?

— Летика — каза Грей, като се вглеждаше в зачервените му очи, — аз те очаквах едва утре сутрин. Излива ли студена вода на тила си?

— Изливах. Не толкова, колкото погълнах, но изливах. Всичко е изпълнено.

— Говори.

— Няма защо да говоря, капитане. Ето тук всичко е записано. Вземете и четете. Старах се много. Аз излизам.

— Къде?

— По упрека в очите ви виждам, че студената вода, която излях на тила си, е малко.

Той се обърна и излезе със странните движения на слепец. Грей разгърна листчето: моливът сигурно се беше чудил, когато бе изписвал буквите по хартията, защото те напомняха разклатена ограда. Ето какво беше написал Летика:

Съобразно с инструкцията. След пет часа се разхождах по улицата. Къщата е със сив покрив, от двете страни има по два прозореца, отпред — зеленчукова градина. Въпросната личност излиза два пъти: един път за вода и втори път за трески за печката. Когато настъпи мрак, надникнах през прозореца, но не видях нищо поради пердето.

После следваха няколко указания за семейството, които Летика беше получил вероятно от разговор на маса, защото меморията завършваше малко неочаквано с думите:

В изразходваната сума има и малко мои пари.

Но същността на донесението говореше само за това, което знаем от първата глава. Грей прибра листчето в масата, свирна на

дежурния и го изпрати да повика Пантен. Ала вместо помощника се яви боцманът Атвуд, който оправяше засуканите си ръкави.

— Ние се отвързахме от кея — каза той. — Пантен ме изпрати да узная какво желаете. Той е зает: нападнали са го някакви хора с тръби, барабани и разни цигулки. Вие ли сте ги викали на „Секрет“? Пантен ви моли да отидете при него, казва, че главата му е замътена.

— Да, Атвуд — каза Грей, — аз повиках музикантите. Вървете и им кажете засега да отидат на долната палуба. После ще видим как да ги настаним. Атвуд, кажете на тях и на екипажа, че след четвърт час ще изляза на палубата. Нека се съберат. Вие с Пантен, разбира се, също ще бъдете там.

Атвуд вдигна като спусък лявата си вежда, постоя край вратата и излезе.

Тия десет минути Грей прекара, закрил лицето си с ръце;; той не се готвеше за нищо и не преценяваше нищо, но искаше да помълчи, вгълбен в мислите си.

През това време всички го чакаха вече с нетърпение и с любопитство, пълно с догадки. Той излезе и видя по лицата им, че очакват невероятни неща, но понеже сам смяташе това, което става, за напълно естествено, напрежението в чуждите души предизвика у него лека досада.

— Няма нищо особено — каза Грей, като седна на стълбата на мостика. — Ще престоим в устието на реката, докато сменим целия такелаж. Вие видяхте, че е докарана червена коприна. От нея под ръководството на майстор Блент ще се направят нови платна за „Секрет“. После ще отпътуваме, но закъде — няма да ви кажа. Във всеки случай недалече оттук. Отивам при жена си. Тя още не ми е жена, но ще ми стане. Нужни ми са червени платна, за да ни забележи още отдалече, както сме се условили. Ето всичко. Както виждате, тук няма нищо тайнствено и да не говорим вече за това.

— Да — каза Атвуд, като видя по усмихващите се лица на моряците, че те са приятно озадачени и не се решават да заговорят. — Ето каква била работата, капитане... Разбира се, не ние ще отсъдим това. Както желаете, така и ще стане. Аз ви поздравявам.

— Благодаря.

Грей стисна силно ръката на боцмана, но Атвуд направи невероятно усилие и отговори с такова ръкостискане, че капитанът

отстъпи. След това един след друг всички се приближиха към него, като мънкаха поздравления със свенлив и топъл поглед. Никой не извика, не зашумя — моряците чувствуваха нещо не съвсем обикновено в откъслечните думи на капитана. Пантен въздъхна облекчено и се развесели — душевната му тегота изчезна. Само корабният дърводелец остана от нещо недоволен; като поддържа вяло ръката на Грей, той попита мрачно:

— Как ви дойде на ум това, капитане?

— Както удара на брадвата ти — каза Грей. — Цимер, покажи своите момчета.

Като тупаше музикантите по гърбовете, цигуларят изблъска от тълпата седем души, облечени крайно небрежно.

— Ето — каза Цимер, — това е тромбонистът; той не свири, а гърми като с оръдие. Тези двама къосави юнаци са фанфаристи; щом засвирят, веднага ти се приисква да воюваш. После — кларнетистът, корнетапистонът и втората цигулка. Всичките са големи майстори и добре поддържат буйната прима — тоест мене. А ето го и главния майстор в нашия весел занаят — Фриц, барабанчикът. Барабанчиците, знаете, имат обикновено разочарован вид, но този удря с достойнство, с увлечение. В играта му има нещо открито и праволинейно, както неговите палки. Изпълнено ли е всичко както трябва, капитан Грей?

— Изумително — каза Грей. — На всички ви е определено място в трюма, който този път значи ще бъде претъпкан с разни „скерцо“, „адажио“ и „фортисимо“. Вървете! Пантен, отвързвайте въжетата, потегляйте. Ще ви сменя след два часа.

Той не забеляза как се изнизаха тия два часа, тъй като те минаха в оная вътрешна музика, която все още не оставяше съзнанието му, както пулсът не напуска артериите. Той мислеше за едно, искаше едно, стремеше се към едно. Човек на действието, Грей мислено изпреварваше хода на събитията и съжеляваше само за това, че не може да ги движи така просто и бързо, както движи шашките. Нищо в спокойната му външност не говореше за онова напрежение на чувствата, чийто звън, подобен на звъна на огромна камбана, биеща над главата, се носеше по цялото му тяло с оглушителен нервен стон. Най-после това го застави да започне да брой мислено: „Едно... две... тридесет...“ и така нататък, докато не каза „хиляда“. Това упражнение му подеждуваше; най-сетне той беше способен да разгледа въпроса от

всички страни. Тук малко го учуди това, че не можеше да си представи „вътрешната Асол“, тъй като дори не беше говорил с нея. Той бе чел някъде, че може, макар и неясно, да разбереш човека, ако си въобразиш, че ти си този човек и прекопираш израза на лицето му. Очите на Грей започнаха вече да приемат несвойствен за тях странен израз, а устните под мустаците да се свиват в слаба, кротка усмивка, когато се опомни, разсмя се високо и излезе да смени Пантен.

Беше тъмно. Вдигнал яката на куртката си, Пантен крачеше около компаса и нареждаше на кормчията: „Дай наляво четвърт румб, още наляво. Стой! Още четвърт.“ „Секрет“ плаваше с половината си платна при попътен вятър.

— Знаете ли — каза Пантен на Грей, — аз съм доволен.

— От какво?

— От същото, от което и вие. Аз всичко разбрах. Ето тук, на мостика. — Той намигна хитро, като освети усмихнатото си лице с огъня на лулата.

— Тогава кажете — попита Грей, досетил се внезапно в какво се състои работата, — какво сте разбрали там?

— Най-добрият начин да се превози контрабанда — пошепна Пантен. — Всеки може да има такива платна, каквито поиска. Вие имате гениален ум, Грей!

— Бедни Пантен! — каза капитанът, като не знаеше дали да се сърди или да се смее. Вашето предположение е остроумно, но е лишено от всякаква основа. Вървете да спите. Честна дума, че грешите. Аз правя онова, което казах.

Той го отпрати да спи, провери посоката на курса и седна. Сега ние ще го оставим, защото му е нужно да бъде сам.

VI

АСОЛ ОСТАВА САМА

Лонгрен прекара нощта в морето; той нито спа, нито лови риба, а плува с платноходката без определено направление, като слушаше плисъка на водата, вираше се в мрака, подложил лицето си на вятъра, и мислеше. В тежките часове на живота нищо не възстановяваше така силите на душата му, както тези самотни скитания. Тишина, само тишина и пустота — ето какво му бе нужно, за да зазвучат понятно всички най-слаби и объркани гласове на вътрешния му мир. Тази нощ той мислеше за бъдещето, за тяхната бедност, за Асол. Беше му крайно трудно да я остави дори и временно; освен това той се боеше да не възкръсне затихналата болка; може би, като постъпи на кораб, той отново ще си въобрази, че там, в Каперна, го чака другарката му, която никога не бе умирали, и той на връщане ще се приближава до дома си с мъката на мъртвото очакване. Никога вече Мери нямаше да излезе от вратата на къщата им. Но той искаше Асол да има какво да яде и затова реши да постъпи така, както му повеляваше необходимостта.

Когато Лонгрен се върна, момичето не беше си още дошло. Неговите ранни разходки не смуцаваха баща му, но този път той го чакаше с известно напрежение. Като се разхождаше от ъгъл до ъгъл, при едно обръщане той изведнъж неочаквано видя Асол. Тя влезе бързо и без шум, спря се пред него мълчаливо, като почти го изплаши със светналия си, възбуден поглед. Сякаш се бе открило второто й лице — онова истинско лице на човека, за което обикновено говорят само очите. Тя мълчеше и гледаше Лонгрен в лицето, но така странно, че той бързо попита:

— Болна ли си?

Асол не отговори веднага. Когато смисълът на въпроса достигна най-после до умствения й слух, тя трепна като клонче, докоснато с ръка, и се засмя с продължителния равномерен смях на тихата радост. Тя трябваше да отговори нещо, но както винаги не бе нужно да измисля какво именно и каза:

— Не, здрава съм... Защо ме гледаш така? Весело ми е. Вярно, весело ми е, но то е, защото денят е толкова хубав. А ти какво си намислил? Аз наистина виждам по лицето ти, че нещо си намислил.

— Каквото и да съм намислил — каза Лонгрен, като туряше момичето да седне на коленете му, — аз знам, че ти ще разбереш каква е работата. Няма с какво да живеем. Не ще отида отново на далечно плаване, а ще постъпя на пощенския параход, който пътува между Касет и Лис.

— Да — отдалече почна тя, като се мъчеше да влезе в неговите грижи и работа, но се ужасяваше, че беше безсилна да престане да се радва. — Това е много лошо. Ще ми бъде скучно. Върни се по-скоро. — Като говореше така, тя разцъфваше в неудържима усмивка. — Да, по-скоро, мили, аз чакам.

— Асол! — каза Лонгрен, като обхвана лицето ѝ с ръце и я обърна към себе си. — Разказвай, какво ти се е случило?

Тя почувствува, че трябва да разсее тревогата му, и като победи радостта си, стана сериозна, внимателна, само очите ѝ блестяха от новото, което идеше.

— Ти си чуден — каза тя. — Нищо няма. Брах лешници.

Лонгрен не би повярвал напълно на това, ако не беше толкова зает с мислите си. Техният разговор стана делови и продължи дълго. Морякът каза на дъщеря си да му приготви торбата, като изброи всички необходими вещи и ѝ даде няколко съвета:

— Ще се върна след десетина дни, а ти напълни пушката ми и си стой в къщи. Ако някой поиска да те закачи, кажи му, че Лонгрен скоро ще се върне. Не мисли и не се безпокой за мен: нищо лошо няма да ми се случи.

После похапна, целуна силно момичето и като метна торбата на рамото си, пое пътя за града. Асол гледа след него, докато той не се скри зад завоя; после се върна в къщи. Доста домашна работа я чакаше, но тя забрави това. С интерес, леко учудена, тя се заглежда наоколо, сякаш беше вече чужда на тази къща, която от детинство се бе така враснала в съзнанието ѝ, та ѝ се струваше, че винаги я е носила в себе си, а сега ѝ приличаше на роден край, посетен след години, прекарани другаде. Асол почувствува, че в тази ѝ реакция има нещо недостойно, нещо нередно. Тя седна близо до масата, на която Лонгрен изработваше играчките, и се опита да залепи на една кърма кормило.

Като гледаше тия предмети, тя неволно ги видя големи, истински; всичко, което се бе случило сутринта, отново я разтърси като треска при вълнение и златният пръстен, голям като слънцето, сякаш бе паднал през морето в краката ѝ.

— Като не изтрая, тя излезе от къщи и тръгна за Лис. Там нямаше никаква работа и не знаеше защо отива, но не можеше да не отиде. По пътя я срещна пешеходец, който желаше да узнае някаква посока; тя ясно му обясни, което беше нужно, и веднага забрави за това.

Целия път Асол премина незабелязано, сякаш носеше птица, погълнала цялото ѝ нежно внимание. Близко до града тя се развлече малко от шума, който долиташе от огромното му пространство, но той не властвуваше вече над нея, както по-рано, когато я плашеше, потискаше и превръщаше в мълчалива страхливка. Тя му се съпротивяваше. Бавно, с плавна, пълна с увереност походка, премина пръстеновидния булевард, като пресичаше сините сенки на дърветата и поглеждаше доверчиво и свободно лицата на минувачите. Хората, които бяха наблюдателни, забелязаха няколко пъти през деня неизвестното, странно на пръв поглед момиче, което преминаваше през шумната тълпа с дълбоко замислен вид. На площада тя подложи ръка под струята на фонтана, като движеше бързо пръстите си сред отскачащите пръски; приседна да си почине и после тръгна обратно по горския път. На връщане тя вървеше с освежена душа, със спокойно и избистрено настроение, подобно на вечерна рекичка, сменила най-сетне пъстрите отражения на деня с равномерния блясък на сянката. Като се приближи до селището, тя видя същия оня въглищар, на когото се бе сторило, че кошницата му е разцъфтяла; той стоеше до каруцата си с двама непознати, които бяха покрити със сажди и кал и изглеждаха мрачни. Асол се зарадва.

— Здравей, Филип — каза тя, — какво правиш тук?

— Нищо, мушице. Падна ми колело; поправих го, а сега си пуша и си бърба с нашите момчета. Ти откъде идеш?

Асол не отговори.

— Знаеш ли, Филип — заговори тя, — аз много те обичам и затова ще кажа само на теб. Скоро ще замина. Навярно ще замина завинаги. Ти не казвай никому това.

— Ти искаш да заминеш? Че закъде се стягаш? — учуди се въглищарят, като отвори въпросително уста, от което брадата му стана по-дълга.

— Не зная — тя бавно огледа поляната под бряста, където се намираще каруцата, зелената, осветена в розово от вечерната светлина трева, черните мълчаливи въглищари, а после, като помисли, добави: — Не зная нищо — нито деня, нито часа, дори не зная закъде. Нищо повече няма да ти кажа. За всеки случай — сбогом. Ти така често си ме возил.

Тя пое огромната черна ръка и я разтърси леко. Върху лицето на работника разцъфна неподвижна усмивка. Момичето кимна, обърна се и отмина. То изчезна така бързо, че Филип и неговите приятели не успяха дори да обърнат глава.

— Чудно — каза въглищарят, — иди я разбери. Днес с нея нещо става...

— Вярно — подкрепи го другият, — нито ти говори, нито те уговаря. Но това не е наша работа.

— Не е наша работа — каза и третият, като въздъхна.

После тримата седнаха в каруцата, колелата затрополиха по каменистия път и те се скриха в праха.

VII

АЛЕНИЯТ „СЕСРЕТ“

Беше бяла ранна утрин; над огромната гора се стелеше лек, пълен със странни видения дим. Току-що напуснал огъня си, непознат ловец вървеше надолу по реката; през дърветата сияеше светлината от нейните въздушни простори, но прилежният ловец не отиваше към тях; той разглеждаше пресните мечешки следи, които водеха към планината.

Внезапен звук се понесе между дърветата неочаквано, като тревожна хайка; обадил се бе кларнет. Излязъл на палубата, музикантът изсвири откъс от мелодия, пълна със скръбни, провлечени повторения. Звукът трептеше като глас, който крие мъката си; той се усили, усмихна се с тъжно преливане и секна. Далечното ехо неясно повтаряше същата мелодия.

Ловецът отбеляза следата със счупено клонче и се промъкна към водата. Мъглата още не се беше разсеяла; в нея гаснеха очертанията на огромен кораб, който бавно се обръща към устието на реката. Свитите му, увиснали като фестони платна оживяха, опнаха се и покриха мачтите с безсилна броня от огромни гънки; чуваха се гласове и стъпки. Крайбрежният вятър набираше сили и лениво теглеше платната; най-сетне топлината на слънцето извърши своето — въздушният напор се усили, разсея мъглата и се разнесе по рея в леки алени, пълни с рози форми. Розови сенки пълзяха по белите мачти и корабните въжета; всичко беше бяло, освен разгънатите, плавно движещи се платна с цвета на дълбоката радост.

Ловецът, който гледаше от брега, дълго търка очите си, докато се убеди, че не сънува, а вижда всичко това наяве. Корабът се скри зад завоя, а той все още стоеше и гледаше; после мълчаливо сви рамене и тръгна да търси мечката си.

Докато „Секрет“ се движеше по коритото на реката, Грей стоеше до щурвала и не поверяваше кормилото на моряка — боеше се от плитчините на реката. Пантен, в нов костюм от сукно, с нова блестяща фуражка, избърснал и покорно изпъчен, седеше до него. Той все още не чувствуваше никаква връзка между алената премяна на кораба и пряката цел на Грей.

— Сега — каза Грей, — когато платната аленеят и вятърът е добър, когато в сърцето ми има повече щастие, отколкото у слона при вида на малко бяло хлебче, аз ще се опитам да ви заразя с мислите си, както ви обещах в Лис. Забележете, че аз не ви смятам за глупав или за вироглав, не, вие сте образцов моряк, а това значи много. Но вие, както и повечето от вас, слушате гласа на всички прости истини през дебелото стъкло на живота; те викат, но вие не ги чувате. Аз правя онова, което съществува като старинно понятие за прекрасно, несбъднато и което е възможно и осъществимо също както разходка извън града. Скоро вие ще видите момиче, което не може, не бива да се омъжи другояче, освен по начина, който показвам пред очите ви.

Той накратко разказа на моряка онова, което ние вече добре знаем, и завърши обяснението си така:

— Вие виждате колко тясно се сплитат тук съдбата, волята и свойствата на характерите; аз отивам при оная, която ме очаква и може да очаква само мене; аз също не желая никоя друга, освен нея, може би именно затова, че благодарение на нея разбрах една обикновена истина. Тя се състои в това — да правиш със собствените си ръце така наречените чудеса. Когато за някой човек е най-важното да получи едно петаче, което е най-скъпото нещо за него, лесно е да му дадеш това петаче, но когато душата крие в себе си зърното на пламенното растение — на чудото, ако си в състояние, направи му това чудо.

И ти, и той ще имате нови души. Когато началникът на затвора сам пусне затворника, когато милиардерът подари вила, оперетна, певица и сейф на писаря си, а жокеят задържи коня си поне веднъж за сметка на друг, комуто не върви, тогава всички ще разберат колко е приятно това, колко е неизразимо чудесно. Но има и други не по-малки чудеса, например: усмивката, веселбата, прошката и казаната навреме нужна дума. Да владееш това значи да владееш всичко. Що се отнася до мене, нашето начало — моето и на Асол — ще остане завинаги в

аления отблясък на платната, създадени от дълбочината на сърцето, което знае какво е любов. Разбрахте ли ме?

— Да, капитане — извика Пантен и избърса мустаците си с внимателно сгъната чиста носна кърпа. — Всичко разбрах. Вие ме трогнахте. Ще сляза долу и ще помоля за прошка Никс, на когото се карах вчера за потопеното ведро. И ще му дам от тютюна си — той проигра своя на карти.

Грей остана поучуден от това толкова бърз практически резултат на думите си и преди да успее да каже нещо, Пантен затропа надолу по стълбата и някъде далече въздъхна. Грей се огледа и вдигна очи нагоре; над него алените платна се люлееха мълчаливо, слънцето сияеше в техните ръбове сякаш с пурпурен дим. „Секрет“ навлизаше в морето, като се отдалечаваше от брега. В пеещото сърце на Грей нямаше никакви съмнения — нито глухи тревожни удари, нито шум от дребни грижи; спокойно като платноходка той се стремеше към възхитителната цел, изпълнен с ония мисли, които изпреварват думите.

Към пладне на хоризонта се показва лек дим от военен крайцер. Крайцерът смени посоката си и от разстояние половин миля вдигна сигнал: „Свали платната“.

Братя — каза Грей на моряците, — не се бойте, няма да ни обстрелват; те просто не вярват на очите си.

Той заповяда да свалят платната. Пантен като крещеше, сякаш имаше пожар, изведе „Секрет“ от вятъра; корабът спря, в същото време от крайцера се понесе парен катер с екипаж и лейтенант с бели ръкавици; като стъпи на палубата на кораба, лейтенантът се огледа учудено и премина с Грей в каютата му. След час той излезе оттам и като махна по странен начин с ръка и се усмихна, сякаш беше получил по-висок чин, се отправи към синия крайцер. Както изглеждаше, този път Грей има по-голям успех, отколкото с простодушния Пантен, тъй като след малко крайцерът даде мощен салют в хоризонта, стремителният дим от който проби въздуха като огромни святкащи кълба и се развя на парцали над тихата вода. Целия ден на крайцера цареше някакво полупразнично бездействие; настроението беше неслужебно, под знака на любовта, за която говореха навсякъде — от салона до машинния трюм, а часовият пред минното отделение попита минаващия моряк:

— Том, ти как се ожени?

— Хванах я за полата, когато тя поиска да избяга от мене през прозореца — каза той и гордо засука мустак.

Известно време „Секрет“ плава в открито море, далече от брегове; към пладне се откри далечен бряг. Като взе далекогледа си, Грей устреми поглед към Каперна. Ако не беше редицата от покриви, той би различил на прозореца на една от къщите Асол, която седеше над някаква книга. Тя четеше, по страниците на книгата пълзеше въззелено бръмбарче; то се спираше, повдигаше се на предните си лапички с чувството на независим стопанин. Вече два пъти Асол го издухваше с досада на перваза на прозореца, откъдето то отново се появяваше доверчиво и без стеснение, сякаш искаше да каже нещо. Този път му се удаде да допълзи почти до ръката на момичето, която държеше ъгъла на страницата; то се задържа тук на думата „гледай“, спря се със съмнение, като очакваше нова буря, и наистина едва избягна неприятностите, тъй като Асол вече възкликна: „Пак ли си ти, бръмбаре... глупак...“ И решително поиска да го духне в тревата, но изведнъж, като прехвърли случайно погледа си от покрив на покрив, видя в синия морски процеп, който се образуваше между къщите, бял кораб с алени платна.

Тя трепна, отдръпна се и замря; после рязко скочи. Сърцето ѝ заби до главозамайване, неудържими сълзи бликнаха от силното вълнение. В това време „Секрет“ обхождаше малък нос, като се държеше с левия си борд под ъгъл към брега; под пламъка на алената коприна се лееше тиха музика от бялата палуба към небесносинята, глъбина; това беше музика с ритмични преходи, които могат да се предадат, разбира се, не съвсем сполучливо, с общоизвестните думи:

Налейте, чаши, налейте, да пием, приятели, за любовта...

В нейната простота ликуваше, разгръщаше се и шумеше вълнение.

Без да помни как е оставила къщата, Асол тичаше вече към морето, подхваната от непреодолимия вятър на събитието; на първия ъгъл тя се спря почти без сили, краката ѝ се подкосяваха, дишането ѝ прекъсваше и гаснеше, съзнанието се държеше на косъм. Извън себе

си от страх да не загуби волята си, тя тропна с крак и продължи. От време на време ту покрив, ту ограда скриваха от нея алените платна; тогава тя, боейки се да не са изчезнали като обикновен призрак, забързваше, за да премине мъчителното препятствие, но видяла отново кораба, спираше се да въздъхне облекчена.

По това време в Каперна настъпи такава объркване, вълнение и всеобщ смут, които не отстъпват по ефект на най-големите земетресения. Никога досега до този бряг не беше се приближавал голям кораб. Тоя кораб имаше същите платна, чието название звучеше като издевателство; сега те пламтяха ясно и неопровержимо с невинността на факта, който опровергаваше всичките закони на битието и здравия разсъдък. Мъже, жени деца — всеки, както си беше облечен, запъхтени летяха към брега; жителите се провикваха от дворовете, сблъскваха се един с друг, викаха и падаха. Скоро край брега се образува тълпа и в тази тълпа се втурна стремително Асол.

Докато я нямаше, нейното име се носеше от уста на уста с нервна и мрачна тревога, със злобен страх. Повече говореха мъжете; сподадено, като змии съскаха слисаните жени, но ако някоя от тях заговореше, отровата се промъкваше вече в главата. Щом Асол се появи, всички млькнаха, отдръпнаха се от нея със страх и тя остана сама сред пустия зноен пясък, смутена, засрамена и щастлива, с лице не по-малко алено от нейното чудо, безпомощно протегнала ръце към високия кораб.

От него се отдели лодка със загорели гребци; сред тях стоеше оня, когото, както й се стори сега, тя познаваше, помнеше смътно от детството си. Той я гледаше с грейнала и напрегната усмивка. Но хиляди последни смешни страхове обзеха Асол; смъртно уплашена от всичко — от грешка, от недоразумения, от тайнствена и вредна пречка, — тя влезе тичешком в топлите люлеещи се вълни до кръста, като викаше: „Аз съм тук, аз съм тук! Аз съм!“

Тогава Цимер махна с лъка и същата по-раншна мелодия се разнесе с гръм по нервите на тълпата, но този път с пълен, тържествен глас. От вълнението, движението на облаците и вълните, от блясъка на водата и далечината момичето вече почти не можеше да различава какво се движи: тя, корабът или лодката — всичко се движеше, въртеше и стихваше.

Но близо до нея рязко плесна весло; тя повдигна глава, Грей се наведе, нейните ръце се вкопчиха в колана му. Асол зажумя; после отвори очи, усмихна се смело срещу сияещото му лице и като се задъхваше, каза:

— Съвсем същият.

— И ти също, дете мое! — каза Грей, като измъкваше от водата мокрото съкровище. — Ето, аз дойдох! Позна ли ме?

Хванала се за колана му, тя кимна с трепетно притворени очи, с нова душа. Щастието се бе сгушило у нея като пухкаво котенце. Когато Асол се реши да отвори очи, стори ѝ се, че всичко — и полюляванията на лодката, и блясъкът на вълните, и приближаващият се силно люлеещ се борд на „Секрет“ — беше един сън, в който светлината и водата се люлееха, въртяха, както при играта на слънчеви петна върху осветена от сноп лъчи стена. Без да помни как, тя се покачи на стълбата и се озова в силните ръце на Грей. Палубата, покрита и украсена с килими, потънала в алените отблясъци на платната, беше като небесна градина. И скоро Асол видя, че стои в каюта — стая, похубава от която не може да има.

Тогава отгоре отново връхлетя гръмка музика и разтърси и засипа сърцето с тържествуващия си вик. Асол пак притвори очи, като се боеше, че всичко това ще изчезне, ако продължи да гледа. Грей взе ръцете ѝ и тя, като знаеше вече къде може да отиде сега, без да се страхува, скри мокрото си от сълзи лице върху гърдите на дошлия по такъв вълшебен начин приятел. Грей, потресен и учуден от това, че е настъпила неизразимата, недостъпна за никого скъпа минута, внимателно, но със смях повдигна нагоре за брадичката това толкова отдавна бленувано лице; очите на момичето най-сетне се разтвориха широко. В тях беше всичко най-хубаво у човека.

— Ще вземеш ли с нас, моя Лонгрен? — каза тя.

— Да — и след своето желязно „да“ той толкова силно я целуна, че тя се засмя.

Сега ние ще се отдръпнем от тях, защото знаем, че им е нужно да бъдат сами. Много думи на различни езици и говори има в света, но с всички тях не би могъл дори приблизително да предадеш онова, което си казаха те един на друг в този ден.

В това време на палубата до гротмачтата, край проядената от червеи бъчва с избито дъно, което откри столетната тъмна благодат, вече чакаше целият екипаж. Атвуд стоеше; Пантен седеше церемониално, той сияеше като новороден. Грей се качи горе, даде знак на оркестъра и като сне фуражката си, пръв гребна с чаша от светото вино сред песните на златните тръби.

— Е, ето... — каза той, като изпи чашата и я хвърли. — Сега пийте, всички пийте: който не пие, е мой враг.

Не се наложи да повтори тези думи. В това време, когато „Секрет“ с пълен ход, с вдигнати платна се отдалечаваше от ужасената завинаги Каперна, блъсканицата около бъчвичката надмина всичко онова, което става на големи празници.

— Как ти хареса виното? — попита Грей Летика.

— Капитане! — каза морякът, като търсеше думи. — Не зная дали аз му се харесах, но моите впечатления от него трябва да обмисля. Пчелен кошер и градина!

— Какво?!

— Искам да кажа, че в устата ми са пъхнали пчелен кошер и градина. Бъдете щастлив, капитане. И нека е щастлива оная, която ще нарека най-хубавия товар, най-хубавия дар на „Секрет“.

Когато на другия ден започна да се развиеделява, корабът беше вече далеч от Каперна. Част от екипажа, повален от виното на Грей, лежеше на палубата така, както си бе заспал; на крака се държаха само кормчията, часовият и седналият на кърмата, опрял брада върху шийката на виолончелото, замислен и махмурлия Цимер. Той седеше, тихо движеше лъка, караше струните да говорят с вълшебен, неземеен глас и мислеше за щастието.

ЗЛАТНАТА ВЕРИГА

I

„Духаше вятър...“

След като написах това, без да ща, съборих мастилницата и цветът на блестящата локвичка ми напомни мрака на оная нощ, когато лежах в кубрика на „Еспаньола“. Това корабче едвам вдигаше шест тона; с него беше пристигнала партида сушена риба от Мазабу. Миризмата на сушената риба се харесва на някои хора.

Целият кораб беше пропит с ужас и легнал сам в кубрика, чийто прозорец бе затъкнат с парцал, при светлината на откраднатата от шкипера Гро свещ аз разглеждах подвързията на една книга. Страниците на тази книга бяха откъснати от някой практичен читател, а подвързията аз бях намерил.

На вътрешната страна на подвързията беше написано е червеникаво мастило:

Съмнително е дали един умен човек ще вземе да чете
такава книга, дето има само измислици.

По-долу се четеше:

Дик Фермерон. Обичам те, Грета.

Твой Д.

На дясната страна човекът, който се наричаше Ласар Норман, беше се разписал двайсет и четири пъти с опашчици и завъртулки по цялото пространство. Друг някой беше зачеркнал решително ръкописанието на Норман и най-отдолу беше оставил загадъчните думи:

Какво знаем ние за себе си?

Препрочитах с тъга тези думи. Бях на шестнайсет години, но вече знаех колко силно жили тази пчела — Тъгата. Надписът ме измъчваше особено за това, че неотдавна момчетата от „Мелузина“ ме напиха с особен коктейл и повредиха кожата на дясната ми ръка, дето избодоха татуировка от три думи: „Аз знам всичко“. Те ме подиграха, задето четях книги — бях прочел много книги и можех да отговоря на такива въпроси, каквито никога не са им дохождали на ум.

Запретнах ръкава. Подпухналата кожа розовееше около прясната татуировка. Мислех си дали са чак толкова глупави тези думи „Аз знам всичко“; после се развеселих и взех да се смея — разбрах, че са глупави. Смъкнах ръкава, издърпах парцала и погледнах през прозореца.

Като че досами лицето ми потрепват светлините на пристанището. Рязък като първия с пръст дъжд ме удари по лицето. В мрака се вълнуваше водата, вятърът скърцаше и виеше, клатейки кораба. До него стоеше „Мелузина“. Там мъчителите ми, осветили ярко каютата, се сгряхаха с водка. Чувах какво приказват и взех да се вслушвам по-внимателно, тъй като се водеше разговор за някаква къща, дето подовите са от чисто сребро, за приказан разкош, подземни ходове и много подобни неща. Различавах гласовете на Патрик и Моолс, две червенокоси (свирепи плашила. Моолс рече:

— Той е намерил имане.

— Не — възрази Патрик, — живеел е в стая, където е имало скрит сандък; в сандъка се оказало писмо и той узнал от писмото къде има елмазен рудник.

— А аз чувах — заговори ленивият Карел Гъшата шия, който ми беше откраднал джобното ножче, — че той всеки ден печели на карти по един милион.

— А аз мисля, че е продал душата си на дявола — заяви Болинае, готвачът, — инак току-така отведнъж няма да построиш дворци.

— Няма ли да попитаме Главата с дупчицата — осведоми се Патрик (това беше прякорът, който те бяха ми дали), — Санди Пруел, който знае всичко?

Отвратителен, о, колко отвратителен смях есна в отговор на Патрик. Престанах да слушам. Отново легнах, като се покрих с окъсаната си куртка и взех да пуша тютюн, събран от угарките в пристанището. Той произвеждаше силно действие — в гърлото ми като че стържеше трион. Стоплих измръзналия си нос, като пуцах дима през ноздрите.

Аз трябваше да бъда на палубата — вторият матрос от „Еспаньола“ беше отишъл при сестра си, а шкиперът и брат му седяха в кръчмата, — но беше студено и отвратително горе. Нашият кубрик беше обикновена дъсчена дупка с две настилки от голи дъски и буре от херинги наместо маса. Размишлявах за красивите стаи, дето е топло и няма бълхи. После обмислих току-що чутия разговор. Той ме разтревожи — както ще се разтревожите вие, ако ви кажат, че в съседната градина е кацнала жар-птица или старият пън е цъфнал в рози.

Тъй като не знаех за кого приказвах, представих си човек със сини очила, с бледа, ехидна уста и големи уши, който слизаше от стръмната височина по сандъци, обковани със златни гвоздеи и скоби.

„Защо му е провървяло толкова — мислех си, — защо?“

В този миг пяхнах ръка в джоба, напипах едно листче и като го разгледах, видях, че листчето представя точна сметка на отношението ми към шкипера — от 17 октомври, когато постъпих на „Еспаньола“, до 17 ноември, тоест до вчера. Сам бях записал на нея всички удръжки от заплатата ми. Тук бяха споменати: счупената чашка със син надпис „На милия мъж от вярната му жена“; потъналото дъбово ведро, което сам, по искане на шкипера, бях откраднал от палубата на „Западно зърно“; задигнатата ми от някого жълта мушама, стъпканото от крака ми цигаре на шкипера и строшеното все от мене стъкло на каютата. Шкиперът съобщаваше всеки път точно колко струва всяко произшествие и беше безполезно да се пазариш с него, защото той обичаше да си попийва.

Събрах сумата и видях, че тя покрива напълно заплатата ми. Не ми оставаше да получавам нищо. Едва не заплаках от яд, но се сдържах, тъй като от известно време упорито решавах въпроса — „какво съм аз — момче или мъж?“ Потрепервах при мисълта, че съм момче, но, от друга страна, чувствавах нещо безвъзвратно в думата „мъж“ — представях си ботуши и мустаци като четка. Ако аз съм

момче, както ме нарече веднъж една чевръста девойка с кошница пъпеша — тя каза: „Я ми стори път, момче“ — защо тогава мисля за всичко голямо: за книгите например и за длъжността капитан, за семейство, дечица, как трябва да се каже с дебел глас: „Хей вие, акулово месо!“. Ако съм пък мъж — за това повече от всички други ме накара да мисля един парцаланко на седем-осем години, който ми каза, изправен на пръсти: „Дай да запаля, чичо!“, — защо тогава нямам мустаци и жените винаги ми обръщат гръб, сякаш не съм човек, а стълб?

Беше ми тежко, студено, неуютно. Вееше вятър, „Вий!“ — казвах, и той виеше, като че намираше сила в тъгата ми. Росеше дъжд. „Плискай!“ — казвах, като се радвах, че всичко е лошо, всичко е влажно и мрачно — не само сметките ми с шкипера. Беше студено и аз вярвах, че ще простина и ще умра, моето неспокойно тяло...

II

Скочих, щом чух стъпки и гласове отгоре; но това не бяха гласове на наши. Палубата на „Еспаньола“ се намираше по-ниско от кея, така че на нея можеше да се спуснеш без стълба. Един глас рече: „Няма никого в това свинско корито“. Това начало ми хареса и аз с нетърпение чаках отговора. „Все едно“ — отговори вторият глас, толкова нехаен и нежен, че помислих дали жена не отговаря на мъж. „Хей, кой е там? — рече по-високо първият. — В кубрика има светлина, хей юнаци!“

Тогава аз излязох и видях — по-скоро различих в тъмнината — двама души, загърнати в непромокаеми плащове. Те стояха и се озъртаха, после ме забелязаха и оня, който беше по-висок, рече:

— Момче, къде е шкиперът?

Стори ми се странно, че в такава тъмнина може да се установи възрастта. В този миг ми се искаше да бъда шкиперът. Бих казал — гръмовито, широко, с пресипнал глас — нещо много смело, например: „Да те разкъса адът!“ или: „Нека се изпокъсат в мозъка ми всички възета, ако разбирам нещо!“

Обясних, че съм сам на кораба и казах също тъй къде са отишли останалите.

— В такъв случай — заяви спътникът на високия човек — не е ли добре да слезем в кубрика? Хей, юнга, приеми ни при себе си и ние ще поприказваме — тук е много влажно.

Помислих... Не, нищо не помислих. Но това беше странно появяване и като разглеждах непознатите, за един миг отлетях в любимата страна на битките, героите, съкровищата, дето преминават като сенки гигантски корабни платна и се чува вик, песен, шепот: „Тайната е очарование! Тайната е очарование!“ „Мигар започна?“ — питах се; коленете ми трепереха.

Има минути, когато, размишлявайки, не забелязваш движенията, затуй се опомних чак когато се видях седнал в кубрика срещу

посетителите — те бяха седнали на второто легло, дето спеше Егъл, другият матрос, и седяха приведени, за да не се ударят о тавана палуба.

„Ето, това са хора!“ — помислих, докато разглеждах почтително фигурите на гостите си. И двамата ми харесваха всеки по свой начин. По-старият, широколик, с бледо лице, строги сиви очи и едва забележима усмивка, беше по мое мнение подходящ за ролята на смел капитан, у когото матросите имат какво да ядат на обед, освен сушена риба. По-младият, чийто глас ми се струваше женски — уви! — имаше неголеми мустаци, тъмни пренебрежителни очи и светли коси. Той беше на вид по-слаб от първия, но слагаше хубаво ръцете си на хълбоците и великолепно се смееше. И двамата седяха в противодъждовните си плащове. Тънкият кант на високите им ботуши с лачени възбърнати краища на коленете блестеше — следователно тези хора имаха пари.

— Да поприказваме, млади приятелю — рече по-възрастният. — Както можеш да забележиш, ние не сме мошеници.

— Кълна се в гръмотевицата! — отговорих. — Какво пък, да поприказваме, дявол да го вземе!

Тогава и двамата се люшнаха, сякаш между тях пъхнаха греда, и взеха да се смеят. Познавам този смях. Той означава, че или ви смятат за глупак, или вие сте казали някоя безкрайна глупост. Известно време гледах обидено, без да разбирам каква е работата, после поисках обяснение във форма, достатъчна да спре веселието и да даде да се почувствува обидата.

— Хайде — рече първият, — ние не искаме да те обиждаме. Смяхме се, защото сме пийнали малко — и той разправи каква работа ги е довела на кораба, а аз, слушайки, облеших очи.

Откъде пътуваха тия двама души, които ме въвлякоха в отвличането на „Еспаньола“, не разбрах хубавичко — така бях възбуден и щастлив, че солената, суха риба на бай Гро изчезна в цветната мъгла на едно истинско, неочаквано приключение. С една дума, те пътуваха, но бяха закъснели за влака. Закъснели за влака, бяха закъснели благодарение на това и за парахода „Стим“, единственият кораб, който обикаляше веднъж през деня бреговете на двата полуострова, обърнати един към друг с острията си. „Стим“ заминава в четири, лъкатуши между лагуните и се връща сутрин. А неотложна работа им налага да бъдат на нос Гарден или както ние го наричаме

„Тримата близнаци“ — по образа на тия три скали, които се издигаха във водата край брега.

— Пътуването по суша — рече по-старият, когото наричаха Дюрок — ще отнеме два дни, вятърът за лодка е силен, а ние трябва да бъдем там сутринта. Ще кажа направо — колкото по-рано, толкова по-добре... и ти ще ни закараш до нос Гарден, ако искаш да изкараш нещо. Колко искаш да получиш, Санди?

— Тогава вие трябва да поприказвате с шкипера — рекох и предложих да отида в кръчмата, но Дюрок сбърчи вежди, извади портмонето си, сложи го на коляното и звънна с две стълбчета жълтици. Когато ги разгърна, в дланта му се изля блестяща струя и той почна да си играе с нея, да я подхвърля и да говори в такт с този вълшебен звън.

— Ето възнаграждението ти за днешната нощ — рече той, — тук са трийсет и пет жълтици. Аз и моят приятел Естамп познаваме кормилото и платната и целия бряг вътре в залива; ти не рискуваш нищо. Напротив, бай Гро ще те обяви за герой и гений, когато с помощта на хората, които ще ти дадем, се върнеш утре сутринта и му предложиш ей тази банкнота. Тогава вместо един галош той ще има два. Що се отнася до този Гро, ние, откровено казано, се радваме, че го няма. Той ще чеше здраво брадата си, па ще каже, че трябва да отиде да се посъветва с приятелите си. После ще те прати за пиячка, „да полее“ отплуването, ще се напие и ще трябва да го предумваме да се откъсне от стола — да застане на кормилото. Изобщо ще бъде така удобно с него, както ако наденеш на краката си чувал и речеш да танцуваш.

— Мигар го познавате? — учудено попитах, защото в тази минута бай Гро като че беше с нас.

— О, не! — рече Естамп. — Но ние... хъм... сме слушали за него. И тъй, Санди, да тръгваме.

— Да тръгваме... О, земен рай! — Нищо лошо не чувствавах със сърцето си в думите на тези хора, но виждах, че грижата и припряността ги гризат. Духът ми напомняше трамбовачка по време на работа. Предложението ми спря дъха и ме ослепи. Сгрях се изведнъж. Ако можех, бих предложил на тези хора чаша грог и пура. Реших се без уговорки, искрено, съгласявайки се с всичко, тъй като всичко беше истина и Гро сам би измолил тази банкнота, ако беше тук.

— В такъв случай... Вие, разбира се, знаете... Няма да ме излъжете — избъбрих аз.

Всичко се промени: дъждът стана весел, вятърът игрив, самият мрак, който бълбукаше от вода, казваше „да“. Отведох пътниците в каютата на шкипера и като бързах да не ни свари и задържи Гро, развързах платната — две полегати платна с подемна рея, свалих швартовете, поставих кливера и когато Дюрок завъртя кормилото, „Еспаньола“ се отдалечи от кея, без никой да забележи това.

Ние излязохме от пристанището при силен вятър с хубаво надлъжно клатушкане и когато завихме зад носа, на кормилото застана Естамп, а ние с Дюрок се озовахме в каютата и аз се вгледах в този човек, като чак сега ясно си представих как се чувства бай Гро, ако се е върнал с брат си от кръчмата. Какво ще помисли за мене, не смеех дори да си представя, тъй като мозъкът му навярно беше пълен с юмруци и ножове, но ясно виждах как казва на брат си: „Онова ли място е или не? Не мога да разбера.“

„Навярно онова — ще каже братът, — същото място си е — ето стълба, а ето отместената плоча; наблизко стои «Мелузина»... пък и изобщо...“

Тогавя видях самия себе си в ръката на Гро, вчепкана в косите ми. Въпреки разстоянието, което ме отделяше от нещастиято, това впечатление ми се стори толкова страшно, че като премигах, бързо почнах да разглеждам Дюрок, за да не се измъчвам.

Той седеше странишком на стола, провесил дясната си ръка през облегалото му, а с лявата придържаше свлечения си плащ. В тая му ръка димеше особена плоска цигара със злато на оня край, който се туря в устата и димът ѝ, който закачаше лицето ми, ме лъхна като хубава помада. Каdifената му куртка беше разкопчана на гърлото и разкриваше белия триъгълник на ризата; единият му крак беше издаден далече напред, другият — под стола, а лицето му мислеше, загледано нейде над мене; в тази поза той беше изпълнил цялата мъничка каюта. Тъй като исках да бъда на мястото си, отворих шкафчето на бай Гро с един свит гвоздей, както правех винаги, когато не ми достигаше нещо от кухнята (после го затварях), и сложих една паница с ябълки, а също и едно синьо шише, до половината наляно с водка, и избърсах с пръст чашата.

— Кълна се в брамсела — рекох, — прекрасна водка! Няма ли да пожелаете вие и другарят ви да пийнете с мене?

— Добре, чудесно! — рече, като излезе от замислеността си, Дюрок. Задният прозорец на каютата беше отворен. — Естамп, да ви донеса ли чаша водка?

— Отлично, дайте — долетя отговор. — Мисля си, няма ли да закъснеем?

— А аз искам и се надявам всичко да излезе лъжлива тревога — викна Дюрок, като се полуобърна. — Минахме ли Флоренския фар?

— Фарът се вижда отдясно, минаваме с бейдевинд — Дюрок излезе с чашата и когато се върна, рече:

— Сега да прием с тебе, Санди. Ти, виждам, не си страховливо момче.

— В семейството ми не е имало страховливици — рекох със скромна гордост. Всъщност нямах никакво семейство. — Морето и вятъра — ето какво обичам аз!

Изглежда отговорът ми го учуди; той ме изгледа съчувствено, сякаш бях намерил и бях му подал изгубена от него вещ.

— Ти, Санди, си или голям хитрец, или странен характер — рече той, като ми подаваше цигара. — Знаеш ли, че и аз обичам морето и вятъра?

— Вие трябва да ги обичате — отговорих.

— Защо?

— Имате такъв вид.

— Никога не съди по външността — рече с усмивка Дюрок. — Но да оставим това. Знаеш ли ти, гореща главо, къде отиваме?

Аз, колкото можах, зряло поклатих глава и крак.

— На нос Гарден се намира домът на моя приятел Ганувер. По външната фасада в него има сто и шейсет прозореца, ако не повече. Домът му е от три етажа. Той е голям, приятелю Санди, много голям. И там има множество потайни ходове, има скрити помещения с рядка красота, множество забавни изненади. Някогашните вълшебници биха се изчервили от срам, че толкова малко неща са измислили на времето си.

Изразих надежда, че ще видя тези толкова чудни неща.

— Е, как да кажа! — отговори Дюрок разсеяно. — Боя се, че ние няма да можем да се занимаваме с тебе — той се обърна към прозореца

и викна: — Ида да ви сменя!

Той стана. Изпи прав още една чаша, после, като оправи и закопча плаща, прекрачи в тъмнината. Тозчас дойде Естамп, седна на оставения от Дюрок стол и като си триеше вкочанените ръце, рече:

— Третата смяна ще бъде твоя. Е, какво ще направиш с парите си?

В тази минута аз седях, блажено омаян от загадъчния дворец, и въпросът на Естамп ми отне нещо. Аз вече направо свързвах бъдещето си с целта на пристигането. Вихър, мечти.

— Какво ще направя ли? — попитах. — Може би ще купя рибарска лодка. Много рибари живеят от занаята си.

— Виж ти! — рече Естамп. — А аз мислех, че ще подариш нещичко на изгората си.

Аз избъбрих нещо, защото не исках да призная, че изгората ми — изрязана от едно списание женска глава, която беше ме пленила страшно — лежи на дъното на сандъчето ми.

Естамп пи, взе разсеяно и нетърпеливо да се оглежда. От време на време питаше къде отива „Еспаньола“, колко товар взима, често ли ме тупа бай Гро и други подобни дреболии. Виждаше се, че се отегчава и мръсничката, тясна като курник каюта му е противна. Той съвсем не приличаше на своя приятел, замисления, снизходителен Дюрок, в чието присъствие същата зловонна каюта изглеждаше блестяща каюта на океански параход. Този нервен млад човек почна още по-малко да ми харесва, когато ме нарече, може би от разсеяност, Томи — и аз е дебел глас го поправих:

— Санди, Санди ми е името, кълна се в Лукреция!

Бях прочел, не помня къде, тази дума и непогрешимо вярвах, че тя означава неизвестен остров. Като се закиска, Естамп ме хвана за ухото и извика: „Какво? Наричат я Лукреция, ах ти, коцкар! Дюрок, чувате ли? — извика той през прозореца, — приятелката на Санди се наричала Лукреция.“

Едва по-късно узнах колко храбър и добър е този присмехулен, повърхностен човек, но в този миг ненавиждах нахалните му мустачки.

— Не дразнете момчето, Естамп — отговори Дюрок.

Ново унижение — от човека, когото бях вече направил свой кумир. Аз трепнах, обидата изкриви лицето ми и като видях, че паднах

духом, Естамп скочи, седна до мене и ме хвана за ръката, но в този миг палубата се издигна нагоре и той се просна на пода. Помогнах му да стане, като тържествувах вътрешно, но той издърпа ръката си от моята и живо скочи сам, почервенял силно, от което разбрах, че е самолюбив като котка. Известно време мълчаливо и надутото ме гледа, после се развесели и продължи брътвежа си.

В това време Дюрок извика: „Завивай“. Ние изскочихме и пренесохме платната към левия борд. Тъй като сега бяхме край брега, вятърът духаше по-слабо, но все пак ние тръгнахме със силен страничен наклон, понякога с плиснали вълни на борда. Тогава дойде време аз да държа кормилото и Дюрок наметна на раменете ми плаща си, макар да не чувствувах никакъв студ. „Карайте така“ — рече Дюрок, като сочеше румба, и аз сърцато отговорих: „Слушам, ще карам така“.

Сега и двамата бяха в каютата и аз чувах през вятъра туй-онуй от тихия им разговор. Запомних го като сън. Ставаше дума за опасност, за загуба, за опасения, за нечия болка, болест; че „трябва да се узнае точно“. Аз трябваше да държа здраво румпела и сам да се държа здраво на краката си, тъй като вълнението подхвърляше „Еспаньола“ като люлка; затова през време на вахтата си мислех повече как да удържа курса, отколкото каквото и да е друго. Но както преди бързах да доплуваме, за да узная най-сетне с кого имам работа и за какво. Ако можех, бих помъкнал „Еспаньола“ тичешком, хванал въжето между зъбите си.

След като постоя малко в каютата, Дюрок излезе; огънят на цигарата му се насочи към мене и скоро аз различих лицето му, наведено над компаса.

— Е, какво — рече той, като ме тупаше по рамото, — ето че пристигаме. Виж!

Отляво, в тъмнината, се виждаше златна мрежа от далечни светлини.

— Та това ли е оня дом? — попитах.

— Да. Никога ли не си идвал тук?

— Не.

— Тогава има какво да видиш.

Около половин час избикаляхме камъните на „Тримата близнаци“. Зад бреговата издатина едвам се беше набрал вятър, за да

се движим към малкия залив, и когато това беше най-сетне направено, видях, че се намираме при един склон от градини или горички, които се бяха поотдръпнали около една черна огромна маса, неправилно белязана със светлини в различните си части. Беше малък вълнолом; от едната му страна се поклащаха, както разгледах, яхти.

Дюрок гръмна и след малко се яви човек, който ловко хвана въжетото, хвърлено от мене. Изведнъж се пръсна светлина — на края на вълнолома пламна ярък фенер и аз видях широки стъпала, които се спущаха към водата, различих по-ясно горичките.

През това време „Еспаньола“ бе завързана и аз пуснах платната. Бях много уморен, но не ми се спеше, напротив — остро, болезнено весело и необятно се чувствавах в този неизвестен кът.

— Как е, Ганувер? — като скочи на вълнолома, попита Дюрок човека, който ни посрещна. — Познахте ли ни? Надявам се. Да вървим, Естамп. Ела с нас и ти, Санди, нищо няма да се случи с твоето корабче. Вземи парите, а вие, Том, отведете младия човек да се стопли и му създайте всички удобства, после ви предстои пътешествие — и той обясни къде да се откара корабът. — Засега прощавай, Санди! Готов ли сте, Естамп? Хайде да тръгнем и дай боже всичко да е благополучно.

Като каза това, той се присъедини към Естамп и те, слезли на земята, изчезнаха вляво, а аз вдигнах очи към Том и видях косматото лице с огромна зверска паст, което ме гледаше от двойната височина на ръста си, навело огромна глава. Той сложи ръце на хълбоците си. Раменете му закриха хоризонта. Струваше ми се, че ще се сгромоляса и ще ме смаже.

От устата му, която въртеше разискрена лула, както воденичен камък върти сламчица, излезе мек, приятен гласец, подобен на струйка вода.

— Да не си капитанът? — рече Том, като ме обърна към светлината, за да ме разгледа. — У, какъв е посинял! Замръзнал ли си?

— Дявол го взел! — рекох аз. — И съм замръзнал, и главата ми се върти. Ако ви наричат Том, не можете ли да ми обясните цялата тази история?

— Каква е пък тази история?

Том говореше бавно като кротък, разсъдлив младенец и затова беше извънредно противно да чакаш кога ще се доизкаже докрай.

— Каква е пък тази история? Хайде да отидем да вечеряме. Ето това ще бъде, мисля, най-добрата история за тебе.

С тези думи устата му се затвори, сякаш падна капак. Той се обърна и тръгна към брега, като ми направи с ръка знак да го следвам.

III

От брега по стъпалата, разположени в полукръг, ние се изкачихме на една огромна права алея и тръгнахме между редица гигантски дървета. Понякога отляво и отдясно блясваше светлина, която показваше в дъното на сплетените растения колони или ъгъл от фасада с масивния мотив на корнизите. Отпред чернееше хълм; и когато ние дойдохме по-близо, той се оказа група човешки мраморни фигури, сплетени над колосална чаша в белееща като сняг група. Беше един фонтан. Алеята се издигаше нагоре на стъпала, други стъпала — ние минахме по-нататък — показваха завой наляво; аз се изкачих и минах арката на вътрешния двор. В това голямо пространство, от всички страни и над главата ми, ярко озарено от големи прозорци, а също и висящи фенери, видях в първия етаж една втора арка, по-малка, но достатъчна, за да влезе през нея кола. Зад нея беше светло като ден; три врати от разни страни, отворени широко, показваха редица коридори и лампи, които горяха под тавана. Като ме заведе в ъгъла, дето сякаш нямаше къде да се отива по-надалече, Том отвори една врата и аз видях множество хора около огнища и кухненски печки; пари и горещина, смях и бъркотия, грохот и викове, звън от чинии и плисьък на вода; тук имаше мъже, юноши, жени и аз сякаш попаднах на шумен площад.

— Я почакай — рече Том, — ще поприказвам тук с един човек. — И като се отдалечи, изгуби се. Тутакси почувствувах, че преча — блъснаха ме в рамото, закачиха ме за краката, една безцеремонна ръка ме накара да отстъпя настрана, а веднага след това една жена ме удари по лакътя с леген и няколко души ми викнаха сърдито и бързо да се махам от пътя. Отдръпнах се настрана и се сблъсках с един готвач, който тичаше с нож в ръка, със светнали очи, като луд. Едва свари да ме наругае и едно момиченце с дебели крака, бързайки, се просна на плъзгавите плочи с кошницата си и вълна от бадеми долетя до краката ми; в същото време трима, повлекли една огромна риба, оттласнаха мене на една страна, готвача на друга и разораха бадемите с опашката

на рибата. Беше весело, с една дума. Аз, приказен богаташ, стоях, стиснал в джоба си шепа жълтици, и безпомощно се озъртах, докато най-сетне при едно случайно разкъсване на тези бързаци, тичащи и викащи хора, улучих миг да избягам към далечната стена, дето седнах на едно столче и дето ме намери Том.

— Да вървим — рече той, като явно избърсваше весело устата си. Този път ние не ходихме далече — пресякохме ъгъла на кухнята и след две врати се изкачихме в един бял коридор, дето в широко помещение без врати имаше няколко легла и прости маси.

— Мисля, че няма да ни попречат — рече Том и като измъкна от пазвата си една тъмна бутилка, важно я обърна в устата си така, че изгълголи три-четири пъти. — Хайде, пий, а после ще ти донесат каквото трябва — и Том ми предаде бутилката.

Действително аз се нуждаех от това. За два часа бяха станали толкова събития, а главно — всичко това беше тъй неразбираемо, че нервите ми не издържаха. Аз не бях на себе си — по-точно, бях едновременно в пристанището на Лис и тук, тъй че трябваше да отделя миналото от настоящето с вразумителна глътка вино, подобно на което не бях опитвал никога. През това време дойде един тремав човек в престилка, със смачкано лице и вирнат нос. Той сложи на кревата пакет неща и попита Том:

— За него ли е?

Том не го удостои с отговор, а като взе дрехите, предаде ми ги и ми каза да се облека.

— Ти си в дрипи — рече той. — Ето, ние ще те пременим. Хубавичък рейс си направил — додаде Том, като видя, че изсипвам на дюшека златото, което сега нямаше къде да пъхна. — Добий приличен вид, вечеряй и легни да спиш, а утре можеш да заминеш където искаш.

Заключението на тази реч възстанови правата ми, иначе аз вече почвах да мисля, че от мене като от глина ще почнат да извайват каквото им хрумне. Двамата ми наставници седнаха и взеха да гледат как се събличам. Смутен, забравих подлата татуировка и едва когато свалих ризата, успях да забележа, че Том, навел настрана глава, се взира над нещо много внимателно.

Като погледна голата ми ръка, той прекара по нея пръст.

— Всичко ли знаеш? — избъбри той озадачен и взе да се киска, като се взря безсрамно в лицето ми. — Санди! — викаше той и

друсаше злополучната ми ръка. — А знаеш ли ти, че си момък с характер? Виж, ловко! Джон, погледни насам, та тук е написано по най-безсрамен начин: „Аз знам всичко!“

Стоях, притисках полугол към гърдите си ризата и бях така побеснял, че виковете и смехът на наставниците ми привлякоха купчина народ и отдавна вече се водеха взаимни горещи обяснения — „в какво се състои работата?“ — а аз само се обръщах и сразявах с поглед присмехулниците: около десетина души се бяха натъпкали в стаята. Носеше се глъчка: „Ето този! Знае всичко! Я покажете дипломата си, млади човече“, „Как варят сос тортю?“, „Хей, хей, какво имам в ръката?“, „Слушай, моряко: обича ли Тилда Джон?“ „Ваше образование, обяснете ни течението на звездите и останалите планети!“. Най-сетне някакво изцапано момиченце с черен като на врабче нос ме съсипа окончателно, като изпищя: „Татенце, знаеш ли колко прави три по три?“

Аз съм склонен да се гневя и ако гневът е размътил главата ми, малко трябва, за да се спусна, забравил всичко, в кипящата тъмнина на бесния устрем да троша и да чупя каквото ми попадне. Яростта ми беше ужасна. Забелязали това, присмехулниците ми сториха път, някой рече: „Как побледня сиромашът, веднага се вижда, че се е замислил над нещо!“ Светът посиня за мен и като не знаех какво да хвърля в навалищата, грабнах първото, което ми попадна — шепата злато, и я запокитих с такава сила, че половината хора избягаха, като се кискаха до припадане. Вече налитах на обхваналия ръцете ми Том, когато изведнъж всичко стихна: влезе човек на около двайсет и две години, слаб и прав, много меланхоличен и прекрасно облечен.

— Кой хвърли парите? — сухо попита той.

Всички млъкнаха, задните прихнаха от смях, а Том, като се посмути за миг, но веднага се развесели, разказа каква беше историята.

— Той наистина има на ръката се тези думи — рече Том. — Покажи си ръката, Санди, какво има, та с тебе просто се пошегувахме.

Влезият беше Поп, библиотекар на домовладелеца, както научих после.

— Съберете му парите — рече Поп, после се приближи към мене и с любопитство огледа ръката ми. — Това сами ли сте го написали.

— Бих бил последният глупак — рекох. — Над мене се подиграха, пиян бях, бяха ме напили.

— Така... а все пак може би е добре да се знае всичко — усмихвайки се, Поп гледаше как се обличам гневно, как бързам да се обуя. Едва сега, когато почнах да се поуспокоявам, забелязах, че тези неща — куртката, панталонът, обувката и бельото — бяха, макар и със скромна кройка, от прекрасно качество и аз, като се обличах, се чувствавах като ръка в топла сапунена пяна.

— Когато се навечеряте — рече Поп, — нека Том прати Паркер, а Паркер нека ви отведе горе. Искане да ви види Ганувер, стопанинът. Вие сте моряк и навярно храбър човек — додаде той, като ми подаваше събраните пари.

— При случай няма да се посрамя — рекох, като скривах богатството си.

Поп ме изгледа, аз — него. Нещо се мярна в очите му — искра на неизвестни съображения.

— Това добре, да... — рече той и като ме погледна странно, си отиде. Зрителите се бяха вече разотишли; тогава, като ме заведоха за ръка до масата, Том ми посочи поднесената вечеря. Яденетата бяха в чинии, но вкусно ли е — не разбирах, макар да изядох всичко. Не бързах да ям. Том излезе и останал сам, аз се опитвах заедно с яденето да усвоя станалото. Понякога вълнението се надигаше с такава сила, че лъжицата не попадеше в устата ми. В каква ли история бях попаднал и какво ми предстои по-нататък? Или прав беше скитникът Боб Перкантри, който казваше, че „ако случаят те е боднал на вилицата, знай, че ще прелетиш на друга“.

Когато размишлявах за това, в съзнанието ми се мярнаха чувство на съпротива и въпрос: „А какво, ако след като се навечерям, си туря шапката, поблагодаря любезно на всички и като се откажа гордо, тайнствено от следващите, види се, готови да ме вдигнат «вилици», изляза и се върна на «Еспаньола», дето този случай завинаги ще си остане «случай», за който можеш да си спомняш цял живот, като правиш каквито щещ предположения относно онова, което е могло да стане и си е останало неразяснено“. Щом си представих това, от ръцете ми сякаш изтръгнаха на най-интересното място книгата, която е накарала сърцето ми да бие. Почувствах силна мъка и действително, ако се случеше така, че ми заповядаха да се върна у дома, навярно бих легнал на пода и бих почнал да удрям с крака в пълно отчаяние.

Ала нищо подобно засега не ми предстоеше — напротив, случаят, или както и да наречем това, продължаваше да суче своята припламваща връв, като я разстилаше в хитроумна примка под краката ми. Зад стената (а както казах, помещението беше без врата — заменяше я сводест широк проход) няколко души, опрени, или събрани случайно, водеха разговор, неразбираем, но интересен — по-вярно, той беше разбираем, но аз не знаех за какво става дума. Думите бяха такива:

— Е, какво, пак, разправят, се разболял?

— Имаше такова нещо, попейнали си. Ще го напият, не ще и дума, или сам ще се пропиет.

— Та той се е пропиел вече.

— Той не бива да пие, а всички пият, такава е компанията.

— А тази шмекерка Диге какво гледа?

— А на нея пък какво ѝ е?

— Как какво? Казват, имали голяма дружба или просто флирт, а може би той ще се ожени за нея.

— Чух как тя каза: „Сърцето ви е здраво; вие, казва, сте много здрав човек, не като мене“.

— Значи, пий, значи може да пие, а всички знаят, че докторът каза: Абсолютно ви запрещавам виното. Каквото искате, дори кафе, но от виното можете да умрете, тъй като имате порок на сърцето.

— Порок на сърцето, а утре ще се съберат двеста души, ако не и повече. Ние имаме поръчка за двеста. Как да не пиеш тогава?

— Да имах такъв палат и аз бих пил по тоя случай.

— Ама какво? Видя ли нещо?

— Мигар ще видиш? Според мене, брътвеж, само слух. Никой нищо не е виждал. Има наистина някои затворени стаи, но и да минеш всички етажи — нийде нищо няма.

— Да, затуй това е тайна.

— А защо е тайна?

— Глупак! Утре ще бъде открито всичко, разбираш ли? Ще има тържество, това трябва да се направи тържествено, а не само със закани. За да се получи съответното впечатление. Аз чух едно-друго, но няма да ти кажа.

— Пък да не мислиш, че ще питам?

Те се скараха и се разотидоха. Тъкмо утихна, чу се гласът на Том — отговаряше му сериозен старчески глас. Том рече:

— Всички тук са много любопитни, а аз май съм по-любопитен от всички. Какво нещастие! Разправят, мислили сте, че никой не ви вижда. А ви видял — и той се кълне — Квал; Квал се кълне, че с вас вървяла зад ъгъла, дете е стъклената стълба, една младичка такава фръцла и си покрила лицето с кърпата.

Гласът, в който имаше повече мекота и търпение, отколкото досада, отговори:

— Оставете това, Том, моля ви. На мене ли, стареца, ще правите интриги? Квал обича да измисля.

В този миг те влязоха и се приближиха до мене; спътникът на Том дойде по-близо от него. Той се спря на входа и рече:

— Да, да не познаеш момъка. И лицето му стана друго, откак си хапна. Да бяхте видели как потъмня, когато прочетоха неговия скоропечатан афиш.

Паркер беше лакей — бях видял на картина такава дреха като неговата. Побелял, остриган, леко плешив, този набит човек в бели чорапи, син фрак и отворена жилетка носеше кръгли очила и примижаваше леко, когато гледаше над стъклата. Умните набръчкани черти на бодра старица, правилна брадичка и прозиращото вътрешно спокойствие ме накараха да помисля дали старецът не е главен управител на дома, за което и го попитах. Той отговори:

— Струва ми се, вас ви наричат Сандерс. Да вървим, Санди, и постарайте се да не ме произвеждате в по-горна длъжност, докато тук не сте стопанин, а гостенин.

Осведомих се дали не съм го обидил с нещо.

— Не — рече той, — но аз не съм в настроение и ще се заяждам за всичко, което ще ми кажете. Затова по-добре е да мълчите и да не изоставате от мене.

Действително той вървеше, макар и със ситни стъпки, толкова бързо, че аз го следвах с усилие.

Изминахме коридора до половината и завихме в прохода, дете зад стената, белязана с линия от кръгли светлинни отвори, имаше витлообразна стълба. Като се изкачвахме по нея, Паркер дишаше хрипкаво, но и често, ала не намали бързината си. Той отвори една врата в дълбока каменна ниша и ние се озовахме сред пространства,

слезли сякаш от страните на великолепието заедно, сред пресичащите се линии на светлината и дълбочината, надигнали се изневиделица. Почувствах, макар тогава да не разбирах това, как може да бъде досегнато чувството за форма, като се предизвика работата на силните впечатления за пространството и обстановката, дето невидими ръце издигат все по-високо и по-ярко осветено самото впечатление. Това впечатление на внезапна прекрасна форма беше остро и ново. Всичките ми мисли изскочиха, като станаха онова, което видях наоколо. Аз не подозирах, че линиите, съединени с цвета и светлината, могат да се усмихват, да спират, да задържат въздишката, да променят настроението; че те могат да помрачат вниманието и да събудят странна неувереност в крайниците.

Сегиз-тогиз забелязвах огромния венец на мраморна камина, въздушната далечина на картина или скъпоценна мебел в сянката на китайски чудовища. Виждайки всичко, не улавях почти нищо. Не помнех как завивахме, къде вървахме. Когато погледнах под краката си, видях мраморна резба от ленти и цветове. Най-сетне Паркер се спря, изправи гръб и издал гърди напред, ме въведе отвъд една грамадна врата. Той рече:

— Ето го Санди, когато вие желаете да видите.

После изчезна. Обърнах се — него го нямаше.

— Елате насам, Санди — уморено рече някой. Огледах се и зърнах в мъгливо синьото, озарено отгоре пространство, изпълнено с огледала, блясък и мебели, няколко души, които бяха се разположили по канапета и кресла с лица, обърнати към мене. Те бяха разпилени и образуваха неправилен кръг. Като се вглеждах, за да отгатна кой каза „елате“, аз се зарадвах, щом видях Дюрок и Естамп; те стояха, пушейки, до камината и ми правеха знак да се приближа. Отдясно в един голям люлеещ се стол се беше полуизлегнал човек на около двайсет и осем години, с бледо, приятно лице, загърнат с шал и с превръзка на главата. Отляво седеше жена. До нея стоеше Поп. Аз погледнах само бегло жената, тъй като веднага видях, че е много красива, и от това се смутих. Никога не съм запомнял как е облечена една жена, която и да е била тя, така и сега можах само да забележа в тъмните ѝ коси бели искри и че тя е обхваната от прекрасна синя рисунка с леко очертание. Когато се обърнах, отново видях лицето ѝ до

себе си — малко дълго, с ярка мъничка уста и големи очи, които гледаха сякаш в сянка.

— Хайде, кажи, какво си направил с приятелите ми? — рече загърнатият човек, като се мръщеше и търкаше слепоочието си. — Откакто са пристигнали с твоя кораб, те не престават да се възхищават от твоята особа. Мене ме наричат Ганувер; седни, Санди, по-близо до мене.

Той ми посочи кресло, в което седнах — не отведнъж, тъй като то се огъваше и огъваше под мене, но най-сетне се закрепих.

— И тъй — рече Ганувер, от когото лъхаше леко на вино, — ти обичаш „морето и вятъра“?

Аз мълчах.

— Каква сила има, нали, Диге, в тези прости думи — рече Ганувер на младата жена. — Те се срещат като две вълни.

В тоя миг забелязах останалите. Бяха двама немлади хора. Единият — нервен човек с черни бакенбарди и пенсне с широк шнур. Той гледаше втренчено, като кукла, без да мига, и лявата му буза потрепваше някак странно. Бялото му лице с черни бакенбарди, избръснатите му устни, които имаха леко надут вид, и орловият му нос сякаш се подсмиваха. Той седеше, свил в триъгълник единия си крак върху коляното на другия, като придържаше горното коляно с прекрасните си матови ръце и ме разглеждаше с леко сумтене. Вторият беше по-стар, набит, бръснат и с очила.

— Вълни и ескадрили! — рече високо с боботещ глас първият от тях, без да измени израза на лицето си, като се взираше в мене. — Бури и вихрушки, браси и контрабаси, облаци и циклони; цейлони, абордаж, бриз, мусон, Смит и Весон!

Дамата се разсмя. Всички останали се усмихнаха, само Дюрок остана — с донейде мрачно лице — безучастен към тази шега и като видя, че пламнах, дойде при мене и седна между нас с Ганувер.

— Какво пък — рече той, като сложи ръка на рамото ми. — Санди служи на призванието си както може. Ние ще попътешествуваме пак, а?

— Ще попътешествуваме далеко — рекох, зарадван, че си имам защитник.

Всички почнаха отново да се смеят, после между тях се поведе разговор, от който нищо не разбрах, но чувствавах, че говорят за мене,

лекичко ли се подсмиваха или сериозно — не разбрах. Само някои думи като „приятно изключение“, „колоритна фигура“, „стил“, запомних в такова странно изопачаване на смисъла, че ги отнесох към подробностите на пътешествието ми с Дюрок и Естамп.

Естамп се обърна към мене:

— А помниш ли как ме напои?

— Мигар вие се напихте?

— Че как, аз паднах, здраво си ударих главата о пейката. Признай си — „огнена вода“, „кълна се в Лукреция“ — извика той, — честна дума, той се закле в Лукреция! При това той „знае всичко“, честна дума!

Този предателски намек ме извади от глупавото вцепенение, в което се намирах; аз забелязах интригантската усмивка на Поп, разбрах, че той е разправил за ръката ми и изтръпнах.

Трябва да спомена, че до този миг бях прекомерно възбуден от рязката промяна на обстановката и обстоятелствата, от неизвестността какви хора се намират наоколо и какво ще стане с мене по-нататък, а също тъй от наивната, но твърда увереност, че ми предстои да направя нещо особено тъкмо в стените на този дом — иначе не бих седял в такова блестящо общество. Ако не ми казват какво се иска от мене — толкова по-зле за тях; като закъсняват, те може би рискуват. Аз имах високо мнение за силите си. Вече гледах на себе си като на част от някаква история, край на която е скрит. Затова, без да си поемам дъх, със задавен глас, до такава степен изразителен, че всеки намек достигаше целта, аз станах и рапортувах:

— Ако знам нещо, то е следното. Забележете. Аз зная, че никога няма да се надсмивам над човек, ако той ми е гостенин и преди това съм делил с него един къшей и една глътка. А главното — тук аз разкъсах Поп с очи на дребни късчета като хартийка — аз зная, че никога няма да издам, ако случайно видя нещо, докато не разбере приятно ли ще е това някому.

След като казах това, седнах. Младата дама ме изгледа втренчено и сви рамене. Всички ме гледаха.

— Той ми хареса — рече Ганувер, — ала не бива да се караме, Санди.

— Погледни ме — рече сурово Дюрок. Аз го погледнах, видях пълно неодобрение и бях готов да потъна в земята. — С тебе са се

шегували и нищо повече. Разбери това!

Аз се обърнах, погледнах Естамп, после Поп. Естамп, съвсем не обиден, ме гледаше с любопитство, после щракна с пръсти, рече: „Ба!“ — и заприказва с неизвестния, който носеше очила. Поп изчака да утихне смешният спор и тогава се приближи към мене.

— Брей, колко горещ сте, Санди — рече той. — Тук няма нищо особено, не се вълнувайте, само занаят обмисляйте думите си. Желая ви доброто.

През цялото това време аз като птица на клонче едва забелязвах в отношенията на всички събрани тук някакъв много бавно промъкващ се между тях тон на изразявана само с погледи и движения тайна зависимост, подобна на изплъзваща се от ръцете паяжина. Проявяваше ли се предивременният прилив на нервна сила, която с годините беше преминала в способност вярно да отгатвам отношението на първите срещнати хора към мене — но аз много добре долавях, че Ганувер мисли еднакво с младата дама, че Дюрок, Поп и Естамп са отделени от всички, освен от Ганувер, с особено, неизвестно на мене настроение и че, от друга страна, дамата, човекът с пенснето и човекът с очилата са по-близки един на друг, а първата група отива по отдалечен кръг към неизвестна цел, като си дава вид, че остава на едно място. Познато ми е пречупването на спомените — значителна част от тази нервна картина аз приписвам на развитието на по-нататъшните събития, в които участвах, но съм убеден, че ония невидими лъчи от състоянията на отделните хора и групи сегашното усещане съхранява вярно.

Испаднах в мрачно настроение от думите на Поп; той се беше вече оттеглил.

— С вас говори Ганувер — рече Дюрок.

Аз станах и се приближих до люлеещия се стол.

Сега по-добре разгледах този човек с блестящи черни очи, червеникаво къдрава глава и тъжно лице, на което се появи тънка и малко болезнена усмивка с рядка красота. Той се вглеждаше така, като че искаше да се порови в моя мозък, но, види се, докато говореше с мене, мислеше за нещо свое, може би твърде натрапчиво и трудно, тъй като скоро престана да ме гледа, говорейки с прекъсвания:

— Та ето, ние обмислихме тази работа и решихме, ако ти искаш. Върви при Поп, в библиотеката, там ти ще разгледаш... — той не се

доизказа какво ще разгледам. — Харесва ли ви той, Поп? Знам, че ви харесва. Ако е малко скандалджия, това не е голяма беда. Аз самият съм бил такъв. Хайде, върви! Не вземай за довереник виното, мили ди Сантиляно. На твоя шкипер е изпратена приятна въздушна целувка — всичко е в ред.

Аз се трогнах, Ганувер се усмихна, после силно стисна устни и въздъхна. До мене отново се приближи Дюрок с желание да каже нещо, когато се разнесе гласът на Диге:

— Този млад човек е прекомерно опърничав.

Не знаех какво искаше да каже с това. Когато излизах с Поп, отмерих поклон на всички, но си спомних, че нищо не съм казал на Ганувер, и се върнах. Казах, като се стараех да не бъда тържествен, но все пак думите ми прозвучаха като команда в игра на оловни войничета.

— Позволете да ви поднеса искрената си благодарност. Много се радвам за работата, тази работа ми харесва много.

После се отдалечих, като отнесох в очите си добродушното кимване на Ганувер и мислех за младата дама с очите в сянка. Бих могъл сега без никакво смущение да гледам капризно красивото ѝ лице, което имаше израз на човек, комуто бързо и тайно шепнат на ухото.

IV

Ние преминахме електрическия лъч, който падаше през високата врата върху килима на неосветената зала, и като повървахме понататък по коридора, попаднахме в библиотеката. С мъка сдържах желанието си да тръгна на пръсти — така изглеждах сам на себе си шумен и неуместен в стените на тайнствения дворец. Няма защо да казвам, че никога не съм бил не само в такива здания, макар да съм чел много за тях, но не съм бил дори в обикновено красиво наредено жилище. Вървах, зинал уста. Поп учтиво ме упътваше, но освен „натам“, „насам“, не казваше нищо. Когато се озовахме в библиотеката — кръгла зала, ярка от светлината на лампите в крехко като цветя стъкло — ние застанахме с лице един към друг и се втренихме — всеки в новото за него същество. Поп беше малко объркан, но навикът да се владее скоро му развърза езика.

— Вие се отличихте — рече той, — отвлякохте кораба, славна работа, честна дума!

— Едва ли рискувах — отговорих аз, — моят шкипер, бай Гро, също сигурно не е в загуба. А кажете, защо така бързаха те?

— Има причини! — Поп ме заведе при една маса с книги и списания. — Да не говорим днес за библиотеката — продължи той, когато седнах. — Наистина през тези дни аз всичко занемарих — материалът се забави, но няма време. Знаете ли, че Дюрок и другите са във възторг? Те ви намират... вие... с една дума, на вас ви провървя. Имали ли сте работа с книги?

— Как! — рекох, като се радвах, че мога най-сетне да учудя този изящен младеж. — Аз съм чел много книги. Да вземем например „Роб-Рой“ или „Ужасът на тайнствените гори“, после „Конникът без глава“...

— Извинете — пресече ме той, — аз се заприказвах, но трябва да се върна назад. И тъй, Санди, утре с вас ще пристъпим към работа или по-добре — вдругиден. А засега ще ви покажа вашата стая.

— Но къде съм аз и какъв е този дом?

— Не се страхувайте, вие сте в добри ръце — рече Поп. — Името на стопанина е Еверест Ганувер, аз съм негов главен довереник в някои особени дела. Вие не подозирате какъв е този дом.

— Може ли — извиках — брътвежът на „Мелузина“ да е чиста истина? — и аз разказах на Поп за снощния разговор на матросите.

— Мога да ви уверя — рече Поп, — че относно Ганувер всичко това е измислица, но вярно е, че друг такъв дом няма на земята. Впрочем може би вие ще видите утре сам. Да вървим, мили Санди. Вие, разбира се, сте свикнали да си лягате рано и сте уморен. Свиквайте с промяната на съдбата.

„Настъпва невероятното“ — помислих, когато вървах след него в коридора, граничещ с библиотеката, дето имаше две врати.

— Тук живея аз — рече Поп, като посочи едната врата и отворил другата, додаде, — а ето вашата стая. Не се плашете, Санди, ние всички сме сериозни хора и никога не се шегуваме в работите си — рече той, като видя, че смутен, изостанах назад. — Вие очаквате може би да ви въведа в позлатени чертози? — (А аз тъкмо така мислех.) — Далеч не. Макар че тук ще живеете добре.

Действително това беше толкова спокойна и голяма стая, че аз се ухилих. Тя не внушаваше онова доверие, което внушава истинската ваша собственост — например джобното ножче, — но тъй приятно обхващаше влезлия. Засега се чувствувах гост на това отлично помещение с огледало, огледален шкаф, килим и писалище, без да говорим за другата мебел. Вървах след Поп с разтуптяно сърце. Той бутна вратата надясно, където в по-тясно пространство се намираще креват и други предмети за разкошен живот. Всичко това с изискана чистота и строга приветливост ме приканваше да хвърля последен поглед на оставения назад бай Гро.

— Мисля, ще се наредите — рече Поп, като оглеждаше помещението. — Малко тесничко е, но наблизко е библиотеката, дето вие можете да стоите колкото искате. Ще пратите да ви донесат куфара утре.

— О, да — рекох, като се изсмях нервно. — Комай така. И куфара, и всичко останало.

— Много ли неща имате? — благосклонно попита той.

— Как не — отговорих, — само куфари с якички и смокинги имам около пет.

— Пет? — той почервения, като се отдръпна към стената до масата, дето висеше шнур с дръжка като на звънец. — Гледайте, Санди, колко удобно ще ви е да ядете и пиете: ако дръпнете шнура веднъж — по асансьора, устроен в стената, ще се изкачи закуската. Два пъти — обед, три пъти — вечеря; чай, вино, кафе, цигари можете да получите, когато поискате, като се ползвате от този телефон — той ми обясни как да звъня, после каза в блестящата слушалка: — Ало? Какво? Охо, да, тук е новият квартирант. — Поп се обърна към мене. — Какво желаете?

— Засега нищо — рекох с притаен дъх. — Че как ядат в стената?

— Боже мой! — Той се стресна, щом видя, че бронзовият часовник на писалището показва 12. — Трябва да вървя. В стената не ядат, разбира се, но... но се отваря прозорче и вие взимате. Това е много удобно както за вас, тъй и за слугите... Решително си отивам, Санди. И тъй, вие сте на мястото си и аз съм спокоен. До утре.

Поп излезе бързо; още по-бързи чух стъпките му в коридора.

V

И тъй, аз останах сам.

Имаше на какво да се седне. Седнах на мекия любезно пружиниращ стол: поех си дъха. Цъкането на часовника водеше многозначителен разговор с тишината.

Рекох си: „Така, чудесно. Това се нарича да случиш. Интересна история“.

Аз нямах сили последователно да обмисля нещо. Едва се появеше свързана мисъл и друга мисъл я молеше най-учтиво да си отиде. Всички заедно напомняха сучене на вълнена нишка с пръсти. „Дявол да го вземе!“ — рекох най-сетне, като се мъчех на всяка цена да се овладея, и станах, жадувайки да възбудя в душата си солидна твърдост. Получи се нещо смачкано и рохкаво. Обиколих стаята, като отбелязвах механически: „Кресло, канапе, маса, шкаф, килим, картина, шкаф, огледало“. Погледнах в огледалото. Там се мяркаше някакво подобие на елегантен червен мак с блажено изкривени черти на лицето. Те достатъчно точно отразяваха състоянието ми. Обиколих цялото помещение, отново надникнах в спалнята, няколко пъти се приближавах до вратата и се ослушвах дали не иде някой с нов смут за душата ми. Но беше тихо. Аз още не бях преживявал такава тишина — утаена, равнодушна и уморителна. За да прехвърля по някакъв начин мост между себе си и новите усещания, извадих богатството си, преброих монетите, трийсет и пет златни монети, но се почувствувах вече съвсем странно. Фантазията ми се беше изострила така, че аз ясно виждах сцени с най-противоположно значение. По едно време бях изгубен наследник на знатна фамилия, комуто още не намират, кой знае защо, за удобно да съобщят за величието му. Като контраст на тази блестяща хипотеза се яви предположението за някакъв мрачен заговор и аз, не по-малко основателно, се убедих, че стига да заспя, креватът ще потъне в потаен трюм, дето при светлината на факли хора с маски на лицата ще допрат до гърлото ми намазани с отрова ножове. В същото време вродената ми предвидливост, поддържайки в ума

всички чути и забелязани обстоятелства, ме теглеше към открития съгласно пословицата „кови желязото, докато е горещо“. Изведнъж аз изгубих целия си жизнен опит, изпълнен от нови чувства с крайно увлекателни тенденции, но предизвикани все пак от несъзнателната необходимост за действие в духа на положението ми.

Малко пообъркан, влязох в библиотеката, дето нямаше никого, и обходих редовете на поставените перпендикулярно към стените шкафове. Сегиз-тогиз натисках нещо — дърво, меден гвоздей, резба от украшения, като изстивах при мисълта, че потайният трюм ще се окаже на онова място, дето стоя. Изведнъж чух стъпки, глас на жена, който каза: „Няма никого“ — и глас на мъж, който потвърди това с мрачно мънкане. Аз се уплаших, отскочих, като се притиснах до стената между два шкафа, където още не бяха ме видели, но ако влезлите направеха пет крачки в тая посока, новият помощник на библиотекаря, Санди Пруел, щеше да се яви пред техния поглед като в засада. Готов бях да се скрия в орехова черупка и мисълта за шкафа, който беше много голям, с плътна врата без стъкла, беше при това положение съвсем разумна. Вратичката на шкафа не беше притворена съвсем, тъй че аз я изтеглих с нокти, като мислех да застана поне зад прикритието ѝ, ако шкафът се окаже пълен. Шкафът трябваше да бъде пълен — за това си давах сметка с трепет, — обаче той се оказа празен, спасително празен. Дълбочината му беше достатъчна, за да застанат един до друг трима души. Ключовете висяха отвътре. Без да се докосвам до тях, за да не издрънчат, аз притеглих вратата за вътрешната дъсчица, от което шкафът се освети моментално като телефонна кабина. Но тук нямаше телефон, нямаше нищо. Само лакирана геометрическа празнота. Аз не притворих вратата плътно, защото все се боях от шум, и взех, треперейки цял, да се вслушвам. Всичко това стана значително по-бързо, отколкото е казано, и като се озъртах диво в убежището си, аз чух разговора на влезлите хора.

Жената беше Диге — аз не бих смесил с друг глас нейния бавен глас с особен тембър, който е безполезно да предавам поради присъщата му само на нея хладнокръвна музикалност. Кой е мъжът — не беше особено трудно да се досетя: ние не забравяме гласа, който ни е обидил. И тъй, бяха влезли Галуей и Диге.

— Искам да взема една книга — рече тя подчертано високо. Те преминаваха от място на място.

— Но тук действително няма никого — продума Галуей.

— Да. Та ето — тя сякаш продължаваше прекъснат разговор, — това бездруго ще се случи.

— Охо!

— Да. В бледни тонове. Във вид на паяжинни душевни докосвания. Нетоплецо есенно слънце.

— Ако това не е самомнение.

— Греша ли? Спомни си, мили мой, Ричард Брюс. Това е тъй естествено за него.

— Така. По-нататък — рече Галуей. — А обещанието?

— Разбира се. Аз мисля — чрез нас. Но не казвай на Томсон — тя се разсмя. Смехът ѝ ме оскърби с нещо. — По-изгодно е занапред да го държим на втори план. Ще го отлъчим при удобен случай. Най-сетне просто ще се откажем от него, тъй като положението е минало към нас. Дай ми някаква книга... за всеки случай... Прелестно издание — продължаваше Диге със същия преднамерено висок глас, но след като похвали книгата, мина пак в сдържан тон. — Сторило ми се е сигурно. Уверен ли си, че не подслушват? Та мене ме безпокоят... тези... тези...

— Изглежда са стари приятели; някой е спасил някому живота или нещо от този род — рече Галуей. — Какво могат да направят те, във всеки случай?

— Нищо, но това сковава...

По-нататък не чух.

— Забележи. Ала да вървим, защото твоята новина изисква размишления. Струва си труда. Харесва ли ти Ганувер?

— Идиот!

— Зададох неделови въпрос, ето всичко.

— Щом искаш да знаеш. Дори ще кажа нещо повече — ако не бях така добре дисциплинирана и освободена, в гънките на сърцето ми нейде би могъл да се завъди този микроб — страстта. Но клетникът е твърде... последното надделява. Съвсем неизгодно е да се влюбваш.

— В такъв случай — забеляза Галуей — аз съм спокоен за изхода на предприятието. Тези оригинални мисли придават на отношението ти необходимата убедителност — усъвършенствуват лъжата. А какво ще кажем на Томсон?

— Същото, което и по-рано. Цялата надежда е в тебе, чичо. „Вас ис дас“? Само че той няма да направи нищо. Този кинематографичен дом е построен така конспиративно, както не са сънували никакви Медичи.

— Той ще се влюби.

— Няма да се влюби. За това гарантирам. Умът му струва колкото моя, по своя линия.

— Да вървим. Какво взе?

— Ще потърся, няма ли... Знаменито се овладяваш, когато четеш такива книги.

— Ангеле мой, лудият Фридрих никога не би написал книгите си, ако беше прочел само тебе.

Диге мина част от пространството и се насочи към мене. Бързите ѝ стъпки, стихнали изведнъж, зазвучаха, както ми се стори, почти до самия шкаф. Колкото и голям новак да бях в света на хората, подобни на жителите от този дом, тънкият ми слух, изострен от възбуденията на този ден, фотографически точно отбеляза казаните думи и извади от неразбраното всички подозрителни места. Лесно е да си представим какво можеше да стане, ако ме откриеха тук. Колкото се може предпазливо и бързо, притворих съвсем пролуката на вратата и се притиснах в ъгъла. Но стъпките се спряха на друго място. Тъй като не исках да изпитвам отново такъв страх, спуснах се да шаря наоколо, търсейки изход — къде? — дори в стената. И тогава забелязах, вдясно от себе си, на тая страна, дето се намираще стената, тясно металическо езиче с неизвестно предназначение.

Натиснах го надолу, нагоре, надясно, в отчаяние, със смела надежда, че пространството ще се разшири — безрезултатно. Найсетне го възвих наляво. И стана — не бях ли прав аз в най-налудничавите си съображения? — стана онова, което трябваше да стане тук. Стената на шкафа безшумно отстъпи назад, като ме изплаши обаче по-малко, отколкото току-що чутият разговор, и аз се плъзнах към блясъка на един тесен, дълъг като улица коридор, озарен от електричество, където поне имаше къде да се бяга. С бесен възторг тикнах с двете си ръце тежкия отрез от стената на предишното място, но той тръгна като на колелца и тъй като имаше размера точно на разреза на коридора, не остана никаква пролука. Съзнателно го

притворих така, че дори сам да не мога да го отворя. Ходът изчезна.
Между мене и библиотеката стоеше плътна стена.

VI

Това безвъзвратно скъсване се отрази веднага в сърцето и ума ми — сърцето ми се преобърна и аз видях, че съм постъпил прибързано. Да се опитам отново да отворя стената на библиотеката нямаше никакви основания — пред очите ми стоеше безизходен коридор, затворен с квадратен камък, който не разбираше какво е „Сезам“, и нямаше точки по себе си, които да предизвикат желание да ги натиснеш. Аз сам се бях затворил. Но към това огорчение се примесваше някакъв възвишен полустрах (втората половина нека наречем тържествуване) — че съм сам в тайнствени, забранени места. Ако се опасявах от нещо, то беше единствено от големия труд да се измъкна от тайното към явното ако стопаните на този дом ме откриеха тук, незабавно бих смекчил това с разказа за подслушания разговор и произтичащото оттук желание да се скрия. Дори един не много съобразителен човек, ако чуеше такъв разговор, трябваше да се настрои подозрително. Тези хора заради цели — откъде да зная какви? — разговаряха секретно, като се подсмиваха. Трябва да кажа, че заговорите изобщо, аз смятах за най-нормално явление и бих бил много неприятно засегнат от отсъствието ми в такова място, дето за всичко трябва да се досещаш; изпитвах огромно удоволствие, нещо повече — дълбоко интимна наслада, но тя, благодарение на крайно напрегнатото сцепление на обстоятелствата, които ме бяха вкарали тук, се проявяваше, освен в бързото въртене на мислите и в треперенето на ръцете и коленете; дори когато отварях, а после затварях уста, зъбите ми тракаха като медни пари. Аз постоях малко, огледах още веднъж тоя задънен коридор, като се опитвах да установя къде и как се отделя част от стената, но не забелязах никаква пролука. Долепих ухо, но не чух нищо, освен търкането на ухото о камъка и, разбира се, не почуках. Не знаех какво става в библиотеката. Може би чаках малко, може би бяха минали само пет-десет минути, но както става в такива случаи, чувствата ми изпревариха времето, защото бяха отмерили такъв срок, от който нетърпеливата душа естествено преминава към действие.

Винаги, при всички обстоятелства, колкото и съгласно да действувах с някого, оставях нещо за себе си и сега също помислих, че трябва да се възползувам от свободата в собствения си интерес, за да се насладя до насита от изследванията си. Щом изкушението се мярна пред мене, аз неудържимо се устремих с цялото си същество към шеметната съблазън. Отдавнашна моя страст беше да скитам по неизвестни места и аз мисля, че много крадци свършват с тъмничната решетка благодарение на същото това чувство, за което е безразлично дали е таван или пущинак, диви острови или неизвестна чужда квартира. Както и да е, страстта се събуди, заигра и аз решително побързах да се махна.

Коридорът беше широк около половин метър и може би още четири-пет дюйма повече; на височина достигаше четири метра; по такъв начин той представляваше дълъг като тротоар процеп, в далечния край на който беше също тъй странно и тясно да гледаш, както в дълбок кладенец. На разни места от този коридор, отляво и отдясно, се виждаха тъмни вертикални черти — врати или странични проходи, застинали в нямата светлина. Далечният край ме зовеше и аз се спуснах към скритите чудодейни тайнства.

Стените на коридора бяха постлани отдолу до половината с кафяви плочки, подът — със сиви и черни в шахматен ред, а белият свод (както и останалата част от стените до плочките) блестеше с вдлъбнати кръгли стъкла, скриващи електрическите лампи, разположени на правилни разстояния една от друга. Стигнах до първата вертикална черта отляво, като я взех за врата, но отблизо видях, че е арка, от която в тъмната неизвестна дълбочина слизаше тясна извита стълба с чугунени ажурни стъпала и медно перило. Като оставих изследването на това място за после, когато ще обиколя колкото се може по-голямо пространство, за да имам що-годе общ поглед за обсъждане на по-нататъшните ми похождения, аз побързах да достигна далечния край на коридора, като поглеждах бегло откриващите се от двете страни ниши, дето намирах стълби, подобни на първата, с тая разлика, че някои от тях водеха нагоре. Няма да сбъркам, ако определя цялото разстояние от единия край на прохода до другия на 250 фута и когато претичах цялото разстояние, видях, обърнат, че в края, оставен от мене, нищо не се е променило; следователно никой не се канеше да ме залавя.

Сега се намирах на мястото, дето краят на прохода се пресичаше под прав ъгъл с друг, съвсем подобен на първия. Както наляво, тъй и надясно се откриваше нова, еднообразна перспектива, все тъй неправилно набелязана с вертикалните черти на страничните ниши. Тук ме овладя, тъй да се рече, равновесието на намерението, защото нито в една от откритите се пред мене страни или крила на напречния проход нямаше нищо, което да ги отличава една от друга и би могло да обуслови някакъв избор — те бяха във всичко напълно равни. В такъв случай достатъчно е едно изпуснато на пода копче или някоя друга подобна дреболия, за да изскочи решението „къде да отида“ от лепкавото равновесие на впечатленията. Такава дреболия би дала тласък. Но ако погледнеше в едната посока и се обърнеше към противоположната, човек можеше еднакво лесно да си представи дясната страна за лява, лявата за дясна или обратно. Странно е да се каже, аз стоях неподвижно, като се оглеждах и не подозирах, че някога магарето между две купи сено се е огорчавало като мене. Сякаш бях срасъл с пода. Правех опити да се движа ту в една, ту в друга посока и неизменно се спирах, като почвах да решавам отново онова, което още никак не беше решено. Възможно ли е да се изобрази тази физическа мъка, това странно и тъпо раздражение, за което си давах сметка дори тогава. Като се колебаех безпомощно, чувствувах как в съзнанието ми почва да се прокрадва, затъмнявайки вече мислите ми, страхът, че ще остана да стоя завинаги. Спасението беше в това, че държах лявата ръка в джоба на куртката и въртях с пръсти шепата монети. Взех една от тях и я хвърлих наляво, с цел да предизвикам решително усилие; тя се търкулна и аз тръгнах подир нея само защото трябваше да я вдигна. Като настигнах монетата, поех по втория коридор със съмнение дали неговият край няма да се окаже пресечен също тъй, както там, откъдето едва тръгнах така разстроен, че още чувах биенето на сърцето си.

Ала когато стигнах този край, видях, че заемам положение, по-сложно от предишното — ходът се затваряше, тоест беше сякаш отрязан със съвсем плътна стена. Обърнах се назад, взех да разглеждам стенните отвори, зад които, както и по-рано, можеше да се различат спускащите се в сянката стъпала. Една от тези ниши имаше не железни, а каменни стъпала, пет на брой; те водеха до глуха, плътно затворена врата, ала когато я бутнах, тя се откряна и ме пропусна в

тъмнината. Запалих кибритена клечка и видях, че стоя на нешироко пространство от четири стени, оградени с тесни стълби, с по-малки площадки горе, които граничеха с арките на прохода. Високо нагоре се простираха други стълби, съединени с кръстосани мостчета.

Целите и ходовете на тези сплитания аз, разбира се, не можех да зная, но като имах тъкмо сега изобилен избор от всякакви посоки, помислих, че би било добре да се върна. Тази мисъл стана особено съблазнителна, когато кибритената клечка угасна. Запалих втора, но не забравих при това да потърся ключа, който се оказа на вратата, и го завъртях. По такъв начин, като си осигурих светлина, почнах отново да гледам нагоре, но изтървал кутийката кибрит, се наведох. Какво е това? Чудовища ли са надошли при мене от породилата ги тайна или аз шеметно полудявам? Или ме е обхванал кошмар?

Така затреперих, изстинах за миг в мъката и тъгата на ужаса, че, безсилен да се изправя, се опрях с ръце на пода и се строполих на колене, пицейки вътрешно, тъй като не се съмнявах, че ще пропадна долу. Ала това не се случи. В краката си видях разпилени неразумни очи на същества с муцуни, които напомняха страшни маски. Подът беше прозрачен. Забити под него, нагоре към самото стъкло стърчаха устремно към мене множество очи със зловеща окраска; кръг от странни контурни извивки, игли, плавници, хриле, шипове; други, още по-чудновати, изплуваха отдолу като набучени с гвоздеи мехури или ромбове. Техният бавен вървеж, неподвижност, сънливо мърдане, сред което изведнъж прорязваше зеления полумрак нечие гъвкаво, въртливо тяло, отскачайки и мятайки се като топка — всичките им движения бяха страшни и диви. Вцепенявайки се, чувствувах, че ще падна и свърша от прекъсване на дишането. За мое щастие избухналата по такъв начин мисъл побърза да съедини указанията на веществените отношения и аз тутакси разбрах, че стоя върху стъкления таван на гигантски аквариум, достатъчно дебел, за да издържи падането на тялото ми.

Когато смущението ми се уталожи, аз, изплезил език на рибите, за да си отмъстя, загдето ми устрои такава халюцинация от опулени очи, се проснах и взех жадно да гледам. Светлината не проникваше през цялата маса вода; значителна част от нея — долната — беше засенена отдолу, като издаваше нагоре части от изкуствени пещери и коралови разклонения. Над този пейзаж шаваха медузи и неизвестно

какво, подобно на висящи растения, накачени по тавана. Под мене изплуваха и потъваха фантастични форми, които светеха с очи и блестяха със заострените си от всички страни брони. Сега не се страхувах; като се нагледах до насита, станах и се промъкнах до стълбата; крачейки през едно стъпало, се изкачих на горната площадка и влязох в нов проход.

Както беше светло там, дето вървах по-рано, тъй беше светло и тук, но видът на прохода се отличаваше съществено от кръстовищата на долния коридор. Този проход с мраморен под от сиви плочи със сини шарки беше значително по-широк, но забележимо по-къс; съвсем гладките му стени бяха пълни с шнурове, опънати с порцеланови затегалки като струни от единия край до другия. Таванът се издигаше в готически розетки; лампите блестяха в центъра на клинообразните вдлъбнатини на свода и бяха поставени в рамка от червен мед. Без да се задържам на нещо, достигнах заграждащата прохода двукрила врата от не съвсем обикновен вид: тя имаше почти квадратни размери, а половините ѝ, разтворени, се губеха в стената. Зад нея се оказа някаква своего рода вътрешност на голям шкаф, където можеха да застанат трима души. Тази клетка, обшита с тъмен орех, с малко зелено канапенце трябваше, както ми се стори, да съставя някакъв ключ към по-нататъшното ми поведение, макар и загадъчен, но все пак ключ, тъй като никога не бях срещал канапенца там, където, види се, нямаше нужда от тях; но щом имаше, имаше го, разбира се, за пряката си цел, тоест да седат на него. Не беше мъчно да се съобрази, че тук трябва да се седи само когато се очаква — кого или какво? — това предстоеше да се узнае. Не по-малко внушителна беше редицата бели кокалени копчета над канапенцето. Като изхождах все пак от напълно разумно съображение, че тези копчета не са поставени за вредни или изобщо опасни действия, така че, като ги натисна, мога да сбъркам, но съвсем не рискувам главата си — аз вдигнах ръка с намерение да направя опит...

Напълно естествено е, че в моменти на действие с неизвестното, въображението бърза да предвиди резултата и аз, насочил вече пръста, спрях бутащото му движение, като помислих внезапно: няма ли да се разнесе тревога по целия дом, няма ли да загърми оглушителен звън? Хлопане на врати, тропот на тичащи крака, викове: „Къде? Кой? Хей! Насам!“ — ми се представиха тъй ясно в обкръжаващата ме пълна

тишина, че аз седнах на канапенцето и запуших. „Хъм, да! — рекох. — Ние отидохме далече, бай Гро, а тъкмо по това време вие щяхте да ме вдигнете от жалкото легло и като ме сгреете с един юмрук, щяхте да ми заповядате да отида да тропам по тъмния прозорец на кръчмата «Завий към нас», за да дадат една бутилка.“ Възхищаваше ме, че нищо не разбирам от работите на този дом, особено пък пълната неизвестност как и какво ще стане след час... ден... минута... като в игра. Махалото на мислите ми правеше чудовищни колебания и му идеха всякакви картини, дори появяване на джуджета. Аз не бих се отказал да видя процесията на джуджетата — белобради, с калпаци и мантии, промъкващи се покрай стената с хитър огън в очите. Тогава ми стана страшно; решен, станах и мъжествено натиснах копчето, като очаквах дали няма да се открие стената отстрани. Веднага нещо ме люшна, клетката, с канапенцето тръгна надясно тъй бързо, че коридорът се скри в миг и се замяркаха промеждутъчни стени, като ту ме затваряха, ту откриваха други проходи, покрай които почнах да се въртя неспирно, като се хвацах с ръце за канапето и тъпо гледах пред себе си смяната на преградите и перспективите.

Всичко това стана с онова категорично темпо на машина, против което нищо не е в състояние да спори вътре у нас, тъй като е безсмислено да се протестира. Аз се въртях, описвайки затворена черта вътре в един широк комин, пълен със стени и отвори, които правилно се сменяха, и тъй бързо, че не се решавах да изскоча в някой от безпощадно изчезващите коридори, които, появили се за миг наравно с клетката, изчезваха, както изчезваха на свой ред разделящите ги плътни стени. Въртенето беше навито, види се, задълго, тъй като не намаляваше, и веднъж почнало, караше като воденичен камък във ветровит ден. Да знаех начина, по който може да се спре това търкаляне около себе си, незабавно бих престанал да се наслаждавам от изненадата, но от деветте копчета, още неизпробвани от мене, всяко представляваше загадка. Не зная защо представата за спиране се беше свързала у мене с най-долното от тях, но решил, след като започна вече да ми се върти главата, че е невъзможно да се въртя цял живот, натиснах със злоба това копче, като си мислех: да става каквото ще става. Незабавно, без да спира въртенето си, клетката запъпли нагоре и аз бях издигнат високо по вълнообразна линия, дето моят затвор се спря, като продължаваше да се върти в стената с точно

такова количество от стени и коридори. Тогава натиснах третото копче — като се брой отгоре — и се совнах надолу, но както забелязах, по-високо, отколкото това беше в началото, и също тъй неумолимо се въртях на тая височина, докато не взе да ми прилошава. Уплаших се. Поред почти, без да съзнавам какво правя, почнах да натискам копчетата както попадне, като се носех нагоре и надолу с бързината на парен чук, докато не бутнах — разбира се, случайно — онова копче, което трябваше да закача най-напред.

Клетката се спря отведнъж срещу коридора на неизвестна височина и аз излязох, като се олюлявах.

Сега, ако знаех как да насоча обратно въртящия се асансьор, незабавно бих се върнал да чукам и да искам да вляза в стената на библиотеката, но нямах сили да преживея повторно въртящото се пленничество и се запътих накъдето ми видят очите с надежда да срещна някакво открито пространство. По това време бях много уморен. Умът ми беше помрачен: къде ходех, как се спущах и се изкачвах, като срещах ту странични, ту пресичащи ходове, моята памет не може сега да възстанови с оная нагледност, която имах тогава; помня само теснотата, светлината, завоите и стълбите като една блестяща забъркана черта. Най-сетне, подбил краката си така, че петите ми горяха, седнах в гъстата сянка на една къса странична вдлъбнатина, която нямаше изход, и се втренчих в отсрещната стена на коридора, където ярката тишина изчакваше светло и пусто тази безумна нощ. Натрапчиво, до болка в главата, бе напрегнат закопнелият ми слух, който си въобразяваше стъпки, шумолене, всевъзможни звуци, но долавях само дишането си.

Изведнъж далечни гласове ме накараха да скоча — идеха няколко души; от коя страна — не можех още да различа; най-сетне шумът все по-ясен, и по-ясен, почна да се чува отдясно. Установих, че идат двама души, жена и мъж. Те говореха сдържано, с големи паузи; думите прелитаха смътно под свода, тъй че не можеше да се разбере разговорът. Притиснах се до стената с гръб към страната, откъдето приближаваха, и скоро видях Ганувер с Диге. И двамата бяха възбудени. Не знам стори ли ми се това или действително беше така, но лицето на стопанина светеше с нервна нажежена бледност, а жената се държеше остро и леко като нож, вдигнат за удар.

Естествено, тъй като се страхувах да не бъда открит, аз чаках да минат покрай мене, макар че изкушението да изляза и да издам присъствието си беше силно. Но аз се надявах да остана отново сам, на свой риск и страх, и колкото можах по-дълбоко се скрих в сянката. Щом минаха задъненото място, дето се криех, Диге и Ганувер се спряха; спряха се тъй бързо, че подал иззад ъгъла глава, можех да ги видя почти срещу себе си.

Тук се разигра една картина, която никога няма да забравя.

Говореше Ганувер.

Той стоеше, като се опираше с пръстите на лявата си ръка о стената и гледаше право пред себе си, поглеждайки от време на време жената със съвсем болни очи. Дясната си ръка държеше високо и махаше с нея в такт с думите. Диге, по-ниска от него, слушаше, леко извърнала наклонената си глава с печален израз на лицето, и беше много хубава сега — по-хубава, отколкото като я видях първия път; в чертите ѝ имаше нещо човешко и просто, но като че принудено от учтивост или корист.

— В онова, което е неосезаемо — рече Ганувер, като продължаваше да говори за нещо неизвестно. — Аз като че се намирам сред множество невидими присъствия — той имаше уморен гръден глас, който предизвикваше внимание и симпатия. — Но очите ми сякаш са завързани и аз стискам, непрестанно стискам множество ръце, стискам до умора, макар да съм престанал вече да различавам корава или мека, гореща или студена е ръката, до която се докосвам; а аз трябва да се спра на една от тях и се страхувам, че няма да я улуча.

Той млъкна. Диге рече:

— Тежко ми е да чувам това.

В думите на Ганувер (той беше още пиян, но се държеше твърдо) прозираше необяснима скръб. Тогава с мене се случи нещо странно въпреки волята ми, нещо, което не се беше повтаряло дълго, към десетина години, докато не ми стана свойствено състояние — това състояние, което ей сега ще опиша. Аз почнах да си представям усещанията на разговарящите, без да разбирам, че държа това в себе си, а между туй ги възприемах като че отстрани. В тази минута Диге сложи ръка върху ръкава на Ганувер, като измерваше дължината на паузата и като ловеше, така да се рече, необходимото, без да изпусне потребното биене на времето, след което, колкото и незабележимо

малка да е тази духовна мярка, ще бъде вече късно да се говори, но и на косъм по-рано не бива да бъде казано. Ганувер мълчаливо продължаваше да вижда онова множество от ръце, за което току-що беше говорил и мислеше за ръцете изобщо, когато погледът му се спря върху бялата ръка на Диге с представа за ръкостискане. Колкото и кратък да беше този поглед, той веднага се отрази във въображението на Диге с физическото докосване на нейната длан до тайнствена, невидима струна: отведнъж, схванала такта, тя свали от ръкава на Ганувер ръката си и като я простря нагоре с дланта, рече с ясен убедителен глас:

— Ето тази ръка!

Щом каза това, моето тройно усещане за себе си и другите свърши. Сега виждах и разбирах само онова, което виждах и слушах. Ганувер хвана ръката на жената, взе да се вглежда бавно в лицето ѝ, както за опит четем на разстояние печатан лист — като отгатваме, на места прочитаме или пропускаме думите, за да поставим, свързали отгатнатото, в линията на смисъла и онова, което не сме разбрали. После той се наведе и целуна ръката ѝ — без особено увлечение, но много сериозно, като каза:

— Благодаря. Аз ви разбрах правилно, добра Диге, и не излизам от тази минута. Да се отдадем на течението.

— Отлично — рече тя, като се развесели и изчерви, — мене много, много ми е жал за вас. Без любов... това е странно и хубаво.

— Без любов... — повторя той — може би тя ще дойде... Но и да не дойде, ако нещо...

— Ще я замени близостта. Близостта ще възникне понеже. Знам това.

Настъпи мълчание.

— Сега — рече Ганувер — нито дума за това. И тъй, аз обещах да ви покажа зърното, от което излязох. Отлично. Аз съм Аладин, а тази стена — какво мислите вие за стената? — той като че се развесели, взе да се усмихва. — Виждате ли тук врата?

— Не, не виждам тук врата — отговори, като се забавляваше с очакването, Диге. — Но знам, че има.

— Има — рече Ганувер. — И тъй... — той вдигна ръка, натисна нещо и невидима сила повдигна вертикалния стенен пласт и откри един вход. Колкото можех, проточих шия и намерих, че тя е много по-

дълга, отколкото си мислех дотогава. С опулени очи и издадена глава гледах вътре, в новото скривалище, където влязоха Ганувер и Диге. Там беше осветено. Както скоро се убедих, те влязоха не в проход, а в кръгла стая; дясната ѝ част беше скрита от мен — по оная полегата линия на посоката, по която гледах аз, но лявата страна и центърът, дето бяха се спрели тези двама души, се оказаха недалеч от мене, така че аз можех да чувам целия им разговор.

Стените и подът на тая стая — килия без прозорци — бяха облечени е лилаво кадифе, с шарки по стената от тънка златна мрежа с клетки от шестостенна форма. Тавана не можех да видя. Наляво до стената, на пьстър златист стълб стоеше черна статуя: жена със завързани очи, на която единият крак се докосваше въздушно с пръсти до едро колело, украсено от двете страни на оста с крила, а другият, приповдигнат, беше отхвърлен назад. Долу в свободно разгънати извивки лежеше сияеща жълта верига, със средна котвена дебелина, всяка халка на която тежеше вероятно около двайсет и пет фунта. Аз наброих около дванадесет извивки, всяка дълга от пет до седем крачки, след което трябваше с болка да затворя очи — така блестеше това великолепно въже, чисто като утринната светлина, с жарки безцветни точки на мястото, дето искряха лъчите. Сякаш димеше кадифето, безсилно да понесе ослепителното горене. В същата минута възникна тънък звън в ушите, настойчив като бръмченето на комар, и аз се досетих, че това е злато, чисто злато, хвърлено пред стълба на жената със завързани очи.

— Ето я — рече Ганувер, като пъхаше ръце в джобовете и буташе с върха на обувката си тежко отместената двойна халка. — Сто и четиридесет години под водата. Ни ръжда, ни миди, както би трябвало. Пирон е бил странен буканиер. Разправят, че водел със себе си поета Касторучио, за да опиша той в стихове всички битки и гуляи; ех, и хубавици, разбира се, когато се случвало. Тази верига той из ковал в 1777 година, пет години, преди да го обесят. На една от халките, както виждате, се е запазил надпис:

6 АПРИЛ 1777 ГОДИНА, ПО ВОЛЯТА НА ЙЕРОНИМ ПИРОН

Диге рече нещо. Аз чух думите ѝ, но не ги разбрах. Беше стих или откъс от стихотворение.

— Да — обясни Ганувер, — аз бях, разбира се, беден. Отдавна бях слушал да разказват как Пирон отсякъл тази златна верига заедно е котвата, за да избяга от английските кораби, които го били настигнали внезапно. Ето и следи — виждате ли, тук са секли — той приклепна и вдиша края на веригата, като показваше една разсечена халка. — Случаят или съдбата, както щете, ме накараха да се къпя твърде близо оттук, рано сутринта. Вървах до коляно във водата, все по-далеч от брега, навътре — и се препънах, като закачих нещо твърдо с големия пръст на крака. Наведох се и измъкнах от пясъка, размътил водата, тази сияеща тежка верига до половината на гърдите си, но, изтощен, паднах заедно с нея. Само един гмурец, полюляван от вълните, ме гледаше с черното си око, мислейки може би, че съм уловил голяма риба. Бях блажено пиан. Отново зарових веригата в пясъка и отбелязах мястото, като наредих на брега редица камъни по допирателната линия на моето откритие, а после пренесох находката в къщи, като работих пет ноци.

— Сам? Каква сила е била необходима!

— Не, двама — рече Ганувер, след като помълча. — Ние я разрязвахме с обикновен ръчен трион на парчета, като я изтегляхме малко по малко. Да, ръцете ни боляха дълго. После я пренасяхме в кофи, като я засипвахме отгоре с раковини. Това трая пет ноци и аз не спях тези пет ноци, докато не намерих човек толкова богат и сигурен, че да вземе целия златен товар в залог, без да изтърве някоя дума. Исках да я запазя... Моята... Моят другар по пренасянето танцуваше нощем на брега при лунна...

Той млъкна. Хубава, замислена усмивка изтръгна светлина на неговото разстроено лице и той я изтри, като прекара длан от челото си надолу.

Диге гледаше Ганувер мълком, прехапала устни. Тя беше много бледа и свела поглед към веригата, сякаш отсъствуваше, така наред разговора изглеждаше лицето ѝ, което приличаше на лице на сляпа, макар очите да отхвърляха хиляди мисли.

— Вашият... другар — рече тя много бавно — цялата верига ли остави на вас?

Ганувер вдигна края на веригата толкова високо и с такава сила, каквато беше трудно да се предположи у него, после я пусна.

Веригата изгърмя като тежка струя.

— Аз не забравих за него. Той умря — рече Ганувер, — то стана неочаквано. Впрочем той имаше странен характер. По-нататък беше така. Аз поръчах на верния човек да се разпорежда както иска с парите ми, за да бъда самият аз свободен. След година той ми телеграфира, че състоянието ми е нараснало на петнайсет милиона. Аз пътешествувах през това време. Докато пътешествувах в продължение на три години, получих няколко такива известия. Този човек пасеше моето стадо и го умножаваше с такъв успех, че то надхвърли петдесет. Той изсипваше златото ми където искаше — в нефт, каменни въглища, борсова треска, корабостроителство и... забравил съм вече къде. Аз само получавах телеграми. Как ви харесва това?

— Щастлива верига — рече Диге, като се наведе и се опита да повдигне края на веригата, но едва я размърда. — Не мога.

Тя се изправи. Ганувер рече:

— Никому не казвайте за онова, което видяхте тук. Откак я изкупих и я споих, вие сте първата, на която я показвам. Сега да вървим. Да, да излезем и аз ще закрия тази златна змия.

Той се обърна, мислейки, че тя иде, но когато поглед на, вече отдалечен, повика отново:

— Диге!

Тя стоеше, гледаше го втренчено, но тъй разсеяно, че Ганувер с недоумение отпусна протегнатата си към нея ръка. Изведнъж тя закри очи, направи усилие, но не помръдна. Изпод черните ѝ мигли, които се повдигнаха страшно бавно, изпълзя треперещ и блестящ помраченият ѝ поглед — странен и глух блясък; само миг сия той. Диге наведе глава, докосна с ръка очите си и въздъхна, изправи се, тръгна, но се олюля и Ганувер я подкрепи, като се вглеждаше в нея с тревога.

— Какво ви е? — попита той.

— Нищо, така. Аз... аз си представих трупове; хората, завързани за веригата; пленниците, които са били спущани на дъното.

— Това е правил Морган — рече Ганувер. — Пирон не е бил толкова жесток и легендата го рисува по-скоро като пияница чудак, отколкото като дракон.

Те излязоха, стената се спусна и отиде на мястото си, като че никога не е била обезпокоявана. Разговарящите се изгубиха в тая посока, откъдето се бяха явили. Тоз-час поисках да погледна подире им, но... исках да стъпя и не можех. Краката ми се бяха вкочанили, не ми се подчиняваха. Бяха сякаш изтръпнали от неудобното положение. Като се въртях на единия крак, аз повдигнах как да е другия и го преместих; той беше тежък и се отпусна като на възглавница, без усещане. Като потърсих към него втория крак, убедих се, че мога да вървя така със скорост десет фута в минута. Пред очите ми се носеше златен блясък, който на вълни, на вълни поразяваше зениците ми. Това състояние на омагьосаност трая около три минути и изчезна също тъй внезапно, както беше се появило. Тогава разбрах защо Диге закри очи и си припомних нечий разказ за един дребен чиновник французин в подземията на Националната банка, който, след като походил между купчините златни кюлчета, не могъл по никакъв начин да излезе, докато не му дали чаша вино.

— Та ето що — безсмислено повтарях аз, когато излязох найсетне от засадата и се заскитах по коридора. Сега виждах, че съм бил прав, като се впуснах да правя открития. Жената ще овладее Ганувер и той ще се ожени за нея. Златната верига се извиваше пред мене, пълзеше по стените, заплиташе се в краката ми. Трябва да узная къде се е къпал, когато е намерил веригата; кой знае не е ли останало там нещо и за мен. Измъкнах златните си монети. Много, много малко! Главата ми се въртеше. Блуждаех, като с мъка забелязвах къде, как завивам, понякога сякаш потъвах, не съзнавах добре за какво мисля и вървах чужд на себе си, уморен вече да се надявам, че ще настъпи край на тези скитания в теснотията, светлината и тишината. Ала вътрешната ми тревога беше, трябва да се предполага, силна, защото през блънуването на умората и опожареното, от нея вълнение аз, като се спрях, рязко, както над пропаст, си представих, че съм затворен и съм се заблудил, а нощта продължава. Не страх, но пълно отчаяние, проникнато от безкрайно равнодушие към това, че ще ме заловят тук, ме обхвана, когато, почти падайки от изтощение, промъкнало се у мене всесилно, се спрях пред задънения проход, който приличаше на всички останали. Легнах пред него и почнах да удриям о стената с крак така, че ехото забучало, почна да тътне по всички пространства, нагоре и надолу.

VII

Не се учудвах, когато стената се отмести и в ярката дълбочина на широката разкошна стая видях Поп, а след него — Дюрок в пъстър халат. Дюрок вдигна, но веднага спусна револвера, и двамата се втурнаха към мене, като ме вмъкваха вътре за ръцете, за краката, тъй като аз не можех да стана. Отпуснах се на един стол, като се смеех и с все сила плясках по коляното си.

— Да ви кажа — продумах аз, — те ще се женят! Аз видях! Онази млада жена и вашият домакин. Той беше пийнал. Бога ми! Целуна ръката й. Кълна се. Златна верига лежи там, зад стената, четирийсет завоя през четирийсет прохода. Аз видях. Бях попаднал в шкафа и сега ме съдете, както искате, но на вас, Дюрок, аз ще бъда верен и баста!

Току пред лицето си видях чаша с вино. Стъклото дрънкаше в зъбите ми. Изпих виното, като в мрака на налегналия ме сън още не успях да схвана думите на Дюрок:

— Нищо, Поп! Санди получи своята порция; той утоли жаждата си по необикновеното. Безполезно е да приказваме сега с него.

Когато се опомних, стори ми се, че моментът на загубване съзнание е бил кратък и шкиперът веднага ще смъкне куртката ми, за да ме накара студът да скоча по-бързо. Ала нищо не беше изчезнало през времето на съня. Дневната светлина надничаше през процепите между завесите. Аз лежах на софата. Поп го нямаше. Дюрок ходеше по килима с наведена глава и пушеше.

Като отворих очи и осъзнах отлетялото, отново ги затворих, за да намисля как да се държа, тъй като не знаех дали ще ме обсипят с ругатни или всичко ще мине благополучно. Разбрах все пак, че най-доброто е да бъдеш какъвто си. Седнах и рекох в гърба на Дюрок:

— Виновен съм.

— Санди — рече той, като трепна и седна до мене, — че си виновен, виновен си. Когато заспиваше, ти бърбеше за някакъв разговор в библиотеката. Това е много важно за мене и затуй не се

сърдя. Но слушай: ако така тръгне по-нататък, ти действително ще знаеш всичко. Разправяй какво е станало с тебе.

Исках да стана, Дюрок ме бутна с длан по челото и аз пак седнах. Дивият сън още се издигаше на валма в мене. Той стягаше с клеци ставите ми и чекнеше скулите ми от прозявка; и сладост, неутолима сладост размекваше всичките ми крайници. Набързо събрал мислите си, а също тъй запушил, което беше моя утринна привичка, аз разказах, като си припомних колкото се може по-точно разговора на Галуей с Диге. За нищо така не ме разпитваше Дюрок, както за този разговор.

— Ти трябва да благодариш на щастливия случай, който те е довел тук — забеляза той най-сетне, очевидно много угрижен, — впрочем виждам, че ти върви. Наспа ли се?

Дюрок не дочу отговора ми: той, замислен, търкаше тревожно челото си; после стана, отново почна да ходи. Часовникът на камината показваше шест и половина. Слънцето рязна одимения въздух с тънък лъч иззад завесите. Седях и се озъртах. Великолепието на тази стая с огледала в рамки от слонова кост, с мраморна облицовка на прозорците, със странни, украсени с резба мебели и цветна коприна, усмивките на красотата в светналите от злато и синя далечина картини, краката на Дюрок, които стъпваха по кожи и килими — всичко това беше премного за мене, уморяваше ме. Сега най-добре бих дишал в морето, когато стоиш на палубата и примижаваш срещу слънцето от острия морски блясък. Всичко, което гледах, ме възхищаваше, но аз не бях свикнал с него.

— Ние ще отидем, Санди — рече Дюрок, като престана да ходи, — после... но защо са необходими предисловия! Искаш ли да заминеш в експедиция?

Като мислех, че той предлага Африка или друго някое място, дето приключенията са неизчерпаеми, както ухапванията на комарите сред блатата, казах с голяма привързаност:

— Да! Хиляди пъти да! Кълна се в кожата на леопарда, ще бъда навсякъде, където бъдете и вие.

Казвайки това, скочих. Може би той отгатна какво мисля, тъй като уморено се разсмя:

— Не е тъй далече, както може би ти се ще, но — в „страната на човешкото сърце“. В страната, където е тъмно.

— О, аз не ви разбирам — рекох, без да откъзвам поглед от стиснатата му като менгеме уста, надменна и снизходителна, от сивите му остри очи под строго чело. — Но право да си кажа, всичко ми е все едно, щом това ви трябва.

— Много ми трябва, защото ми се струва, че ти може да потрябваш и аз още вчера мислех за тебе. Кажи ми колко време ще трябва да пътуваме до Сигналния пуцинак?

Той питаше за предградието на Лис, наречено така от старо време, когато почти не съществувал градът, а на каменните стълбове на полуострова, кръстен с името „Сигнален пуцинак“, горели нощем бурета смола, които запалвали с разрешение на колониалните отреди като знак, че корабите могат да влязат в Сигналния залив. Сега Сигналният пуцинак беше доста населено място със своя митница, поща и други подобни учреждения.

— Мисля — рекох, — че половин час ще бъде достатъчен, ако вятърът е добър. Искате да отидете там ли?

Той не отговори, отиде в съседната стая и като се забави там доста време, върна се облечен като крайбрежен жител, така че от светското му великолепие беше останало само лицето. Той носеше кожена куртка с двойни маншети, червена жилетка със зелени стъклени копчета, тясна лакирана шапка, която напомняше похлупено върху тиган котле; около шията — карирано шалче, а на краката си — върху кафявите от камилско сукно панталони — меки ботуши с дебела подметка. Хората в ей такива дрехи, както бях виждал много пъти, държат за копчето от жилетката някой зачервен от виното капитан, застанали под слънцето на кея, между прострени въжета и редица бурета, и му разправят какви изгодни предложения има от фирмата „Купи в дълг“ или „Застраховай се без нужда“.

Докато му се чудех, без да смея, разбира се, да се усмихна или да направя някоя забележка, Дюрок се приближи до стената между прозорците и дръпна висящия шнур. Част от стената тозчас падна в полукръг, като образува лавица с пезул зад нея, дето пламна светлина; зад стената нещо взе да бръмчи и аз не смогнах да съобразя ясно какво е станало, когато наравно с падналата лавица от стената се издигна един вид маса, на която имаше чаши, кафеник с горяща под него спиртна лампичка, кифли, масло, сухари и закуски от риба и месо, приготвени сигурно от ръцете на кухненския вълшебен дух — толкова

изпечени неща, масло, цвѣртене и аромат усетих между белите блюда, украсени с рисунка от зеленикави цвѣтове. Захарницата напомняше сребѣрен сладкиш. Лъжичките, щипците за захар, салфетките в емайлирани халки и покритото със златна плетеница от дребни лозови листа карминово шише с коняк — всичко се яви като слънце от облаците. Дюрок взе да пренася изпратеното от магичните същества на голямата маса, като казваше:

— Тук човек може да мине без прислуга. Както виждаш, нашият домакин се е обзавел доста странно, а в дадения случай просто остроумно. Но да побързаме.

Виждайки как бързо и ловко яде, като налива на себе си и на мене от хвърлящото по покривката трепетливи розови отблясъци шише, аз се обърках в темпото, взех всяка минута да изпушам ту ножа, ту вилицата; по едно време стеснението едва не ме измъчи до смърт, но апетитът надделя, и аз се справих с яденето много бързо, като се престорих, че уж бързам повече от Дюрок. Щом престанах да обръщам внимание на движенията си, работата тръгна от добре по-добре; аз хващах, дъвчех, гълтах, отхвърлях, пиех и останах много доволен от себе си. Докато дъвчех, не преставах да обмислям едно нещо, което не се решавах да кажа, но исках много да кажа и може би нямаше да кажа, но Дюрок забеляза упорития ми поглед.

— Какво има? — рече той разсеяно, далеч от мене, нейде в своите планински върхове.

— Кой сте вие? — попитах аз и се учудих на себе си.

„Изтървах се все пак — помислих с горчивина. — Сега, дръж се, Санди!“

— Аз ли? — рече Дюрок с най-голямо учудване, като устреми в мене сив като стомана поглед. Той се разсмя и като видя, че се вцепених, додаде: — Нищо, нищо! Но аз искам да видя как ще зададеш същия въпрос на Естамп. Ще отговоря на простосърдечието ти. Аз съм шахматист.

За шахмата имах смътна представа, но по неволя се задоволих с този отговор, като смесих в ума си шахматната дъска със заровете и картите. „С една дума — играч“ — помислих, без да се разочаровам ни най-малко от отговора, като затвърдих, напротив, възхищението си. Играч значи юначина, отракан мъж, човек на риска. Но, насърчен,

възнамерявах да попитам още нещо, когато завесата на вратата се отмести и влезе Поп.

— Героите спят — рече той дрезгаво; беше уморен, с бледо, безсънно лице и тозчас тревожно се втренчи в мен. — Всички втори лица са на крака. Ей сега ще дойде Естамп. Обзалагам се, че той ще дойде с вас. Ех, Санди, ти си направил голяма глупост, но си имал късмет, че не са те забелязали в тези места. Ганувер е могъл просто да те убие. Пазил те бог да приказваш за всичко това. Бъди на наша страна, но мълчи, щом си попаднал в тази история. Та какво станало вчера с тебе?

Аз разказах отново за разговора в библиотеката, за асансьора, аквариума и златната верига.

— На, видите ли! — рече Поп на Дюрок. — Човек от отчаяние е способен на всичко. Точно завчера той каза пред мене същото на Диге: „Ако всичко тръгне така, както върви сега, ще ви помоля да изиграете най-ефектната роля“. Ясно за какво става дума. Всички очи ще бъдат обърнати към нея и тя с автоматичната си тясна ръка ще съедини тока.

— Така. Нека го съедини — рече Дюрок. — Макар че... да, разбирам ви.

— Естествено — горещо подхвана Поп. — Аз положително не съм виждал такъв човек, който би вярвал така, би бил така убеден. Погледнете го, когато е сам. Ще ви стане страшно. Санди, идете в стаята си. Впрочем вие пак ще се объркате.

— Оставете го — рече Дюрок, — той ще ни бъде нужен.

— Не е ли много? — Поп взе да мести очи от мене към Дюрок и обратно. — Впрочем както знаете.

— Какви са тия съвещания без мене? — рече Естамп, като се появи, блеснал от чистота. — И аз искам също. Къде сте се накарани да отивате, Дюрок?

— Трябва да опитаме. Ще направя опит, макар да не знам какво ще излезе от това.

— А! Внезапно нападение в треперещите траншеи. Ех, когато ние се появим — двама такива юнаци като вас и мене, — обзалагам се сто срещу единайсет, че няма да устои дори телеграфният стълб. Какво? Ядохте ли вече? И пихте? А аз още не! Както виждам — капитанът е с вас и мъдрува. Отлично, капитан Санди! Чувах, че си слагал цялата нощ мини в тези стени.

Аз прихнах, тъй като не можех да се обидя.

Естамп седна на масата, като си прислужваше и слагаше в устата каквото намереше, а също тъй облекчаваше шишето.

— Послушайте, Дюрок, аз съм с вас.

— Мислих, ще останете засега с Ганувер — рече Дюрок. — При това в такава деликатна работа...

— Да, да прибавя ли овреме една дума?

— Не. Ние можем да смутим...

— И да развеселим. За здравето на тази упорита гъсеница!

— Говоря сериозно — настояваше Дюрок, — на мене най-много ми харесва мисълта работата да се извърши не толкова шумно.

— Как ям аз! — Естамп вдигна падналия нож.

— Ако се съди по всичко, което знам — намеси се Поп, — Естамп ще ви послужи много.

— Разбира се! — извика младият човек, като ми смигна. — Ето и Санди ще ви каже, че съм прав. Защо ми е да се вмесвам във вашия деликатен разговор? Ние със Санди ще клекнем нейде в храстчетата, ще ловим мухи... Нали така, Санди?

— Ако говорите сериозно — отговорих, — ето какво ще кажа: щом работата е опасна, всеки човек може да бъде само полезен.

— Какво? Дюрок, чувате ли гласа на капитана? Как изрече той това?

— А защо мислите за опасност? — сериозно попита Поп.

Сега бих отговорил, че опасността беше необходима за душевното ми спокойствие. „Пламтящ мозък и студена ръка“ — както се пее в песента на Пелегрината. Бих казал още, че от всички тия думи и недомлъвки, приготовления, преобличания и златни вериги лъха също тъй на опасност, както от млякото — на скука, от книгата — на мълчание, от птицата — на полет, но тогава всичко неясно беше за мене ясно без доказателства.

— Защото такъв, е разговорът — рекох, — и кълна се в гандшпуга, няма защо да питаме оня, който знае най-малко от всички. Аз няма да питам. Ще извърша работата си, ще направя всичко, което искате.

— В такъв случай ще се преоблечете — рече Дюрок на Естамп. — Идете в спалнята ми, там има нещичко — и той го отведе, а сам се върна и почна да говори с Поп на език, който не знаех.

Тъй като не знаех какво ще правят на Сигналния пуцинак, аз бях там мислено през това време, както съм ходил много пъти през детството си. Да, там аз се биех с момчетата и ненавиждах техния начин да тикат в очите ми разперената си длан. Презирах тези жестоки, безчовечни хитрости и предпочитях верния силен удар в брадата пред всички тънкости, измислени от хулиганите. За Сигналния пуцинак се носеше поговорката: „На пуцинака и през деня е нощ“. Там живееха мършави, жилести, бледи хора с безцветни очи и изкривени уста. Те си имаха свои нрави, свой светоглед, свой странен патриотизъм. На Сигналния пуцинак се намираха най-ловките и опасни крадци, там процъфтяваха пиянството, контрабандата и шайките — цели съдружия от възрастни момчета, всяко от които си имаше предводител. Познавах един матрос от Сигналния пуцинак — подпухнал човек с очи във вид на два остри триъгълника; никога не се усмихваше и не се разделяше с ножа. Беше се установило мнение, което никой не се опитваше да опровергае, че с тези хора е по-добре да нямаш работа. Матросът, за когото говоря, се отнасяше презрително и с омраза към всичко, което не беше на пуцинака, и когато спореха с него, бледнееше неприятно, като се усмихваше тъй страшно, че човек изгубваше желание да спори. Той ходеше винаги сам, бавно, с ръце в джобовете, като се поклащаше едва, и втренчено оглеждаше и изпращаше с поглед всеки, който задържаше на подпухналото му лице своя поглед, като че искаше да го спре, за да почне от дума на дума някоя свада. Неговият вечен припев беше: „У нас, там...“, „Ние не правим така“, „Какво ни е еня за това!“ — и други подобни неща, поради които ти се струваше, че се е родил на хиляди мили от Лис, в упоритата страна на глупците, дете, изпъчили гърди, ходят самохвалковци с ножове в пазвата.

След малко се яви Естамп, пременен в син кител и сини панталони на огняр, с поизносена фуражка; той се приближи право към огледалото и се огледа от глава до пети.

Тези преобличания много ме интересуваха, ала не ми стигаше смелост да попитам какво ще правим тримата на пуцинака. Изглежда предстояха смели дела. Колкото можех, държах се сурово, като поглеждах намръщено наоколо с многозначителен вид. Най-сетне Поп обяви, че е вече девет часа, а Дюрок — че трябва да вървим, и ние излязохме в светлата тишина на пустите великолепни стени, минахме през прииждащите сияния на перспективите, в които се губеше

погледът, после излязохме при витлообразната стълба. Понякога се виждах в някое голямо огледало, виждах един невисок млад човек с гладко сресани назад тъмни коси. Очевидно моето облекло не изискваше промяна, то беше просто: куртка, обикновени нови обувки и сиво кепе.

Забелязах, когато поживях достатъчно, че нашата памет усвоява най-добре правата посока, например улицата; ала представата за скромната квартира (ако тя не е ваша), когато сте били в нея само веднъж, а после се опитвате да си припомните разположението на предметите и стаите, е наполовина собствени ваши упражнения в архитектурата и обстановката, така че, когато посетите отново това място, вие го виждате другояче. Какво да кажа за гигантската сграда на Ганувер, дето, разкъсан от необичайност и учудване, се лутах като водно конче между светлините на лампите в сложни и разкошни пространства? Естествено аз запомних смътно ония части от сградата, дето беше нужно самостоятелно да вниквам в тях, а там, дето вървах след другите, запомних само, че имаше лабиринт от стълби и стени.

Когато се спуснахме по последните стъпала, Дюрок взе от Поп един дълъг ключ и го пхна в ключалката на една решетеста желязна врата; тя ни изведе на полутъмен канал с каменен свод. На площадката между другите лодки се намираше една ветроходна ладия и ние се качихме в нея. Дюрок бързаше; аз, който правилно бях заключил, че ни предстои бърза работа, веднага се хванах за веслата и развързах платното. Поп ми предаде един револвер; като го скрих, надух се от гордост като гъба след дъжд. После началниците ми си магнаха един другиму с ръка. Поп си отиде и ние излязохме с весла през теснината на влажните стени в открита вода, като минахме на края една каменна арка, обрасла с шубраки. Вдигнах платното. Когато ладията се отдалечи от брега, досетих се защо отплувахме от този миши пристан, а не от пристанището срещу двореца: тук никой не можеше да ни види.

VIII

В това горещо утро въздухът беше прозрачен, затова отсреща ни се виждаше ясно линията на строежите по Сигналния пущинак. Ладията взе със слабия вятър приличен ход. Естамп я насочваше към точката, която му показва Дюрок; после всички запушихме и Дюрок ми каза да мълча здраво не само за всичко, което може да се случи на пущинака, но да мълча и за самото пътуване.

— Измъквай се, както знаеш, ако някой вземе да те разпитва, но най-добре кажи, че си бил отделно, разхождал си се, а за нас не знаеш нищо.

— Ще излъжа, бъдете спокойни — отговорих — и изобщо се осланяйте на мене напълно. Няма да ви изложя.

За мое учудване Естамп не ме дразнеше вече. С най-спокоен вид той взе кибрита, който му върнах, без да смигне дори, както правеше при всеки удобен случай; изобщо беше така сериозен, както само беше възможно за неговия характер. Ала скоро му омръзна да мълчи и той почна бързо-бързо да чете стихове, но забелязал, че никой не се смее, въздъхна, замисли се за нещо. През това време Дюрок ме разпитваше за Сигналния пущинак.

Както скоро разбрах, интересуваше го с какво се занимават жителите на пущинака и вярно ли е, че за това място се отзовават неодобрително.

— Отчаяни главорези — рекох с жар, — мошеници, да не ти дава господ! Опасно население, няма какво да се каже — ако сгъстих тази характеристика по посока на заплахата, която криеше, тя беше все пак три четвърти истина, тъй като в затворите на Лис осемдесет процента на арестантите са се родили на Пущинака. Повечето леки момичета дохождаха в кръчмите и кафенетата оттам. Изобщо, както вече казах, Сигналният пущинак беше територия на жестоки традиции и странна ревност, по силата на която всеки, който не беше жител на Пущинака, беше гледан като естествен враг. Как беше станало това и откъде водеше началото си, мъчно е да се каже, но омразата към града и

гражданите беше пуснала в сърцата на жителите на Пущинака толкова дълбоки корени, че рядко някой, дошъл от града в Сигналния пущинак, можеше да свикне с тамошния живот. Три пъти се бях бил там с местната младеж, без всякакви причини, само защото бях от града и момчетата ме „закачаха“.

Всичко това, с неголямо умение и без особена грация, изложих на Дюрок, като не разбирах какво значение могат да имат за него сведенията за един съвсем друг свят от оня, в който той живееше.

Най-сетне той ме спря и започна да приказва с Естамп. Беше безполезно да се вслушвам, тъй като разбирах думите, но не можех да ги осветля с никакъв достоверен смисъл. „Заплетено положение“ — рече Естамп. — „Което ние ще разплетем“ — възрази Дюрок. — „На какво се надявате?“ — „На същото, на което се е надявал и той.“ — „Но там може да има по-сериозни причини, отколкото мислите“. — „Всичко ще узнаем!“ — „Но Диге...“ — Аз не чух края на фразата. „Ех, млад сте вие!“ — „Не, наистина — настояваше на нещо Естамп, — наистина не може да се помисли“. — „Аз съдех не по нея — рече Дюрок, — аз може би щях да сбъркам сам, но психологическият аромат на Томсон и Галуей е доста ясен.“

В такъв род размишления на глас за нещо добре известно на тях този разговор продължи до брега на Сигналния пущинак. Обаче аз не намерих в разговора никакви обяснения за онова, което ставаше. Засега нямаше време да се мисли за това, тъй като ние пристигнахме и излязохме, като оставихме Естамп да варди лодката. Не забелязах у него голямо желание за бездействие. Те се бяха условили така: Дюрок ще ме прати, щом се изясни по-нататъшното положение на неизвестната работа, със записка, след прочитането на която Естамп ще знае дали да остане в лодката или да се присъедини към нас.

— Но защо взимате не мене, а това момче? — сухо попита Естамп. — Говоря сериозно. Може да се наложи ръкопашен бой, а вие трябва да признаете, че на везните на действието аз знача нещо.

— По много съображения — отговори Дюрок. — По силата на тия съображения аз трябва засега да имам послушен, жив помощник, но не равноправен като вас.

— Може би — рече Естамп. — Санди, бъди послушен. Бъди жив. Гледай мене!

Разбрах, че е ядосан, но пренебрегнах това, тъй като сам бих се чувствувал безлично на негово място.

— Хайде да вървим — рече ми Дюрок, и ние се отдалечихме, но трябваше за минута да се спрем.

Брегът на това място представляваше каменлив наклон, с къщи и зеленина на върха. До водата се намираха обърнати лодки, сушаха се мрежи. Тук скитаха няколко души боси, със сламени шапки. Достатъчно беше да погледнеш бледните им брадясали лица, за да се затвориш веднага в себе си. Оставили заниманията си, те застанаха на известно разстояние от нас, като наблюдаваха какви сме и какво правим, и тихо приказваха помежду си. Празните им втренчени очи изразяваха явна неприязън.

Като отплува малко, Естамп спусна котва и взе да ни гледа, провесил ръце между коленете. От групата хора на брега се отдели един дългурест човек с тясно лице; той помахаше с ръка и извика:

— Откъде си, приятелю?

Дюрок миролюбиво му се усмихна, като продължаваше да върви мълчаливо; до него крачех аз. Изведнъж друг момък, с възгупаво, нахално лице, стремително се затърча, но на пет крачки от нас замря като вцепенено, плю хладнокръвно и заскача обратно на един крак, като държеше другия за петата.

Тогава ние се спряхме. Дюрок възви към групата от дриплъовци и пъхнал ръце в джобовете си, взе мълчаливо да ги гледа. Неговият поглед сякаш разгони сборището. След като се посмяха помежду си, тези хора се върнаха при мрежите и лодките си, преструвайки се, че вече не ни забелязват. Ние се изкачихме и влязохме в една пуста тясна улица. Тя се точеше между градини и едноетажни къщи от жълт и бял камък, напечен от слънцето. По дворовете се щураха петли и кокошки, зад ниските зидове от пясъчник се чуваха гласове — смях, псувни, досаден, провлечен зов. Лаеха кучета, кукуригаха петли. Най-сетне почнахме да срецваме минавачи: една свита като кука старица, юноши, един пиан човек, който вървеше с наведена глава, жени с кошници, мъже на каруци. Срецнатите ни поглеждаха с леко разширени очи, когато минаваха покрай нас, както всички други минавачи, но щом отминеха на известно разстояние, се спираха; обърнат, виждах неподвижните им фигури, които гледаха подире ни съсредоточено и мрачно. Като завихме в няколко пресечки, дето понякога преминавахме

по мостчета над ровове, ние се спряхме пред една тежка порта. Къщата беше вътре в двора, а отпред, на каменната ограда, през която можах да надникна вътре, висяха парцали и рогозки, които се сушаха на слънцето.

— Ето тук — рече Дюрок, загледан в керемидената стряха, — това е оня дом. Познах го по голямото дърво в двора, както ми разказаха.

— Много добре — рекох, като не виждах причина да кажа нещо друго.

— Хайде да вървим — рече Дюрок и аз влязох подир него в двора.

В качеството си на войска се държах на известно разстояние от Дюрок, а той отиде в средата на двора и се спря, като се озърна. На камъка пред един праг седеше човек и поправяше буренце; една жена простираше пране. Около помийната яма, пъшкайки, се напъваше шестгодишно момченце — като ни видя, то стана и си вдигна панталонките.

Но щом се явихме, любопитството се прояви моментално. На прозорците се показаха забавни глави; жени изскочиха с разтворени уста на прага и почнаха да ни гледат тъй настойчиво, както се гледа пощенският раздавач.

След като се огледа, Дюрок се запъти към едноетажната пристройка в дъното на двора. Влязохме под сянката на навеса, под три прозореца с бели перденца. Една огромна ръка приповдигна перденцето и аз видях едро като на вол око, разширило сънливите си клепачи при вида на двамата чужденци.

— Тук ли, приятелю? — рече окото. — Да не идвате при мене?

— Вие Варен ли сте? — попита Дюрок.

— Аз съм Варен, какво искате?

— Нищо особено — рече Дюрок с най-спокоен глас. — Ако тук живее девойката, която наричат Молли Варен, и ако тя е в къщи, искам да я видя.

Така си е! Така си и знаех, че работата се отнася за жена, нека е девойка — все едно! Е, кажете, защо имах съвсем непоколебимо предчувствие, че щом заминем, и ще се яви жена? Ненапразно думите на Естамп „упорита гъсеница“ ме накараха да подозра нещо от тоя род. Едва сега разбрах, че съм отгатнал онова, което очаквах.

Окото светна, учуди се и се посмести, за да даде място на друго око, и двете очи, ако се съди по израза им, не предвещаваха радостна среща. Ръката спусна перденцето, като ни повика с пръст.

— Хайде влезте — рече този човек със задавен, неестествен глас, толкова по-неприятен, че беше адски спокоен. — Влезте, приятелю!

Ние влязохме в малък коридор и похлопахме на вратата вляво.

— Влезте — повтори нежно същият спокоен глас и ние се озовахме в стаята. Между прозореца и масата стоеше човек по долна риза и панталони на райета — обикновен човек, среден на ръст, очевидно не слаб, с тъмни гладки коси, дебела шия и пречупен нос, чийто край стърчеше като чеп. Той беше на около трийсет години. Навиваше джобния си часовник и сега го долепи до ухото.

— Молли ли? — рече той.

Дюрок повтори, че иска да види Молли. Варен излезе иззад масата и почна да гледа Дюрок в очите.

— Оставете вашата мисъл — рече той. — Оставете вашия план. Той няма да ви мине даром.

— Планове нямам никакви, но имам само една поръчка за вашата сестра.

Дюрок говореше много учтиво и беше съвсем спокоен. Аз разглеждах Варен. Представях си, че сестра му прилича на него, и станах мрачен.

— Каква е тази поръчка? — рече Варен, като взе отново часовника и безцелно го долепи до ухото си. — Аз трябва да видя каква е работата?

— Не е ли по-просто — възрази Дюрок — да повикаме девойката?

— А в такъв случай не е ли по-просто да си излезете вън и да затворите вратата след себе си? — продума Варен, като почна да диша тежко. В същото време той се приближи до Дюрок, зареял поглед по цялата му фигура. — Какъв маскарад е това? Мислите ли, че няма да различа един огняр или матрос от един надут идиот като вас? Защо сте дошли? Какво искате от Молли?

Като видях колко страшно побледня Дюрок, помислих, че тук е краят на цялата история и ще настъпи време да се стреля с револвер, затова се приготвих. Но Дюрок само въздъхна. За миг лицето му

отслабна от усилието, което направи над себе си, и аз чух същия равномерен, дълбок глас:

— Бих могъл да ви отговоря на всички или почти на всички ваши въпроси, но сега няма да кажа нищо. Питам ви само: в къщи ли е Молли Варен?

Той каза последните думи толкова високо, че можеха да ги чуят през полуразтворената врата в следната стая — ако там имаше някой. По челото на Варен се очертаваха жилите.

— Можете да не казвате! — извика той. — Вие сте изпратени и аз знам от кого — от оня парвеню, милионерът от ямата. Но пръждосвайте се. Молли я няма. Тя замина. Опитайте се само да търсите и, кълна се в черепа на дявола, ние ще ви счупим всички кокали!

Като раздрусваше ръка, той я изпружи със свирепо движение. Дюрок бързо хвана ръката на Варен по-високо от китката, наведе я надолу и... и аз неочаквано видях, че стопанинът на жилището с ярост и мъка на лицето се строполи на едно коляно, като се хвана с другата ръка за ръката на Дюрок. Дюрок хвана тази ръка на Варен и я тръсна надолу, а после назад. Варен падна на лакът смръщен, като затвори очи и закри лице.

Дюрок потърка длан о длан, после погледна Варен, който продължаваше да лежи.

— Това беше необходимо — рече той, — друг път ще бъдете повнимателен. Санди, да вървим!

Аз изтичах след него с обожание, с възторг на зрител, получил висока наслада. Бях слушал много за атлетите, но за първи път виждах силен човек, който изглеждаше не силен, не толкова силен. Горях целият, ликувах, от възбуда не усещах краката ей. Ако такава е началото на нашия поход, какво ли ни предстои занапред?

— Страхувам се дали не му счупих ръката — рече Дюрок, когато излязохме на улицата.

— Тя ще зарасне! — извиках, като не желяех да развалям впечатлението е никакви съображения. — Търсим Молли, нали?

Моментът беше такъв, че ни оближи с общата възбуда и аз чувствувах, че имам сега право да знам нещичко. Същото навярно признаваше и Дюрок, защото ми каза просто, като на равен:

— Работата става забъркана: Молли и Ганувер отдавна се познават, той много я обича, но с нея е станало нещо. Поне на утрешния празник тя трябваше да дойде, ала за нея не се чува нищо, а преди това тя му писала, че се отказва да бъде жена на Ганувер и заминава. При това не обяснила нищо.

Той се изрази така завършено, че аз разбрах нежеланието му да дава подробности. Но думите му изведнъж ме отоплиха отвътре и ме изпълниха с благодарност.

— Много съм ви благодарен — рекох колкото се може по-тихо.

Той се обърна и се разсмя:

— За какво? О, какъв глупчо си ти, Санди! На колко години си?

— На шестнайсет — рекох, — но скоро ще бъда на седемнайсет.

— Веднага се вижда, че си истински мъж — забеляза той и колкото и грубо да беше ласкателството, аз изкряхах, ощастливен пряко мяра. Сега Дюрок можеше без страх от непослушание да ми заповяда да обиколя лазешката около залива.

Щом стигнахме до ъгъла, Дюрок погледна назад и се спря. Аз също взех да гледам. Скоро от портата излезе Варен. Ние се скрихме зад ъгъла, така че той не ни виждаше, но ние го виждахме над оградата, през клоните. Варен погледна на двете страни и бързо се запъти по мостчето през рова към издигащата се на другата страна уличка.

Щом се скри, от същата порта изтича босонога девойка със завързана с кърпа буза и бързо се запъти към нас. Хитрото ѝ лице отразяваше разочарование, но като дотича до ъгъла и ни видя, застина на мястото си, разтвори уста, после метна изкриво поглед, мина лениво напред и тозчас се върна.

— Търсите Молли ли? — рече тя тайнствено.

— Вие отгатнахте — отговори Дюрок и аз тозчас съобразих, че ни се е паднал щастлив случай.

— Аз не отгатнах, аз чух — рече тази скулеста госпожица (аз бях вече готов да изрева от мъка, че ще каже: „Това съм аз, на вашите услуги съм“), като махаше пред себе си ръце, сякаш ловеше паяжина. — Та ето какво ще ви кажа: тук действително я няма, а тя сега е в бординхауза, при сестра си. Вървете — девойката махна с ръка — натам по брега. Ще извървите само една миля. Ще видите синя стряха

и флаг на мачтата. Варен току-що отърча и сигурно готви някоя мръсотия, затова побързайте.

— Благодаря, добра душа! — рече Дюрок. — Значи не всички още са против нас.

— Аз не съм против — възрази особата, — дори напротив. Те си въртят девойката, както си искат; много жалко за момичето, защото ако никой не се застъпи, ще я лапнат.

— Ще я лапнат ли? — попита Дюрок.

— А вие не познавате ли Лемарен? — Въпросът прозвуча като гръмовит укор.

— Не, не го познаваме.

— Е, тогава ще е дълго да се разказва. Тя сама ще ви разкаже. Пък аз ще вървя; ако ме видят с вас...

Девойката се стресна и изчезна зад ъгъла, а ние, като следвахме незабавно указанието ѝ и толкова скоро, колкото само позволяваше дишането ни, се спуснахме по най-близкия спусък към брега, дето, както видяхме, трябваше да избиколим един малък нос от дясната страна на Сигналния пуцинак.

Разбира се, ние можехме, след като разпитахме за пътя, да отидем по най-близкия път, по твърда земя, а не по хлъзгавия пясък, но, както правиш посочи Дюрок, неизгодно беше в нашето положение да ни видят по пътищата.

Отдясно по урвата се издигаше гора, отляво блестеше утринното красиво море, а вятърът духаше, за щастие, в тила ни. Радвах се, че вървя по брега. По пясъка течеха шумно ивици зелена вода, като се отливаха после назад с шушнеца в тишината пяна. След като избиколихме носа, видяхме в далечината, на извивката на лилавите хълмове на брега, синя стряха е тесен като дим флаг и едва сега си спомних, че Естамп чака известие. Вероятно същото мислеше и Дюрок, тъй като рече:

— Естамп ще потърпи; онова, което е пред нас, е по-важно от него.

Ала, както ще видите по-късно, с Естамп излезе другояче.

IX

Зад носа вятърът стихна и аз чух слабо долитащи звуци на пиано — един бегъл мотив. Той беше ясен и прост като полски вятър. Дюрок се спря внезапно, после тръгна по-бавно, със затворени очи, навел глава. Помислих, че пред очите му са се явили тъмни кръгове от ослепителния блясък на белите камъчета; той бавно се усмихна, без да отваря очи, после се спря повторно с малко повдигната ръка. Не знаех какво мисли. Очите му внезапно се отвориха, той ме видя, но продължи да гледа много разсеяно, сякаш отдалеч; най-сетне, като забеляза, че съм учуден, Дюрок се обърна и без да каже нещо, се запъти по-нататък.

Обливайки се в пот, достигнахме сянката на зданието. Откъм морето фасадата беше обградена с двуетажна тераса и брезентови навеси; тясната пуста стена с капандура беше обърната към нас, а входовете бяха, трябва да се предполага, откъм гората. Сега ни предстоеше да узнаем какъв е този бординхауз и кой живее там.

Музикантът престана да свири кроткия си мотив и взе да прелива звуците от заострени трели към глухо басово мърморене, после обратно, всичко много бързо. Най-сетне той няколко пъти поред удари силно в прелестната тишина на морското утро еднотонен акорд и сякаш изчезна.

— Забележително нещо! — зачу се от горната тераса дрезгав, обезпокоен глас. — Оставих водка в бутилката един пръст над етикета, а сега тя е под етикета. Вие ли сте пили, Бил?

— Как не, ще взема да пия чуждата водка! — мрачно и благородно отговори Бил. — Аз само помислих дали не е оцет това, тъй като страдам от главоболие, и намокрих малко кърпичката си.

— По-добре би било да не страдахте от главоболие, а да се научехте...

После, тъй като ние вече се изкачихме по пътеката към задната страна на къщата, спорът се чуваше като неясна борба на гласове, а

пред нас се откри вход със стълба. По-близо до ъгъла имаше втора врата.

Между редките, много високи и сенчести дървета, които растяха тук около къщата и преминаваха по-нататък в гъста гора, ние останахме за известно време незабелязани от единствения човек, когото видяхме тук. Мома ли беше или момиченце, не можех да кажа веднага, но склонен бях да кажа, че е момиченце. То ходеше босо по тревата, навело глава и сложило ръце отзад, напред-назад с такъв вид, както ходят от ъгъл в ъгъл из стаята. Под дървото на забит в земята стълб имаше кръгла маса, покрита с покривка, на нея лежеше разчертан лист, молив, ютия, чукче и купчина орехи. Девојката носеше само кафява фуста и лека бяла кърпа със син кенар, наметната върху раменете. В нейните много гъсти, намотани надве-натри коси стърчаха дълги фуркети.

Като походи, тя неохотно седна до масата, записа нещо в разчертания лист, после мушна ютията между коленете си и почна да чупи на нея орехи с чукчето.

— Здравейте — рече Дюрок, като се приближи до нея. — Казаха ми, че тук живее Молли Варен.

Тя се обърна тъй живо, че цялото орехово производство се изсипа в тревата; изправи се, стана и малко пребледняла, уплашено повдигна ръка. По нейното много изразително, тънко, излеко мрачно лице минаха (Няколко бегли, странни движения. И тозчас тя се приближи до нас не бързо, а сякаш долетя с подухването на вятъра.

— Молли Варен! — рече девојката, като че обмисляше нещо и изведнъж страшно се изчерви: — Заповядайте, влезте след мене, аз ще ѝ кажа.

Тя полетя, като щракаше с пръсти, а ние, вървейки след нея, влязохме в малка стая, задръстена от сандъци и лоша, но чиста мебел. Момичето изчезна, без да ни обърне вече никакво внимание в друга врата и я затръшна. Ние стояхме, скръстили ръце, в естествено напрежение. Зад вратата, която скри тази особа, се чу падане ща стол или нещо прилично на стол; звън, какъвто се чува при счупване на чивии, яростно „дявол да ги вземе тези телени копчета“ и след известно силно тропотене внезапно влезе много стройна девојка, с разтревожено усмихващо се лице, с богата прическа и святкащи от грижа, нетърпеливи, ясни, черни очи, облечена в тънка копринена

рокля с прекрасен люляков цвят, е чехли и бледозелени чорапи. Беше същото босо момиче с ютията, но аз трябваше сега да призная, че тя е мома.

— Молли съм аз — рече тя недоверчиво, но като се усмихваше неудържимо, — кажете ми всичко отведнъж, защото аз се вълнувам много, макар по лицето ми никога да не забелязват това.

Аз се смутих, тъй като в тоя си вид тя много ми хареса.

— Тогава вие се досещате — рече Дюрок, сядайки, както седнахме и ние всички. — Аз съм Джон Дюрок, мога да се смятам за действителен приятел на човека, когото ще назовем веднага: Ганувер. С мене е едно момче... тоест просто един добър Санди, комуто аз се доверявам.

Тя мълчеше, като гледаше Дюрок право в очите и неспокойно се движеше. Лицето ѝ потрепваше. Като почака малко, Дюрок продължи:

— Вашият роман, Молли, трябва да има хубав край. Но стават тежки и необясними неща. Аз знам за златната верига...

— По-добре да я нямаше! — извика Молли. — Ето къде тъкмо е тежкото, уверена съм, че от нея е всичко.

— Санди — рече Дюрок, — иди да видиш не иде ли лодката на Естамп.

Като закачих с крак стола, станах с тежко сърце, тъй като думите на Дюрок намекваха много ясно, че преча. Когато излизах, сблъсках се с една млада жена с разтревожен вид, която едва ме погледна и се вторачи в Дюрок. На излизане чух как Молли рече: „Сестра ми Аркол“.

И тъй, излязох в средата на недопитата песен, която започваше да действува обаятелно, както всичко, свързано с тъгата и любовта, и още в лицето на такава прелестна стрела, както тази девойка Молли. Стана ми жално за себе си, че съм лишен от участие в тази история, дето бях подръки на всеки като джобно ножче — него бяха го сгънали и скрили. И аз, който имах оправдание, че не преследвам никакви лоши цели, важно обиколих къщата, видях откъм морето разтворения прозорец, познах шарката на пердето и седнах под него, гърбом към стената, слушайки почти всичко, което се говореше в стаята.

Разбира се, пропуснах много неща, докато идвах, но бях възнаграден от онова, което чух по-нататък. Говореше много нервно и горещо Молли:

— И как пристигна той? Но какви срещи са тия? Ние се видяхме всичко на всичко седем пъти, ф-у-у! Трябваше да ме отведе незабавно при себе си. Какво беше това бавене? Поради това ме проследиха и всичко стана окончателно известно. Знаете, тези мисли, тоест критиката, идат, когато се замислиш за всичко. Сега у него живее и една хубавица — и нека си живее, и да не е посмял да ме вика!

Дюрок се засмя, но невесело.

— Той пие много, Молли — рече Дюрок, — и пие, защото получи вашето окончателно писмо. Сигурно то не му е оставяло надежда. Хубавицата, за която говорите, е гостенка. Тя, както мислим ние, е просто отегчаваща се млада жена. Пристигнала е от Индия с брат си и приятеля на брат си: единият е журналист, другият, струва ми се, археолог. Вие знаете какво представлява дворецът на Ганувер. За него се е пръснал далече слух и тези хора са дошли да погледат архитектурното чудо. Но той ги остави да живеят, тъй като не може да бъде сам — съвсем сам. Молли, днес... в дванайсет часа... вие сте дали дума преди три месеца.

— Да, и аз си я взех обратно.

— Слушайте — рече Аркол, — аз сама често не знам на какво да вярвам. Нашите братя работят за този подлец Лемарен. Изобщо в нашето семейство се разделихме. Аз живях дълго в Риол, дето имах друго общество, да, по-добро от компанията на Лемарен. Какво пък, служих и тъй нататък, бях и помощница на градинаря. Аз напуснах, завинаги напуснах с душата си Пущинака. Това няма да върнеш. А Молли — Молли, бог те знае, Молли, как израсна ти на улицата и не те стъпкаха! Ех, аз увардих, колкото можах, момичето... Братлетата работят — двамата братя; кое е по-лошо, мъчно е да се каже. Сигурно не едно писмо е било откраднато. И те втълпили в главата на момичето, че Ганувер с нея... не е постъпил чак много хубаво. Че той си има любовница, че са го видели там и там в подозрителни места. Трябва да знаете мрачното настроение, в което тя изпада, когато чува такива неща!

— Лемарен ли? — рече Дюрок, — Молли, кой е този Лемарен?

— Негодник! Мразя го!

— Вярвайте ми, макар че е срамно да призная това — продължаваше Аркол, — Лемарен има общи работи с нашите братя, Лемарен е хулиган, страшилище на Пущинака. Сестра ми му харесала

и той лудее повече от самолюбие и алчност. Бъдете уверени. Лемарен ще дойде днес тук, щом сте били при брат ми. Всичко се е стекло отвратително, от това не може по-лошо. Ето нашето семейство: тате е в затвора за хубави работи, единият брат е също в затвора, а другият чака кога ще го турят там. Ганувер остави преди четири години пари — освен нея само аз знаех у кого са те; та това е нейната част, която тя се съгласи да вземе, — но за да се ползува от тях как да е, трябваше през цялото време да се измислят предлози — пътувания в Риол — ту при леля, ту при приятелките ми и тъй нататък. Не биваше пред очите на хората да откриваме нищо: Ще ни набият и ще ни ги вземат. Сега: Ганувер пристигна и него го видяха с Молли, почнаха да я следят, заловиха писмо. Тя е сприхава. На една дума, която ѝ била казана тогава, отговори, както тя умее: „Обичам, да, и вървете по дяволите!“ Ето тук пред тях се мярна лека печалба. Брат ми от глупост ми откри намеренията си, като се надяваше да ме привлече: да дадем момичето на Лемарен, за да я сплаши, да я подчини на себе си, а после на Ганувер, и да тегли пари, много пари като от робиня. Жената трябваше да обира мъжа си заради любовника. Аз разказах всичко на Молли. Не е лесно човек да я принуди, но плячката беше примамлива. Лемарен направо заяви, че ще убие Ганувер, ако се сключи брак. Тогава започна тази мръсотия — сплетни и заплахи, и гаври, и укори и аз трябваше да взема с бой Молли при себе си, когато получих място в този бординхауз, място на надзирателка. Бъдете уверен, Лемарен ще дойде днес тук, щом сте били при брата. С една дума — кумир за глупачки. Приятелите му подражават в маниери и дрехи. Общи работи с братята. Това са лоши работи! Ние дори не знаем точно какви работи... Само че ако Лемарен отиде в затвора, и нашето семейство ще се намали с останалия брат. Молли, не плачи! Така ми е срамно, така ми е тежко да ви говоря всичко това! Дай ми кърпата. Дреболии, не обръщайте внимание. Ей сега ще мине.

— Но това е много тъжно — всичко, което казвате — рече Дюрок. — Ала аз няма да се върна без вас, Молли, защото за това дойдох. Бавно, много бавно, но сигурно Ганувер умира. Той обкръжи края си с пияна мъгла, с нощен живот. Забележете, че не е уверен, вече с треперещи крачки е стигнал той до днешния ден, както е определил — деня на тържеството. И всичко е направил за вас, както е било то

във вашите мечти на брега. Всичко това знам и съм много разстроен от всичко, защото обичам този човек.

— А аз, аз не го ли обичам? — пламенно рече девойката. — Кажете Ганувер и сложете ръка на сърцето ми! Там има любов! Само любов! Сложете! Е, чувате ли? То казва — „да“, винаги „да“! Но аз казвам „не“!

Като си помислих, че Дюрок слага ръка на гърдите ѝ, моето собствено сърце заби силно. Цялата история, отделни черти от която постепенно научавах, като че се оформяше пред очите ми от утринния блясък и нощните тревоги, без край и начало, в една смътна сцена. По-късно познах жените и разбрах, че едно момиче на седемнайсет години разбира от обстоятелствата и постъпките на хората толкова, колкото конят от аритметика. А сега мислех, че ако тя тъй силно се противи и е огорчена, навярно е права.

Дюрок каза нещо, което не различих. Но всички думи на Молли чувах ясно, като че тя ги хвърляше през прозореца и те падаха до мене.

— ... ето как нещастно се стече всичко. Когато той замина, две години аз не го обичах, само си спомнях за него много сърдечно. После пак почнах да го обичам, когато получих писмо, а след това много писма. Какви хубави писма бяха те! След това — подарък, който трябва, знаете ли, да се пази така, че да не го видят — такива бисери...

Станах, като се надявах да надникна вътре и да видя какво показва тя там, но бях поразен от неочакваното идване на Естамп при мене. Той идеше от бреговете на издатината, разгорещен, като бършеше с кърпа потта си, и щом ме видя, още отдалеч поклати глава, вътрешно смазан; приближих се до него, не много доволен, тъй като бях изгубил — о, колко вълнуващи думи и подаръци бях изгубил аз! — престанало беше невидимото ми участие в историята на Молли.

— Вие сте подлеци! — рече Естамп. — Оставихте ме да ловя риба. Къде е Дюрок?

— Как ни намерихте? — попитах аз.

— Не е твоя работа. Къде е Дюрок?

— Той е там! — преглътнах обидата, така бях обезоръжен от разгневеното му лице. — Там са трима: той, Молли и сестра ѝ.

— Води ме!

— Послушайте — възразих със свито сърце. — Може да ме извикате на дуел, ако думите ми са обидни за вас, но, знаете ли, сега

там се води важен разговор. Молли плаче и Дюрок я предумва.

— Така — рече той, като ме гледаше с избиваща на лицето му малко по малко усмивка. — Ти вече си подслушал! Мислиш, не виждам, че следите от обуцата ти идат направо от прозореца? Ех, Санди, капитан Санди, трябвало е да те нарекат не „Аз знам всичко“, а „Аз чувам всичко“!

Като съзнавах, че е прав, можах само да се изчервя.

— Не разбирам как е станало това — продължи Естамп, — че само за едно денонощие ние се озовахме така здраво в лапите ти? Хайде, хайде, пошегувах се. Води ме, капитане! А какво, хубавичка ли е тази Молли?

— Тя... — рекох. — Сам ще видите.

— Туйто! Ганувер не е глупак.

Тръгнах към съкровената врата, а Естамп почука.

Аркол отвори вратата.

Молли скочи, като си изтри набързо сълзите. Дюрок стана.

— Как? — рече той. — Тук ли сте?

— Това е свинство от ваша страна — захвана Естамп, като се кланяше на дамите и само бегло погледна Молли, но тозчас се усмихна с трапчинки на бузите и взе да говори много сериозно и любезно като истински мъж. Той си каза името, изрази съжаление, че е попречил на разговора и обясни как ни е намерил.

— Същите диваци — рече той, — които ни плашеха на брега, за две златни монети ми продадоха твърде охотно необходимите сведения. Естествено аз бях озлобен, дотегнало ми беше и влязох в разговор с тях; тук очевидно знаят всичко един за друг или знаят нещо, затова вашият адрес, Молли, ми беше съобщен по най-недвусмислен начин. Моля ви да не се безпокоите — додаде Естамп, като видя, че момичето пламна, — аз направих това като тънък дипломат. Придвижила ли се е на нашата работа, Дюрок?

Дюрок беше много развълнуван. Молли трепереше цяла от възбуда; сестра ѝ се усмихваше насила, като се стараяше с изкуствено спокойния израз на лицето си да внесе сянка от мир в горещата престрелка на думите, които очевидно бяха засегнали най-важното в живота на Молли.

Дюрок рече:

— Казвам й, Естамп, че ако любовта е голяма, всичко трябва да млъкне, всички други съображения. Нека другите съдят за нашите постъпки, както си щат, ако има това вечно оправдание. Нито разликата в положенията, нито състоянието не трябва да стоят на пътя и да пречат. Трябва да вярваш на оня, когото любиш — рече той, — няма по-голямо доказателство за любовта. Човек често не забелязва как с постъпките си прави неизгодно за себе си впечатление, без да желае в същото време да стори нещо лошо. Що се отнася до вас, Молли, вие се намирате под вредното и силно внушение на хора, на които не бихте повярвали в нищо друго. Те са съумели да обърнат всичко така, че простото ви събиране с Ганувер е станало сложна, мътна, изобилствуваща с неприятни последици работа. Та Лемарен не е ли казал, че ще го убие? Вие сам казахте това. Намирайки се под мрачни впечатления, вие сте взели кошмара за действителност. Много е помогнало и това, че всичко е тръгнало от златната верига. Вие сте видели в това началото на съдбата и се страхувате от края, който във вашето потиснато състояние ви се рисува като ужасна неизвестност. Мръсна ръка е легнала върху вашата любов и вие се боите, че тя ще оцапа всичко. Вие сте много млада, Молли, а за човек, млад като вас, достатъчен е понякога създаденият от него самия призрак, за да реши работата в каква да е посока, а после — по-леко е да умре, отколкото да признае грешката си.

Девојката почна да го слуша с бледо лице, после почервеня и седя така, цялата почервеняла, до края.

— Не знам за какво ме обича — рече тя. — О, говорете, говорете още! Вие така хубаво говорите! Мене трябва да ме смекчите, тогава всичко ще мине. Аз вече не се страхувам! Вярвам ви! Но говорете, моля ви!

Тогава Дюрок почна да прелива силата на душата си в тази напласена, стремителна, самолюбива и угнетена девојка. Аз слушах и всяка негова дума запомнях завинаги, но няма да изреждам всичко, иначе на стари години пак ще си спомня ярко този час и навярно ще ме хване моето главоболие.

— Дори ако му донесете нещастие, както сте уверена в това, не се страхувайте от нищо, дори от нещастиято, защото това ще бъде обща ваша скръб и тази скръб е любов.

— Той е прав, Малли — рече Естамп, — хиляди пъти прав. Дюрок, златно сърце!

— Молли, не упорствуй повече — рече Аркол, — чака те щастие!

Молли сякаш се опомни. В очите ѝ заблестя светлина; тя стана, потърка челото си, заплака, като затуляше с пръсти лицето си, но скоро махна с ръка и взе да се смее.

— Ето че ми е по-леко — рече тя, като се секнеше. — О, какво е това? Ф-фу-у-у, сякаш изгря слънце! Какъв беше този кошмар? Някакъв мрак! Аз не разбирам и сега. Да вървим по-скоро! Аркол, разбери ме! Аз нищо не разбирах и изведнъж — ясно зрение.

— Добре, добре, не се вълнувай — отговори сестрата. — Ще се приготвяш ли?

— Незабавно ще се приготвя! — тя се огледа, спусна се към раклата и взе да изважда от нея парчета разни материи, огърлици, чорапи и вързани пакети; не мина минута, и около нея се търкаляха купчина неща. — Още не съм ушила нищо! — рече тя тъжно. — С какво ще отида?

Естамп почна да я уверява, че роклята ѝ прилича и че така е добре. Не много доволна, тя мрачно мина покрай нас, като търсеше нещо, но когато ѝ поднесоха огледало, се развесели и примири. През това време Аркол спокойно завиваше и нареждаше всичко, което беше разхвърляно. Молли я погледна замислено, сама прибра нещата и прегърна мълчаливо сестра си.

— Знаем... — рече един глас зад прозореца; стъпки на няколко души, отдалечавайки се, заобикаляха ъгъла.

— Само да не са те — рече, като побледня изведнъж и се спусна към вратата Аркол. Молли, прехапала устни, гледаше нея и нас. Погледът на Естамп към Дюрок предизвика отговора на последния: „Нищо, ние сме трима“. Едва той рече това, и по вратата удариха с юмрук; аз, който бях по-близо до нея от другите, отворих и видях един млад човек, невисок на ръст, в контешки летен костюм. Той беше набит, с бледо, плоско, дори мършаво лице, но изразът на нелепо превъзходство в тънките устни под черните мустачки и в острите черни очи беше необикновено крещящ. След него вървяха Варен и трети един човек — дебел, в мръсна блуза, с шалче около шията. Той

шумно дишаше, гледаше с изпулени очи и когато влезе, пъхна ръце в джобовете на панталоните си и застана като стълб.

Всички ние продължавахме да седим, освен Аркол, която се приближи до Молли. Застанала до нея, тя хвърли на Дюрок отчаян, умолителен поглед.

Новопристигналите явно си бяха малко пийнали. Те не издадоха нито с един поглед, нито с едно движение на лицето, че освен жените в стаята се намираме и ние, дори не ни погледнаха, като че тук съвсем ни нямаше. Разбира се, това беше сторено нарочно.

— Искате ли нещо, Лемарен? — рече Аркол, като се мъчеше да се усмихне. — Днес сме много заети. Трябва да преброим бельото, да го предадем, а после да отидем да вземем провизии за матросите — после тя се обърна към брат си и това беше една дума: — Джон!

— Аз ще поговоря с вас — рече Варен. — Какво, няма ли място за нас да седнем?

Лемарен, изпъчен, замахна със сламената си шапка. Очите му с остра усмивка бяха обърнати към девойката.

— Привет, Молли! — рече той. — Прекрасна Молли, бъдете добра, обърнете внимание на това, че съм дошъл да ви навестя в уединението ви. Погледнете — аз съм!

Видях, че Дюрок седи с наведена глава, като че безучастно, но коляното му трепереше и той почти незабелязано го задържаеше с длан. Естамп беше повдигнал вежди, беше се отдръпнал и гледаше от горе на долу бледото лице на Лемарен.

— Махай се! — рече Молли. — Стига си ме преследвал! Не съм от тези, към които ти можеш да си протегнеш лапата. Говоря ти направо и откровено — повече няма да търпя! Върви си!

От черните ѝ очи по стаята се разлетя силата на отчаяна съпротива. Всички почувствуваха това. Почувствува това и Лемарен, тъй като разтвори широко очи, смигна и като се усмихваше неловко, се обърна към Варен.

— Как! — рече той. — Сестра ви ми каза дързост, Варен. Аз не съм свикнал с такива обноски, кълна се в патериците на всички хроми от тази къща! Вие ме поканихте на гости и аз дойдох. Дойдох учтиво — не с лоша цел. Каква е тук работата, питам?

— Работата е ясна — изкрякал глухо, рече дебелият човек, като въртеше юмруци в джобовете на панталоните си. — Нас ни пъдят.

— Кой сте вие? — разсърди се Аркол. По нападателния израз на кроткото ѝ дори в гнева лице видях, че и тази жена е стигнала до крайния предел. — Аз не ви познавам и не съм ви канила. Това е мое жилище, аз съм тук стопанката. Потрудете се да си отидете!

Дюрок вдигна глава и погледна Естамп в очите. Смисълът на погледа беше ясен. Побързах да хвана по-плътно револвера, който беше в джоба ми.

— Добри хора — рече Естамп, като се подсмиваше, — по-добре е да си отидете, тъй като разговорът в този тон не доставя решително никому удоволствие.

— Чувам птица! — възкликна Лемарен, като погледна бегло Естамп и тозчас се обърна към Молли. — Вие ли отглеждате щиглеци, Молли? А имате ли зрънца за канарчета, а? Отговорете, моля ви!

— Няма ли да питаме моя сутрешен гостенин — рече Варен, като излезе напред и застана срещу Дюрок, който неохотно се изправи насреща му. — Може би този господин ще благоволи да обясни — защо е тук при моята, дявол да я вземе, сестра?

— Не, аз не съм твоя сестра! — рече, сякаш хвърли тежък камък, Молли. — А ти не си ми брат! Ти си втори Лемарен, тоест подлец!

И като каза това, вълн от себе си, в сълзи, с открито страшно лице, тя грабна от масата една книга и я хвърли срещу Варен.

Книгата изпърха със страниците си и го удари по долната устна, тъй като той не успя да се закрие с лакът. Всички ахнаха. Аз целият горях, чувствувайки, че е извършено отлично, и бях готов да стрелям срещу всички.

— Ще отговори този господин — рече Варен, като сочеше с пръст Дюрок и разтриваше с другата ръка брадата си, след като настъпилото мълчание изведнъж стана непоносимо.

— Той ще ти пречупи кокалите! — извиках аз. — А аз ще ти пробия мишената, щом...

— Щом си отида — рече изведнъж отзад нисък, мрачен глас, толкова силен, въпреки боботещия тембър, че всички отведнъж се озърнаха.

Срещу вратата, която твърдо и широко беше разтворил, стоеше човек с побелели бакенбарди и побеляла купа коси, които бяха се разлетели като навияци сено. Той беше без ръка — единият ръкав на моряшката му куртка висеше; другият, засукан до лакътя, беше оголил

кафявата пружина на мускулите, които завършваха в мощна китка с дебели пръсти. В тази прослужила на времето си мускулна машина човекът държеше празна цигарена кутия. Очите му, скрити дълбоко сред веждите, гънките и бръчките, изцеждаха оня старчески блестящ поглед, в който се долавят и отлична памет, и тънък слух.

— Ако е сцена — рече той, като влизаше, — трябва да затворим вратата. Туй-онуй чух. Лельо Аркол, бъдете добра да дадете малко скълцан пипер за яхнията. Яхнията трябва да бъде с пипер. Ако имах две ръце — продължи той със същото спокойно деловито темпо, — не бих те погледнал, Лемарен, и бих ти натъпкал този пипер в устата. Така ли се отнасят хората с девойка?

Едва продума той това, и дебелият човек направи движение, в което не можех да сбъркам: той изпружи ръката си с дланта надолу и почна да я отдръпва назад, възнамерявайки да удари Естамп. По-бързо от него аз протегнах револвера към очите на негодника и натиснах спусъка, но изстрелът блъсна ръката ми и отклони куршума от целта.

Дебелакът отскочи назад, блъсна се о етажерката и едва не я събори. Всички трепнаха, разбягаха се и се вцепениха; сърцето ми се бяхтеше като гръм. Дюрок с не по-малка бързина насочи дуло към Лемарен, а Естамп се прицели във Варен.

Няма да забравя безумната уплаха в лицето на дебелия хулиган, когато стрелях. Тогава разбрах, че играта временно остава наша.

— Няма какво да се прави — рече Лемарен, като безсилно вдигна рамене. — Ние още не сме се приготвили. Хайде, пазете се! Вие победихте! Само помнете, че сте вдигнали ръка срещу Лемарен. Да вървим, Бос! Да вървим, Варен! Когато се срещнем друг някой път с вас, ще се видим отлично. Поздрав на прекрасната Молли! Ах, Молли, хубавице Молли!

Той продума това бавно, студено, като въртеше в ръцете си шапката и поглеждаше ту нея, ту всички ни поред. Варен и Бос го гледаха мълчаливо.

Той им смигна; те излязоха от стаята един по един, като се спираха на прага; озъртайки се, те изразително изгледаха Дюрок и Естамп, преди да се скрият. Последен излезе Варен. Като се спря, той погледна и рече:

— Хайде, внимавай, Аркол! И ти, Молли!

Той притвори вратата. В коридора си шепнеха, после, бързо прозвучали, стъпките утихнаха зад къщата.

— Ето — рече Молли, като дишаше бурно. — И това е всичко, и няма нищо повече. Сега трябва да тръгваме. Аз тръгвам, Аркол. Добре че имате куршуми.

— Правилно, правилно и правилно! — рече инвалидът. — Такова поведение одобрявам. Когато беше бунтът на „Алпест“, аз открих такава стрелба, че всички легнаха по корем. А сега какво? Да, аз исках пипер за...

— Да не сте посмели да излизате — бързо заприказва Аркол. — Те каралят. Не знам как да постъпим сега?

— Не забравяйте, че имам лодка — рече Естамп. — Тя не е много далече. Оттук не се вижда и затова съм спокоен за нея. Ако бяхме без Молли...

— Тя ли? — рече инвалидът на Аркол, като устреми показалеца си в гърдите на девойката.

— Да, да, трябва да замине.

— Тя ли? — повтори матросът.

— О, колко несхватлив сте вие, а още...

— Там ли? — Инвалидът махна с ръка зад прозореца.

— Да, аз трябва да замина — рече Молли, — ето измислете, хайде по-скоро, о боже мой!

— Също такава история имаше на „Гренада“ с юнгата; да, спомних си. Наричаха го Санди. И той...

— Аз съм Санди — рекох, без самият да зная защо.

— Ах, и ти ли си Санди? Ех, миличък, колко хубав си ти, ревльо мой! Помогни, помогни на девойката! Вървете с нея. Върви, Молли. Той е на твоя ръст. Ти ще му дадеш фустата и — да кажем — кърпата, за да закрие онова място, дете след десетина години ще порасте брада. Ще му дадеш фуста, която се хвърля в очи, такава, в каквата са те виждали и те помнят. Разбра ли? Върви, скрий се и преоблечи човека, който сам каза, че го наричат Санди. Той ще мине през вратата, ти — през прозореца. Толкоз!

Х

— Наистина — рече Дюрок след късо мълчание — това е може би най-хубавото от всичко.

— Ах, ах! — възкликна Молли, като ме гледаше със смях и жалост. — Че как така. Не може ли иначе? — но пълно одобрение се чуваше в гласа ѝ въпреки престорените ѝ колебания.

— Е какво, Санди? — Дюрок сложи ръка на рамото ми. — Решавай! Няма нищо позорно в това да се подчиниш на обстоятелствата — на нашите обстоятелства. Сега всичко зависи от тебе.

Аз си представях, че отивам на смърт, да падна жертва за Ганувер и Молли, но да умра във фуста ми се виждаше ужасен край. Най-лошото беше, че не можех да се откажа; в случай на отказ ме очакваше морален край, по-горчив от смъртта. Подчиних се... с мъжеството на стъпкал срам и се смирих пред лицето на съдбата, която ме гледаше с нежните черни очи на Молли. Веднага стана заколението. Като не разбирах добре какво се вършеше наоколо, влязох в съседната стая и чувайки как бие опозореното ми сърце, застанах като манекен неподвижно и глупаво. Ръцете се отказваха да се борят с връзките и копчетата. Извънредната бързина на четирите женски ръце ме приспа и зашемети. Чувствувах, че съм смешен и велик, че съм герой и избавител, кукла и жертва. Мънички ръце ми поднесоха огледало; на главата ми се озова кърпа и тъй като не знаех какво да правя с нея, Молли хвана ръцете ми и ги подбра заедно с кърпата под брадичката ми, като ги друсаше, за да разбере как да си закривам лицето. Аз видях в огледалото своето изкривено от досада подобие и не се познах. Най-сетне един тих глас рече: „Благодаря ти, миличък!“ и силна целувка по бузата заедно с лекия дъх ми даде да разбере, че с това Молли възнаграждава Санди за липсата на мустаци.

След това всичко тръгна като по масло. Мене бързо ме изтласкаха в обществото на мъжете, от което временно се бях отказал. Настъпи дълбоко унизително мълчание. Аз не смеех да вдигна очи и се запътих към вратата, като леко се препъвах о фустата; щях да изляза, но Естамп ме повика:

— Не бързай, аз ще дойда с тебе! — като ме настигна до самия изход, той рече: — Върви с бързи крачки по оная пътека, толкова бързо, колкото можеш, като че бързаш с всички сили; дръж лицето си прикрито и не се озъртай; когато излезеш на пътя, завий надясно, към Сигналния пущинак. А аз ще тръгна отзад.

Трябва да се мисли, че примамката беше хубава, тъй като едвам изминах две-три полянки сред рядката гора, влизайки неволно в ролята си и притискайки лакти, както правят жените, когато бързат, и отстрани се чува припрени гласове.

Стъпките на Естамп чувах през цялото време отзад, близо до себе си. Той рече: „Хайде, сега тичай, тичай колкото можеш!“ Аз полетях надолу от хълма, без да чувам нищо от това, което става назад, но когато се спуснах към новото нанагорнище, чува се викове: „Молли! Стой или ще бъде лошо!“ Викаше Варен. Друг вик, викът на Естамп, също ми заповядваше да стоя, макар да не бях назован по име. Като реших, че работата е свършена, спрях се и се обърнах с лице към действието.

На различно разстояние един от друг по пътя се движеха трима души — най-близък до мене беше Естамп, той отстъпи полуобърнат към неприятеля. Към него тичаше Варен, след Варен, изостанал от него, бързаше Бос. „Стойте!“ — рече Естамп, като се прицели в последния. Но Варен продължаваше да се движи, макар и по-бавно. Естамп даде изстрел. Варен се спря, наведе се и се хвана за крака.

— Ето как тръгна работата! — рече той, като се озърташе в смущението си към тичащия към него. Бос.

— Хвани я! — викна Бос. В същия миг и двете ми ръце бяха здраво хванати отзад над лакътя и със сила извити към гърба, така че, когато се дръпнах, не спечелих нищо, а само обърнах лице назад да погледна вкопчилиия се в мене Лемарен. Той беше избиколил гората и пресякъл пътя. При тези движения кърпата ми падна. Лемарен вече казваше: „Мо...“, но като видя кой съм, беше така поразен, така побеснял, че пуснал тозчас ръцете ми, замахна с двата си юмука.

— Молли, ама не оная — извиках аз злорадо, като паднах ничком и с всичка сила го ударих с главата в най-долната част на корема — вдъхновено хрумване. Той изпъшка и се строполи през мене. Тичешком разкъсах колана на фустата и изскочих от нея, после, като се отдалечих, взех да я развявам като трофей.

— Остави момчето! — извика Варен. — Че тя ще избяга! Знаем сега: тя се е затекла нагоре при матросите. Там са приготвили нещо. Остави всичко! Аз съм ранен!

Лемарен не беше така глупав, че да налети на човек с револвер, макар този човек да държеше в едната си ръка току-що смъкнатата фуста: револверът беше в другата ми ръка и аз се канех да го пусна в ход, за да отбия нападението. То не се състоя — и тримата хукнаха назад, като се заканваха с юмруци. Варен куцаше отзад. Аз още не бях се опомнил, но вече виждах, че съм се отървал евтино. Естамп се приближи до мене с бледо и сериозно лице.

— Сега те ще постоят край водата — рече той — и също като на нас ще се заканват с юмруци на лодката. По водата не се върви, Дюрок, разбира се, е успял да се качи с девойката. Каква история! Е ще напишем още една страница в твоите подвизи и... да свърнем за всеки случай в гората!

Разгорещен, силно уморен, сгънах фустата и кърпата, с намерение да ги пъкна нейде под някой храст, защото колкото и блестящо да се държах, те ми напомняха, че условно, не истински, за половин час, но все пак бях жена. Ние почнахме да пресичаме гората надясно към морето, като се препъвахме между камъните, обрасли с папрат. Поизостанал, забелязах два камъка, които се бяха съединили отгоре с краищата си, и пъкнах между тях неестественото облекло, от което изпаднах веднага в най-добро разположение на духа.

На пътя ни се изпречи един озарен рид. Тук Естамп легна, изпружи крака и се облакът, като подпря с длан бузата си.

— Седни — рече той. — Трябва да си поотдъхнем. Да, такава ми ти работа!

— Какво ще става сега? — осведомих се аз, като седнах по турски и взех да пуша с Естамп от цигарите му. — Да не извършат нападение?

— Какво нападение?

— Ами знаете... Те сигурно имат голяма шайка. Ако поискат да отнемат Молли и съберат стотина души...

— За това трябва оръдия — рече Естамп — и още може би безплатни места за полицаите като зрители.

Естествено мислите ни се въртяха около горещите утринни събития и ние прекарахме през ум всичко, което беше станало, с всички подробности, съображения, догадки и особено картинни моменти. Най-сетне стигнахме до впечатленията си от Молли; кой знае защо, този разговор се запъна, но все пак искаше ми се да зная повече от онова, на което бях свидетел. Особено ме вълнуваше мисълта за Диге. Тази тайнствена жена неизменно възникваше в ума ми, щом си спомнях за Молли. Затова именно го попитах.

— Хъм... — рече той. — Диге... О, това е задача! — и той потъна в мълчание, от което не можах да го измъкна с никакво покашлюване.

— Известно ли ти е — рече той най-сетне, след като реших, че е съвсем задрямал, — известно ли ти е, че кучетата ядат тази трева, когато заболяват от бяс?

Той показва един остър листец, но аз бях много учуден от дълбокомисления му тон и не казах нищо. После мълчаливи, уморени от жегата и един от друг, ние се добрахме до морската ивица, пристигнахме на пристанището и наехме лодкар. Никой от нашите врагове не ни причакваше тук, затова ние благополучно преминахме залива и слязохме настрана от къщата. Тук имаше гора, а по-нататък се простираше огромна, отлично разчистена градина. Ние минахме през градината. Алеите бяха пусти. Естамп ме прекара в къщата през една от страничните арки, после по една извънредно заплетена, със суров вид стълба — в една голяма стая с цветни стъкла.

Той беше явно не в настроение и аз разбрах защо, когато той каза на себе си: „Дяволски ми се яде“. После позвъни, заповяда на слугата да ме отведе при Поп и аз, като местех едва-едва крака, се запътих през блестящите недра на безлюдните стени в истинско пътешествие към библиотеката. Тук слугата ме остави. Аз почуках и видях Поп, който разговаряше с Дюрок.

Когато влязох, Дюрок завършваше речта си. Не помня какво ми каза. После стана и в отговор на многочислените мълчаливи кимвания

на Поп ми подаде ръка. Ръкостискането се придружаваше със строги усмивки от едната и другата страна.

— Както се полага, на героя отстъпват мястото и обществото — рече ми Дюрок. — Сега, Санди, посвети Поп във всички драматични моменти. Вие можете да му се доверите — обърна се той към Поп, — това мо... този човек е истинско съкровище в такива положения. Прощавайте! Чакат ме.

Мене много ми се искаше да попитам къде е Молли и отдавна ли се е върнал Дюрок, тъй като, макар нищо да не произтичаше от това, аз по природа съм любопитен към всичко. Ала на онова, на което бих се решил под открито небе, не се решавах тук, със стеснителното чувство на чужд човек между високите тавани и прекрасните предмети, които имаха свойството да изтикваат необичайното в духовната му раковина.

Все пак се надявах да науча много от Поп.

— Вие сте уморен и навярно гладен? — рече Поп. — В такъв случай поканете ме при себе си и ние ще закусим заедно. Минава вече един часа.

— Да, каня ви — рекох, като не разбирах добре с какво мога да го нагостя и не знаех как да се заема с това, но не желяех да отстъпвам никому нито в тон, нито в решителност. — Наистина да идем да изплюскаме каквото ни дадат.

— Прекрасно, да изплюскаме — подзе той е непродаваема интонация рядката чуждестранна дума, — но не сте ли забравили къде е стаята ви?

Аз помнех и го заведох в коридора, втората врата наляво. Тук за мое възхищение се повтори същото, както и при Дюрок: дръпнахме шнура, който висеше до стената, отстрани на масата, видяхме как се отвори в стената между прозорците една металическа дъска и с отвора се изравни никеловата плоскост, на която имаше вино, чинии и закуски. Тя се състоеше от месни блюда, плодове и кафе. За храброст изпих пълна чаша вино и като се освободих по тоя начин от стеснението си, взех да ям, вече почти пиян.

Поп ядеше малко и бавно, но пи вино.

— Днешният ден — рече той — е пълен със събития, макар всичко главно да е още напред. И тъй вие казахте, че станала схватка?

Аз не бях казал това и рекох, че не съм го казал.

— Хайде, тогава говорете — рече той с мила усмивка. — Жестоко е да ме държите в такова нетърпение.

Сега станалото ми се струваше не много поразително и аз взех най-високия тон.

— При слизането на брега работата стигна до ножове — рекох и развих този самостоятелен текст във вид на скокове, тичане и ръмжене, но никого не убих. После рекох: „Когато се явиха Варен и приятелите му, аз дадох три изстрела, като раних единия негодник...“ Този път се оказа примамлив; чувствувайки, сигурно от виното, че аз и Поп като че ли описваме винтообразен нарез по стаята, аз взех най-яркото от тазсутрешната епопея.

— Хайде, Молли — рекох аз, — да направим така: аз да облека вашата рокля и да излъжа враговете, а вие за това ще ме целунете. И ето...

— Санди, не пийте вече вино, моля ви — меко ме пресече Поп. — Вие после ще ми разкажете как е станало там всичко, още повече, че Дюрок ми го разказа вече в общи черти.

Аз станах, мушнах ръце в джобовите и взех да се смея. Заливаше ме блаженство. Чуветвувах се Дюрок и Ганувер. Измъкнах револвера и се опитах да се прицеля в топчето на кревата. Поп ме хвана за ръката и ме тури да седна, като каза: „Пийте кафе, а още по-добре запушете“.

Усетих в устата си цигара, а пред носа си видях чашка и почнах да пия жадно черното кафе. След четири чашки винтообразният нарез по стаята престана да ме увлича, в главата ми стана мътно и глупаво.

— По-добре ви е, надявам се.

— Много добре — рекох, — и колкото по-скоро пристъпите към работа, толкова по-добре.

— Не, изпийте, моля ви, още една чашка. — Аз го послушах и най-сетне взех да се чувствавам здраво седнал на стола. — Слушайте, Санди, и слушайте внимателно. Надявам се, че ви е добре сега?

Бях страшно възбуден, но разумът и способността да разбирам ми се възвърнаха.

— По-добре ми е — рекох с обикновения си тон, — почти ми е добре.

— Щом е почти, тогава контролът е на място — забеляза Поп. — Аз се ужасих, когато си наляхте цял купел от това вино, но не казах нищо, тъй като още не бях ви видял в двубоя с напитките. Знаете ли

колко години има това вино? Четирийсет и осем, а вие се отнесохте с него като с вода. Хайде, Санди, сега ще ви открия тайните.

— Говорете както на себе си!

— Не очаквах от вас друг отговор. Кажете ми... — Поп се облегна на стола и втренчено се вгледа в мене. — Да, ето какво ми кажете: умеете ли да се катерите по дърво?

— Не е мъчна работа — отговорих замислен — и да се катеря по него, и да отсека дървото, както желаете. Мога дори да се спусна по дървото с глава надолу. А вие?

— О, не — срамежливо се усмихна Поп, — за съжаление аз съм доста слаб физически. Не, аз мога само да ви завиждам.

Бях дал вече много доказателства за предаността си и би било неудобно да държат от мене скрито общото положение на работата, щом беше дотрябвало умението ми да се катеря по дърво. Поради тези съображения — както предполагам — Поп ми разказа много обстоятелства. И тъй аз научих, че завчера сутринта са разпратени телеграми и писма с покани за днешното тържество и че ще се събере голямо общество.

— Вие можете, разбира се, да се досетите за причините — рече Поп, — ако вземете под внимание, че Ганувер е винаги верен на думата си. Всичко беше уредено заради Молли; той мисли, че тя няма да дойде, ала не се смята в правото си да признае това, докато не удари дванайсет часа през нощта. И тъй, вие се досещате, че му е приготвена изненада?

— О, да — отговорих аз, — досещам се. Кажете, моля ви, къде е сега тази девойка?

Той се престори, че не е чул въпроса, и аз си дадох клетва да не разпитвам повече за нея, щом това явно предизвиква мълчание. После Поп премина към подозренията си относно Томсон и Галуей.

— Аз ги наблюдавам от две седмици — рече Поп — и трябва да ви кажа, че имам аналитичен ум, благодарение на който установих стила на тези хора. Но аз допусах грешки. Затова, като повиках бързо с телеграма Дюрок и Естамп, все пак не бях съвсем уверен в точността на подозренията си. Сега работата е ясна. Всичко се водеше и се води тайно. Днес, когато се отправихте в експедиция, аз минах покрай аквариума, който вие още не сте видели, и заварих там нашите гости, и тримата. Вратата в стъкления коридор беше полуотворена и в тази част

на сградата изобщо почти няма никога никого, така че аз се появих незабелязан. Томсон седеше на канапенцето и клатеше крак, Диге и Галуей стояха пред една от витрините. Те бяха спуснали ръце и преплели пръсти. Отстъпих. Тогава Галуей се наведе и целуна Диге по шията.

— Аха! — извиках аз. — Сега всичко разбирам. Значи той не й е брат!

— Виждате ли — продължи Поп и ръката му, която лежеше на масата, взе нервно да трепери. Моята ръка също лежеше на масата и също тъй затрепери като ръката на Поп. Той се наведе и разтвори широко очи, рече: — Разбирате ли? Кълна се, че Галуей е неин любовник и ние дори не знаем какво е рискувал Ганувер, като е попаднал в такова общество. Вие сте видели златната верига и сте чули какво се е приказвало там! Какво да правим?

— Много просто — рекох, — незабавно съобщете на Ганувер и нека той отпрати всички вън за десет минути!

— Отначало и аз мислех така, но като размислих с Дюрок за това, ето до какво заключение стигнах: Ганувер чисто и просто няма да ми повярва, да не говорим за цялата деликатност на едно такова обяснение.

— Че как няма да повярва, щом сте видели това?

— Сега аз вече не знам дали съм видял — рече Поп, — тоест видял ли съм така, както е било. Та това е ужасно сериозна работа. Но достатъчно е, че Ганувер може да се усъмни в зрението ми. А тогава какво? Или си представям, че сам гледам Диге с очите и разстроената душа на Ганувер — какво мислите, окончателно и изведнъж ли ще повярвам на историята с целувката?

— Истина е — рекох, като съобразих всичките му доводи. — Е добре, слушам.

Поп продължи:

— И тъй, трябва да се уверим. Ако подозрението се потвърди — а аз мисля, че тези трима души принадлежат към висшата категория на тъмния свят, — тогава нашият план — такъв план има — ще се разгърне точно в дванадесет часа в полунощ. Ако по-нататък не се окаже нищо подозрително, планът ще бъде друг.

— Ще ви помогна в такъв случай — рекох, — аз съм ваш. Но вие, струва ми се, казахте нещо за някакво дърво.

— Ето и дървото, ето че стигнахме при него. Само че това трябва да се направи, когато се стъмни.

Той каза, че от едната страна на фасадата расте много висок дъб, чийто връх се издига над третия етаж. На третия етаж, срещу дъба, са разположени прозорците на стаите, заемани от Галуей, наляво и надясно от него на същия етаж са настанени Томсон и Диге. И тъй, ние се уговорихме с Поп да се кача на това дърво след осем часа, когато всички се разотидат да се приготвят за тържеството, и да употребя на дело талантите, така блестящо приложени от мене под прозореца на Молли.

След това Поп разказа за появяването на Диге в дома. Когато излязъл в приемната, щом му доложили за пристигналата отдалеч дама, която желала да го види незабавно, Ганувер очаквал да чуе скърцащия глас на четирийсетгодишна благотворителка със силни жестове и блестящ като хирургическо ножче лорнет, а вместо това срещнал изкусителната Диге. През нейната свенливост прозирало желанието ѝ да защити прищявката си с всичкия жар на своите двайсет и две години, по-силен от пресметнатото кокетство, смесица от плахост и страстност, предизвикателство и готовност да се разплаче. Тя обяснила, че слуховете за забележителния дом проникнали в Бенарес и не ѝ давали да спи. И нямало да спи, докато не види всичко. Животът изгубил за нея смисъл от оня ден, когато научила, че има дом с изчезващи стени и други главоломни тайни. Тя е богата и е обиколила земния мир, но не е опитала още такъв сладкиш.

Диге била придружена от брат си, Галуей, чието лице през време на тази тирада изразявало молба да не се осъжда младият живот, който иска повиновение за всеки свой каприз. Един закоренял циник би се усмихнал, като разглежда пленителното лице с приказка в очите, сияещи от всичко и навсякъде. От само себе си се разбира, тя била сега средновековна принцеса, падаща от изнемога пред портите на вълшебен замък. Един месец преди това Ганувер бил получил решителното писмо на Молли, в което тя му съобщавала, че заминава завинаги, без да си даде адреса, но той временно бил се уморил да тъгува — тъгата, както и щастливото настроение, идва като вълна. Затова всичко, което ухаело на свежа роса, могло да намери достъп в лявата страна на гърдите му. Той и Галуей почнали да се смеят. „Точно след двайсет и един ден — рекъл Ганувер — вашето желание ще се

изпълни, този срок не е определен от мен, но аз съм му верен. В това ще ми отстъпите, още повече че има какво да видите.“ Той ги оставил да му гостуват; така започнало. Скоро се явил Томсон, приятелят на Галуей, на когото също отредили помещение. Нищо не будело особени размишления, докато от отделни думи, погледи — неуловима, но подозрителна психическа еманация на всичките тия три лица — у Поп не възникнала увереност, че е необходимо да повика бързо Дюрок и Естамп.

По такъв начин в основата на сцената, в която Ганувер приел Диге, лежал характерът на Ганувер — неговите вкусове, представи за срещи и случаи; когато говорел с Диге, той слушал себе си в прекрасно музикално изпълнение.

Замириса на такъв гъст дим, както в битката на Нелсън с испанската флота, и аз казах със страшен глас:

— Ще се покатеря на дървото като катерица или змия! Поп, позволете ми да ви стисна ръката и знайте, че Санди, макар и да е може би по-млад от вас, отлично ще се справи и с по-сложна задача!

Сякаш вълненията от тоя дан нямаше да имат край. Едва ударих с юмрук по масата, за да потвърдя думите си, на вратата потропаха и влезлият слуга обяви, че ме търси Ганувер.

— Може ли? — уплашен попитах аз.

— Санди. Вие ли сте Санди?

— Той е Санди — рече Поп, — и аз ще дойда с него.

XI

Ние минахме през ослепителните лъчи на залите, по които вчера вървах след Поп в библиотеката, и заварихме Ганувер в картинната галерия. С него беше Дюрок, той ходеше по диагонал от масата до прозореца и обратно. Ганувер седеше, подпрял брадичка върху сложените си на масата ръце и замислено следеше как ходи Дюрок. Две бели статуи в края на галерията и ярката светлина на големите прозорци от цели стъкла, които стигаха чак до паркета, придаваха на огромното помещение открит и весел характер.

Когато ние влязохме, Ганувер вдигна глава и кимна. Аз погледнах Дюрок, който ми отговори с втренчен поглед, изпълнен с ясно предупреждение, и се приближих до Ганувер. Той ми посочи стол, аз седнах, а Поп продължаваше да стои, като прекарваше нервно пръст по брадичката си.

— Здравей, Санди — рече Ганувер. — Как ти харесва тук? Напълно ли се нареди?

— О, да — рекох. — Все още не мога да се опомня.

— Така значи? — замислено продума той и млъкна. После, като ме погледна разсеяно, додаде с усмивка: — Повиках те ето защо. Аз и моят приятел Дюрок, който говори за тебе във висок тон, решихме да уредим съдбата ти. Избирай, ако искаш, не сега, а след като обмислиш строго: какъв искаш да станеш. Можеш да назовеш каквато щещ професия. Но само не бъди оня знаменит шахматист, който, като получил през нощта телеграма, заминал сутринта на състезанието в Лис и спечелил от самия Капабланка пет от шестте игри. В противен случай ти ще свикнеш да напущаш приятелите си в трудните минути на живота им, за да излезеш с кон право пред царя.

— Една от тези партии — забеляза Дюрок — аз нарекох партия на Ганувер и представете си, спечелих я само с четири хода.

— Както и да е, Санди ви осъди в дъното на сърцето си — рече Ганувер. — Нали така, Санди?

— Извинете ме — отговорих, — задето не разбирам нищо от това.

— Тогава говори за желанията си!

— Аз съм моряк — рекох, — тоест поел съм по тоя път. Ако ме направите капитан, струва ми се, че не ми трябва нищо повече, тъй като всичко останало ще получа сам.

— Отлично. Ще те пратим в адмиралтейската школа.

Аз седях, топах се и се усмихвах.

— Сега трябва да си отида, нали? — попитах.

— Не. Ако ти си приятел на Дюрюк, значи си и мой, затова те присъединявам към нашия план. Ние всички ще отидем да видим туй-онуй в тази колиба. Това може да принесе полза на тебе, с твоето живо въображение. Засега, ако искаш, седи или гледай картини. Поп, кой пристигна днес?

Аз станах и се оттеглих. Бях разсечен на три: едната част гледаше картината, която изобразяваше рой хубавици в туники до колони, сред рози, на фона на морска далечина, другата част виждаше себе си на тази картина в пълна капитанска униформа да вика на хубавиците: „Левият галс! Стегнете грота, рифовете и брасите!“, а третата, по естественото устройство на ухото, слушаше разговора.

Не мога да предам как действа такова отношение на човек, който само с едно обръщане на езика заповядва на съдбата да пренесе Санди от небитието в чин капитан. От краката ми до темето се издигаше нервна топлина. Едва се заемах да мисля за промяната в живота си и тези мисли бяха прекъсвани от картините, галерията, Ганувер, Молли и всичко, което бях изпитал тук, и мене ми се струваше, че а-ха ще полетя. В това време Ганувер казваше тихо на Дюрюк:

— Това няма да ви се стори странно. Молли беше единствената девойка, която съм любил. Не за нещо — макар да имаше „за какво“, но по тази магнитна линия, за която ние всички не знаем нищо. Сега всичко е наболяло в мене и вече не е сякаш болка, а парлива тъпост.

— Жените са досетливи — рече Дюрюк, — а Диге сигурно е проницателна и умна.

— Диге... — Ганувер за миг затвори очи. — Все едно. Диге е по-добра от другите, тя може би е съвсем добра, но сега аз не виждам добре хората. Аз съм вътрешно уморен. Тя ми харесва.

— Така млада и вече вдовица — рече Дюрок. — Кой е бил нейният мъж?

— Нейният мъж бил консул в колония, коя — не помня.

— Братът напомня много сестрата — забеляза Дюрок, — говоря за Галуей.

— Напротив, съвсем не прилича!

Дюрок млъкна.

— Знам, че не ви харесва — рече Ганувер, — но е много забавен, когато е в настроение. Неговата весела хумористична злоба напомня куче-лъв.

— И таз хубава! Аз не съм виждал такива лъвове.

— Пудел — рече Ганувер повеселял, — остриган пудел! Найсетне ние се събрахме! — извика той, като се запъти към вратата, откъдето влизаха Диге, Томсон и Галуей.

На мене, свидетеля на сцената при златната верига, ми се случи да видя сега Диге в затворения образ на млада дама, чието отношение към домакина се определяше само от положението ѝ на мила гостенка. Тя вървеше с усмивка, кимаше и бърбеше. Томсон погледна над очилата: голямо удоволствие беше се разляло по неговото широко мускулесто лице; Галуей вървеше, раменете и бузата му потрепваха.

— Очаквах да заваря голямо общество — рече Диге. — Прислужницата е направила сметка и уверява, че тая сутрин са пристигнали двайсетина души.

— Двайсет и седем — намеси се Поп, когото сега не познах. Той се държеше ловко, почтително и беше свой човек, а аз бях чужд и стоях, изпулил мрачно очи.

— Благодаря ви, ще кажа на Микелета — студено се обади Диге, — че е сбъркала.

Сега видях, че тя не обича и Дюрок. Забелязах това по ухото ѝ. Не се смейте! Краят на мъничкото ѝ като листенце ухо беше насочено към Дюрок с неприязнена острота.

— А кой ще ви навести? — продължаваше Диге, като питаше Ганувер. — Много съм любопитна.

— Това ще бъде смесено общество — рече Ганувер. — Всички поканени са живи хора.

— Моргата в пълен състав би била малко мрачна за тържеството — обясни Галуей.

Ганувер се усмихна.

— Изразих се несполучливо. И все пак по-добра дума от думата „жив“ не мога да измисля за човек, който умее да запълня живота.

— В такъв случай ние всички сме живи — обяви Диге, — ако приложим вашето тълкование.

— Пък и без него — рече Томсон.

— Аз ще приемам вечерта — заяви Ганувер, — а сега предпочитам да скитам из дома с вас, Дюрок и Санди.

— Вие обичате моряците — рече Галуей, като ме поглеждаше изкриво, — навярно вечерта ще видим цял екипаж от капитани.

— Нашият Санди сам струва колкото един военен флот — рече Дюрок.

— Виждам, той е под особено покровителство и аз не се осмелявам да се приближа до него — рече Диге, като докосна с ветрилото брадичката си. — Но на мене ми харесват вашите капризи, мили Ганувер, благодарение на тях си спомня човек и вашата младост. Може би ние ще видим днес възрастните Сандиевци, които пхтят поне с усмивка.

— Не принадлежа към светското общество — рече Ганувер добродушно, — аз съм един от случайните хора, на които идиотски е провървяло и които бързат да обърнат парите в живот, защото са лишени от традициите на натрупването. Признавам личния етикет и отхвърлям кастовия.

— Аз си получих заслуженото — рече Диге, — ваш е редът, Томсон.

— Аз се отстранявам и отстъпвам мястото си на Галуей, ако той го иска.

— Ние, журналистите, сме неуязвими — рече Галуей — като кралете и никога не точим ножовете така, че да ни чуят.

— Сега да тръгнем — рече Ганувер, — да отидем да чуем какво ще каже за това Ксаверий.

— Вие римлянин ли имате? — попита Галуей. — И също е жив?

— Ако не се е развалил; миналия път започна да дрънка глупости.

— Нищо не разбирам — Диге сви рамене, — но сигурно е нещо завладяващо.

Всички излязохме от галерията и изминахме няколко стаи, дето беше хубаво, както в градина от скъпи неща, ако има такава градина. Поп и аз вървахме отзад. При завоя той ме хвана за ръката:

— Спомняте ли си нашето съглашение? Дървото можем да не закачаме. Сега всичко е замислено и ще бъде другояче. Току-що научих това. Има нови съображения по тази работа.

Бях доволен от съобщението му, защото почвах да се уморявам от подслушване, и кимнах така усърдно, че брадичката ми се чукна в гърдите. През това време Ганувер се спря на вратата и каза: „Поп!“ Младежът побърза да отвори с ключ помещението. Тук видях странна като сън вещ. Тя произведе на мен, а, струва ми се, и на всички, неизгладимо впечатление: ние се намирахме пред човек-автомат, една играчка за триста хиляди, която умееше да говори.

XII

Това помещение, не много голямо, беше наредено като гостна с глух, мек килим върху целия под. В креслото, гърбом към прозореца, скръстил крака и облакът на скъпоценна масичка, седеше, отметнал глава, един млад човек, облечен като модна картинка. Той гледаше пред себе си с големите си сини очи, със самодоволна усмивка на розовото си лице, засенчено от черни мустачки. Накъсо казано: досущ приличаше на манекен от витрина. Ние всички застанахме срещу него. Галуей рече:

— Надявам се, вашият Ксаверий не говори; в противен случай, Ганувер, обвинявам ви в магьосничество и ще повдигна сензационен процес.

— Ето ти на новост — разнесе се рязък глас, който изговаряше ясно думите, и аз трепнах. — Достатъчно е, ако вие обвинявате себе си в неуместна шега.

— Ах! — рече Диге и прибра глава между раменете си. Всички бяха поразени. Що се отнася до Галуей, той положително се уплаши, аз видях това по безпомощното лице, с което той се стъписа. Дори Дюрок, нервно усмихнат, поклати глава.

— Да си идем! — полугласно рече Диге. — Работата е страшна!

— Надявам се, Ксаверий няма да ни нанесе оскърбление? — пошепна Галуей.

— Оставете, аз съм незлобив — рече манекенът с такъв тон, с какъвто говорят на глухи хора, и праметна крак върху крак.

— Ксаверий! — рече Ганувер. — Позволи да разкажа историята ти!

— Все ми е едно — отговори куклата, — аз съм механизъм.

Впечатлението беше потискащо и приказно. Ганувер явно се наслаждаваше от изненадата. Като издържа паузата, той рече:

— Преди две години умираше от глад някой си Никлас Екус; и аз получих от него писмо с предложение да купя автомата, над който той работел от петнайсет години. Описанието на тази машина беше

направено тъй подробно и интересно, че, с моя характер, оставаше само да посетя странния изобретател. Той живееше самотно. В една колиба, при дневната светлина, която озаряваше равномерно това благопристойно възрачно лице и бледите черти на неизлечимо болния Екус, сключих сделката. Заплатих триста хиляди и имах удоволствието да изслушам ужасния диалог на човека с подобие то му. „Ти ме спаси!“ — рече Екус, като раздрусваше чека пред автомата, и получи в отговор: „Аз те убих“. Действително Екус, чийто организъм беше разрушен от продължителните видения, свързани с тънкостите на гениалния механизъм, почина много скоро, след като разбогата, и аз, когато казах това на автомата, чух такава забележка: „Той е продал живота си също толкова евтино, колкото струва моят!“

— Ужасно! — рече Дюрок. — Ужасно! — повтори той в силна възбуда.

— Съгласен съм. — Ганувер погледна куклата и попита: — Ксаверий, чувствуваш ли нещо?

Всички побледняхме при този въпрос, очаквайки може би потресаващо „да“, след което можеше да настъпи смут. Автоматът люшна глава и скоро продума:

— Аз, Ксаверий, не чувствавам нищо, защото ти говориш сам със себе си.

— Ето отговор, достоен за жив човек! — забеляза Галуей. — Какво, какво има в този глупак? Как е устроен той?

— Не знам — рече Ганувер, — обяснявах ми, тъй като аз купих и патента, но малко нещо разбрах. Принципът на стенографията, радий, логическа система, разработена с помощта на чувствителни цифри — ето, струва ми се, всичко, което се е запазило в ума ми. За да извикаш думи, необходимо е при обръщението да казваш „Ксаверий“, иначе той мълчи.

— Самолюбив е — рече Томсон.

— И самодоволен — додаде Галуей.

— И влюбен в себе си — определи Диге. — Кажете му нещо, Ганувер, аз се страхувам!

— Добре, Ксаверий! Какво ни очаква днес и изобщо?

— Ето това се нарича да питаш както трябва! — разкиска се Галуей.

Автоматът люшна глава, отвори уста, захлопа с устни и аз чух резлив като скърцане на кепенци отговор:

— Мигар съм прорицател? Всички ще умрете; а ти, който ме питаш, ще умреш пръв.

При този отговор всички побягнаха като залени с вода.

— Стига, стига! — извика Диге. — Той е неук, този Ксаверий, сърдита съм ви, Ганувер! Това е непростително изобретение.

Излязох последен, като отнесох в тила си отговора на куклата: „Сърди се сама на себе си!“

— Наистина — рече Ганувер, изпаднал в явно нервно състояние — понякога думите му смайват, случва се също тъй, че отговорът не е на място, макар и рядко. Така веднъж казах: „Днес е топъл ден“ — и срещу мен изскочиха думите: „Хайде да прием“.

Всички бяхме развълнувани.

— Е какво, Санди? Учуден ли си? — попита Поп.

Аз бях учуден по-малко от всички, тъй като винаги очаквах най-невероятни явления, и сега се убедих, че възгледите ми за живота се потвърдиха по блестящ начин. Затова рекох:

— Какви ли още други неща ще срещнем у загадъчните творци?

Всички се разсмяха. Само Диге ме погледна, сбърчила вежди, като че питаше: „Защо си тук? Обясни.“

Но с мене не смятаха за необходимо или интересно да се занимават така, както вчера, и аз скромно застанах отзад. Възникнаха предложения да отидем да разгледаме оранжерията, дето се намираха редки тропически пеперуди, да разгледаме също тъй отново докараните картини на стари майстори и статуята, открита в Тибет, но след Ксаверий никой нямаше истинско желание за никакви развлечения. За него почнаха да говорят с такова увлечение, че не се виждаше краят на споровете и възклицанията.

— Вие много ли чудовища имате? — рече Диге на Ганувер.

— Някое и друго. Аз винаги съм обичал играчките, може би защото съм играл малко в детството си.

— Трябва да ви вземем под опека и да наложим секвестър върху капитала до пълнолетието ви — обяви Томсон.

— Наистина — продължаваше Диге — такава маса от пари за... хъм... прищевки. И какви прищевки!

— Вие сте права — много сериозно отговори Ганувер. — В бъдеще е възможно друго. Не знам.

— Тогава да питаме Ксаверий! — извика Галуей.

— Пошегувах се. Има прелест в разточителствата, които не носят загуби.

След това решиха все пак да отидат да видят тибетската статуя. От умора изпаднах в някакво затъпление, не съобразявах добре какво се върши. Почти спях стоешком, с отворени очи. Когато обществото тръгна, в пълно безразличие понечих да тръгна след него, но когато следващата врата го скри, аз, готов да падна на пода и да заспя, се спуснах към канапето, което се намираще до стената на широкия проход, и седнах на него в пълна изнемога. Бях уморен до отвращение към всичко. Апаратът на възприятията ми отказваше да работи. Твърде много имаше от всичко! Отпуснах глава на ръце, вцепених се, задряхмах и заспах. Както се оказа по-късно, Поп се върнал, обезпокоен от отсъствието ми, и се помъчил да ме събуди, но безуспешно. Тогава той извършил истинско предателство — върнал всички да видят как спи Санди Пруел, сразен от богатството, върху канапето на загадъчния дворец. И следователно аз съм бил известно време зрелище, но, разбира се, не съм знаел това.

— Нека спи — рекъл Ганувер, — хубаво е да спиш. Уважавам съня. Не го будете.

XIII

Аз избързах в разказа си само за да посоча колко дълбок беше моят сън. Просто известно време аз не съществувах.

Отворил очи, обърнах се и сладко сложих ръка под бузата си с намерение да поспя още. Между това съзнанието ми също се събуждаше и в това време, когато тялото молеше за блаженството на покоя, аз видях в цялостта си Молли да чупи орехи. След това връхлетя всичко: сънят изтече в студени струйки от крайниците ми и във вцепенението на неочакваността, тъй като след забвението споменът се яви с потресаващо темпо, аз скочих, седнах, разтревожих се и разтърках очи.

Беше вечер, а може би дори нощ. Огромен лунен прозорец стоеше пред мене. Електричеството не светеше. Спокоен полумрак се простираше от едни врати до други, сред сенките на високите и студени покои, дето разкошът беше потънал в сън. Лунната светлина проникваше дълбочината, като се озърташе сякаш. В тази смесица на дрезгавината с неприветливото осветление всичко изглеждаше по-друго, отколкото денем, сменило материалната яснота с призрачна лъчиста тревога. Линията от светлина, отбелязала по пътя си блясъка на бронзовата дръжка на вратата, коляното на статуята, среброто на полилея, се разтапяше в здрача — самичка в цялата мрачна далечина блестеше неизвестна точка от огледало или металически предмет... отде да знам? Около мене се простираше неведение. Станах, засрамен от това, че бях забравен като отлъчило се животно, без да разбирам, че само деликатността беше оставила Санди Пруел да спи тук, вместо да влачи полузаспалото му тяло през стотици врати.

Когато сме се наспали, не е нужно да гледаме часовника, вътре в нас, ако не точно, то с увереност е казано вече, че сме спали дълго. Без съмнение услугите ми не бяха извънредно нужни на Дюрок или Поп, иначе биха пратили за мене. Аз щях да бъда намерен и поставен пак в ход от вълнуващата опасност и любов към историята. Поради това бяха ми отнели нещо и аз се запътих да търся изход долу с чувство на

непоправима загуба. Аз бях забравил в съня си указанията на паметта относно посоката, по която бях дошъл насам, блуждаех мрачно, наслуки, и така бързах, че нямах ни време, ни желание да се любувам на обстановката. В просъница стигнах до един балкон, после, измъкнал се от примамливо сходните пространства на тази част от сградата, стигнах до една стълба ѝ като се спуснах долу, изпълних на широка площадка със затворени наоколо врати. Когато се изкачих пак, предприех кръгово пътешествие около външната стена, като се стараех да видя през цялото време от едната страна прозорци, но все не можех да намеря галерията, през която бях вървял през деня: ако я намерех, бих могъл да разчитам, ако не на незабавен успех, поне на това, че паметта ще заработи. Вместо това отново стигнах до затворена врата и трябваше да се върна назад и да рискувам да навляза във вътрешните проходи, където е съвсем тъмно.

Уморен, приседнах и, седнал, все се стремях да вървя, но издържах, докато не превъзмогнах огорчението от самотията си, която ме беше лишила от упорита съобразителност. Дотогава не бях докосвал електрическите ключове не от страх, че ще се озари цялото множество от помещения или ще се разнесе звън на тревога — това ми минаваше през ума вчера, — но защото не можех да ги намеря. Бях взел кибрит и светех около вратите и по нишите. Бях в един прелестен ъгъл, сред мебели от такъв вид и такава нежност, че на тях би могъл да седне само един чистоплътен младенец. Когато намерих ключа, реших се да го завъртя. Това беше малко от полза за мене; макар ярката светлина само по себе си да освежи приятно зрението ми, осветиха се само тези стени, които напомняха огледални езера с отражения на приказни перспективи. Търсейки ключове, можех да скитам тук цялата нощ. И тъй, оставил това намерение, аз се впуснах отново да търся съобщение с долния етаж на къщата и когато излязох, чух прекрасна музика, която долиташе тихо насам.

Спрях се като вдървен, сърцето ми заби. Всичко заскача в мене и обидата едва не се изля в сълзи. Ако дотогава обичта ми към Дюрок, дома на Ганувер и Молли беше още здраво закована, сега всички гвоздеи изскочиха и чувствата ми засвириха заедно с отдалечения оркестър, достигащ като че извън дома. Той провъзгласи тържеството и канеше. Аз слушах, измъчвайки се. Една музикална фраза — някаква откъслечна модулация на флейти — ме мамеше ли, мамеше;

положително тя носеше аромата на тъга и увлечение. Тогава развълнуван, като че тази музика беше моя, като че всичко най-хубаво, обещаващо от звуците ѝ, очакваше само мене, аз, срамувайки се сам не знам от какво, надявайки се и треперейки, се спуснах да търся проход надолу.

В неспокойните, си търсения извървах непознати пространства, на места озарени от все по-нагоре възходящата луна; толкова много, толкова много пъти спирах, за да съобразя набързо посоката, че съвсем ми се зави свят. Понякога, близо до центъра на ставащото долу, на който попадах случайно, музиката се чуваше по-силно, като ме дразнеше с нарастващата яснота на мелодията. Тогава изпадах в още по-голяма възбуда и извършвах кръгове през всички врати и завои, където можех свободно да вървя. От нетърпение чувствавах болка в гърба. Изведнъж с разтуптяно сърце дочух животрептящ взрив на цигулки и тръби нейде до себе си, както ми се стори, и като изминах колоните, видях разрязаната от горе до долу огнена черта на една завеса. Беше стълба. Сълзи бликнаха от очите ми. Разтреперан целият, отмахнах с нетърпелива ръка тежката материя, която ме закачи по главата, и почнах да слизам надолу с подкосявани от душевна буря крака. Оная музикална фраза, която ме беше пленила в сред лунните пространства, звучеше сега право в ушите ми и това беше както в деня на славата, сред морската битка край островите Ката-Гур, когато, много години по-късно, слизах на нажежения кей на Ахуан Скап, сред златни тръби и сини цветя.

XIV

Достатъчно беше да сляза по тази бяла, блестяща стълба сред художествени видения под сталактитите на кристалните полилеи, които озаряваха растения, сякаш току-що пренесени от тропическа гора да цъфтят сред блестящия мрамор — и моето настроение се изравни, съгласува се с онова, което ставаше. Аз не бях вече главно лице, на което се струваше, че присъствието му е най-важното. Лутанията горе ми помогнаха с това, че изнервен, стремителен, бях все пак не тъй разстроен, както можеше да стане по обикновения път. Вървах сам към целта, а не бях въведен тук. Ала онова, което видях, отведнъж се опря в гърдите ми, опря се с целия си блясък и взе да изтиква всичко. Почнах да се плаша и порядъчно изплашен, се спрях като пън сред паркета на една огромна, с истинска далечина зала, където се разхождаше множество народ — мъже и жени, облечени във фракове и извънредно красиви бални рокли. Музиката продължаваше да свири и издигна настроението ми от плахост на неговата предишна висота.

Тук имаше около сто и петдесет души, може би двеста. Едни разговаряха, насядали на групи, други минаваха през далечните срещу мен врати назад и напред, а тези врати откриваха златото на светлините и ярките дълбочини на стените, сякаш изпълнени с блещукащ син дим. Но благодарение на огледалата изглеждаше, че тук има още много други врати; в тяхната чиста пустота се отразяваше цялата зала с изпълващите я хора и аз, само като се вгледах, почнах да отличавам истинските проходи от огледалните феерии. Наоколо се разнасяше смях, говор; сияещи женски разговори, възклицания, които образуваха непрекъснат шум, лек шум — вятъра на пременената тълпа. До насядалите жени, които махаха ветрилата си и се обръщаха една към друга, стояха, накланяйки се като пчели около ясни цветове, черните фигури на мъжете в бели ръкавици, парфюмирани, наконтени, весели. Покрай мене минаха двама стройни мускулести мъже с упорити лица; върволица девойки, колебаещи се и леки, с бърза

походка, с цветя в косите и блестящи нишки около тънката шия. Отдясно седеше една много дебела жена с бухнала бяла прическа. В кръга на разсмелите се мъже стоеше един набит, червенобузест дебелак, който махаше с ръка, обсипана с пръстени; той разказваше нещо. Слугите, с изпънати ръце на панталоните, се плъзгаха сред движението на гостите, като се провираха и припкаха с ловкостта на танцьори. А музиката, докосвайки душите със студ и огън, носеше всичко това, както вятърът носи кораба в Чудесната страна.

В първата минута очаквах със скръб, че ще ме попитат какво правя тук и не получили задоволителен отговор, ще ме изведат навън. Ала си спомних, че Ганувер ме нарече гост, че поради това съм равен между гостите и преодолял смущението си, почнах да се оглеждам като попаднала на бал котка, макар че не смеех да си ида, нито да се отдръпна нейде настрана. На два пъти ми се стори, че виждам Молли, но, уви! — бяха други девойки, които само отдалече приличаха на нея. Лакеят, който притичваше с поднос, сърдито примижа и аз издържах погледа му с невинно лице и дори кимнах. Няколко мъже и жени, минавайки, ме изгледаха така, както оглеждат непознат, който се е подхлъзнал на улицата. Но аз се чувствувах глупаво не от липса на навик, а само защото бях в пълно неведение. Не знаех срещал ли се е Ганувер с Молли, имало ли е обяснения, сцени, не знаех къде е Естамп, не знаех какво правят Поп и Дюрок. Освен това не видях никого от тях и в това време, когато почнах да мисля за това още веднъж, ненадейно зърнах влизацията от страничните врати Ганувер.

Още на вратата, обърнал глава, той каза нещо на вървящия с него Дюрок и незабавно след това почна да говори с Диге, ръката на която носеше на свития си лакът. Към тях изведнъж се приближиха няколко души. Беловласа дама, която смятах прикована завинаги на своето кресло, изведнъж стана, изпъчи се с бързината на гъсок и се понесе към влезлите. Групата отведнъж се увеличи, стана най-голямата от всички групи в залата и сърцето ми заби силно, когато видях приближаващия се към нея сякаш от огледалата или от въздуха — така неочаквано се озова той тука — Естамп. Бях уверен, че ей сега ще се яви Молли, защото подозирах, че Естамп е бил целия ден с нея.

Като се поколебах, излязох от плена на шумното движение около мене и се насочих към Ганувер, застанал малко зад беловласата жена,

която говореше тъй бързо, че огромният ѝ бюст се люлееше като чифт коркови кълба, хвърлени на някой давец се.

Ганувер беше кротък и бледен. Лицето му се беше удължило страшно, устата му беше станала уста на стар човек. Като че в нея непрекъснато потреперваше нещо при всеки възглас или обръщение. Диге, снела ръката си в ръкавица, затваряше и разтваряше щраусовото ветрило; лицето ѝ, станало още по-красиво от мургавите ѝ голи рамене, изглеждаше властно, значително. Облечена беше в прозрачна сива коприна. Тя се усмихваше. Дюрок ме забеляза пръв и като продължаваше да говори с един мършав испанец, протегна ръка и се докосна до рамото ми. Зарадвах се страшно; веднага след това се обърна и Ганувер, който ме изгледа един миг с разсеян поглед, но веднага ме позна и протегнал също ръка, весело разроши косата ми. Стоях, като се усмихвах от дъното на душата си. Той, види се, разбра състоянието ми, тъй като рече: „Е, какво има, Санди, приятелю?“ И от тези прости думи, от прекрасната му усмивка и явното разположение към мене от страна на хората, които бях срещнал едва вчера, цялата ми свенливост изчезна. Аз пламнах, почервнях и възликувах.

— Е, какво, поспа ли? — рече Дюрок.

Аз отново пламнах. Няколко души ме погледнаха със забавно недоумение. Ганувер ме вмъкна в средата.

— Той е мой възпитаник — рече. — На вас, дон Естебан, ще ви трябва добър капитан след десет години, ето ви го и го наричат Санди... е, как беше, Естамп?

— Пруел — рекох, — Санди Пруел.

— Много е самолюбив — забеляза Естамп, — смел и решителен като Колумб.

Испанецът мълчаливо измъкна от портфейла си визитната си картичка и ми я подаде, като рече:

— След десет години, а ако умра, моят син ще ви даде някакъв параход.

Взех картичката и без да я погледна, я пяхнах в джоба. Разбихах, че това е шега, игра, у мене се яви желание да поддържам честта на стария, добър кондотиер, какъвто се смятах в най-съкровениите кътчета на душата си.

— Много ми е приятно — заявих, като се кланях с всичката грация, на която бях способен. — Ще я погледна също след десет

години, а ако умра, ще оставя син, за да може той да прочете какво е написано там.

Всички се разсмяха.

— Не сте сбъркали! — рече дон Естебан на Ганувер.

— О! Не, разбира се — отговори Ганувер и аз бях оставен при триумфа и сърдечното си веселие. Групата мина към другия край на залата. Обърнах се, въздъхнах свободно за първи път, преминах още веднъж между цялото общество като див мустанг сред нервни пауни и седнах в къта, отдето се виждаше цялата зала, но дето никой не ми бъркаше да мисля.

Скоро видях Томсон и Галуей с три дами в отлично разположение на духа. Като се полюляваше на върховете на обущата си, с мушнати в джобовете ръце и потрепваща буза, Галуей говореше и се смееше. Томсон се вслушваше благосклонно: едната дама в желанието си да прекъсне Галуей докосваше ръката му със сгънато ветрило, двете други се споглеждаха помежду си, от време на време се кискаха. И тъй нищо не беше станало. Но какво ставаше с Молли — с девойката Молли, която беше напуснала сестра си, за да удържи думата си, с девойката, която, по-мила и по-красива от всички, които видях тази вечер, трябваше да се радва и да сияе тук и да върви под ръка с Ганувер, като се срамува от себе си и щастието, от което искаше да се отрече, защото се страхуваше от нещо, което може да бъде страшно само за една жена? Какви причини я задържаха? Направих три предположения: Молли се е размислила и се е върнала; Молли е болна и Молли е била вече, „Да, тя е била — рекох, вълнувайки се като за себе си — и обясненията ѝ с Ганувер не са устояли срещу Диге. Той ѝ е изменил. Затова той страда, преживял сцената, която дълбоко го е разклатила, но е безсилна отново да запали слънцето над неговата помрачена душа.“ Ако знаех къде е сега, тоест ако тя беше нейде наблизо, сигурно бих направил една от безумните си постъпки — бих отишъл при нея и бих я довел тук; във всеки случай бих се опитал да я доведа. Но може би беше станало нещо такова, за което е невъзможно да се досетиш. Ами ако изведнъж е умряла и от Ганувер е скрито всичко?

Щом помислих това, страшната мисъл почна неотстъпно да се върти в ума ми, още повече че малкото, което ми беше известно в тази работа, оставяше обширни празнини, допускащи каквото и да е

предположение. Виждах Лемарен; този вид хора ми беше добре познат и аз знаех колко изобретателни са хулиганите, обзети от мания или корист. Решително трябваше да видя Поп, за да се успокоя.

Като не си давах сам сметка за това, желяех радост на днешната вечер не само защото исках щастлива среща на две ръце, разделени от сложни обстоятелства — у мене се надигаше потребност от тържество, набелязано от човешката воля, и страстно желание, толкова красиво в тези необикновени условия. Работата стоеше така, че аз не желяех никакъв друг край, нищо, освен появяването на Молли, появяване, което катурваше целия тъмен план — весело плискане на майски сребърен ручей, и нищо друго не можеше да ми послужи като оправдание за това, в което аз, съгласно неизследваните закони на човешките срещи, взех неволно, макар и съвсем повърхностно участие.

Не бива обаче да се предполага, че мислите ми в това време са се изразили в такива думи — аз бях тогава още далеч от привичното изкуство на възрастните хора да ограждат с чертата на думата мержелеещите се като пяна образи. Но те не останаха без израз; вместо мене музиката на скрития в галерията оркестър изразяваше моя душевен свят.

Да, само за двайсет и четири часа Санди Пруел беше израснал подобно растението на индийския маг, посадено със семе и след трийсет минути разпуснало зелени листа. Аз бях по-стар, по-умен, по-тих. Бих могъл, разбира се, да седна с голямо удоволствие и да играя, като търкалям варени твърди яйца — тая игра се нарича „ще изядеш черупката“ — но можех също тъй да доловя същината на неказаното в казаното. На мене положително ми беше необходим Поп, но аз не смеех още да скитам където искам, за да го търся, и когато той най-сетне приближи, забелязал ме случайно, на мене като че ми дадох да пия вода след солено ядене. Той беше във фрак, с ръкавици, имаше поради това нов вид, но ми беше все едно. Аз скочих и тръгнах към него.

— Ето на — рече Поп и като се озърна леко, додаде тихо, — днес ще стане нещо. Ще видите. Не скривам от вас, защото съм възбуден и вие много направихте за нас. Пригответе се: още не се знае какво може да стане.

— Кога? Сега ли?

— Не. Няма да кажа нищо повече. Не се ли сърдите, че ви оставихме да си отспите?

— Поп — рекох, без да обръщам внимание на неговата разсеяна шеговитост, — мили Поп, знам, че питам глупаво, но... но... аз имам право. Така мисля. Успокойте ме и кажете: какво става с Молли?

— Е, защо ви е Молли? — рече той, като се смееше и свиваше рамене. — Молли — той постави ударение — скоро ще бъде Емилия Ганувер и ние ще отидем да прием чай при нея. Не е ли така?

— Как? Тя тук ли е?

— Не.

Мълчах със сърдито лице.

— Успокойте се — рече Поп, — не бива така да се вълнувате. Всичко ще стане, щом му дойде времето. Искате ли сладолед?

Преди да успее да отговоря, той задържа шестствуващия с поднос Паркер, чието крайно загрижено лице свидетелствуваше, че вечерта се е отразила посвоему в душата му и го е уморила.

— Паркер — рече Поп, — сладолед за мене и Санди, големи порции.

— Слушам — рече старецът сега вече с извънредно оживен, дори заинтересуван вид, като че в искането на сладолед се съдържаше цялата работа тая вечер. — Но какъв? Ягодов, портокалов, фъстъчен, от розови листа, с каймак, с ванилия, крем брюле или...

— С кафе — прекъсна го Поп. — А за вас, Санди? Аз реших да покажа „опитност“ и поисках ананасов, но — уви! — той беше по-лош от кафения, който опитах от кристалната чашка на Поп. Докато Паркер ходеше, Поп ми назоваваше имената на някои хора в залата, но аз забравих всички. Мислех за Молли и чувството ми, което ме зовеше в Чудесната страна.

Мислех също колко просто, колко великодушно по отношение на мене би било от страна на Поп — още през деня, когато ядохме и пихме — да каже: „Санди, ето каква е нашата работа...“ — и с ясният език на приятелско доверие да ме посвети като рицар на заплетените тайни. Предпазливостта, краткото познанство и всичко друго, което можеше да пречи на Поп, аз отхвърлях, дори не се мъчех да мисля за това — така доверявах сам на себе си.

Поп мълчеше, после от голяма щедрост забодя в подутата ми глава последната загадка.

— Аз няма да бъда на трапезата — рече той, — много ви моля, не разпитвайте за причините гласно и не ме търсете, за да се обърне на моето отсъствие колкото се може по-малко внимание.

— Не съм толкова глупав — отговорих с обида, която беше още по-остра поради заболялия ме от сладоледа зъб, — не съм толкова глупав, че да ми казвате това като на мъничък.

— Много добре — рече той сухо и си отиде, като ме остави между насядалите около това място привлекателни, но ненужни ми дами, и аз взех да се премествам по-далеч от тях, докато не се озовах в самия ъгъл. Ако можех да преброя учудените погледи, които ми бяха хвърлени през тази вечер от различни хора, те вероятно биха били достатъчни да накарат да избяга от трибуната и най-безцеремонния оратор. Какво от това? Аз седях, заобиколен от гърбове с бели и розови деколтета, вдъхвах тънки парфюми и гледах пешовете на фраковете, които ми пречеха да видя движението в залата. Моята мнителност се изостри с припадък от страх, че Поп ще разкаже на Ганувер за моята грубост и няма да ме пуснат до трапезата; не видял нищо, забравен от всички, отхвърлен, аз ще скитам между светлините и цветовете, после Томсон ще стреля срещу мен с тежък револвер и аз, изпускайки последна въздишка в ръцете на Дюрок, ще кажа на плачещата над мене Молли: „Не плачете. Санди умира, както живя, но той никога няма да пита гласно къде е вашият наконтен Пол, защото аз съм възпитан от морето, което учи на мълчание.“

Така тържествено мина в мене тази сцена и така ме развълнува, че исках вече да стана, за да се отправя в стаята си, да дръпна връвта на стенния асансьор и да седна мрачно насаме с бутилката виното. Изведнъж се появи човек в ливрея с галони и каза нещо високо. Движението в залата се промени. Гостите потекоха към следващата зала, която блестеше в гълъбов дим и станал отново любопитен, аз също тръгнах сред лекия шум на нагиздената, оживена тълпа, като се блъсках сегиз-тогиз и не много скандално със съседите по шествие.

XV

Когато влязох в синята зала, дето във великолепния паркет се отразяваха светлините на полилеите, а също и краката ми до колене, минах покрай една изпусната роза и я повдигнах, за да ми носи щастие, като си рекох, че ако в цветето има четно число листенца, ще видя днес Молли. Докато ги късах в стиснатата си шепа, за да не правя боклук, и се спъвах сред шлейфовете, забелязах, че ме гледат чифт черни очи от румено кокетливо лице. „Обича, не ме обича — рече ми тази жена, — как излезе при вас?“ Дружките и ме заобиколиха и аз пъгнах набързо ръка в джоба, като се оглеждах между хубавиците, които бяха взели Санди, наистина много мило, на подбив. Рекох: „Не излезе нищо“ — и сигурно бях печален, защото ме оставиха, като ми пъгнаха в ръката още едно цвете, което аз сложих машинално в същия джоб и си дадох изведнъж от голяма злоба клетва никога да не се женя.

Бях смутен, но скоро се окопитих и взех да се оглеждам къде съм попаднал. През това време бях минал три или четири врати. Ако първата зала беше много голяма, тази мога да нарека с право грамадна. Тя беше облечена в зелено моаре, с мраморен под, чиито вдлъбнатини с тънка чудновата резба бяха запълнени с полирано сребро. По стените нямаше огледала и картини; от потона до пода те бяха разделени вертикално на равни разстояния с лилави летвички, покрити със ситни сребърни шарки. Шест полилея висяха по една линия през средата на потона, а промеждутъците между полилеите и ъглите на залата блестяха с живопис. Нямаше прозорци, нямаше също и други врати; в нишите стояха статуи. Всички гости, влезли тук, ставаха по-дребни, сякаш ги гледах от третия етаж на площада — тъй висок и просторен беше размерът на помещението.

Една трета от пространството беше заета цяла от маси, покрити с извънредно бели като морска пяна покривки; маси градини, тъй като върху всяка от тях сияеха купища свежи цветя. Масите или по-точно едната маса във вид на четириъгълник, празна вътре, с проходи вътре в тесните краища на четириъгълника, образуваха два правоъгълни „С“,

обърнати един към друг и не съвсем плътно склучени. На тях от единия край до другия като орнамент от цветни камъни блестяха огньовете на вината, златото, среброто и чудните вази, от които между редките плодове се спущаше зелената сянка на пълзящи растения с виещи се пипала, полегнали върху покривката. Около масите леки кресла, обвити с маслинозелено кадифе, очакваха гостите. На еднакво разстояние от ъглите на четирийъгълника, образуван от масите, се издигаха високи вити бронзови — колони с гигантски канделабри и в тях горяха истински свещи. Светлината беше тъй силна, че и в най-отдалеченото място различавах с точност чертите на хората; може да се каже, че от светлината беше горещо на очите.

Всички насядаха, като шумяха с роклите и движението на столовете; носеше се тътнеж, обвеян със звънливо ехо. Изведнъж някаква дума, която отчетливо се изтръгна от глъчката, обходи стените. Аз се промъквах към онова място, гдето виждах Ганувер с Дюрок и Диге, но колкото и да търсех, не можах да забележа Естапм и Поп. Търсейки с очи свободно място в тоя край на масата — по-близо до вратата, през която влязох, — видях много още незаети места, но по-скоро бих дал да ми отсекаят ръката, отколкото да седна там, защото се страхувах да се окажа далеч от познатите лица. В това време Дюрок ме видя и като прекъсна разговора, се приближи с нищо не означаващ вид.

— Ти ще седнеш до мене — рече той, — затуй седни на онова място, което ще бъде вляво от мен. — Като каза това, той бавно се отдалечи и в скоро време, когато повечето от гостите насядаха, аз заех креслото си пред масата; от дясната ми страна беше Дюрок, а от лявата — висока, тънка като върлина дама на около четирийсет години с лице на червенокос слаб мъж и такива дълги нокти на кутретата, че можеше, според мене, смело да мине без вилица. По тази дама брилянтите висяха като френско грозде на храст, а острия ѝ гол лакът чувствувах в слабините си дори от разстояние. Ганувер седна отсреща по диагонал от мене; а срещу него, между Дюрок и Галуей, се настани Диге. Томсон седеше между Галуей и оня испанец, чиято картичка се канех да прочета след десет години.

Около мене разговорът не секваше. Звукът на този разговор прелиташе от едно лице на друго, от едно към две, пак към едно, три, две и тъй непрестанно, че ми се струваше — всички говорят като

инструменти на оркестър, развивайки всеки своите ноти думи. Но аз нищо не разбирах. Бях обезкуражен от поставения пред мене прибор. Той заслужаваше да бъде поставен в музея под стъклен калпак. Сухата дама, допряла лорнет до очите си, ме огледа старателно, с което ме смути, и ми каза нещо, но аз, не разбрал нищо, отговорих: „Да, така е“. Тя вече не ме заговорваше, не ме гледаше и аз се радвах от душа, че с нищо не съм ѝ харесал. Изобщо аз бях като в мъгла. През това време, започвайки да се ориентирам в онова, което става, тоест принуждавайки се да забележа отделни черти от действието, аз видях, че около масите се движат изящни позлатени колички на високи колелца, пълни с блестящи съдини, изпод капаците на които се виеше пара, а под дъното горяха сините огньове на спиртниците. Чинията ми изчезна и бе върната от бог знае отде взела се във въздуха ръка. С какво? Трябваше да го изям, за да узная това. Замириса на такава гастрономия, на такива кулинарни хитрости, че ми се струваше — достатъчно е да хапнеш малко, за да се опиеш само от възбудата при мисълта, че си ял от това ароматично изкуство. И ето, колкото и да изглежда може би странно, мене изведнъж ме грабна зверски момчешки глад, който беше се набрал отдавна между потискащите го впечатления; изсуших една висока прозрачна чаша с черно вино, върнах се към себе си и изядох два пъти всичко без остатък, поради което чинията се върна пълна за трети път. Оставих я да стои и отново пих вино. От всички страни виждах поднасяни към устните чаши и бокали. Под потона, в другия край на залата, от един широк балкон гръмна оркестър и продължи по-тихо от шума на масата, като ми напомняше за блестящата страна.

В това време почна да бие невидим часовник, удари ясно и бавно единайсет, като заглуши със звука си всичко: врявата и оркестъра. В разговора, надясно от мене, прозвуча думата „Естамп“.

— Къде е Естамп? — обърна се Ганувер към Дюрок. — След обедата той изведнъж изчезна и не се яви. А къде е Поп?

— Само преди половин час — отговори Дюрок — Поп ми се оплака от непоносимо главоболие и сигурно е отишъл да си полегне. Не се съмнявам, че ще се яви. Естамп едва ли ще дочакаме.

— Защо?

— Ами... защото го видях... тет-а-тет...

— Т-така — рече Ганувер помръкнал, — днес всички си отиват още от сутринта. Появяват се и изчезват. Ето, няма го още капитан Орсуна. Аз така чаках този ден...

В това време долетя на масата дебел черен човек с бръснато, кръгло лице, гладко и загоряло.

Ето ме — рече той, — не закачайте капитан Орсуна. Слушайте каква беше историята! Ние попаднахме на феи!

— Как, феи ли? — рече Ганувер. — Слушайте, Дюрок, това е забавно!

— Трябваше да доведете феята — забеляза Диге, като отпи една глътка от тесния бокал.

— Ясно защо сте закъснели — забеляза Галуей. — Аз съвсем не бих дошъл.

— Е, ама вие... — рече капитанът, който, види се, бързаше да разправи за произшествието. В една секунда той изпи чаша вино, бодна с вилицата в чинията и взе да чисти една круша, като помахваше с ножа и повдигаше вежди, когато, разказвайки, се чудеше сам. — Вие сте друго нещо, а аз, видите ли, съм много зает. Та ето, откарах яхтата в дока и се връщах с катера. Плавахме около старата дига, дето стои закованият павилион. Беше около осем часа и слънцето залязваше. Катерът мина близо до храстите, с които е обрасла дигата от петата шамандура до Ледения ручей. Когато се изравних с южния ъгъл на павилиона, случайно погледнах там и видях между храстите досам водата прекрасна млада девойка в копринена бяла рокля с голи ръце и шия, на която сияеше пламенна бисерна огърлица. Тя беше боса...

— Боса — извика Галуей в същото време, когато Ганувер, отметнат назад, почна изведнъж да слуша напрегнато. Дюрок пазеше любезна, непроницаема усмивка, а Диге излеко повдигна вежди и весело ги сведе в усмивката на горната част от лицето. Всички бяха заинтригувани.

Капитанът, притворил очи, категорично поклати глава и с досада въздъхна.

— Тя беше боса — това е напълно точен израз, и чехлите ѝ стояха до нея, а чорапите ѝ висяха на едно клонче — наистина много милички чорапчета, — паяжина и блясък. Феята държеше единия крак във водата, хванала с ръце ствола на една леска. Другият ѝ крак — капитанът хвърли към Диге разкаян поглед, като се прекъсна сам, —

моля за прошка — другият ѝ крак беше много малък. Разбира се, оня, който беше във водата, не порасна за минута...

— Кракът... — пресече го Диге, като гледаше тънката си ръка.

— Да. Казах, че съм виновен. Та ето, викнах: „Стоп! Заден ход!“ И ние се спряхме като ловджийско куче над пъдпъдък. Ще кажа: вземете четка, нарисуйте я. Това беше фея, кълна се в честта си! „Послушайте — рекох, — коя сте вие?“... Катерът заобиколи храстите и застана пред нея не с недоволно, но бих казал, с безразлично лице. Тя мълчеше и ни гледаше; попитах я: „Какво правите тук?“. Преставете си, отговорът ѝ беше такъв, че престанах да се съмнявам във вълшебния ѝ произход. Тя каза много просто и вразумително, но с глас, о, какъв хубав глас беше той! — гласът беше не на прост човек, гласът беше...

— Хайде — пресече го Томсон с присъщата му рязка тишина на тона, — освен глас е имало и още нещо.

Разгорещеният капитан нервно отмести чашата си.

— Тя каза — повтори капитанът, чиито слепоочия бяха почервенели — ето що: „Отекъл ми е кракът, защото тези токове са повисоки, отколкото съм свикнала да нося“. Това е всичко! А? — той се плесна с две ръце по коленете и попита: — Как ви се струва? Коя госпожица ще отговори така в такава минута? Не успях да се влюбя, защото тя, приклепнала грациозно, събра домакинството си и изчезна.

И капитанът се залови да пие виното си.

— Била е някоя камериерка — рече Диге, — но тъй като слънцето е залязвало, неговият ефект ви е подействувал субективно.

Галуей измуча нещо. Изведнъж всички млъкнаха — нечие мълчание, настъпило внезапно и строго, запуши устата на всички. Беше млъкнал Ганувер, който и дотогава почти не беше проронил нито дума, а сега мълчеше със странен поглед и бледо лице, по което се стичаше пот. Очите му бавно се възвиха към Дюрок и се спряха, но в отвърналия му поглед имаше само спокойна светлина.

Ганувер въздъхна и се разсмя много високо и май че малко по-дълго, отколкото понасят везните на нервния такт.

— Орсуна, радост моя, капитане на капитаните! — рече той. — На носа Гарден, откакто купих от Траулер този дом, се е поселил толкова народ, че женското население стана много разнообразно. Вашата Фея на Мъничкия крак сигурно има татко и мама; що се отнася

до мене, аз не виждам тук засега друга фея, освен Диге Аллавиз, но тя не може, мисля, да изчезне.

— Мили Еверест, вашето „засега“ има не съвсем точен смисъл — рече хубавицата, която се владееше както не може по-добре, и, види се, не придаваше никакво значение на разказа на Орсуна.

Ако в това време имаше на масата човек, който се страхуваше да обърне внимание на пламналите си бузи, това бях аз. Сърцето ми биеше тъй, че виното в чашата, която държах, потреперваше на тласъци. Без всякакви доказателства и обяснения знаех вече, че капитанът е видял Молли и че тя ще дойде тук здрава и читава под защитата на верния на приятелите си Санди.

Разговорът стана по-сух, по-нервен, а после премина в градушка от шеги, с които обсипаха капитана. Той рече:

— Закъснях по друга причина. Очаквах връщането на жена си с влака от десет и дванайсет, но тя, както мисля сега, ще дойде утре.

— Много жалко — рече Ганувер, — аз се надявах да видя вашата мила Бетси. Надявам се, феята не ѝ е навредила в сърцето ви.

— Хо! Разбира се, не.

— Око на художник и сърце на булдог! — рече Галуей.

Капитанът се прокашля шумно.

— Не съвсем така. Око на булдог и сърце на художник. Впрочем аз ще си наляя още от това превъзходно вино, от което човек добива отведнъж четири очи.

Ганувер погледна настрана. Тозчас дотича слугата, комуто беше дадено кратко нареждане. Не мина минута и три удара на гонга вързаха шума и стана ако не съвсем тихо, то доста спокойно, за да се говори. Ганувер искаше да говори, виждах това по устремените върху него погледи; той се изправи, сложил ръце на масата с дланите надолу, и заповяда на оркестъра да млъкне.

— Гости! — рече Ганувер толкова високо, че го чуваха всички; ясният резонанс на тази огромна зала позволяваше на човека да напруга с мярка гласа си. — Вие сте мои гости, мои приятели и другари. Вие ми оказахте честта да посетите моя дом в деня, когато преди четири години ходех още с обуца без подметки и не знаех какво ще стане с мене.

Ганувер млъкна. През цялата тази сцена той често се спираше, но без усилие или стеснение, а като че се вслушваше в нещо, и

продължаваше също тъй спокойно:

— Мнозина от вас са пристигнали с параход или по железницата, за да ми доставят удоволствието да прекараме заедно няколко дни. Виждам лица, които ми напомнят дните на опасност и веселие, на случайности, приключения, тревоги, дела и радости.

Под ваше началство, Том Клертон, аз служих в митницата Сан-Риол и вие напуснахте службата, когато аз бях несправедливо обвинен от капитана на „Тереза“ в благосклонност към друг параход „Орландо“.

— Амелия Корниус! Четири месеца вие ми давахте на кредит стая, закуска и обед и аз досега не съм ви платил — от малодушие и лекомислие ли, не знам, но не съм ви платил. Тия дни ще изясним този въпрос.

— Уйлям Уйлсон! Във вашата вила аз оздравях от тифус и вие всеки ден ми четяхте вестници, когато след кризата не можех да вдигна ни глава, ни ръце.

— Люк Арадан! Вие, макар да имахте работа с такъв неврастеник милионер като мене, се съгласихте да вземете моя капитал под свое ръководство, като ме избавите от делови мисли, жестове, дни, часове и минути, и в три години увеличихте основния капитал трийсет и седем пъти.

— Хенри Токвил! На вашата банка дължа сполучливия залог, запазването на тайната и връщането на златната верига.

— Лейтенант Глаудис! Вие сме спасихте на лов, когато висях над пропастта, като се крепях не знам за какво.

— Георг Барк! Вие се хвърлихте след мене във водата от борда на „Индиана“, когато паднах там през време на бурята близо до Аден.

— Леон Дегуст! Вашият гений въплъти трескавия ми блян в строгата и прекрасна конструкция на тая сграда, дето седим. Аз ставам да ви приветствувам и вдигам този бокал за минутното гневно фучене, с което ме изслушахте първоначално, осмяхте ме и червенеехте четвърт час; най-сетне казахте: Честна дума, заслужава да се помисли за това. Само че ще добавя на плочата пред вратата:

АРХИТЕКТ ДЕГУСТ, ВРЕМЕННО ПОБЪРКАН, МОЛИ ЗДРАВИТЕ УМОВЕ ДА НЕ ГО
БЕЗПОКОЯТ ТРИ-ЧЕТИРИ МЕСЕЦА

Загледан в тая посока, накъдето гледаше Ганувер, видях един стар грозен човек с високомерен израз на дебелия лице и иронична вежда; след като изслуша Ганувер, Дегуст стана тежко, опря се с длани на масата и като погледна встрани, рече:

— Поласкан съм много.

След като каза тия думи, той седна с вид на крайно облекчение. Ганувер се засмя.

— Е — рече той, като извади часовника, — определено е в дванайсет, сега е полунощ без пет минути — той се замисли с изстинала усмивка, но тозчас трепна: — Искам да не се сърдят ония, за които не казах нищо, но вие виждате, че аз помня добре всичко. И тъй, аз помня за всички всичко, всички срещи и разговори; аз отново преживях миналото във ваше лице и съм също тъй в него сега, както и тогава. Но длъжен съм да кажа още, че парите ми дадоха възможност да осъществя манията си. Не мога да ви я обясня в кратки думи. Навярно тази страст може да бъде наречена така: могъщество на жеста. Освен това аз си представих друг свят, който съществува зад стената, тайното в явното, непоколебимостта на строителните грамади, с която мога да си играя с едно натискане на пръста. И — това разбрах неотдавна — очаквах, че осъществил прищявката, станала непосредна потребност, аз ще намеря в дълбочината на тайните наши зависимости от формата равно на нейната сложност съдържание. Едва ли забавите на моя ум, обладаващи обаче непреодолима власт над душата, биха били осъществени в такава степен, както това направи по мое желание Дегуст, ако не беше обещанието, което дадох... на едно лице — работата се отнася до миналото. Тогава ние, двама бедняци, седнали под покрива на един запуснат сайвант, на земята, дето бяхме закопали купчината чисто злато, естествено ограбихме в мечтите си цялата Шехеразада. Това лице, за чиято съдба сега не знам нищо, притежаваше живо въображение и страст да обзавежда дворци по свой вкус. Трябва да призная, аз изоставах далеч от него в изкуството да измислям. То ме победи с такива картини, че аз бях във възторг. То казваше: „Щом е за мечтаене, нека мечтаем...“ През това време започна да бие дванадесет часа.

— Диге — рече Ганувер, като ѝ се усмихваше с вид на заговорник, — хайде, постъпете, както са постъпвали едно време Али Баба и неговите четирийсет разбойника!

— Какво ще стане? — извика любопитен глас от другия край на масата.

Диге стана засмяна.

— Ние ще ви покажем! — заяви тя ѝ ако се вълнуваше, не можеше да се забележи нищо от това. — Откровено ще кажа, сама не знам какво ще стане. Ако къщата почне да лети по въздуха, дръжете се за столовете!

— Вие помните как?... — рече Ганувер на Диге.

— О, да. Напълно.

Тя се приближи до един от огромните канделабри, за които вече говорих, и простря ръка към позлатеното му стебло, покрито със спускащи се надолу изпъкнали ивици. Като се вгледа, за да не сбърка, Диге намери и натисна надолу една от тези ивици. Погледът ѝ се разшири, лицето ѝ трепна леко, не устояло на мига на тържеството, което блесна затаено. И в същия миг, когато взе предварително да ми се вие свят, всичко остана, както си беше, на мястото. Още някое време би по нервите онова вътрешно брониране, което върши човек, ако спусъкът е дал засечка, очаквайки закъснелия изстрел, след това избухна шум и смях.

— Отново! — извика дон Естебан.

— Глоба — рече Орсунa.

— Не е хубаво да дразним малките! — забеляза Галуей.

— Пфу, колко глупаво е това — извика Диге и тупна с крак. — Колко злобно се шегувате, Ганувер!

По лицето ѝ премина нервна сянка; тя решително се оттегли и седна на мястото си, като хапеше устни.

Ганувер се разсърди. Той пламна, стана бързо и рече:

— Не съм виновен. Наблюдението за редовността е възложено на Поп. Той ще бъде повикан да отговаря. Аз самият...

Ядосан, както това личеше по резките му движения, той се приближи до канделабъра, дръпна металическата извивка и пак я върна. И подчинявайки се на това незначително движение, всички стени на залата наоколо изведнъж се отделиха от тавана с празна, светла черта и потънали отведнъж в пода, изчезнаха. Това стана

безшумно. Аз се олюлях. Заедно със седалото на креслото като че заплувах нагоре.

По това време аз вече несъзнателно повтарях: „Молли няма да дойде“ — като изпитвах душевна празнота и трезва горчивина при последния удар на часовника и треперех преди това от всяко възклицание, когато ми се струваше, че са се появили нови лица. Но падането на стените, което стана така безукорно плавно, че не се поклати дори виното в чашата, изби от мене с един ужасен удар всички чувства. Стори ми се, че залата излетя нависоко, между приказните колони. Всички, които бяха тук, извикаха; уплахата и неочакваността накараха хората да наскочат. Сякаш изреваха невидими тръби, ефектът подеждаше като срутване и се превърна в сияние от приказно ярка сила — така остро засвети то.

За да изобразя зрелището, което се откри с темпото на апоплектичен удар, принуден съм да приложа по-късните си знания в изкуството и материала, хвърлени от Ганувер из небитието в атака на събранието. Ние бяхме обкръжени с колонада от черен мрамор, отразена от прозрачната дълбочина на огледало, широко не по-малко от двама фута и обхващащо пода на предишната зала с привидна четириъгълна пропаст. Редиците колони, по четири във всяка редица, бяха обърнати с фланг към общия център и разделени от проходи с еднаква ширина в целия им четириъгълен строй. Цоклите, на които стояха, бяха високи и масивни. Между колоните струяха един над друг искрометните водни стълбове на фонтаните — три струи на всеки фонтан; при падането си те наподобяваха изгънато перо. Всичко това, повторено от прозрачното огледално дъно, стоеше като светла дълбочина, украсена отгоре и отдолу с взаимно обърната колонада. Линията на отражението, намирайки се на едно равнище с пода на залата и подовете на пространствата, които блестяха зад колоните, придаваха на основата на зрелището видимост на килими, разстлани във въздуха. Отвъд колоните, в светлината на кристалните лампи от вишневи цвят, които хвърляха върху топлата белота на седефа и слоновата кост отблясък на зора, се намираха залите видения. Блясъкът се струеше като газ. Седефът, среброто, белият кехлибар, мраморът, гигантските огледала и гоблени с бисерна дълбочина в кошмарната мъгла на странни пейзажи; мебелите — по-капризни и по-прелестни от въздушни гирлянди в лунна нощ — не будеха дори

желание да разглеждаш подробностите. Замислено и показано като хор, действащ със съгласието на многото гласове, това артистично безумие сияеше зад черния мрамор, като утро през нощ.

А в това време отдалеченият от мене край на залата, под галерията за оркестъра, показваше зрелище, дете неговият творец беше слязъл от поразяващата красота към удоволствието на точното и завършено впечатление. Подът беше постлан от единия край до другия с бяла кожа, чиста като първи сняг. Отляво блестеше камина от лято сребро с шарки от малахит, а бръшлян скриваше стените, от корниза до пода, като пропускаше блясъка на овалните огледала през килим от тъмнозелени листа.

Долу на позлатената решетка, която обикаляше трите стени, се виеше жълт орнамент от рози. Тази стая или мъничка зала с бяла матова светлина от един полилей — истински бисерен накит от прозрачни кълба, които висяха в обърнат конус — спря напълно вниманието ми; аз се загледах в прекрасната ѝ уютност и когато се обърнах най-сетне да видя няма ли още нещо зад мене, видях, че Дюрок стана, прострял ръка към вратите, където на чертата на входа се спря девойка в бяла и гъвкава като нея самата рокля, с разгорещено, нервно-спокойно лице, устремила храбро поглед право напред. Тя вървеше, прехапала устна, цялата в очакване. Аз не познах Молли — така беше се преобразила тя сега; но тозчас спазма стисна гърлото ми и всичко, освен нея изчезна. Аз извиках като безумен:

— Гледайте, гледайте! Това е Молли! Тя дойде! Аз знаех, че ще дойде.

Ужасен беше погледът, с който Дюрок ме обхвана като с железен обръч. Побледнял, Ганувер се обърна като на пружини и всички, които бяха в залата, незабавно погледнаха на тази страна. С Молли се показа Естамп; той само погледна Ганувер и се отдръпна. Настъпи необикновена тишина — пълно отсъствие на звук и в тази тишина, изпуснато или ударено, тънко прозвъня стъкло.

Всички стояха до шия във водата на събитието, което беше нахлуло внезапно. Ганувер се приближи до Молли с прострени ръце, с унесено и диво лице. Беше тежко да го гледаш — така изведнъж се отдели той от всички към едната, която очакваше. „Какво стана?“ — прозвуча предпазлив шепот. В тази минута оркестърът, подел меко мелодията, ни даде да узнаем, че сме пристигнали в Чудесната страна.

Дюрок махна на музикантите от балкона с такава сила, като че хвърли камък. Звуците мълкнаха. Ганувер хвана приповдигнатата ръка на девойката и я погледна в очите.

— Вие ли сте, Молли? — рече той, като се озърташе с усмивка.

— Аз съм, мили; дойдох, както обещах. Сега не тъжете!

— Моли — въздъхна дрезгаво той, като държеше ръка на гърлото си, после притегли главата ѝ и я целуна по косите. — Молли! — повтори Ганувер. — Сега ще вярвам на всичко! — той се обърна към масата, хванал девойката за ръка, и рече: — Аз бях много беден. Ето годеницата ми, Емилия Варен. Не се владея. Не мога повече да се владея и вие няма да ме осъдите.

— Ето я феята! — рече капитан Орсунa. — Кълна се, че е тя!

Треперещата ръка на Галуей, който си закрепил монокъла, рязко падна на масата.

Диге, навела внимателния поглед, с който оглеждаше влязлата, стана, но Галуей я накара да седне със силно, грубо движение.

— Да не си посмяла! — рече той. — Ти ще седиш.

Тя се отпусна с презрение и тревога, сбърчила студено вежди. Томсон, закрил с ръка лице, седеше и търкаляше хлебно топче. Аз през цялото време стоях. Стояха също Дюрок, Естамп, капитанът и много от гостите. Върху празника като върху ливада падна сянка.

Настана движение, някои излязоха от масата и застанаха по-близо до нас.

— Вие ли направихте това? — рече Ганувер на Дюрок, като сочеше Молли.

— Ние бяхме трима — през смях отговори Дюрок. — Аз, Санди, Естамп.

Ганувер рече:

— Какво е това? — но гласът му секна. — Е, добре — продължи той, — сега не мога да ви благодаря. Вие разбирате.

— Огледайте се, Молли — заприказва той, като я водеше за ръка наоколо — ето всичко онова, както вие го строяхте на брега на морето, както то ви се представяше тогава. Познавате ли го сега?

— Не трябва... — рече Молли, после се разсмя. — Бъдете по-спокоен. Аз много се вълнувам.

— А аз? Простете ми! Ако се побъркам, така трябва да бъде. Дюрок! Естамп! Орсунa! Санди, измамнико! И ти също мълчеше. Вие

всички ме подпалихте от четирите краища! Не се сърдете, Молли! Молли, кажете нещо! Кой ще ми обясни всичко?

Девојката мълчаливо стисна и раздруса ръката му, като мъжествено откри с това сърцето си, на което се беше паднало да изпита толкова много през този ден. Очите ѝ бяха пълни със сълзи.

— Еверест — рече Дюрок. — Това още не е всичко!

— Напълно вярно — с предизвикателство се обади Галуей, като стана и се приближи до Ганувер. — Кой например ще ми обясни някои и други неясни неща в работата на сестра ми Диге Алвавиз? Познавате ли тази девојка?

— Да — рече смутена Молли, като поглеждаше Диге, — познавам я. Но нали аз съм тук.

— Най-сетне избавете ме... — продума Диге, като ставаше — от каквато и да е ваша поза, Галуей, поне в мое присъствие.

— Август Тренк — рече Дюрок на Галуей, като заглуши всички, — аз ще ви обясня какво се е случило. Вашият другар Джек Харисон, по прякор „Вас ис дас“ и вашата любовница Етел Майер трябва да разберат намека ми или да ме признаят доста глупав, за да обяснявам положението. Вие загубихте!

Това беше казано високо и тежко. Всички се вцепениха. Напуснали масата, гостите се събраха като облак около неочакваното действие. Сега ние стоиме сред тълпата.

— Какво значи това? — запита Ганувер.

— Това е финалът! — извика Естамп, като излезе напред. — Трима души се бяха накарани да ви ограбят под чуждо име. По какъв начин — известно ви е.

— Молли — рече Ганувер, трепнал, но доста спокойно, — и вие, капитан Орсун! Моля, отведете я. Мъчно ще ѝ бъде да стои сега тук.

Той предаде девојката, послушна, усмихната, в сълзи, на мрачния капитан, който попита: „Гълъбице, искате ли да поседим малко заедно?“ — и я отведе. Когато си отиваше, тя се спря и рече: „Ще бъда спокойна. Всичко ще ви обясня, всичко ще ви разкажа — чакам ви! Простете ми!“

Така рече тя и аз не познах в нея Молли от бординхауза. Това беше девојка на място, потресена, но твърда в тревогата и чувствата си. Аз се зачудих също на самообладанието на Галуей и Диге; за

Томсон е трудно да кажа нещо определено: щом чу как заприказва Дюрок, той стана, мушна ръце в джобовете и подсвирна.

Галуей вдигна юмрук наспроти слепоочието си, притисна го до главата си и рязко го спусна. Той се смути само за миг. Като движеше ветрилото пред лицето си, Диге безмълвно се смееше и продължаваше да седи. Дамите я гледаха, коя право в лицето с ужас, коя през рамо, но тя, не забелязвайки сякаш това оскърбително внимание, следеше Галуей.

Галуей ѝ отговори с поглед на човек, получил удар по бузата.

— Въжето се скъса, сестричке! — рече Галуей.

— Ба! — рече тя, станала бавно, и като се прозя престорено, обгърна с безсилно високомерен поглед тълпата от лица, които гледаха сцената с мълчалива тревога.

— Диге — рече Ганувер, — какво е това? Истина ли е?

Тя вдигна рамене и се извърна.

— Тук е Бен Дрек, преоблечен като слуга — заговори Дюрок. — Той установи идентичността на тези хора с героите от шантажната история в Ледингент. Дрек, къде сте? Вие ни трябвате!

Един млад слуга с черен кичур на челото излезе от тълпата и весело кимна на Галуей.

— Ало, Тренк! — рече той. — Преди десет минути смених вашата чиния.

— Ето това е триумф! — намеси се Томсон, като мина пред всички с ловко обръщане на рамото. — По-мъчно е да откриеш името, отколкото да обърнеш стената. Хайде, Дюрок, вие ни поставихте в шах и мат. Това е ваша работа!

— Сега разбрах — рече Ганувер. — Открийте се! Кажете всичко... Вие бяхте мои гости. Аз бях любезен с вас, кълна се — аз ви вярвах! Вие откраднахте отчаянието ми, от моята скръб направихте апашки шперц! Вие, вие, Диге, направихте това! Какво, безумци, искахте от мене? Пари? Име? Живот?

— Плячка — рече Галуей. — Вие не ме познавате.

— Август, той има право на откровеност — забеляза изведнъж Диге, — па макар и като подарък. Знайте — рече тя, като се обърна към Ганувер и го изгледа мрачно, в това време, когато устните ѝ се усмихваха студено, — знайте, че има начин да се съкратят дните на човека незабелязано и мирно. Надявам се, ще оставите завещание?

— Да.

— То щеше да бъде оставено на мене. Вашето сърце е в благоприятно състояние за решителен опит без всякакви следи.

Ужас обхвана всички, когато тя каза тези мъчителни думи. И ето, стана нещо, от което потреперих до сълзи; Ганувер втренчено погледна Етел Майер в лицето, взе ръката ѝ и бавно я поднесе към устните си. Тя я изтръгна с омраза, като отскочи и извика.

— Благодаря ви — много сериозно рече той — за онова мъжество, с което се открихте. Аз бях сега като дете, което се е уплашило от тъмния ъгъл, но знае, че зад него, в другата стая, е светло. Там има гласове, смях и отдих. Аз съм щастлив, Диге — за последен път ви наричам Диге. Разделям се с вас като с гостенка и жена. Бен Дрек, дайте белезниците!

Той отстъпи, като пусна пред себе си Дрек. Дрек помахаше с гривните и улови ловко отблъскващата го женска ръка; ключалката щракна и двете ръце на Диге, безсилно дръпнати, отразиха в лицето ѝ зло страдание. В същия миг от лакеите беше уловен опитващият се да се изкубне Томсон и беше изтръгнат револверът на Галуей. Дрек окова всички.

— Помнете — рече Галуей, като се олюляваше и задъхваше, — помнете, Еверест Ганувер, че зад вас не е светло! Там не се намира осветена стая. Вие сте идиот.

— Какво, какво? — извика дон Естебан.

— Правя скандал — отвърна Галуей — и вие няма да ме ударите, защото съм окован. Ганувер, вие сте глупак! Мислите ли, че девойката, която преди малко беше тук, и този дворец са съвместими? Стига де, погледнете лицето ѝ. Аз виждам нещата, както са. На вас ви беше нужна една жена — ако ви я оставех — моята любовница Етел Майер; в този дом тя е тъкмо онова, което трябва. По-добро няма да намерите. Вашите пари биха се понесли подире ѝ в див галоп. Тя би знаела как да завоюва най-безпощадната висина. От вас, нищожество, което умее само да мечтае, защото обладава Голконда, тя би сплела железен възел, би ви показала прелестта на неизвестния вам порочен живот с мирис на хиацинт. Вие сте извършили престъпление, като сте отклонили златото от неговата пряка цел — да расте и мачка — накарали сте тигъра да се усмихва на играчките и всичко това, за да хвърляте скъпоценния каприз в краката на една девойка, която ще се смее

простосърдечно, ако ѝ покажете пръст! Ние знаем вашата история. Тя е купена от нас и щеше да бъде зачеркната. Щеше! Сега вие я продължавате. Но вие няма да успеете да дръпнете права черта. Между вас и Молли ще има двайсет хиляди крачки, които е необходимо да направите, за да обходите всичките тия — кълна се! — превъзходни зали, или тя сама ще стане Емилия Ганувер — повече, отколкото искате това, три пъти, сто пъти Емилия Ганувер!

— Никога! — рече Ганувер. — Но двайсет хиляди крачки... Вашата сметка е вярна. Ала аз забранявам да говорите по-нататък за това. Бен Дрек, пуснете юнака, пуснете жената и оня, третия. Гневът ми се уталожи. Днес никой не бива да пострада, дори враговете. Пуснете ги, Дрек! — повтори Ганувер на учудения агент. — Вие може да продължите лова, където искате, но само не у мене.

— Добре, ох! — Дрек, страшно ядосан, освободи окованите.

— Комедиант! — подхвърли Диге с гняв и смях.

— Не — отговори Ганувер, — не. Аз си спомних Молли. Правя това заради нея. Впрочем мислете каквото щете. Вие сте свободни. Дон Естебан, бъдете така добър, напишете на тия хора чек от петстотин хиляди и да не ги виждам повече!

— Слушам — рече корабовладелецът, като изваждаше чековата книжка. — Хайде, Тренк, и вие, мадам. Майер, отгатнете: боза или баница.

— Ако бих могъл — отговори побеснял Галуей, — ако бих могъл да ви предам пълното си равнодушие към мнението на всички ви за мене — такова, каквото е в действителност, за да го разберете и изтръпнете, — не бих се колебал да кажа — „баница“ и бих си отишъл с вашия чек, като се смея в очите ви. Но аз съм объркан. Можете да не ми повярвате.

— На драго сърце вярваме — рече Естамп.

— Такъв човек заслужава всякаква изтънченост — провъзгласи Томсон — и за пръв път благославям нанесеното ми оскърбление.

— Хайде, какво приказвате там... — с омраза рече Диге.

Тя излезе напред, бавно вдигна ръка и като гледаше право в очите дон Естебан, издърпа чека от ръката му, където той висеше, хванат с краищата на пръстите. Дон Естебан отпусна ръка и погледна Дюрок.

— Всеки е верен на себе си — рече Дюрок и се извърна.

Естамп се поклони, като посочваше вратата.

— Не ви задържахме — рече той. — Чекът е ваш, вие сте свободни и няма за какво повече да говорим.

Двамата мъже и жената, чиито рамене изглеждаха отзад в тоя момент, превити от рязък удар, си размениха полугласно няколко думи и без да погледнат никого, набързо излязоха. Те не изглеждаха вече живи същества. Бяха убити пред очите ми с един изстрел от чековата книжка. През вратата най-далечното огледало повтори движенията на отдалечаващите се фигури и аз, като се тръшнах на стола, неудържимо заплаках, сякаш от смъртна обида, сред вълненията на потресената тълпа, която бързаше да се разотиде.

Тогава една ръка ме докосна; вдигнах глава и с горчив срам видях оная весела млада жена, от която бях взел розата. Тя ме гледаше внимателно, с усмивка и любопитство.

— О, простота! — рече тя. — Момче, ти плачеш, защото скоро ще станеш мъж. Вземи това цвете, за спомен от Камила Флерон!

Тя взе от вазата, ласкаво ми го подаде, а аз машинално стиснах гергината с цвета на вишна. После също тъй машинално спуснах ръка в джоба и измъкнах потъмнелите розови листенца, с които се страхувах да не правя боклук. Дамата изчезна. Разбрах какво е искала да каже с това значително по-късно.

Гергината пазя и до ден-днешен.

XVI

А през това време всички се разотидоха; малцината останали се съветваха за нещо настрани, далеч от напуснатата трапеза. Слугите, които претичваха напред-назад, задържани с жестове от самотни трупи, разперваха безпомощно ръце или пък даваха със свиване на рамене да се разбере, че събитията от тази вечер за тях са напълно тъмни. Около тревожната пустота на разлетиялото се в прах тържество без възхищение блестяха иззад черните колони напуснатите чудеса на златната верига. Никой вече не влизаше тук. Аз станах и излязох. Когато преминавах третата поред зала, дето забелязвах понякога отдалечаваща се сянка или чувах далече от себе си стъпки, пътя ми пресече Поп. Щом ме видя, той трепна.

— Къде сте вие? — рече Поп. — Аз ви търся. Елате с мене. Всичко свърши много лошо!

Аз се спрях в уплаха, така че, бързайки, изпреварил ме вече, Поп трябваше да се върне:

— Не е тъй страшно, както мислите, но дяволски противно. Той имаше припадък. Сега там са всички и той поиска да ви види. Не знам какво значи това. Но вие ще отидете, нали?

— Да отърчим! — извиках аз. — На нея сигурно ѝ е много тежко!

— Той ще се оправи — рече Поп, като вървеше с бързи крачки, но сякаш тъпчеше на едно място — така бързах аз. — На него му е вече значително по-добре. Дори се посмяхме малко. Знаете ли, той е занемарил болестта и никому не е казал дума за това! Отначало мислех, че всички сме виновни. А вие какво мислите?

— Защо питате мене? — възразих с обида. — Та аз знам най-малко от всички!

— Не сме много виновни — продължи той, като отмина отговора ми. — В нищо не сме виновни, чувствавам. Ах, как се радваше той! Ето! Това е спалнята му.

Той почука на затворената висока врата и когато се канеше да почука пак, Естамп отвори отвътре, като се отдръпна веднага и доизричаше настрана от леглото прекъснатото от нашето появяване изречение:

— ... затова трябва да спите. Има граница за впечатленията и усилията. Ето, дойде Санди.

Аз видях най-напред седналата до кревата Молли; Ганувер държеше ръката ѝ, легнал с високо повдигната от възглавницата глава. Устата му беше полуотворена и той дишаше тежко, като говореше с прекъсвания, с тих глас. Между краищата на разкопчаната му риза се виждаше компресът на гърдите.

В тая голяма спалня беше така хубаво, че видът на болния не ми направи тежко впечатление. Едва когато се вгледах в неговото като че озарено от мъждива светлина лице, почувствувах отвратителното настроение на минутата.

На другия край на кревата седеше, праметнал крак върху крак, Дюрок, Дон Естебан стоеше напред спалнята. На масата лекарят се разправяше с лекарствата, Капитан Орсун ходеше от един ъгъл до друг, сложил на широкия си гръб своите опалени от вятъра къси ръце. Молли беше много нервна, но се усмихна, когато влязох.

— Сандерсче! — рече тя и нейната живост, която нищо не беше смазало, блесна за миг. — Толкова хубавичък беше с кърпата! А сега... Пфу! Да не сте плакали?

Тя замаха към мене със свободната си ръка, после ме повика с пръст и прибра от съседния стол вестника.

— Седнете. Пуснете ръката ми — рече тя гальовно на Ганувер. — Ето така! Нека седнем всички прилично.

— Той трябва да спи — троснато заяви докторът, като поглеждаше мене и другите многозначително.

— Пет минути, Джонсон! — отговори Ганувер. — Дойде една жива душа, която също, мисля, не търпи самотията. Санди, повиках те — отде да знам дали ще се видим пак с тебе — повиках те за две приятелски думи. Видя ли целия този кошмар?

— Ни една дума, казана там — рекох в своя най-добър стил на потресен възрастен, — не е била тъй дълбоко скътана и запомнена, както в моето сърце.

— Хайде, хайде. Ти много се хвалиш. Може би и в моето също. Благодаря ти, момче, ти ми помогна, макар и да беше сам като птица, която не знае къде ще кацне утре.

— Ох, ох! — рече Молли. — Как да не е знаел? Той имаше на ръката си такъв надпис — аз не съм го видяла, но съм чула за него.

— Ах, вие! — извиках аз, засегнат по болното място от оная, която трябваше да ме пощади в тази минута. — Човек може да си помисли — и как още, — че вие сте на преклонна възраст! — уплашен от собствените си думи, едва се сдържах да не кажа нещо излишно, но мислено повтарях: „Момиченце! Момиченце!“

Капитанът престана да ходи, погледна ме, щракна с пръсти и тежко седна до мене.

— Не споря — рече девойката в същото време, когато затихваше смехът, предизвикан от моята разпаленост. — А може би наистина съм по-стара от тебе!

— Ние ставаме понякога по-млади, понякога — по-стари — рече Дюрок.

Той седеше в същата поза, както на „Еспаньола“, издал крак напред, излегнат, леко навел глава, с лакът върху облегалото на стола.

— Сутринта вървах по крайбрежния пясък и чух как свири някой на рояла в къщата, където ви намерих, Молли. Точно тъй беше преди седем години, почти в същата обстановка. Отивах тогава при една девойка, която не е вече между живите. Като чух тази мелодия, спрях се, затворих очи, помъчих се да се пренеса в миналото и станах по-млад с шест години.

Той се замисли. Молли го погледна крадешком, а после, изправена и усмихната, се обърна към Ганувер.

— Много ли ви боли? — рече тя. — Може би ще бъде по-добре, ако и аз си отида?

— Разбира се, не — отговори той. — Санди, Молли, която така те обиди сега, беше само преди четири години слабо чернооко пиленце с тънички крака. Аз нямах ни дом, ни място за нощуване. Спях в една запусната барака.

Девойката се завълнува и завъртя.

— Ах, ах! — извика тя. — Мълчете, мълчете. Моля ви. Спрете го! — обърна се тя към Естамп.

— Но аз вече свършвам — рече Ганувер. — Нека ме убие гръм, ако премълча това. Тя подскачаше, тананикаше, надничаше през пролуката на бараката три-четири дни. После ми бяха пъхнати през дупката в различно време две ябълки, стара престилка с печени картофи и един фунт хляб. После намерих веригата.

— Вие много ме обидихте — високо рече Молли, — много. — Веднага тя почна да се смее. — И там я заровихме, тази верига. Ех, че беше горещо! Сандерс, позволете да попитам защо мълчите?

— Нищо — рекох аз. — Слушам.

Докторът мина между нас и взе ръката на Ганувер.

— Още една минута спомени — рече той, — и утрешният ден е похабен. Идете си, моля ви!

Дюрок плесна ръка по коляното си и стана. Всички се приближихме до девойката — весела или тъжна, мъчно беше да се разбере, така тъгуваше, като за миг се озаряваше от усмивка или подвижното ѝ лице ставаше внезапно разсеяно. Когато се сбогувах, рекох: „Молли, ако ви потрябвам, разчитайте на мене!...“ — и не дочакал отговор, бързо изскочих пръв, без да си спомням почти как студената ръка на Ганувер стисна моята силно.

На изхода се събрахме всички. Когато излезе доктор Джонсон, тежката врата се затвори бавно. Пролуката ѝ се стесни, блесна с последна черта и изчезна, като скри зад себе си двамата души, които, мисля, са намерили да поговорят за туй-онуй без нас и по-иначе, отколкото при нас.

— И вие ли си отидохте? — рече Естамп на Джонсон.

— Такава е минутата — отговори докторът. — Аз се придържам о мнението, че лекарят трябва да гледа понякога на задачата си малко по-широко от закона, макар това да заплашва с усложнения. Ние невинаги знаем кое е по-важно при известни обстоятелства — животът или смъртта. Във всеки случай засега му е добре.

Като разговаряше тихо с Дюрок, капитанът се отдалечи в съседната гостна. След тях си отидоха дон Естебан и лекарят. Естамп вървя известно време с Поп и мене, но на втория завой кимна и „изчезна по свои работи“, както той се изрази. Оттук не беше далече до библиотеката, която Поп отмина, за да дойде с мене в стаята ми, дето седна явно изтощен; аз постоях и също седнах.

— Та ето — рече Поп. — Не знам ще заспя ли днес.

— Проследихте ли ги? — попитах. — Къде са те сега.

— Изчезнаха като камък, във вода. Дрек се изпотрепа да ги причаква на всички изходи, но един човек мъчно може да свари отведнъж на много места. Та тук има двајсет изхода, тълпата, бъркотията, тревогата и ако те са се преоблекли и са си изменили външността, напълно обяснимо е, че Дрек е сбъркал. Пък и той, трябва да се признае, имаше работа с първостепенни артисти. Всичко това ние научихме после от Дрек. Дюрок го измъкна с телеграма; може да си представите как е бързал, щом е заръчал за Дрек извънреден влак! Хайде, ние ще поговорим за това друг път. Часът е два през нощта, а всеки час от това денонощие трябва да се брои за три — така сме уморени всички. Лека нощ!

Той излезе, а аз се приближих до кревата, като си мислех няма ли неговият вид да предизвика у мене желание за спане. Нищо такова не стана. Не ми се спеше: бях възбуден и неспокоен. В ушите ми все още се носеше шум; отделни разговори без мое усилие звучаха отново с характерните интонации на всеки говорещ. Чувах смях, възклицание, шепот и затворил очи, се потопих в мяркането на лицата, които през тези часове бяха преминали пред мене...

Едва след пет години, при една среща с Дюрок, научих защо Диге или Етел Майер не могла в определения момент да отмести стената и защо това стана така мълниеносно при Ганувер. Молли била в павилиона с Естамп и жената на слугата Паркер. Тя сама поискала да се яви точно в дванайсет часа, като смятала може би да зарадва по-силно Ганувер. Закъсняла съвсем случайно. През това време, виждайки, че я няма, Поп, който дежурел при входа, се спуснал в стаичката, дето били електрическите съединения, и разединил тока, като решил, че каквото и да става, Диге няма да произведе предполагаемия ефект. Той прекъснал тока за две минути, след което Ганувер повторно дръпнал металичната извивка.

ЕПИЛОГ

I

През 1915 година епидемия от жълта треска обхваща целия полуостров и граничещата с него част от материка. Бедствието достигна страшна сила; всеки ден мряха по петстотин и повече души.

Малко преди това в числото на командата на отново построения параход „Валкирия“ бях изпратен да приема този кораб от корабостроителницата на „Ратнер и Ко“ в Лис, където и останахме, тъй като беше заболяла почти цялата наета за „Валкирия“ команда. Освен това строгите карантинни правила по различни съображения не биха ни пуснали с кораба от пристанището по-рано от три седмици и аз, като се настаних в хотела на крайбрежната улица „Кание“, отчасти скучаех, отчасти прекарвах времето с колегите си в бюфета на хотела, но най-често се скитах из града с надежда да срещна случайно някого от участниците на историята, която беше се разиграла преди пет години в двореца „Златната верига“.

От времето, когато Орсун сутринта, на другия ден след онези събития, ме отведе от „Златната верига“ в Сан Риол, не бях ходил още в Лис — живеех като пълен пансионер и за мене плащаше невидима ръка. След месец ми писа Поп; той ме уведомяваше, че Ганувер умрял на третия ден от разрыв на сърцето и че той, Поп, заминава за Европа, но с каква цел, за дълго ли, а също тъй какво е станало с Молли и другите — нищо не споменаваше. Аз препрочетох много пъти това писмо. Написах също тъй сам няколко писма, но нямах никакви адреси, освен нос Гарден и дон Естебан. Тези писма така и пратих. В тях се опитвах да науча адреса на Поп и Молли, но тъй като писмото до „Златната верига“ беше адресирано от мене едновременно до Естамп и Дюрок, отговор не получих, може би защото те бяха вече заминали оттам. Дон Естебан отговори, но отговори тъкмо това, че не знае къде е Поп, а адреса на Молли не съобщава, за да не й напомням лишен път за нейното нещастие с посланията си. Накрая той ме съветваше да се заема със собствените си работи.

И тъй, аз не писах вече никому, но с възмущение и безрезултатно чаках писма още три-четири месеца, докато не стигнах до една много

проста мисъл: че всички си имат достатъчно работа и грижи извън моите. Това откритие ми беше неприятно, но ми помогна най-сетне да се откъсна от ония трийсет и шест часа, които бях прекарал сред най-силни вълнения и опасности, възхищение, тъга и любов. Полека-лека почнах да си спомням за златната верига като за отзвучала песен, но за да не забравя нищо, употребих няколко дни да записвам всички разговори и случаи от оня ден. Благодарение на тази стара тетрадка мога сега да възстановя точно всичко. Но още много пъти след това виждах на сън Молли и, струва ми се, бях неравнодушен към нея твърде дълго, тъй като сърцето ми почваше да бие ускорено, когато чуех нейде това име.

На втория ден от пристигането си в Лис посетих това кътче от пристанището, дето стоеше „Еспаньола“, когато избягах с нея. Сега там стояха две американски шхуни, но това не ми попречи да си спомня как пронизително свиреше вятърът в нощта преди появяването на Дюрок и Естамп. Направих също справка за „Златната верига“, с намерение да отида там на среща с миналото, но стопанинът на хотела ми разказа, че този дом е взет от градските власти за лазарет и там са настанени множество болни от епидемията. Относно съдбата на дома изобщо известно му беше само, че Ганувер, понеже нямал преки наследници и не оставил завещание, подхвърлил с това цялото имущество на дълъг процес от страна на съмнителни претенденти и домът бил затворен цялото време от епидемията, когато поради неговата уединеност намерили, че отговаря на всички идеални изисквания за един гигантски лазарет.

Аз имах вече малки мустаци; почнала беше също да се подава нежна като мъх брада, толкова жалка, че усърдно я свалях с бръснача. Понякога с достойнство поглеждах в огледалото, свивах устни и мърдах рамо — раменете ми бяха станали значително по-широки.

Като не забравях никога за всичко това и пазех в ума си изяществото и юначеството, прекарвах вечерите или в бюфета, или на булеварда, където си бях харесал кафенето „Тонус“.

Веднъж излязох от кафенето, когато нямаше още седем часа — чаках един приятел, за да отидем заедно на театър, но той не дойде, като изпрати подозрителна бележка, знае се от какъв род, а аз не обичах да посещавам сам театъра. И тъй, тази работа се осуети. Аз се спуснах към долната алея и я изминах цялата, а когато поисках да се

върна към града, насреща ми се изпречи старец в лятно палто, с бомбе и бастунче, излязъл, види се, да се поразходи, тъй като със свободната си ръка държеше едно момиченце на около пет години.

— Паркер! — извиках аз, застанал пред него лице срещу лице.

— Вярно — рече Паркер, като се вглеждаше. Паметта му усилено работеше, тъй като лицето му поред се издължаваше, усмихваше и се силеше да познае кой съм. — Нещо си припомням — заговори той нерешително, — но извинете, през последните години не виждам добре.

— „Златната верига“! — рекох аз.

— Ах, да! Така значи... Не, да ме убие бог — не мога да си опомня.

Тупнах го по рамото:

— Санди Пруел — рекох, — същият, който знае всичко!

— Момче, ти ли си? — Паркер наведе глава настрана, просия и умилено затържествува. — О, никак нямаше да те позная! Униформата ти отива! Порасъл си, наедрял. Какво пък, трябва да си поприказваме! А мене на, внучката ме дърпа: „Да отидем, дядо, да отидем“ — обича да се разхожда с мене.

Влязохме пак в „Тонус“ и поръчахме вино; на момиченцето поръчахме сладки и то почна да ги анатомира с пръст, като мъркаше и клатеше крака, а ние с Паркер се отнесохме пет години назад. Известно време Паркер ми говори на „ти“, после постепенно се проникна от гледката на промяната в лицето на елегантния загорял моряк, който носеше щурманска униформа с обичайната небрежност на опитен морски вълк, и премина на „вие“.

Естествено, че разговорът се водеше за историята и съдбата на известните нам лица, а най-вече за Молли, която се беше венчала с Дюрок преди година и половина. Освен това аз научих, че и двамата са тук и живеят не много далече — в хотела „Пленер“, — пристигнали са по работи на Дюрок, а по какви точно, Паркер не знаеше, но той беше ходил у тях и беше останал много доволен както от приема, тъй и от угощението. Аз бях учуден и се радвах, но повече се радвах за Молли, че не ѝ се е случило да попадне в хищните лапи на братята си. От тази минута не ми се седеше вече и аз машинално кимах, като дослушвах разказа на стареца. Научих също, че Паркер познавал Молли отдавна — бил неин далечен роднина от майчина страна.

— А вие знаете ли — рече Паркер, — че тя дохожда в навечерието на онази вечер сама, тайно в „Златната верига“ и че аз ѝ уредих това? Не знаете... Та тя беше дошла да се сбогува с она дом, който покойният беше построил за нея, както искаше тя — глупаво момиче! — и ме намери, загърната с шал до очите. Ние дълго ходехме там, дето можеше да се ходи, без да разчитаме, че ще срещнем някого. Очите ѝ заблестяха — така беше поразена; знае се, Ганувер се беше разгърнал на широко, както само той можеше да прави това. Да. Голямо удоволствие беше изписано на лицето ѝ — приятно беше да я гледаш. Ходеше и замираще. Озърташе се. Почукваше с крак. Почна тихичко да пее. И ето — а това беше в прохода между двете зали — напреки на вратата мина онази авантюристка с Ганувер и Галуей. Молли се отдръпна в сянката и никой не ни забеляза. Погледнах — съвсем друг човек стоеше пред мене. Заприказвах за нещо, но тя махна с ръка, забърза, млъкна и не каза нищо повече, докато не излязохме в градината и не намерихме лодката, с която беше дошла. Когато се сбогуваше, каза: „Закълни се, че никому няма да издадеш как съм ходила тук с тебе днес“. Всичко разбрах, дадох клетва, както тя искаше, а на ум си мислех: „Ей сега ще ѝ кажа цялото си мнение, за да изхвърли от главата си тези мисли за Диге“. И не можах. Беше се вече разнесла мълвата; сам не знаех какво ще стане и ха да се реша, а погледна лицето ѝ — няма желание да говори, виждам по лицето ѝ, че запрещава да ѝ се говори и си отива обидена. Решавах се така три пъти и не се реших. Такива ми ти работи.

Паркер продължи да говори по-нататък; колкото и интересно да беше да слушам за всичко, от което произтекоха събитията през онази паметна вечер, нетърпението ми да се отправя при Дюрок растеше и се разрази в това, че страдайки и мърдайки крака под стола, аз най-сетне викнах прислугата, за да се разплатя.

— Какво пък, разбирам ви — рече Паркер, — вие горите от желание да отидете в „Пленер“. Па време е и внучката да спи — той свали момиченцето от стола и го хвана за ръка, а другата ръка ми подаде, като рече:

— Бъдете здрав!

— Довиждане — извика момиченцето, като отнасяше сладките в пакет и се кланяше. — Довиждане. Благодаря. Благодаря.

— А как те наричат? — попитах аз.

— Молли! — ето как — рече тя, като си отиваше с Паркер.
Праведно небе! Знаех ли тогава, че виждам бъдещата си жена!
Такава безпомощна, малко по-висока от стол?!

II

Вълнение на миналото. Нещастен е оня, който е недостъпен за това тънко чувство; в него се разстила светлината на съня и звучи тъжна почуда. Никога, никога вече няма да се повтори то! С отминаването на годините отминава неговата осезаемост, мени се формата, изчезват подробностите. Изглежда така, макар същността му да е същата, в която сме живели, заобиколени от грижи и страсти. Ала нещо се е променило и в същността. Както човек, израсъл само с ума — не със сърцето си, може да познае себе си в портрета от десетгодишната си възраст, тъй и събитията, станали преди няколко години, се изменят заедно с нас; и като надникнеш в дневника, иска ти се много неща да препишеш така, както ги усещаш сега. Затова аз осъждам навика да се води дневник. Напразна загуба на време.

В такова настроение аз пратих на Дюрок визитната си картичка и седнах, като четях вестника, но го държах наопаки. Не минаха пет минути и слугата вече се върна, почти тичешката.

— Канят ви — рече той и аз се изкачих на втория етаж със замряло сърце.

Вратата се отвори — насреща ми се изправи Дюрок. Той беше такъв, какъвто беше преди пет години, само сколуфите му се бяха посребрили. За срещата бях приготвил фразата: „Виждате пред себе си една фигура из мрака на миналото и наистина с мъка ме познавате, тъй съм се променил оттогава“ — но объркан рекох само: „Не очаквахте, че ще дойда, нали?“

— О, здравей, Санди! — рече Дюрок, като се вглеждаше в мене. — Сигурно се смяташ сега за старец, но за мене ти си предишният Санди, макар и с петльов бас. Отлично! Ти си тук у дома си. А Молли — додаде той, като видя, че се оглеждам — излезе; тя скоро ще си дойде.

— Трябва да ви кажа — заявих аз, като изпаднах в предишната си лекомислена искреност, — че много се зарадвах, когато научих за женитбата ви. По-добра жена — продължавах с неуместен и объркваш самия мене жар — мъчно е да се намери. Да, мъчно! — извиках,

защото исках да говоря отведнъж за всичко, безсилен да изскоча от първата тема.

— Ти много ли си търсил, сравнявал? Голям ли опит имаш? — попита Дюрок, като ме хвана за ухото и ме накара да седна. — Мълчи. Учи се, когато влизаш в една къща, макар и след пет години, да кажеш няколко незначителни фрази, които се въртят около значителното, и затова като че значителни.

— Как? Вие ме учите?

— Моят съвет е хубав за всяко място, където още не са те познавали като бърлив и буен хлапак. Хайде, добре. Разкажи за своите пет години. Звънецът е до тебе, протегни ръка и позвъни.

Разказах му приключенията на първия моряк в света, Сандерс Пруел от Зурбаган, където се бях родил под най-хубавото слънце, което осветява най-ярко само моята фигура, видима от всички, като Статуята на свободата, от шестдесет мили далече.

В това време прислугата внесе знаменит стар ром, който ние почнахме да пием от порцеланови чашки, като си опомняхме събитията от Сигналния пуцинак и „Златната верига“.

— Хубава беше тази страница, нали? — рече Дюрок. Той се замисли, изразителното му твърдо лице отрази някакъв спомен и той продължи: — Смъртта на Ганувер беше за всички ни изненада. Не можеше да се допусне. Бяха взети мерки. Нищо не сочеше печалния изход. Очевидно вътрешното му напрежение се разрази с по-голяма сила, отколкото мислехме. Три часа преди края той седеше и говореше много весело. Той не написа завещание, тъй като вярваше, че ако го напише, ще приближи края. Ала смъртта вече държеше ръката си над главата му. Но — Дюрок погледна към вратата — при Молли няма да подхващаме вече разговор за това — тя спи лошо, ако поприказва за тия дни.

В това време се чу леко почукване, вратата излеко се отвори и един женски глас почна да изговаря с разсъдителен нежен речитатив: „Нас-той-чи-во мо-ля да ме пус-нете, не мо-же ли да ви пре-ду-пре-дя, че то-ва съм аз, ду-шо мо-я...“

— Кой е там? — престорено високо се осведоми Дюрок.

— Дой-де зми-я-та о-чи-лар-ка — довърши гласът, вратата се отвори и вътре се втурна една млада жена, в която тозчас познах

Молли. Тя беше в костюм с пепелив цвят и синя шапка. Като ме видя, засмяното ѝ лице внезапно изстина, издължи се и отново пламна.

— Разбира се, аз ви познах! — рече тя. — С моята памет, и да не познаеш другарката от младите си години! Сандерсче, ти възкръсна, мили? Хайде, здравей и ми прости, че съчинявах стихове, когато ти сигурно си чакал моето появяване. Какво, вече пиете? Отлично, много се радвам и... и... не знам какво да ви кажа още. Засега ще седна.

Забелязах как я гледаше Дюрок и разбрах, че я обича много; и от начина, по който наблюдаваше разсеяните ѝ бързи движения, у мене се роди желание да бъда някога в положението му.

С идването на Молли общият разговор премина главно върху мене и аз пак разказах за себе си, после се осведомих къде са Поп и Естамп. Молли без всякакво стеснение ми говореше на „ти“, като че бях все още предишният Санди, пък и аз, като се вгледах сега в нея, намерих, че макар да е станала напълно развита жена, запазила е в лицето и движенията си три четвърти от предишната Молли. И тъй, тя рече:

— Ти не би познал Поп, макар и „да знаеш всичко“, извинявай, но аз много обичам да дразня. Поп стана толкова важен, толкова положителен, че да си излезеш от кожата! Той върти голяма работа в една чайна фирма. А Естамп е в Мексико. Той замина при болната си майка; тя умряла, а Естамп се влюбил и се оженил. Няма да го видим вече.

Аз имах желания, които не можех да изпълня, и се измъчвах безкрайно от тях, като се усмихвах и разговарях, сякаш бях навит. Искаше ми се да кажа: „Да извикаме, да се учудим и ужасим — да потънем във вълнението на миналия преди пет години ден, да върнем това остро напрежение на всички чувства. Вие, Молли, сте за мене първата светла черта на женската младост, увенчана със смях и скръб, вие, Дюрок — първата твърда черта на мъжество и достойнство! Срецнах ви ненадейно. Защо седим тъй сдържано? Защо нашият разговор е тъй потиснат, тъй отвлечен?“ Защото прескачащите от един предмет на друг разговори ценях малко. Жар, страст, сълзи, клетви, проклетия и ръкостискания — ето от какво се нуждаех сега аз!

За всичко това, уви, тогава не бих намерил думи, но много добре чувствувах какво не достига. По-късно научих защо малко си спомняхме тримата и не бяхме увлечени от миналото. Но и сега

забелязах, че Дюрок насочва разговора като с кормило и се придържа повече към прохладния север, отколкото към горещия юг.

— Кой знае? — рече Дюрок на нейното „няма да го видим“. — Ето Сандерс Пруел седи тук и се опива малко по малко. Срещите, и то неочакваните, се случват по-често, отколкото е прието да се мисли. Всички ние се връщаме на старата следа, освен...

— Освен умрелите — рекох глупаво и диво. Понякога държиш в ръцете си чуплив предмет, разсеяно го въртиш и — прас! — той се счупва.

Молли се позамисли, после дяволито ми наля ром и почна да тананика, като рече: „Ето сега ще ви посвирия“. Тя скочи и отиде в съседната стая, отдето загърмя бурното биене на клавишите. Дюрок тревожно се озърна подире ѝ.

— Тя е уморена днес — рече той — и едва ли ще се върне — действително във все повече нарастващия гръм на пианото се чувствуваше упорито желание да се заглуши друг ритъм. — Отлично — продължаваше Дюрок, — нека тя свири, а ние ще поседим на булеварда. За такова нещо не мога да намеря по-добър спътник от тебе, защото ти имаш жива душа.

Като се уговорихме къде да се срещнем, аз почаках, докато затихна музиката, и тръгнах да си ходя. „Молли, Санди си отива“ — рече Дюрок. Тя тозчас излезе и почна да ме моли да идвам често и „не навреме“: „Тогавя ще се види, че си приятел“. После ме тупна по рамото, целуна ме по челото, пъкна ми в джоба шепа бонбони, намери и ми подаде фуражката, а аз поднесох към устните си топлата гъвкава ръка на Молли и изразих надежда, че ще се радва на добро здраве.

— Ще се постарая — рече Молли, — само че често ме боли глава много силно. Не знаеш ли средство? Не, ти нищо не знаеш, ти си лъжец със своя надпис. Заминавай!

Не я видях вече никога. Отидох си, като запомних последната видяна от мене усмивка на Молли — ей тъй, от средна веселост, макар не без хумор, и се запътих към „Пристанищен трибун“ — хотел, дето можех да почакам Дюрок и дето за свое учудване срещнах бай Гро, който размахваше чаша сред една компания, яхнала столовете като коне.

III

Съединете няколко червени клинове от сурово месо и червеникави конски косми, без да се грижите за посоката, в която стърчат острията, разрежете това сцепление долу с напречна пролука, а горе поставете два гнили ореха — и ще получите подобие на физиономията на Гро.

Когато влязох, от стола в кръга на тази компания скочи, като се почесваше за ухото, един матрос и рече на приближилия до него другар: „Да го вземат мътните! Пак лъже като кандидат на избори!“

Гледах Гро с приятното чувство на безопасност. Интересно ми беше дали ще ме познае. Седнах на масата в съседство с неговата маса и нарочно високо поисках студен пунш, за да ми обърне Гро внимание. И действително старият шкипер, колкото и да беше увлечен от собствените си разкази, се обърна на моя вик и печално забеляза:

— Щурманът вдига шум. Май че има много пари!

— Много или малко — рекох, — няма вие да ги броите, почтений шкипере!

Гро несъчувствено облиза с език мустаците си и се обърна към компанията.

— Ето — рече той, — ето ви живо копие от Санди Пруел. Той също тъй отговаряше някога и вечно говореше дързости. Смея да ви попитам, нямате ли брат, който да се казва Сандерс?

— Не, аз съм едничък — отговорих аз, — но в какво се състои работата?

— Много приличате на един юнак, да го убие гръм! Такова неблагоприятно говедо! — Гро беше пиян и държеше чашата си наведена, поради което виното течеше върху панталоните му. — Аз се държах с него като роден баща и наистина отгледах змия! Казват, този Санди сега бил разбогатял като набаб; не знам това, но че за една работа получи, като се възползува от кораба ми, сто хиляди банкноти — за това мога да се закълна в мачтите на целия свят!

На това място част от слушателите си отидоха, като не искаха да слушат повторно глупостите, а аз се престорих, че съм много

заинтересуван от историята. Тогава Гро нападна мене и аз узнах за приключенията на Санди Пруел. Ето тази история.

Преди пет години станало нужда тайно да погребват родилия се от незаконна любов двуглав човек, израсъл в заточение и умрял от това, че едната му глава изсъхнала. Поради това, като подкупили матроса Санди Пруел, неизвестни хора вързали Санди, за да не падне върху него подозрение и изнесли трупа на остров Гарден, дето го скрили в обширните гробници на „Златната верига“. За тази работа Санди получил сто хиляди, а Гро само петстотин пиастра, наистина златни — но, както виждате, много малко в сравнение с хонорара на Санди. Скоро след това трупът бил изваден, покрит с лак и оживен с електричество, така че почнал като жив да отговаря на въпросите и досега го представят за механическа фигура. Що се отнася до Санди, той дълго време бе известен на полуострова като разсипник и пияница и бил арестуван в Зурбаган, но скоро пуснат срещу много пари.

На това място от легендата, която имаше може би още по-поразително заключение (колко странно, дори страшно ми беше да я слушам), влезе Дюрок. Той беше в палто, с шапка и затова имаше по-друг вид, отколкото през нощта в началото на моя разказ, но мене ми се стори, че аз отново потъвам в своята история, готова пак да започне. Поради това необяснима тъга ме обзе. Набързо станах, оставих Гро, който така и не ме позна, но като видя, че излизам, извика:

— Щурмане, хей, щурмане! Една чаша за Гро в памет на тая свиня Санди, която разори своя шкипер!

Повиках слугата и в присъствието на Дюрок, който следеше с любопитство как ще постъпя, поръчах на Гро и неговите сътрапезници осем бутилки портвайн. После, като тупнах Гро по рамото така, че той се олюля, рекох:

— Гро, ами че аз съм Санди!

Той врътна глава, изхлипа и се втренчи в мене. Настъпи общо мълчание.

— Осем бутилки — рече най-сетне Гро, като тършуваше машинално в джоба си и разглеждаше коленете си. — Лъжеш! — изведнъж извика той. После Гро се наведе и махна с ръка, като че отстраняваше тежки мисли.

— А, може би... Може би... — забъбри Гро. — Хм... Санди! Всичко може да бъде! Осем бутилки, бути...

На това място ние го напуснахме, излязохме и се разходихме по булеварда, дето седнахме в една каменна ротонда. Тук се чуваше далечният плисък на вълните; на другата алея, по-горе, свиреше оркестър. Прекарахме прекрасна вечер и за всичко, което тук е разказано, си спомнихме и поприказвахме с всички подробности. После Дюрок се сбогува с мене и изчезна по посока на хотела, дето живееше, а аз, като пушех, пиех и слушах музиката, се унесох в Чудесната страна и дълго гледах в тая посока, дето се намираше нос Гарден. Аз размишлявах върху думите на Дюрок за Ганувер: „Неговият ум жадуваше за жива приказка; душата му диреше спокойствие“. Струваше ми се, че пак виждам внезапното появяване на Молли пред пременената тълпа и чувам пресекливите ѝ думи:

— Аз съм, мили! Дойдох, както обещах! Сега не тъжете!

КОНСТАНТИН ПАУСТОВСКИ ЖИВОТЪТ НА АЛЕКСАНДЪР ГРИН

Писателят Грин — Александър Степанович Гринеvски, почина през юли 1932 година в Стар Крим — малък град, зашумен от вековни орехови дървета.

Тежък бе животът за Грин. Всичко сякаш нарочно се нареждаше така, че да направи от него престъпник или озлобен еснаф. Непонятно беше как този мрачен човек пренесе през мъчителното си съществуване, без да опетни, дарбата на могъщото си въображение, чистотата на чувствата и срамежливата си усмивка. Биографията на Грин е безпощадна присъда над човешките отношения преди революцията.

Стара Русия жестоко дарява Грин — още от детски години тя го лишава от любов към действителността. Всичко наоколо му е страшно, животът — непоносим, същинска дива саморазправа. Грин не загива, но недоверието му към действителността не го напуска до края на живота. Той винаги се опитва да избяга от нея, като счита, че е по-добре да се живее с неуловими сънища, отколкото с „измета и калта“ на всекидневието.

Грин започва да пише и създава в книгите си свят на весели и смели хора, прекрасна земя, пълна с ароматни храсти и слънце — земя, ненанесена на картата, и удивителни събития, замайващи главата като глътка вино.

Винаги съм забелязвал — пише Максим Горки в книгата си „Моите университети“, — че на хората се харесват интересните разкази само защото им дават възможност да забравят за малко тежкия си, но привичен живот.

Тези думи напълно се отнасят за Грин.

Руският живот е стегнат за него в рамките на еснафската Вятка, мръсното занаятчийско училище, нощните приюти, непосилния труд, затвора и хроническия глад. Но някъде зад чертата на сивия хоризонт блестят страни, създадени от светлина, морски ветрове и цъфтящи треви. Там живеят хора, загорели от слънцето — златотърсачи, ловци, художници, неуниващи скитници, самоотвержени жени, весели и нежни като деца, и преди всичко моряци.

Да живее без вярата, че такива страни цъфтят и шумят някъде из океанските острови, било за Грин твърде тежко, понякога непоносимо.

Дойде революцията. Тя разклати много от това, което потискаше Грин — зверския строй на предишните отношения между хората, експлоатацията, индивидуализма, — всичко, което караше Грин да бяга от живота в света на сънищата и книгите.

Грин искрено се радваше на идването ѝ, но прекрасните далечини на новото бъдеще, призовано към живот от революцията, не бяха още ясно видими, а Грин принадлежеше към хората, които страдат от вечно нетърпение.

Революцията не дойде в празнична премяна, а дойде като пращен боец, като хирург. Тя разора хилядолетните пластове на мухлясалия бит.

Светлото бъдеще се струваше на Грин твърде далечно, а той искаше да го почувствува още сега, незабавно. Той искаше да диша чистия въздух на бъдещите градове, шумни от зеленина и детски смях, да влиза в къщите на бъдещите хора, да участва заедно с тях в увлекателни експедиции, да живее редом с тях разумен и весел живот.

Действителността не можеше веднага да даде това на Грин, Само въображението можеше да го пренесе в желаната обстановка, в кръга на най-необикновени събития и хора.

Вечното, почти детско нетърпение, желанието веднага да види крайния резултат на великите събития, съзнанието, че е още далече дотогава, че преустройването на живота е продължителна работа, всичко това предизвикваше досада у Грин.

По-рано той беше краен в своето отричане на действителността, сега беше краен във вискателността си към хората, създали новото общество. Той не забелязваше стремителния ход на събитията и мислеше, че те настъпват непоносимо бавно.

Ако социалистическият строй бе разцъфтял като в приказка за една нощ, то Грин щеше да изпадне във възторг. Но той не умееше и не искаше да чака. Очакването му навяваше скука и разрушаваше поетическия строй на неговите усещания. Може би и това да е причината за малко понятната за нас отчужденост на Грин от времето.

Грин умря на прага на социалистическото общество, без да знае в какво време умира. Той почина твърде рано.

Смъртта го завари в самото начало на душевен прелом. Грин беше почнал да се вслушва и внимателно да се вглежда в действителността. Ако не беше смъртта, то може би той щеше да влезе в редиците на нашата литература като един от най-своеобразните писатели, органически слели реализма със свободното и смело въображение.

Бащата на Грин — участник в Полското въстание през 1863 година, бил заточен във Вятка; работи там като счетоводител в болницата, пропива се и умира в нищета.

Синът му Александър — бъдещият писател, расте мечтателно, нетърпеливо и разсеяно момче. Увличал се от много неща, но нищо не довеждал докрай. Зле се учел, но до захлас четял Майн Рид, Жул Верн, Густав Емар и Луи Жаколио.

„Думите «Ориноко», «Мисисипи» и «Суматра» звучаха за мен като музика“ — говори по-късно Грин за онова време.

Сегашните младежи трудно ще разберат как неотразимо въздействуваха тези писатели на децата, израсли в някогашния затънтен руски край.

За да се разбере това — казва Грин в своята автобиография, — трябва да се познава провинциалният бит на онова време, битът на затънтеното градче. Най-добре от всичко предава тази обстановка на напрегната мнителност, на фалшиво самолюбие и срам Чеховият разказ „Моят живот“. Когато четях този разказ, сякаш четях тъкмо за нашата Вятка.

Осемгодишен, Грин започнал упорито да мисли за пътешествия. Жаждата да пътува той запазва до самата си смърт. Всяко пътуване, и

най-незначителното, предизвиква у него дълбоко вълнение.

От малък Грин притежава много точно въображение. Когато става писател, той си представя несъществуващите страни, където става действието на неговите разкази, не като мъгляви пейзажи, а като добре изучени, стотици пъти обходени места.

Той можеше да нарисува подробно картата на тези места, можеше да отбележи всеки завой на пътя и характера на растителността, всяка извивка на реката и разположението на къщите, най-после можеше да изброи всички кораби, спрели в несъществуващите пристанища, с всичките им морски особености и качествата на безгрижния и жизнерадостен корабен екипаж.

Ето пример за такъв точен несъществуващ пейзаж. В разказа „Колонията Ланфиер“ Грин пише:

На север като неподвижно зелено стадо тъмнееше гората, обкръжавайки до хоризонта верига варовикови скали, изпъстрени с дълбоки пукнатини и петна от хилави шубраци.

На изток зад езерото лъкатушеше бялата нишка на пътя, водещ към града. Отстрани на пътя тук-там стърчаха дървета, които изглеждаха малки като стръкове салата.

На запад, като обграждаше насечената от долове и хълмове равнина, се простираше синята, блестяща от бели искри повърхност на океана.

А на юг от средата на полегатата долинка, където пъстрееха къщи и ферми, заобиколени с безразборно насадена зеленина, се простираха косите четириъгълници на плантациите и на разораните ниви на колонията Ланфиер.

От ранни години Грин е уморен от безрадостното съществуване. В къщи постоянно биели момчето. Дори болната му, измъчена от къщната работа майка с някакво странно удоволствие се надсмивала над сина си с песничката:

Във неволя, по неволя, като куче животувай!

Измъчвах се, като я слушах — казваше Грин, — защото песента се отнасяше за мен и предричаше моето бъдеще.

Бащата записал много трудно Грин в реалното училище.

От училището го изключили заради невинни стихове за класния наставник. Баща му жестоко го набил, а после няколко дни изтърквал прага на училищния директор, унижавал се, ходил при губернатора, молил да не изключват сина му, но нищо не помогнало.

Бащата се опитал да настани Грин в гимназията, но там не го приели. Градът бил вече издал на малкото момче неписан „вълчи билет“^[1]: Наложило се да го дадат в градското училище.

Майка му умряла. Бащата наскоро се оженил за вдовицата на един клисар. Мащехата родила дете.

Животът течал както и преди, без каквито и да било събития в тясната бедняшка квартира сред мръсни пелени и груби кавги. В училището господствували зверски свади, а киселият мирис на мастило се набивал здраво в кожата, косите и в износените ученически блузи.

Момчето трябвало за няколко копейки да преписва на чисто сметките на градската болница, да подвързва книги, да лепи книжни фенери за илюминацията по случай „възкачването на престола“ на Николай II и да преписва роли за артистите от провинциалния театър.

Грин беше от ония хора, които не умеят да се нареждат в живота. При нещастия той се объркваше, криеше се от хората, срамуваше се от бедността си. Богатата фантазия мигновено му изменяше още при първото стълкновение с тежката действителност.

Вече в зрели години, за да се отърве от немотията, Грин измислил да лепи кутии от шперплат и да ги продава на пазара. Това ставало в Стар Крим, където с голям труд биха могли да се продадат една-две кутии. Също тъй безпомощен е бил и опитът му да се избави от глада. Той си направил лък, отивал с него в покрайнините на Стар

Крим и стрелял по птиците с надеждата да убие поне една и да хапне прясно месо. Но и от това, разбира се, не излязло нищо.

Както всички несретници, Грин винаги се надявал на случая, на неочакваното щастие.

С мечти за „ослепителен случай“ и радост са изпълнени всичките разкази на Грин, но най-много от всички повестта му „Корабът е алени платна“. Характерно е, че тази пленителна и приказна книга Грин обмисля и започва да пише в Петроград през 1920 година, когато след прекарания петнист тиф скита по вледенения град и всяка нощ търси ново място за нощуване у случайни, малко познати хора.

„Корабът с алени платна“ е поема, утвърждаваща силата на човешкия дух, цялата озарена като от утринно слънце с любов към живота, към душевната младост и с вярата, че човекът в порива си към щастие е способен да извършва чудеса със собствените си ръце.

Унило и еднообразно течал животът му във Вятка, докато чрез пролетта на 1895 година Грин видял на пристанището файтон и в него двама ученици от морското училище в бяла моряшка форма.

Спрях се — пише за тази случка Грин — и гледах като омагьосан гостите от тайнствения за мене прекрасен свят. Не им завиждах. Изпитвах възторг и копнеж.

Оттогава мечтите за моряшка служба, за „живописния труд на мореплаването“ завладели Грин с особена сила. Той се готвел да замине за Одеса.

Грин бил в тежест на семейството си. Бащата намерил отнякъде двадесет и пет рубли за път и набързо се сбогувал с мрачния си син, който никога не изпитал ни бащина милувка, ни любов.

Грин взел със себе си акварелните бои — бил сигурен, че ще рисува с тях нейде в Индия, по бреговете на Ганг, — взел и бедняшкия си багаж и напълно объркан, но ликуващ напуснал Вятка.

Дълго виждах сред тълпата на пристанището — разказва за това си заминаване Грин — смутеното

беловласо лице на баща ми. А аз бленувах за море, изпълнено с платноходи.

В Одеса Грин за пръв път се срещнал с морето — с онова море, което после залива с ослепителна светлина страниците на неговите разкази.

За морето са написани много книги. Цяла плеяда писатели и изследователи са се опитали да предадат необикновеното, шесто чувство, което може да се нарече „чувство за морето“. Всички те възприемат морето различно, но по страниците на нито един от тези писатели не шумят и не се преливат в багри такива празнични морета като у Грин.

Грин обича не толкова морето, колкото измислените от него морски крайбрежия, където е събрано всичко, което той смята за най-привлекателно в света: архипелази от легендарни острови, пясъчни дюни, обрасли с цветя, пенеста морска далечина, топли лагуни, блестящи като бронз от изобилие на риба, вековни гори, смесващи с мириса на соления бриз и мириса на буйна зеленина, и най-последно уютни крайморски градове.

Почти във всеки разказ на Грин се срещат описания на несъществуващите градове — Лис, Зурбаган, Гел-Гю и Хертон.

В облика на тези измислени градове Грин е вложил чертите на всички видени от него пристанища на Черно море.

Мечтата била постигната. Морето лежало пред Грин като път на чудесата, но старото вятско минало тутакси напомнило за себе си. Грин с особена острота почувствувал край морето своята безпомощност, непотребност и самота.

Този нов свят не се нуждаеше от мен — пише той. —
Чувствувах се стеснен и чужд тука, както и навсякъде.
Беше ми малко тъжно.

Морският живот веднага показал на Грин опаката си страна.

Цели седмици бродел той по пристанището без работа и плахо молел капитаните да го вземат за моряк на параходите си, но или грубо

му отказвали, или му се изсмивали в очите — какъв моряк можело да излезе от хилавия момък с мечтателните очи.

Най-после „провървяло“ на Грин. Взели го като ученик без заплата на един параход, пътуващ от Одеса за Батум. Той направил с него два есенни рейса. От тези рейсове у Грин останал споменът само за Ялта и за хребета на Кавказките планини.

Светлините на Ялта ми направиха най-силно впечатление. Светлините на пристанището се сливаха със светлините на чудния град. Параходът се приближаваше към вълнолома под ясните звуци на оркестъра в градината. Прелетя мирис на цветя, лъхнаха и топли пориви на вятър. Отдалече се чуваха гласове и смях.

Останалата част на рейса съм забравил, освен неизчезващото шествие на снежните планини от хоризонта. Техните върхове, протегнали се чак до небето, даже отдалече показваха покоя на грамадните светове. Това беше верига от високо възнесени страни на блеснало от ледове мълчание.

Скоро капитанът свалил Грин от парахода. Не можел да заплаща храната си.

Един богаташ, собственик на херсонски дубок^[2], го взел като помощник на шхуната си и го третирал като куче. Грин почти не спял. Вместо възглавница господарят му дал счупена керемиди. В Херсон го захвърлили на брега, без да му платят.

От Херсон Грин се върнал в Одеса, работил по пристанищните складове като маркировач и направил единствения си задграничен рейс до Александрия, но поради спречкване с капитана бил уволнен от парахода.

От целия си живот в Одеса Грин запазил хубав спомен само за работата си в пристанищните складове.

Обичах ароматния мирис на склада, обичах да усещам около себе си изобилието на стоки, особено на

лимоните и портокалите. Всичко дъхаше — ванилията, фурмите, кафето и чаят. Смесено с мразовития мирис на морската вода, въздухът и нефта, тук беше чудно хубаво да се диша, особено ако грееше слънце.

Уморен от одеския живот, Грин решил да се върне във Вятка. До вкъщи пътувал контрабанда. Последните двеста километра той трябвало да извърви пеша по киша — било дъжделиво.

Във Вятка бащата попитал Грин къде е багажът му.

— Багажът ми остана на пощенската станция — излъгал той, — нямаше файтон.

Баща ми — пише Грин — жално се усмихна и с недоверие замълча, а на другия ден, когато разбра, че нямам никакъв багаж, ме попита (от него силно миришеше на ракия):

— Защо лъжеш? Вървял си пеша. Къде е багажът ти? Съвсем си свикнал да лъжеш!

Пак се започнал проклетият вятски живот.

После идват години на безплодни търсения на някакво място в живота или, както било прието да се изразяват в еснафските семейства, търсене на „занятие“.

Грин станал теляк в банята на гара Мураша край Вятка, писар в канцеларията, пишел в кръчмата молби на селяните до съда.

Не издържал дълго време във Вятка, заминал за Баку. Животът в Баку бил така отчайващо тежък, че Грин запазил за него спомен като за непрекъснат студ и мрак. Той не запомнил подробности.

Живял от случайна, нищожно заплатена работа: набивал колове в пристанището, чистел боята от стари параходи, товарел дървен материал или заедно с босяците се наемал да гаси пожарите по нефтените кули. Изнемогвал от малария в рибарските артели и едва не загинал от жажда по смъртоносните пясъчни плажове на Каспийско море между Баку и Дербент. Грин нощувал в празните котли из пристанището, под обърнатите лодки или просто край стоборите.

Животът в Баку слага жесток отпечатък върху него. Той става печален, неразговорлив, а външните следи от живота в Баку — преждевременна старост — остават у Грин завинаги. Според думите му, още оттогава неговото лице заприличало на изпомачкана еднорублева банкнота.

Външността на Грин говореше по-добре от думите за характера на неговия живот. Той беше необикновено слаб, висок и по-прегърбен човек с лице, насечено от хиляди бръчки и белези, с уморени очи, които пламваха с прекрасен блясък само когато четеше или измисляше необикновените си разкази.

Грин не беше красив, ала бе изпълнен със скрито обаяние. Ходеше тежко, както стъпват носачите, съсипани от работа. Беше много доверчив и тази му доверчивост се изразяваше външно в приятелското сърдечно ръкостискане. Грин казваше, че най-добре познава хората по това, как те се ръкуват.

Животът на Грин, особено в Баку, по много сври черти напомня младостта на Максим Горки. И Горки, и Грин минават през босячеството, но Горки излиза от него човек с високо гражданско мъжество и най-голям писател реалист, а Грин — фантаст.

В Баку Грин достигнал до последната степен на нищетата, но не изменил на своето чисто и детско въображение. Той се спирал пред фотографските витрини и дълго разглеждал снимките, като се стремял да намери сред стотиците тъпи или повехнали от болести лица поне едно, което да говори за живот радостен, възвишен и безгрижен. Най-после той намерил такова лице — лицето на една девойка — и го описал в дневника си. Дневникът му попаднал в ръцете на хазяина на нощния приют, мерзък и лукав човек, който започнал да се гаври с Грин и непознатата девойка. Работата едва не свършила с кървава разпра.

От Баку Грин пак се върнал във Вятка, където пияният му баща искал от него пари. Но пари, разбира се, нямало.

Трябвало отново да измисля някакви причини, за да продължи съществуването си. Грин не бил способен на това. Пак го овладяла жаждата за щастливия случай и посред зима, в жестоки мразове, той тръгнал пеша за Урал да търси злато. От баща си получил три рубли за из път.

Грин видял Урал — дивата страна на златото — и в него пламнали наивни надежди. По пътя към рудника той вдигал много камъни, които се търкаляли в краката му, и старателно ги разглеждал с надежда да намери самородно злато.

Грин работил в Шуваловите мини, скитал из Урал заедно е едно добродушно старче странник (който по-късно се оказал убиец и крадец), станал дървосекач и спускал дървета по реката.

Завърнал се от Урал, той плавал като моряк на шлепа на корабовладелеца Буличов — прочутия Буличов, взет от Горки за прототип в известната му пиеса.

Но и тази работа свършила...

Изглежда, че животът бил затворил своя кръг и в него нямало вече нито радост, нито разумна работа за Грин. Тогава той решава да отиде войник. Било му тежко и срамно да постъпва доброволец в тъпо дисциплинираната до идиотизъм царска армия, но още по-тежко било да лежи на гърба на стария си баща, който мечтаел да направи от Александър, първородния си син, „истински човек“ — доктор или инженер.

Грин служи в пехотен полк в Пемза. В полка за пръв път се среща с есерите^[3] и започва да чете революционни книги.

Оттогава — казва Грин — животът обърна към мен разбулена страната си, която преди ми се струваше тайнствена. Революционният ми ентузиазъм беше безпределен. При първото предложение на един есер — доброволец, взех хиляда прокламации и ги разпръснах по двора на казармата.

Грин служи около година, после дезертира от полка и отива на революционна работа. Този период от живота му е малко известен.

Работил е в Киев и в Севастопол, където се прочул между моряците и войниците от артилерията при крепостта като пламенен и увлекателен нелегален оратор.

Но и в опасностите и в напрегнатата революционна работа Грин си остава все същият съзерцател, както и преди. Ненапразно сам той

казва за себе си, че жизнените явления го интересуват предимно зрително — обича да гледа и да запомня.

В Севастопол Грин живее през есента — през ясната кримска есен, когато въздухът ти се струва като прозрачна топла вода, налята в рамките на улиците, заливчетата и планините — и най-малкият звук преминава по нея като лека и дълго незамлъкваща тръпка.

„Някои оттенъци на Севастопол са влезли и в моите разкази“ — признава Грин. Но на всеки, който познава книгите на Грин, а познава и Севастопол, е ясно, че легендарният Зурбаган е почти точното описание на Севастопол, града на прозрачните заливчета, грохналите лодкари, слънчевите отблясъци, военните кораби, миризмите на прясна риба, акации и камениста земя и на тържествените залежи, издигащи към небето целия блясък и светлината на отразената черноморска вода.

Ако не беше Севастопол, нямаше да съществува и Гриновият Зурбаган с неговите рибарски мрежи, тропот на подковани моряшки ботуши по пясъчника, нощни ветрове, високи мачти и стотици светлини, танцуващи по пристанищната вода.

Нито в един от градовете на Съветския съюз не се чувствуваше така ясно, както в Севастопол, поезията на морския живот, изразена от Грин в следните редове:

Опасност, риск, власт на природата, светлини от далечна страна, чудесна неизвестност, припламваща любов, цъфтяща от срещи и раздели; увлекателен кипеж на срещи, лица и събития; безкрайно разнообразие на живот. А високо в небето — ту Южният кръст, ту Голямата мечка и всички материци пред зорките ти очи, въпреки че каютата е изпълнена с ненапускащата те родина, с нейните книги, картини, писма и сухи цветя...

През есента на 1903 година Грин бива арестуван в Севастопол на Графското пристанище и лежи в Севастополския и Феодосийския затвор до края на октомври 1905 година.

В Севастополския затвор Грин за пръв път започва да пише. Той се отнася много свенливо към своите първи литературни опити и никому не ги показва.

Грин малко разказваше за себе си, не успя да завърши автобиографията си, затова много години от неговия живот не са известни почти никому.

След Севастопол в биографията на Грин има празнина. Знае се само, че е бил повторно арестуван и заточен в Тоболок, но по пътя избягал, промъкнал се до Вятка и през нощта отишъл при стария си болен баща. Баща му открадва за него паспорта на умрелия в градската болница син на псалта Малгинов. Грин дълго време живее под това име и даже с него подписва първия си разказ.

С чуждия паспорт заминава за Петербург и тук във вестник „Биржевые ведомости“ бил отпечатан този разказ.

Това е първата истинска радост в живота на Грин. Той едва не разцелувал мърморкото вестникар, от когото купил броя със своя разказ. Грин уверявал вестникаря, че разказът е написан от него, но старецът не вярвал и подозрително гледал дългокракия, луничав младеж. От възмущение Грин не можел да върви, краката му треперели и се подкосявали.

Работата в есерската организация вече явно гнетяла Грин. Той я напуска скоро, като се отказва от възложеното му покушение. Завладял е от мисълта да пише. Десетки идеи го измъчват, той нетърпеливо търси форма за тях, но на първо време не я намира.

Пише още плахо, като иска да угоди на редактори и читатели, пише с онова добре познато на начинаещите писатели чувство, сякаш зад гърба му стои тълпа присмехулници и осъдително се вира във всяка дума. Грин още се страхува от бурята сюжети, която бушува у него и иска да се разрази.

Първият разказ, написан от Грин без задръжка, само по силата на свободния вътрешен подтик, е „Остров Рено“. В него вече проличават всички черти на бъдещия Грин. Това е сърдечен разказ за силата и красотата на девствената тропическа природа и жаждата за свобода на един моряк, дезертирал от военен кораб и поради това убит по заповед на командира.

Гриновите разкази вече се печатат. Годишите на унижения и глад наистина твърде бавно, но все пак отиват в миналото. Първите месеци на свободен и любим труд се струват на Грин чудо.

Скоро той отново е арестуван по старото дело за членуването му в партията на есерите, лежи една година в затвора и бива заточен в

Архангелска губерния — в Пинега, а по-късно в остров Кег.

През заточението той пише много, чете, ходи на лов и, според думите му, даже си отпочинал от прежния каторжен живот.

През 1912 година Грин се връща в Петербург. Тук започва най-хубавият период от неговия живот, нещо като „болдивдската есен“. По това време той пише почти непрекъснато. С ненаситна жажда прочита много книги, иска всичко да узнае, да изпита, да го вложи в разказите си.

Скоро занася на баща си във Вятка своята първа книга. Грин искал да зарадва стареца, който вече се бил примирил с мисълта, че синът му Александър е станал негоден за нищо скитник. Бащата не повярвал. Трябвало Грин да покаже на стареца договорите с издателствата и другите документи, за да го убеди, че наистина е станал „човек“. Тази среща е последната между бащата и сина — старецът наскоро умрял.

Февруарската революция заварва Грин във Финландия в селището Лунатиоки. Той я посреща с възторг. Научил за революцията, Грин веднага се запътва пеша към Петроград — влаковете вече не се движели. Той оставя в Лунатиоки всичките си вещи и книги, даже портрета на Едгар По, с който никога не се разделял.

Почти всички, които са писали за Грин, говорят за близостта на Грин с Едгар По, Хагард, Джозеф Конрад, Стивънсън и Киплинг.

Грин обичаше „безумния Едгар“, но мнението, че е подражавал на него и на другите изброени писатели, не е вярно. Мнозина от тях Грин опознава вече като напълно оформен писател.

Грин много ценеше Мериме и смяташе неговата „Кармен“ за една от най-хубавите книги в световната литература. Четеше много Мопасан, Флобер, Балзак, Стендал, Чехов (Грин е потресен от Чеховите разкази), Горки, Суифт и Джек Лондон. Той често препрочита биографията на Пушкин, а в зрели години се увлича да чете енциклопедии.

Грин не беше разглезен от внимание и затова много го ценеше.

Дори най-обикновената ласка или другарска постъпка в човешките отношения предизвикаха у него дълбоко вълнение.

Така се случило например, когато животът среща за пръв път Грин с Максим Горки. Било през 1920 година. Грин е повикан в Червената армия и служи в караулен полк в град Остров край Псков,

Там се разболява от петнист тиф. Откарват го в Петроград. Заедно със стотици тифозни го слагат в боткиновите бараки. Грин боледува тежко. От болницата излиза почти инвалид.

Без подслон, още болен, гладен, с тежко замаяна глава, той скита по цели дни из гранитния град да търси храна и топлина. Това е времето на опашките, дажбите, газеничетата, сухите корички хляб и ледените квартири. Мисълта за смъртта става все по-натрапчива и силна.

В това време — пише в своите непубликувани спомени жената на писателя — Максим Горки спаси Грин. Той научил за тежкото положение на Грин и направи за него всичко. По молба на Горки дадоха на Грин рядката за ония времена академична дажба и стая на Мойка, в Дома на изкуствата — топла, светла, с легло и маса. На измъчения Грин особено скъпоценна се стори тази маса — на нея той можеше да пише. Освен това Горки даде на Грин работа.

От най-дълбоко отчаяние и очакването на смъртта Грин беше възвърнат към живота от ръката на Горки. Често нощем, като си спомняше своя тежък живот и помощта на Горки, Грин, още незакрепнал от болестта, плачеше от благодарност.

През 1924 година Грин се премества във Феодосия. Искане му се да живее в тишина, по-близо до любимото море. В тази му постъпка е отразен верният инстинкт на писателя. Животът край морето е онази реална хранителна среда, която му дава възможност да измисля разказите си.

Грин живее във Феодосия до 1930 година. Там пише много, пише предимно зиме, сутрин. Понякога с часове седи в креслото, пуши и мисли. И през това време не биваше да бъде смуцаван. В тези часове на размишления и свободна игра на въображението съсредоточеността беше нужна на Грин много повече, отколкото в часовете на работа. Той потъваше в своите размисли така дълбоко, че ставаше почти глух и слеп, и да го извадиш от това състояние беше трудно.

През лятото Грин почиваше. Правеше лъкове, скиташе край морето, занимаваше се с бездомни кучета, опитомяваше ранен ястреб, четеше, играеше бiliarд с веселите феодосийски жители — потомци на генуезци и гърци. Грин обичаше Феодосия — знойния град край зеленото, възмътно море, построен на бяла, камениста земя.

През есента на 1930 година Грин се премества от Феодосия в Стар Крим — града на цветята, тишината и развалините. Тук в самота той умира от мъчителна болест — рак в стомаха и белите дробове.

Грин умира също тъй тежко, както бе и живял. Той помолва да поставят леглото му до прозореца. Навън синеят далечните Кримски планини и небето ярко свети като отблясък на любимото и завинаги загубено море.

В един от разказите на Грин — „Възвръщане“ — има редове, сякаш написани от него за собствената му смърт — така точно предават обстановката, при която умира Грин:

Краят настъпи при светлината на широко отворените прозорци, пред лицето на полските цветя. Вече задъхвайки се, помоли да го пренесат до прозореца. Той гледаше хълмовете, като поемаше с кървящия остатък от дробовете си последните глътки въздух.

Преди смъртта си Грин силно тъгува за хората — това по-рано никога не се бе случвало с него.

Няколко дни преди смъртта му от Ленинград изпращат авторските екземпляри на последната Гринова книга — „Автобиографична повест“.

Грин слабо се усмихва, опитва се да прочете надписа на корицата, но не успява. Книгата пада от ръцете му. Очите му вече добиват израза на тежка, мрачна пустота, очите на Грин, умеещи така необикновено да виждат света, вече умираха.

Последната дума на Грин — полустон, полушепот — е: „Умирам“.

Две години след смъртта на Грин ми се случи да ида в Стар Крим, в къщата, където бе умрял писателят, и на проба му.

Около малката бяла къща сред гъста и свежа трева цъфтяха полски цветя. Листата на ореха, повехнали от зноя, миришеха тръпчиво на лекарство. В стаите със строга, скромна обстановка цареше дълбока тишина, на варосаната стена лежеше рязък слънчев лъч. Той падаше върху единствената гравюра на стената — портрета на Едгар По.

Гробът на Грин в гробищата зад старата джамия беше обрасъл с тръни.

Духаше вятър от юг. Много далече, зад Феодосия, като сиво-синя стена се издигаше морето. А над всичко — над къщата на Грин, над гроба му и над Стар Крим, цареше безмълвието на безоблачния летен ден.

Грин умря, като ни остави да решаваме въпроса нужни ли са на нашето време такива безумни мечтатели, какъвто беше той.

Да, на нас са ни нужни мечтатели. Време е да се избавим от насмешливото отношение към тази дума. Мнозина още не умеят да мечтаят и може би затова те все не могат да влязат в крак с времето.

Ако се отнеме на човека способността му да мечтае, то ще отпадне една от най-мощните подбудителни причини, раждащи културата, изкуството, науката и желанието за борба в името на прекрасното бъдеще. Но мечтите ни не трябва да бъдат откъснати от действителността, те трябва да предугаждат бъдещето и да създават у нас чувството, че вече живеем в това бъдеще и самите ние ставаме по-други.

Прието е да се мисли, че мечтите на Грин са откъснати от живота, че са фантастична и нищо не значеща игра на ума. Прието е да се мисли, че Грин е авантюристичен писател, наистина майстор на сюжета, но човек, чиито книги са лишени от социално значение.

Значението на всеки писател се определя от това как той ни въздейства, какви чувства, мисли и постъпки предизвикват неговите книги, обогатяват ли ни със знания или се четат като забавно подредени думи.

Грин насели своите книги с народ от смели, простодушни като деца, горди, самоотвержени и добри хора. Тези цялостни, привлекателни хора са окръжени от свежия, благоухаещ въздух на Гриновата природа — напълно реална, запленяваща сърцето със своето очарование. Светът, в който живеят героите на Грин, може да се стори нереален само на човек беден духом. Онзи, който е изпитал лекото замайване още от първата глътка солен и топъл въздух на морските крайбрежия, веднага ще почувствува истинността на Гриновия пейзаж, широкото дихание на Гриновите страни.

Разказите на Грин събуждат у хората желание за разнообразен живот, изпълнен с риск, смелост и „чувство за възвишеното“, присъщо на изследователите, мореплавателите и пътешествениците. След като прочетеш разказите на Грин, иска ти се да видиш цялото земно кълбо — не измислените от Грин страни, а съществуващите, истинските, изпълнени със светлина, с гари, с разноезичния шум на пристанищата, с човешки страсти и с любов.

Земята ме блазни — пише Грин. — Океаните ѝ са огромни, островите ѝ — безбройни, а има и твърде много тайнствени, ужасно интересни кътчета.

Приказката е необходима не само на децата, но и на възрастните. Тя предизвиква вълнение — източник на възвишени и човечни отрасти. Тя не ни дава да се успокоим и ни показва все нови, блестящи далечини, друг живот, тя ни вълнува и ни кара страстно да желаем този живот. В това е нейната ценност и в това е ценността на неизразимото понякога с думи, но ясно и могъщо обаяние на Гриновите разкази.

Нашето време обяви безпощадна борба срещу филистерите, невежите и лицемерите. Само един лицемер може да каже, че трябва да се задоволим с постигнатото и да спрем. Велико е постигнатото, но занапред ни предстои още по-велико. Нови, високи и трудни задачи застават в близката далечина на бъдещето, задачи за създаване на новия човек, възпитаване на нови чувства и нови отношения между хората, достойни за социалистическия век. Но за да се борим за това бъдеще, трябва да умеем да мечтаем страстно, дълбоко и действено, трябва да възпитаваме у себе си непрекъснат стремеж към

осмисленото и прекрасното. С този стремеж беше богат Грин и той ни го предава чрез книгите си.

Говорят за авантюризъм в сюжетите на Грин. Вярно е, че авантюристичният сюжет у него е само обвивка на по-дълбокото съдържание. Трябва да си спяп, за да не виждаш в книгите на Грин любовта му към човека.

Грин е не само великолепен пейзажист и майстор на сюжета, но освен това е и много тънък психолог. Той пише за саможертва и мъжество — героични черти, заложили у най-обикновените хора. Той пише за любовта към труда, към професията, за изследваната и могъща природа. Най-послед малцина писатели са писали така чисто, благоговейно и развълнувано за любовта към жената, както това прави Грин.

Можех да приведа тук стотици откъси от книгите на Грин, вълнуващи всекиго, който не е загубил способността да се вълнува от гледката на прекрасното, но читателят ще ги намери сам.

Грин казваше, че:

Цялата земя, с всичко, каквото има на нея, ни е дадена за живота, за утвърждаването на този живот навсякъде, където той съществува.

Грин е писател, нужен на нашето време, тъй като той е дал своя принос в делото за възпитаване на възвишени чувства, без които е невъзможно да се осъществи социалистическото общество.

[1] Вълчи билет — билет за неблагонадеждност (преди революцията). — Б.пр. ↑

[2] Дубок — вид голяма лодка по Дон и Днепър. — Б.пр. ↑

[3] Есери — социалреволюционери. — Б.пр. ↑

Издание:

Александър Грин. Корабът с алени платна. Златната верига

Издателство „Народна младеж“, София, 1967

Редактор: Люба Мутафова

Коректор: Нели Златарева

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.